

SINTEF RAPPORT

TITTEL

**Psykisk helsearbeid i kommunene:
Disponering av statlig øremerkede midler
1999-2007.**

SINTEF Helse

 Postadresse:
7465 Trondheim/
Pb 124, Blindern, 0314 Oslo

 Telefon:
40 00 25 90 (Oslo og Trondheim)
Telefaks:
22 06 79 09 (Oslo)
930 70 500 (Trondheim)

Foretaksregisteret: NO 948 007 029 MVA

FORFATTER(E)

Silje L. Kaspersen, Solveig Osborg Ose og Trond Hatling

OPPDRAGSGIVER(E)

Helsedirektoratet

RAPPORTNR. SINTEF A8811	GRADERING Åpen	OPPDRAGSGIVERS REF. Nina Ruth Kristofferesen	
GRADER. DENNE SIDE Åpen	ISBN 978-82-14-04523-9	PROSJEKTNR. 78I14030	ANTALL SIDER OG VEDLEGG 130 inkl. vedlegg
ELEKTRONISK ARKIVKODE I:\7853 PSYKISK HA\Prosjekt\78I08830 SAMDATA kommune\Prosjekt 2008		PROSJEKTLEDER (NAVN, SIGN.) Solveig Osborg Ose	VERIFISERT AV (NAVN, SIGN.)
ARKIVKODE E	DATO 2008-11-14	GODKJENT AV (NAVN, STILLING, SIGN.) Britt Venner, Forskningsjef	

SAMMENDRAG

I denne rapporten ser vi på hvordan kommunene har benyttet de øremerkede midlene mottatt gjennom Opptrappingsplanen for psykisk helse i perioden 1999-2007. Rapporten omhandler de samme temaene som de to foregående rapportene i serien, og er strukturert på samme måte (se Kaspersen et al. 2007 og Kaspersen et al. 2008).

Alle kommunene er pliktig å rapportere på bruken av øremerkede midler, og våre analyser er derfor basert på informasjon fra nesten alle kommunene hvert år i hele perioden. Data for de siste årene er kvalitetssikret ved SINTEF Helse. Rapporten gir en deskriptiv fremstilling av bruken av øremerkede midler og årsverk finansiert av øremerkede midler på ulike tiltak. Det er også viktig å presisere at data som danner grunnlaget for denne rapporten sier lite om det kvalitative innholdet i tjenestene, da dette krever ytterligere og annen informasjon. Tallene gir imidlertid en mulighet til å følge utviklingen i det psykiske helsearbeidet, gjennom målbare størrelser, i kommunene over tid.

Rapporten belyser følgende tema:

Nasjonale utviklingstrekk 1999-2007
Kommunale og fylkesvise forskjeller i 2001, 2004 og 2007
Endringer på fylkesnivå siste år (2006-2007)
Måloppnåelse i Opptrappingsplanen

STIKKORD		ENGELSK
GRUPPE 1	Psykisk helsearbeid	Community Mental Health Services
GRUPPE 2	Kommuner	Municipalities
EGENVALGTE	Øremerkede midler	Earmarked grants

Forord

I denne rapporten ser vi på hvordan kommunene har benyttet de øremerkede midlene de har mottatt gjennom Opptrappingsplanen for psykisk helse i perioden 1999-2007.

Som del av prosjektet har SINTEF Helse utført omfattende kontroll av dataene de siste årene. I forhold til datakontrollen retter vi en stor takk til rådgiverne hos Fylkesmannen og kontaktpersonene i de enkelte kommunene for deres imøtekommenhet og grundighet i responsen på våre spørsmål. Dette har bidratt til at data har god kvalitet og rapporten dokumenterer dermed bruken av de øremerkede midlene på en tilfredsstillende måte.

Helsedirektoratet har levert datafilene fra kommunenes rapporteringer og bedt oss om å sammenstille og dokumentere disse data i foreliggende rapport. Vi takker prosjektleder Nina Ruth Kristoffersen og seniorrådgiver Jan Tvedt for godt samarbeid.

Trondheim, desember 2008

Solveig Osborg Ose
Prosjektleder

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Innholdsfortegnelse.....	5
Figuroversikt	7
Tabelloversikt.....	10
Sammendrag.....	13
1 Innledning	19
1.1 Kommunenes rapportering.....	19
1.2 Mål i Opptrappingsplanen og statlige føringer underveis	20
1.3 Rapportens oppbygging og tema.....	20
1.4 Begrepsbruk	21
2 Nasjonale utviklingstrekk 1999-2007	23
2.1 Innledning.....	23
2.2 Tildelte og rapporterte tilskudd	23
2.3 Disponible, disponerte og overførte midler	24
2.4 Øremerkede ressurser fordelt på tiltak i perioden 2000-2007	24
2.4.1 Statlig øremerkede midler benyttet på ulike tiltak.....	25
2.4.2 Årsverk benyttet på ulike tiltak	28
2.4.3 Øremerkede tilskudd per årsverk	30
2.5 Personell fordelt etter utdanning.....	31
2.6 Resultater oppnådd for statlig øremerkede midler	33
2.7 Oppsummering av nasjonale utviklingstrekk 1999-2007	34
3 Forskjeller på kommunegruppe- og fylkesnivå 2001, 2004 og 2007	37
3.1 Innledning.....	37
3.2 Tilskudd per innbygger (kommunegruppe, fylke).....	38
3.3 Utvikling i bruk av midler fordelt på tiltak.....	39
3.3.1 Andel øremerkede midler brukt på generelle tiltak, tiltak for voksne og tiltak for barn og unge.....	39
3.3.2 Andel midler brukt i tjenester for voksne.....	43
3.3.3 Andel øremerkede midler brukt i tjenester for barn og unge.....	50
3.4 Utvikling i andel årsverk fordelt på tiltak	52
3.4.1 Andel øremerket finansierte årsverk brukt i tjenester for voksne og barn og unge	52
3.4.2 Andel årsverk i ulike tilbud for voksne.....	55
3.4.3 Andel årsverk i ulike tilbud til barn og unge	60
3.5 Personell fordelt etter utdanning.....	64
3.6 Kommunale boliger og omsorgsboliger i perioden 2000-2007.....	71
3.7 Oppsummering	74

4	Utvalgte tema og endring 2006-2007	79
4.1	Innledning	79
4.2	Tilskudd per innbygger (fylke) 2006-2007	79
4.3	Endring i antall årsverk per utdanningskategori 2000-2007	80
4.4	Endring i andel øremerkede midler 2006-2007	85
4.5	Endring i andel årsverk 2006-2007	93
4.6	Årsverk per innbygger fordelt på utdanningskategori 2006- 2007	99
4.7	Oppsummering	105
5	Måloppnåelse i Opptrappingsplanen	109
5.1	Innledning	109
5.2	Mål om vekst i driftskostnadene i kommunale tjenester	110
5.3	Mål om 3 400 nye omsorgsboliger i kommunene	110
5.4	Mål om 4 770 flere årsverk i psykisk helsearbeid	111
5.4.1	Årsverk i tjenester for voksne	111
5.4.2	Årsverk i tjenester for barn og unge	112
5.4.3	Årsverk i tjenester totalt	114
5.5	Mål om 184 nye årsverk psykologer – og annet personell	114
5.6	Oppsummering	117
6	Litteratur	119
	Vedlegg 1	121
	Vedlegg 2	123
	Vedlegg 3	129

Figuroversikt

Figur 2.1	Årlig prosentvis (real)endring fra 2000 til 2007 i bruk av øremerkede midler på generelle tiltak. Deflaterte størrelser.....	27
Figur 2.2	Årlig prosentvis (real)endring fra 2000 til 2007 i bruk av øremerkede midler på tiltak for voksne. Deflaterte størrelser	27
Figur 2.3	Årlig prosentvis (real)endring fra 2000 til 2007 i bruk av øremerkede midler på tiltak for barn og unge. Deflaterte størrelser	28
Figur 2.4	Årlig prosentvis endring i årsverk med utgangspunkt i 1998-nivået. Årsverk fordelt på utdanningskategorier. Perioden 1998-2009.....	32
Figur 2.5	Antall kommunale boliger finansiert av øremerkede midler tatt i bruk i løpet av året og antall omsorgsboliger finansiert gjennom Husbankens ordninger ferdigstilt i løpet av året. År 2000-2007	33
Figur 3.1	Tilskudd per innbygger i hele kroner. Kommunegruppenivå. År 2001, 2004 og 2007. Deflatert	38
Figur 3.2	Tilskudd per innbygger i hele kroner. Fylkesnivå. År 2001, 2004 og 2007. Deflatert	38
Figur 3.3	Prosentandel av totale øremerkede midler som er brukt på generelle tiltak. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	39
Figur 3.4	Prosentandel av totale øremerkede midler som er brukt på generelle tiltak. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	40
Figur 3.5	Prosentandel av totalt øremerkede midler brukt på tiltak for voksne. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	40
Figur 3.6	Prosentandel av totale øremerkede midler som er brukt på tiltak for voksne. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	41
Figur 3.7	Prosentandel av totale øremerkede midler som er brukt på tiltak for barn og unge. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	41
Figur 3.8	Prosentandel av totale øremerkede midler brukt på tiltak for barn og unge. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	42
Figur 3.9	Prosentandel av øremerkede midler brukt på kompetanseheving og rekrutteringstiltak. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.	43
Figur 3.10	Prosentandel av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte boligtilbud (ikke omsorgsboliger). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007 ..	44
Figur 3.11	Prosentandel av øremerkede midler brukt på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud (sammenslått variabel). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	45
Figur 3.12	Prosentandel av øremerkede midler brukt på aktivitetstilbud for voksne.	47
Figur 3.13	Prosentandel av øremerkede midler brukt på støttekontakter (voksne). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	48
Figur 3.14	Prosentandel av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007	49
Figur 3.15	Prosentandel øremerkede midler brukt på helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007	50
Figur 3.16	Prosentandel av øremerkede midler brukt på støttekontakter for barn og unge. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	51
Figur 3.17	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler i tiltak for voksne. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	53
Figur 3.18	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler i tiltak for voksne. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	53
Figur 3.19	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler i tiltak for barn og unge. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	54
Figur 3.20	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler i tiltak for barn og unge. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	54
Figur 3.21	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud (sammenslåtte kategorier). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	55

Figur 3.22	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på aktivitetstilbud for voksne. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007	56
Figur 3.23	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007	58
Figur 3.24	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på støttekontakter (voksne). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007	59
Figur 3.25	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007	60
Figur 3.26	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på annet forebyggende, psykososialt arbeid og kultur- og fritidstilbud (barn og unge). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	61
Figur 3.27	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på støttekontakter (barn og unge). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.	63
Figur 3.28	Gjennomsnittlig antall årsverk per 1 000 innbygger i psykisk helsearbeid finansiert av øremerkede midler. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007....	64
Figur 3.29	Gjennomsnittlig antall årsverk per 1 000 innbygger i psykisk helsearbeid finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2001, 2004 og 2007.	65
Figur 3.30	Gjennomsnittlig antall årsverk helsefaglig utdannede med videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007	65
Figur 3.31	Gjennomsnittlig antall årsverk helsefaglig utdannede med videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	66
Figur 3.32	Gjennomsnittlig antall årsverk helsefaglig utdannede uten videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007	66
Figur 3.33	Gjennomsnittlig antall årsverk helsefaglig utdannede uten videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	67
Figur 3.34	Gjennomsnittlig antall årsverk psykologer per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	67
Figur 3.35	Gjennomsnittlig antall årsverk psykologer per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	68
Figur 3.36	Gjennomsnittlig antall årsverk andre med faglig relevant høyere utdanning (høgskole/universitet) per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	68
Figur 3.37	Gjennomsnittlig antall årsverk andre med faglig relevant høyere utdanning (høgskole/universitet) per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007.	69
Figur 3.38	Gjennomsnittlig antall årsverk med faglig relevant videregående opplæring per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	69
Figur 3.39	Gjennomsnittlig antall årsverk med faglig relevant videregående opplæring per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	70
Figur 3.40	Gjennomsnittlig antall årsverk "Andre" per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.....	70
Figur 3.41	Gjennomsnittlig antall årsverk "andre" per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	71
Figur 4.1	Avvik fra landsgjennomsnittet i øremerkede kroner per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007	79
Figur 4.2	Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på informasjonstiltak. Fylke. År 2006-2007	86
Figur 4.3	Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på bruker- og pårørendeorganisasjoner. Fylke. År 2006-2007	86
Figur 4.4	Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på kompetansehevings- og rekrutteringstiltak. Fylke. År 2006-2007	87
Figur 4.5	Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på kommunale tilrettelagte boligtilbud (ikke omsorgsboliger). Fylke. År 2006-2007	88
Figur 4.6	Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud (sammenslått variabel). Fylke. År 2006-2007	88
Figur 4.7	Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på aktivitetstilbud (voksne). Fylke. År 2006-2007	89
Figur 4.8	Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på støttekontakter (voksne). Fylke. År 2006-2007.....	90

Figur 4.9	Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser (ikke NAV-tiltak). Fylke. År 2006-2007	91
Figur 4.10	Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Fylke. År 2006-2007	91
Figur 4.11	Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på annet forebyggende (barn og unge). Fylke. År 2006-2007	92
Figur 4.12	Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på støttekontakter (barn og unge). Fylke. År 2006-2007	93
Figur 4.13	Andel årsverk finansiert av øremerkede midler i bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud. Fylke. År 2006-2007	95
Figur 4.14	Andel årsverk finansiert av øremerkede midler i aktivitetstilbud (voksne). Fylke. År 2006-2007	95
Figur 4.15	Andel årsverk støttekontakter (voksne) finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2006-2007	96
Figur 4.16	Andel årsverk i kommunale tilrettelagte arbeidsplasser (ikke NAV-tiltak) finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2006-2007	97
Figur 4.17	Andel årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2006-2007	97
Figur 4.18	Andel årsverk i annet forebyggende/psykososialt arbeid (barn og unge) finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2006-2007	98
Figur 4.19	Andel årsverk støttekontakter (barn og unge) finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2006-2007	99
Figur 4.20	Antall årsverk finansiert av øremerkede midler per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007	100
Figur 4.21	Antall årsverk helse- og sosialfaglig utdannede <i>med</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007	100
Figur 4.22	Antall årsverk helse- og sosialfaglig utdannede <i>uten</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007	101
Figur 4.23	Antall årsverk psykologer i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007	102
Figur 4.24	Antall årsverk andre med faglig relevant høgskole/universitetsutdanning per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007	102
Figur 4.25	Antall årsverk med faglig relevant videregående opplæring per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007	103
Figur 4.26	Antall årsverk "Andre" per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007	104
Figur 5.1	Utvikling i antall årsverk i tjenester for voksne finansiert av øremerkede midler. Måltall 2008. Fratrullet 1998-nivå. År 2000-2007	111
Figur 5.2	Utvikling i antall årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste finansiert av opptrappingsplanmidler. Måltall 2008. Fratrullet nivået i 1998. År 1999-2007	112
Figur 5.3	Utvikling i antall årsverk annet forebyggende/psykososialt arbeid og støttekontakter finansiert av opptrappingsplanmidler. Måltall 2008. Fratrullet nivået i 1998. År 2001-2007	113

Tabelloversikt

Tabell 2.1	Tildelte og rapportert mottatte øremerkede tilskudd til psykisk helsearbeid i kommunene. Prosentvis økning fra året før (nominelt og reelt). 1 000 kr....	23
Tabell 2.2	Tilskudd rapportert overført fra året før, rapporterte tildelte tilskudd, disponibelt beløp, brukte midler og sum overført til året etter. Andel overført av sum disponibelt. 1999, 2001, 2003-2007. 1 000 kroner.....	24
Tabell 2.3	Statlig øremerkede midler benyttet på ulike tiltak. År 2000, 2003-2007. 1 000 kroner (ikke deflatert).....	25
Tabell 2.4	Prosentvis fordeling av de totale midlene benyttet på ulike tiltak. År 2000,2003-2007	26
Tabell 2.5	Antall årsverk finansiert av øremerkede midler fordelt på tiltak. År 2000, 2002-2007	29
Tabell 2.6	Prosentvis fordeling av total årsverksinnsats. År 2001-2007	29
Tabell 2.7	Prosentvis fordeling av årsverksinnsatsen innenfor tjenester for hhv. voksne og barn og unge. År 2001-2007	30
Tabell 2.8	Øremerkede midler per årsverk (løpende kroner dividert på antall årsverk) – fordelt på tiltakskategorier. År 2000, 2003-2007.....	31
Tabell 2.9	Antall årsverk fordelt på utdanningskategorier. År 1998-1999 og 2002-2007	31
Tabell 2.10	Prosentvis fordeling av årsverk fordelt etter utdanning. År 1998-1999 og 2002-2007	32
Tabell 3.1	Antall kommuner i de ulike kommunegruppene i 2001, 2004 og 2007.....	37
Tabell 3.2	Prosentandel av øremerkede midler brukt på kompetanseheving og rekrutteringstiltak. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	43
Tabell 3.3	Prosentandel av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte boligtilbud (ikke omsorgsboliger). Fylke. År 2001, 2004 og 2007.....	45
Tabell 3.4	Prosentandel av øremerkede midler brukt på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud (sammenslått variabel). Fylke. År 2001, 2004 og 2007 ...	46
Tabell 3.5	Prosentandel av øremerkede midler brukt på aktivitetstilbud for voksne. Fylke. År	47
Tabell 3.6	Prosentandel av øremerkede midler brukt på støttekontakter (voksne). Fylke. År , 2004 og 2007	48
Tabell 3.7	Prosentandel av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	50
Tabell 3.8	Prosentandel øremerkede midler brukt på helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Fylke. År 2001, 2004 og 2007.....	51
Tabell 3.9	Prosentandel av øremerkede midler brukt på støttekontakter for barn og unge. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	52
Tabell 3.10	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud (sammenslåtte kategorier). Fylke. År 2001, 2004 og 2007.....	56
Tabell 3.11	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på aktivitetstilbud for voksne. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	57
Tabell 3.12	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	58
Tabell 3.13	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på støttekontakter (voksne). Fylke. År 2001, 2004 og 2007.....	59
Tabell 3.14	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Fylke. År 2001, 2004 og 2007	61

Tabell 3.15	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på annet forebyggende, psykososialt arbeid og kultur- og fritidstilbud (barn og unge). Fylke. År 2001, 2004 og 2007	62
Tabell 3.16	Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på støttekontakter (barn og unge). Fylke. År 2001, 2004 og 2007	63
Tabell 3.17	Antall kommunale boliger for mennesker med psykiske lidelser tatt i bruk i løpet av året. Finansiert av øremerkede midler. Kommunegruppe. År 2000-2007	71
Tabell 3.18	Antall kommunale boliger for mennesker med psykiske lidelser tatt i bruk i løpet av året. Finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2000-2007.....	72
Tabell 3.19	Antall omsorgsboliger (finansiert gjennom Husbanken) for mennesker med psykiske lidelser tatt i bruk i løpet av året. Kommunegruppe. År 2000-2007	72
Tabell 3.20	Antall omsorgsboliger (finansiert gjennom Husbanken) for mennesker med psykiske lidelser tatt i bruk i løpet av året. Fylke. År 2000-2007.....	73
Tabell 4.1	Prosentvis endring fra året før i antall årsverk finansiert av øremerkede midler som har helse- og sosialfaglig utdanning <i>med</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid. Prosentvis endring fra 2000 til 2007 og antall årsverk (N) i 2000 og 2007. Fylke. Perioden 2000-2007	80
Tabell 4.2	Prosentvis endring fra året før i antall årsverk finansiert av øremerkede midler som har helse- og sosialfaglig utdanning <i>uten</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid. Prosentvis endring fra 2000 til 2007 og antall årsverk (N) i 2000 og 2007. Fylke. Perioden 2000-2007	81
Tabell 4.3	Antall årsverk psykologer finansiert av øremerkede midler i psykisk helsearbeid. Absolutt endring fra 2000 til 2007. Fylke. Perioden 2001-2007	82
Tabell 4.4	Prosentvis endring fra året før i antall årsverk andre med (annen) faglig relevant høgskole/universitetsutdanning finansiert av øremerkede midler. Prosentvis endring fra 2000 til 2007 og antall årsverk (N) i 2000 og 2007. Fylke. Perioden 2000 til 2007.....	83
Tabell 4.5	Prosentvis endring fra året før i antall årsverk med faglig relevant videregående opplæring finansiert av øremerkede midler. Prosentvis endring fra 2000-2007 og antall årsverk (N) i 2000 og 2007. Fylke. Perioden 2000 til 2007	84
Tabell 4.6	Prosentvis endring fra året før i antall årsverk "Andre" finansiert av øremerkede midler. Prosentvis endring fra 2000 til 2007 og antall årsverk (N) i 2000 og 2007. Fylke. Perioden 2000-2007	85
Tabell 4.7	Andel årsverk i tiltak for voksne og barn og unge. Andelen midler i parentes. Fylke. År 2006-2007	93
Tabell 5.1	Antall omsorgsboliger for mennesker med psykiske lidelser godkjente, ferdigstilte og ikke ferdigstilte per 31.12.2007.....	110
Tabell 5.2	Beregnet fordeling av årsverk på ulike faggrupper. 1998.....	114
Tabell 5.3	Alternativ 1. Beregnet økning i antall årsverk (absolutt og i prosent) fra 1998 til 2007. Faggrupper	115
Tabell 5.4	Alternativ 2. Beregnet økning i antall årsverk (absolutt og i prosent) fra 1998 til 2007. Faggrupper	115
Tabell V.1	Antall årsverk (finansiert av øremerkede midler) helse- og sosialfaglig utdannede <i>med</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid. Fylke. 2000-2007.	123
Tabell V.2	Antall årsverk (finansiert av øremerkede midler) helse- og sosialfaglig utdannede <i>uten</i> videreutdanning i psykisk helsearbeid. Fylke. 2000-2007.	124
Tabell V.3	Antall årsverk (finansiert av øremerkede midler) psykologer i psykisk helsearbeid. Fylke. 2000-2007	125
Tabell V.4	Antall årsverk (finansiert av øremerkede midler) andre med faglig relevant høgskole/universitetsutdanning. Fylke. 2000-2007	126
Tabell V.5	Antall årsverk (finansiert av øremerkede midler) med faglig relevant videregående opplæring. Fylke. 2000-2007.....	127
Tabell V.6	Antall årsverk (finansiert av øremerkede midler) "Andre". Fylke. 2000-2007	128

Sammendrag

De øremerkede midlene som kommunene mottar i forbindelse med Opptrappingsplanen for psykisk helse (1999-2008), deles ut under forutsetning om årlig resultatrapportering til Helsedirektoratet fra den enkelte kommune, via rådgivere i psykisk helsearbeid hos Fylkesmannen. I denne rapporten sammenstiller vi data fra kommunene i perioden 1999-2007. I tillegg til å oppgi hvor mye av midlene som overføres fra året før og til neste år, samt beløpet som mottas og brukes for hvert av årene, rapporterer kommunene på følgende forhold, som også danner strukturen i rapporten:

- Generelle tiltak (kroner)
  - Informasjon
  - Bruker-/pårørendeorganisasjoner
  - Kompetanseheving, rekrutteringstiltak

- Tiltak for voksne (kroner og årsverk)
  - Kommunale tilrettelagte boligtilbud (ikke omsorgsboliger)
  - Bistand i boliger, boveiledning, hjemmebaserte tjenester, miljøarbeid
  - Aktivitetstilbud (aktivitets-/dagsenter, kultur-/fritidstilbud)
  - Støttekontakter for voksne
  - Kommunale tilrettelagte arbeidsplasser/sysselsettingstiltak (ikke NAV)
  - Tilrettelagt behandlingstilbud, faglig veiledning, koordinering/ledelse

- Tiltak for barn og unge (kroner og årsverk)
  - Helsestasjons- og skolehelsetjeneste
  - Annet forebyggende/psykososialt arbeid, kultur-/fritidstilbud for barn og unge
  - Støttekontakter for barn

- Personell finansiert av øremerkede midler (årsverk)
  - Helse-/sosialfaglig utdanning med videreutdanning i psykisk helsearbeid/psyk. sykepleie
  - Helse-/sosialfaglig utdanning uten videreutdanning i psykisk helsearbeid/psyk. sykepleie
  - Psykologer
  - Andre med faglig relevant høyskole/universitetsutdanning
  - Personell med faglig relevant videregående opplæring
  - Andre

- Resultater oppnådd for øremerkede midler (antall)
  - Kommunale boliger for mennesker med psykiske lidelser (ikke omsorgsboliger) tatt i bruk i løpet av året
  - Omsorgsboliger for mennesker med psykiske lidelser ferdigstilt i løpet av året

Rapportens oppbygging og tema

Rapporten dokumenterer bruken av statlig øremerkede midler til psykisk helsearbeid i kommunene i form av en deskriptiv framstilling av data fra kommunenes rapporteringer i årene 1999 til 2007. Det gis en beskrivelse av utviklingstrekk på nasjonalt nivå i kapittel 2, utvikling på kommunegruppe- og fylkesnivå over tid i kapittel 3 og 4, og til slutt måloppnåelse i forhold til Opptrappingsplanens mål i kapittel 5. Det foreligger fyldige oppsummeringer etter hvert kapittel.

Man må lese denne rapporten med det *in mente* at tallene ikke sier noe om total innsats (kroner og årsverk) i den kommunale oppbyggingen av tjenestetilbudet til mennesker med psykiske lidelser. Vi har foreløpig bare informasjon om kommunenes disponering av de øremerkede midlene som gis gjennom Opptrappingsplanen (Rapporteringsskjema 1). Forskjellene som framkommer på kommune- og fylkesnivå i denne rapporten kan i teorien skyldes ulik grad av egenfinansiering i kommunene. Det er derfor lite hensiktsmessig å utføre analyser der man forsøker å forklare variasjon i prioritering. Vi vet fra tidligere (Ose, 2007) at kommunene har en betydelig egeninnsats på dette området, men at variasjonen er stor. I rapporteringen for 2007-tallene ble det for første gang rapportert på total innsats i psykisk helsearbeid i den enkelte kommune (Rapporteringsskjema 2). Analyser av disse tallene gjennomføres av SINTEF, og vil foreligge i løpet av første kvartal 2009.

Det ble gitt øremerkede midler til psykisk helsearbeid i kommunene også i årene 1995-1998, før Opptrappingsplanens start. Hvis ikke annet er kommentert i teksten vil 1998-nivået ligge inne i de tall som presenteres. Målene i Opptrappingsplanen er formulert som endringer fra 1998-nivået til og med 2008-nivået, og vi har derfor tatt hensyn til at 1998-nivået ligger inne i tallene våre når vi beregner endring og måloppnåelse i kapittel 5.

Sterk vekst i disponible og benyttede øremerkede midler til psykisk helsearbeid

Det har vært en reell vekst (deflatert) i disponerte øremerkede midler på nær 2,2 milliarder kroner fra 1998 til 2007. Av disse midlene har det vært en realvekst på nær 1,6 milliarder kroner i tjenester for voksne, og 507 millioner kroner i tjenester for barn og unge. I 2007 fikk kommunene tildelt drøyt 2,8 milliarder kroner øremerket psykisk helsearbeid. Av en samlet disponibel sum på nær tre milliarder kroner på nasjonalt nivå (inkl. overførte midler), ble 2,8 milliarder kroner benyttet på ulike tiltak innen psykisk helsearbeid. De øremerkede midlene går i all hovedsak til å finansiere personell.

Det er formulert et mål i Opptrappingsplanen om at driftsutgiftene i kommunale tjenester for mennesker med psykiske lidelser skal økes med 2,1 milliarder 1998-kroner fra 1998 til 2008.

Vekst i andelen øremerkede midler og årsverk som går til tiltak for barn og unge

Ved å måle innsatsen som har gått til det enkelte tiltak, og grupper av tiltak, som andel av totalt disponerte midler og årsverk, kan vi få en indikasjon på om prioriteringene av de øremerkede midlene har endret seg over tid – både nasjonalt og på kommunegruppe- og fylkesnivå. Vi benytter benevnelsene "generelle tiltak", "tiltak for voksne" og "tiltak for barn og unge" med utgangspunkt i grupperingen av variabler som ble listet innledningsvis i sammendraget.

Generelle tiltak har gjennom hele perioden (2000-2007¹) ligget relativt stabilt på omtrent tre prosent av totalt benyttede øremerkede midler siden 2002, men andelen har blitt redusert over tid (fem prosent i 2000, 3,2 prosent i 2007). Kompetanseheving og rekrutteringstiltak er det største generelle tiltaket andelsmessig – med nær to prosent av totale øremerkede midler. Men ser vi på fordelingen innad i generelle tiltak, har bruker- og pårørendeorganisasjoner fått en stadig større andel av midlene som har gått til generelle tiltak, mens informasjonstiltak har ligget stabilt på kun 0,3 prosent av midlene hvert av årene i perioden.

Tiltak for voksne har i gjennomsnitt utgjort rundt 78 prosent av totalt benyttede øremerkede midler, men andelen har sunket fra år til år gjennom perioden – i tråd med nasjonale myndigheters føringer. I 2000 gikk 83 prosent av midlene til tiltak for voksne, i 2007 hadde denne andelen sunket til 74 prosent. Det er dermed tiltak for barn og unge som har fått en økende andel av de øremerkede midlene – fra å motta 13 prosent av midlene i 2000, fikk tiltak for barn og unge 23 prosent av midlene i 2007. Det er et uttalt

---

¹ I 1999 ble det ikke rapportert på bruk av midler fordelt på ulike tiltak. Vi tar derfor utgangspunkt i år 2000 når det gjelder de øremerkede midlene. Når det gjelder årsverk har vi tatt utgangspunkt i 2001, da rapporteringsskjema også inneholdt spørsmål om årsverk til støttekontakter for voksne og barn og unge. Vi minner om at det ikke rapporteres årsverk på generelle tiltak.

mål at minst 20 prosent av midlene skal gå til tjenester for barn og unge. I 2007 gjenstår det enda noe før kommunene i Rogaland og Troms i gjennomsnitt benytter 20 prosent av midlene til tjenester for barn og unge. I de øvrige fylkene benyttes mellom 20 og 25 prosent av midlene til tjenester for barn og unge i 2007. Det samme gjelder for andelen årsverk.

Når det gjelder årsverksrapporteringen, viser denne at andelen årsverk finansiert av øremerkede midler i all hovedsak følger den samme utviklingen som midlene. Opptrappingsplanmidlene har da også i stor grad gått til å finansiere nye årsverk i psykisk helsearbeid. I 2001 gikk 84 prosent av årsverkene til tiltak for voksne, mens 16 prosent gikk til tiltak for barn og unge, i 2007 var de tilsvarende tallene 77 og 23 prosent.

Bistand i bolig og hjemmebaserte tjenester øker mest av tiltak for voksne

Av tiltakene for voksne er det for variabelen "bistand i bolig, boveiledning, hjemmebaserte tjenester og miljøarbeid" den største andelen av de totale midlene og årsverkene rapporteres å gå til hvert av årene fra 2000 til 2007. Andelen midler har økt fra 32 til 39 prosent i denne perioden, mens andelen årsverk vokste fra 40 prosent i 2001 til 44 prosent i 2007. Det nest største tiltaket andelsmessig er "tilrettelagte behandlingstilbud, faglig veiledning, koordinering/ledelse", men her har andelen blitt gradvis mindre utover i perioden – fra 19 prosent i 2000 til 15 prosent i 2007. I kapittel 3 og 4 har vi brukt en sammenslått variabel ("bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud"), og denne lå i gjennomsnitt på 53 prosent av totale midler i 2007. Andelen har vært økende gjennom perioden, og Oslo er det fylket som har økt mest i perioden; med 21 prosentpoeng til 60 prosent i 2007. Kommunene i Sør-Trøndelag har i gjennomsnitt hatt den sterkeste reduksjonen.

Aktivitetstilbud for voksne har blitt tildelt en stadig mindre andel av øremerkede midler totalt. På nasjonalt nivå i år 2000 gikk ca. 21 prosent av midlene til aktivitetstilbud for voksne, i 2007 hadde andelen falt til ca. 12 prosent. Mye av reduksjonen som har skjedd i tiltak for voksne har kommet her. På fylkesnivå er det nedgang i alle fylker bortsett fra kommunene i Nord-Trøndelag, som har økt marginalt. Utviklingen på kommunegruppenivå viser imidlertid at kommunegrupper med relativt få innbyggere har benyttet en økende andel av midlene og årsverkene sine på aktivitetstilbud fra 2001 til 2007.

Kommunalt tilrettelagte boligtilbud har ligget relativt stabilt på rundt tre prosent av de totale midlene (rapporteres ikke årsverk for denne variabelen), men det er variasjoner på fylkesnivå. Kommunene i Buskerud og Sør-Trøndelag avviker mest fra landsgjennomsnittet, ved at de benytter hhv. 11 og 18 prosent av midlene sine her.

En noe mindre andel av de øremerkede midlene går til å finansiere støttekontakter for voksne i 2007, sammenliknet med 2001. Det er de minst folkerike kommunene som benytter den største andelen midler og årsverk på støttekontakter. På fylkesnivå ser vi at samtlige fylker har redusert sin andel midler som går til denne type tjeneste – kommunene i Østfold og Nord-Trøndelag har redusert mest.

Kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser (ikke NAV-tiltak) lå på rundt tre prosent av øremerkede midler totalt i 2007, ned ett prosentpoeng fra 2001. Oslo har redusert sin andel fra åtte til tre prosent, og det er i kommuner med mer enn 50 000 innbyggere at reduksjonen har vært størst. Det er de minst folkerike kommunene som bruker den høyeste andelen av midlene på dette tiltaket.

Vekst i andelen midler og årsverk som går til forebyggende/psykososialt arbeid med barn og unge

Som nevnt har andelen øremerkede midler og årsverk som har gått til tiltak for barn og unge vært økende i hele perioden – som ønsket fra sentrale myndigheter. Helsestasjons- og skolehelsetjeneste har fått mellom 10-12 prosent av totale midler, og har således vært det største tiltaket både penge- og årsverksmessig av tiltakene for barn og unge. Kommunene i Vest-Agder og Nord-Trøndelag er de som i gjennomsnitt benytter den største andelen øremerkede midler og årsverk på helsestasjons- og skolehelsetjeneste, hhv. 19 og 12 prosent av midlene, og 16 og 15 prosent av årsverkene.

Annet forebyggende/psykososialt arbeid har fått nest mest av midler og årsverk av disse tiltakene – og har doblet sin andel fra fem til ti prosent fra 2000 til 2007 på nasjonalt nivå. Det er særlig de mest folkerike kommunene som øker. Flere av fylkene har i 2007 en høyere andel årsverk i forebyggende/psykososialt arbeid med barn og unge, enn i helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Kommunene i Østfold, Telemark og Sør-Trøndelag ligger på topp med 12-14 prosent av de opptrappingsplanfinansierte årsverkene i denne type tiltak.

En liten andel av midler og årsverk går til støttekontakter for barn og unge – rundt én prosent hvert av årene. Det er små variasjoner på kommunegruppe- og fylkesnivå over tid – men det er en tendens til at en større andel av midlene går til dette tiltaket i de minst folkerike kommunene.

I 2007 ble det ansatt flere *uten* enn *med* videreutdanning i psykisk helsearbeid

Helsedirektoratet har estimert at det fantes omtrent 1 198 årsverk i psykisk helsearbeid finansiert av øremerkede midler i 1998. I 2007 har antallet økt med 4927 årsverk til 6 125 årsverk. Vi kommer tilbake til på slutten av sammendraget – når vi behandler måloppnåelse.

I 2001 finansierte de øremerkede midlene knapt et halvt årsverk i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger i Norge, og 2 200 årsverk totalt. I 2007 ble det finansiert 1,3 årsverk per 1 000 innbygger og 6 125 årsverk totalt. Kommunene i Hedmark har i gjennomsnitt det høyeste antallet opptrappingsplanfinansierte årsverk per innbygger – med 1,63 årsverk per 1 000 innbygger i 2007.

Gjennom hele opptrappingsplanperioden fram t.o.m. 2006 har de øremerkede midlene finansiert flere årsverk helse- og sosialfaglig utdannede *med* enn *uten* videreutdanning i psykisk helsearbeid. I 2007 ble det imidlertid finansiert 1 885 årsverk *uten* videreutdanning, mot 1 840 årsverk *med* videreutdanning. Målt i prosent var veksten i helse- og sosialfaglig utdannede *med* videreutdanning åtte prosent fra 2006 til 2007, noe som er den laveste veksten for denne variabelen i hele perioden. Til sammenlikning økte kategorien *uten* slik videreutdanning med 28 prosent fra 2006 til 2007, og var for første gang andelsmessig størst – 31 prosent av årsverkene finansiert av øremerkede midler var besatt av personell *uten* videreutdanning, mot 30 prosent *med* videreutdanning i 2007.

Totalt økte antall årsverk helse- og sosialfaglig utdannede *med* videreutdanning med 163 prosent fra 2000 (N = 700) til 2007 (N = 1 840). Kommunene i Vest-Agder og Nord-Trøndelag har den høyeste andelen årsverk med slik utdanningsbakgrunn, mens Oslo ligger lavest med 22 prosent av årsverkene finansiert av øremerkede midler i denne kategorien. Antall årsverk *uten* videreutdanning økte med 369 prosent fra 2000 (N = 400) til 2007 (N = 1 885), og her har særlig Oslo økt mye – i 2007 rapporterer Oslo om 41 prosent av årsverkene sine i denne kategorien. Det er i den minste kommunegruppen med under 2 000 innbyggere at man har den største andelen årsverk helse- og sosialfaglig utdannede *uten* videreutdanning per innbygger.

Antall psykologårsverk økte fra 25 til 104 årsverk (308 prosent) fra 2000 til 2007. Som andel av alle årsverk som ble finansiert av opptrappingsmidler lå psykologårsverk på 1,7 prosent i 2006 og 2007. Akershus-kommunene har i gjennomsnitt 4,7 prosent av de totale årsverkene sine som psykologer, og også kommunene i Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Sør-Trøndelag har i gjennomsnitt en høyere andel psykologer enn landsgjennomsnittet.

Andelen årsverk andre med faglig relevant høyere utdanning (universitet eller høyskole) har mer enn doblet seg i de fleste fylkene fra 2001 til 2007. På nasjonalt nivå har antall årsverk i denne kategorien økt med 274 prosent fra 181 til 676 årsverk. Fra 2006 til 2007 har det imidlertid vært en negativ utvikling for denne variabelen på fylkesnivå, mens kommunene i Østfold, Vest-Agder og Troms har hatt sterk vekst.

Personell med faglig relevant videregående opplæring har økt med 224 prosent i perioden – fra 307 årsverk i 2001 til 995 årsverk i 2007. Den laveste veksten mellom år i perioden kom fra 2006 til 2007 med kun sju prosent. Kommunene i Aust-Agder, Oppland og Rogaland har hatt sterkest vekst i perioden for denne variabelen.

Det rapporteres også på en kategori "Andre", en sekkepost med de årsverkene man ikke kan plassere i de andre kategoriene beskrevet over. Denne har økt fra 161 til 624 (288 prosent) fra 2000 til 2007. Utviklingen for denne variabelen har variert både over tid og mellom fylker - kommunene i Telemark og Sogn og Fjordane er de eneste som ikke har hatt negativ utvikling mellom noen av årene.

Måloppnåelse i Opptappingsplanen

Følgende mål for kommunal sektor er listet i Opptappingsplanen for psykisk helse (St.prp. nr. 1 (1997-1998)):

- 3 400 nye omsorgsboliger for mennesker med psykiske lidelser
- 4 770 flere årsverk i psykisk helsearbeid i kommunene, herav 3 710 årsverk i tjenester for voksne og 1 060 årsverk i tjenester for barn og unge:
  - 3 400 årsverk i hjemmetjenester mv. for voksne.
  - 309 årsverk i behandlingstilbud og veiledning for voksne.
  - 800 flere årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste for barn og unge
  - 260 flere årsverk til forebygging og psykososialt arbeid for barn og unge
- Målet om å ferdigstille 3 400 nye omsorgsboliger til mennesker med psykiske lidelser innen utgangen av 2008 ser ikke ut til å bli nådd. Per 11. november 2008 er 3 019 boliger ferdigstilt og 285 boliger har fått utsettelse til 2008/2009. 114 boliger er i følge Husbanken omprosjektert eller annullert. Selv om man tar høyde for utsettelsene, vil det endelige antallet omsorgsboliger finansiert av opptappingsmidler bli omtrent 3 304 (97 prosent av måltallet).
- Mål om vekst på 3 710 årsverk i tjenester for voksne: Ved utgangen av 2007 er 83 prosent av målet nådd, og det mangler 619 årsverk. Avhengig av forutsetningene for vekst i 2007 til 2008 vil det mangle mellom 30-135 årsverk for å nå målet ved utgangen av 2008.
- Mål om vekst på 1 060 årsverk i tjenester for barn og unge: Årsverk i tjenester til barn og unge sett under ett, er målet overoppnådd (1 200 nye årsverk).
  - For helsestasjons- og skolehelsetjeneste er 83 prosent av målet nådd med 665 nye årsverk i 2007. Avhengig av hvilke forutsetninger som legges til grunn vil det mangle ca. 8-30 årsverk for å nå målet ved utgangen av 2008.
  - For annet forebyggende/psykososialt arbeid ble målet om en økning på minst 260 årsverk nådd allerede i 2005. I 2007 er tallet oppe i 543 nye årsverk. Om veksten forventes å være den samme neste år, enten målt etter antall årsverk eller etter prosentvis vekst, vil det være en vekst på 682-728 årsverk ved utgangen av 2008 for dette tiltaket. Altså ca. 450 flere årsverk enn det opprinnelige måltallet.
- Målet om 184 nye psykologårsverk ser ikke ut til å bli nådd i løpet av Opptappingsplanperioden. I 2007 er 57 prosent av måltallet nådd med 104 psykologårsverk. Helsedirektoratet gav sommeren 2008 ut en rapport (IS-1565) inneholdende forslag til tiltak for å rekruttere flere psykologer til kommunene.
- Om årsverkene vurderes samlet gir Opptappingsplanen et måltall på 4 770 flere årsverk ved utgangen av 2008. Ved utgangen av 2007 rapporteres det om nær 4 300 årsverk innenfor de målsatte tjenestene. Dette tilsvarer 90 prosent måloppnåelse. Om vi legger til grunn samme prosentvise vekst fra 2007 til 2008 som fra 2006 til 2007, finner vi at det ved utgangen av 2008 vil være en vekst på omtrent 5 200 årsverk totalt i planperioden.
- I all hovedsak ser Opptappingsplanens mål om vekst i antall årsverk ut til å bli nådd innen utgangen av 2008.

1 Innledning

1.1 Kommunenes rapportering

I 2008 er Opptreppingsplanen for psykisk helse (St.prp. nr. 63 (1997-98), St.prp. nr. 1 (2003-2004)) inne i sitt tiende og siste år. I perioden 1999-2008 har både spesialist- og kommunehelsetjeneste mottatt flere milliarder kroner i statlige øremerkede midler til både det psykiske helsevernet og det psykiske helsearbeidet i kommunene. Størrelsen på de øremerkede tilskuddene til den enkelte kommune har framgått av vedlegg til Rundskriv IS-1 fra Helsedirektoratet det enkelte år. Mens kommunene i 1998 mottok ca. 634 millioner 2007-kroner i opptreppingsplanmidler, hadde beløpet steget til 2,8 milliarder kroner i 2007 – en realvekst på 347 prosent og 2,2 milliarder kroner. Som forutsetning for utbetaling av statlig øremerkede midler stilles strenge krav til resultatrapportering.

Hver kommune rapporterer om bruk av statlig øremerkede midler og årsverk finansiert av øremerkede midler i forbindelse med Opptreppingsplanen til egne rådgivere for psykisk helsearbeid hos Fylkesmannen. Fylkesrådgiverne videreformidler rapporteringen til Helsedirektoratet, og SINTEF Helse har hatt i oppdrag å kvalitetskontrollere tallene fra og med 2005. Det er tidligere gitt ut to rapporter fra SINTEF Helse med samme struktur som den som nå foreligger (Kaspersen et al. (2007), og Kaspersen et al. (2008)), der tallene fra kommunene for henholdsvis 1999-2005 og 1999-2006 er gjennomgått. Det foreligger nå kvalitetskontrollerte data på kommunenes bruk av statlig øremerkede midler til det psykiske helsearbeidet fram til og med 2007. Dette er også denne rapportens anliggende; kommunenes disponering av øremerkede midler i det psykiske helsearbeidet i perioden 1999-2007. Rapportens oppbygging og tema beskrives nærmere i kapittel 1.3.

For 2007 har kommunene, via rådgivere for psykisk helsearbeid hos Fylkesmannen, for første gang rapportert på kommunens totale innsats når det gjelder kommunale tiltak innen psykisk helsearbeid. Det rapporteres på midler benyttet til brukermedvirkning, årsverk i tiltak for voksne og barn og unge, personell fordelt etter utdanningskategorier, personer i arbeidstiltak i kommunal regi, personer med støttekontakt, antall barn og unge med psykiske lidelser hvor pårørende mottar omsorgslønn og/eller avlastning, antall innkjøpte heldøgns plasser, samarbeid med fastlegene, samt organisering av det psykiske helsearbeidet. SINTEF Helse har fått i oppdrag fra Helsedirektoratet å analysere disse tallene, og se dem i sammenheng med bruk av øremerkede midler, for på den måten å kunne si noe om den totale innsatsen som legges ned i det psykiske helsearbeidet i kommunene. Første rapport i forbindelse med dette arbeidet publiseres i løpet av første kvartal 2009.

1.2 Mål i Opptrappingsplanen og statlige føringer underveis

Opptrappingsplanen for psykisk helse (St.prp. nr. 63 (1997-98)) inneholder en rekke kvantitative mål for vekst i planperioden (1999-2008). For kommunal sektor er det blant annet satt følgende mål:

- 3 400 nye omsorgsboliger for mennesker med psykiske lidelser
- 4 770 flere årsverk i psykisk helsearbeid i kommunene, herav 3 710 årsverk i tjenester for voksne og 1 060 årsverk i tjenester for barn og unge:
  - 3 400 årsverk i hjemmetjenester mv. for voksne.
  - 309 årsverk i behandlingstilbud og veiledning for voksne.
  - Ca. 720 årsverk i aktivitetstilbud fra voksne.²
  - 800 flere årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste for barn og unge
  - 260 flere årsverk til forebygging og psykososialt arbeid for barn og unge

Enkelte av disse måltallene har blitt justert underveis i planperioden. Endringene i måltall har samme formelle status som Opptrappingsplanen, da de er behandlet i Stortinget (se for eksempel St. prp. nr. 1 (2004-2005)). Når det gjelder årsverk i hjemmetjenestene og tilrettelagte behandlingstilbud er disse måltallene ikke endret, men ettersom mye av behandlingstilbudet gis i brukerens hjem, kommenteres det på voksne under ett (3 710 årsverk, se kapittel 5).

Graden av måloppnåelse har vært med på å bestemme hvilke områder kommunene har blitt oppfordret til å ha spesielt fokus på. Innledningsvis i perioden var bolig til mennesker med psykiske lidelser et slikt fokusområde, og alt i 2004 hadde Husbanken gitt tilsagn til bygging av omsorgsboliger tilsvarende måltallet. Senere (St.prp. nr. 1 (2000-2001) og Rundskriv IS-1/03) har sentrale helsemyndigheter uttrykt ønske om høyere prioritering av tjenester til barn og unge, herunder utbygging av psykososiale tjenester og støttekontakter, og styrking av helsestasjons- og skolehelsetjenesten. I ovennevnte rundskriv fra Helsedirektoratet (ibid.) settes som veiledende måltall for opptrappingsperioden at minst 20 prosent av innsatsen finansiert av øremerkede midler skal rettes mot barn og unge. Barn og unge nevnes også som satsningsområde i statsbudsjettet for 2007. Kaspersen et al. (2007) og Kaspersen et al. (2008) finner at en slik vridning i prioritering av de øremerkede midlene – fra tjenester for voksne til tjenester for barn og unge – har funnet sted i kommunene i opptrappingsperioden.

Det har også vært gitt ekstra øremerkede midler (ca. 50 millioner kroner) til de største byene i landet hvert år fra 2005 (Bergen, Oslo, Stavanger og Trondheim) gjennom den såkalte Storbysatsningen (se St.prp. nr. 1 (2004-2005), St.prp. nr. 1 (2005-2006) og St.prp. nr. 1 (2006-2007)). Dette som følge av at forekomsten av mennesker med alvorlige psykiske lidelser og dårlige levekår er høyere i de største byene, sammenliknet med resten av landet.

1.3 Rapportens oppbygging og tema

Rapporten omhandler kommunenes disponering av øremerkede midler og årsverk til psykisk helsearbeid i perioden 1999-2007. Tallene er presentert både på kommunegruppe og fylkesnivå (kommunene gruppert under sitt respektive fylke), samt i enkelte tilfeller per 1 000 innbygger. I kapittel 2 ser vi på nasjonale utviklingstrekk i perioden, i kapittel 3 ser vi på utvikling og forskjeller i disponering av de øremerkede midlene mellom seks ulike kommunegrupper (gruppert etter befolkningstørrelse) og forskjeller mellom kommunene på fylkesnivå for årene 2001, 2004 og 2007. Kapittel 4 har fokus på fylkesnivå og endring mellom de to siste årene vi har data fra (2006 og 2007). Kapittel 5 tar for seg måloppnåelse til og med 2007 – Opptrappingsplanens nest siste år.

I tilfeller der det har vært nødvendig å korrigere for prisvekst, har vi benyttet SSB sin prisindeks for kommunalt helsekonsum. Ved sammenlikning av andeler mellom år, vil imidlertid ikke inflasjon ha betydning, og løpende kroner legges til grunn.

Tallene som presenteres i rapporten er vektet i forhold til kommunestørrelse (målt ved antall innbyggere) for å gi større kommuner relativt større vekt enn mindre

---

² Jf. St.prp.nr. 1 (2008-2009); dette er ikke et definert måltall i Opptrappingsplanen, men med utgangspunkt i faktisk utvikling fram til 2003 og økonomiske måltall kan det forventes et nivå på 720 årsverk ved utgangen av 2008.

kommuner. Store kommuner omfatter en større andel av befolkningen, og det må tas hensyn til at det er flere som omfattes av tjenestetilbudet i store kommuner i forhold til små kommuner.

Som i de foregående rapportene i denne serien er rapportstrukturen basert på kommunenes rapporteringsskjema for bruk av øremerkede midler. En forenklet utgave av rapporteringsskjemaet er presentert i vedlegg 1. Rekkefølgen på variablene vil være den samme som i skjema når vi presenterer tall på ulike tiltak i denne rapporten. Det vises for øvrig til innledningen i Kaspersen et al. (2008: 26) for utdyping angående 20 kommuner som i perioden 2000-2003 deltok i et forsøk der de øremerkede midlene ble gitt som rammetilskudd, samt merknader i forhold til datakontroll.

1.4 Begrepsbruk

Kommunene rapporterer bruken av øremerkede midler etter tre tiltaksgrupper: Generelle tiltak, tiltak for voksne og tiltak for barn og unge. Ulike kategorier tiltak inngår i hver gruppe. I kommunenes rapportering om årsverksinnsats skilles det mellom seks utdanningskategorier. Fullstendig betegnelse av den enkelte kategori i tiltaks- og personellgruppe blir lang. For å gjøre tekst og tabeller mer lettleste, har vi derfor valgt å forkorte slik:

Generelle tiltak

Informasjon:	Dekker informasjonsarbeid.
Brukerorganisasjoner:	Dekker bruker- og pårørendeorganisasjoner.
Kompetanseheving:	Dekker kompetanseheving og rekrutteringstiltak.
<u>Tiltak for voksne</u>	
Kommunale boligtilbud:	Dekker kommunale boligtilbud (ikke omsorgsboliger).
Bistand i bolig:	Dekker bistand i bolig, boveiledning, hjemmebaserte tjenester og miljøarbeid.
Aktivitetstilbud:	Dekker aktivitets-/ dagsenter og kultur-/ fritidstilbud.
Støttekontakter (voksne):	Dekker støttekontakter for voksne.
Kommunale arbeidsplasser:	Dekker kommunale tilrettelagte arbeidsplasser/ sysselsettingstiltak (Ikke NAV).
Tilrettelagte behandlingstilbud:	Dekker tilrettelagte behandlingstilbud, faglig veiledning og koordinering/ ledelse.
<u>Tiltak for barn og unge</u>	
Helsestasjons- og skolehelsetjeneste:	Dekker helsestasjons- og skolehelsetjenester.
Annet forebyggende:	Dekker forebyggende/ psykososialt arbeid utover helsestasjon og skole og kultur-/ fritidstilbud for barn og unge.
Støttekontakter (barn):	Dekker støttekontakter for barn og unge.

Årsverk:

Helsefaglig utdanning med videreutdanning: Dekker helse/ sosialfaglig utdanning med videreutdanning i psykisk helsearbeid/ psykiatrisk sykepleie.

Helsefaglig utdanning uten videreutdanning: Dekker helse/ sosialfaglig utdanning uten videreutdanning i psykisk helsearbeid/ psykiatrisk sykepleie.

Psykologer: Dekker psykologer.

Andre med høyere utdanning: Dekker andre med faglig relevant høgskole/ universitetsutdanning.

Videregående opplæring: Dekker personell med faglig relevant videregående opplæring.

Andre: Dekker annet personell.

De forkortede betegnelsene på tiltaksgruppene vil bli anvendt gjennom hele rapporten.

2 Nasjonale utviklingstrekk 1999-2007

2.1 Innledning

I dette kapitlet framstilles utvikling i tildelte øremerkede midler til psykisk helsearbeid og disponeringen av disse på nasjonalt nivå i perioden 1999-2007. Innledningsvis presenteres tall for tildelte tilskudd, sum som rapporteres mottatt fra kommunene, og overførte midler mellom år. Videre ser vi på hvor stor andel av midlene som er rapportert disponert på henholdsvis generelle tiltak (kun kroner), tiltak rettet mot barn og unge og tiltak til voksne – både i kroner og antall årsverk. Siste del av kapitlet tar for seg fordelingen av personell etter utdanning, resultater oppnådd i forhold til kommunale boliger og omsorgsboliger tatt i bruk det enkelte år, personer med tilbud om sysselsetting i kommunal regi og antall voksne og barn/unge som har hatt støttekontakt i løpet av året. Avslutningsvis oppsummeres hovedtrekkene i den nasjonale utviklingen i perioden.

2.2 Tildelte og rapporterte tilskudd

Opplysninger om tildelte tilskudd i tabell 2.1 er hentet fra Rundskriv IS-1 fra Helseledningsdirektoratet det enkelte år. Gjennomsnittlig økning i perioden ligger på rundt 18 prosent per år. I forholdt til nivået i 1998 (420 millioner kroner) har de øremerkede midlene økt med nær 2,2 milliarder kroner til 2007 (347 prosent). De første årene er det relativt store avvik mellom tilskudd rapportert mottatt og tilskudd tildelt. Fra 2000-2003 skyldes dette delvis rammeforsøket (jf. Delkapittel 1.3 og Kaspersen et al. (2008:26)), men det kan også knyttes usikkerhet til kvaliteten på data.

Tabell 2.1 Tildelte og rapportert mottatte øremerkede tilskudd til psykisk helsearbeid i kommunene. Prosentvis økning fra året før (nominelt og reelt). 1 000 kr

År	Tildelte øremerkede midler*	Prosentvis økning	Prosentvis	Tilskudd rapportert
1999	522 000	24**	17	492 917
2000	651 000	25	20	610 539
2001	877 100	35	28	819 108
2002	1 082 000	23	16	1 017 180
2003	1 306 800	21	16	1 229 495
2004	1 598 800	22	16	1 542 806
2005	1 944 405	22	18	1 928 871
2006	2 385 429	23	18	2 385 419
2007	2 829 693	19	14	2 829 696

* Tallene for tildelte øremerkede midler inkluderer midler til de 20 forsøkskommunene som mottok de øremerkede tilskuddene som rammetilskudd i perioden 2000-2003 (se Kaspersen et al. (2008)).

**I følge Rundskriv I-14/98 var tilskuddet på ca. 420 mill. kr i 1998. Ytterligere 30 mill. kr ble fordelt av Statens helsetilsyn til kompetanseheving. I forhold til det som faktisk er tildelt for 1999, innebærer dette en nominell økning på 24 prosent.

*** Inflasjonsjustert til 2007-kroner basert på prisindeks for kommunalt helsekonsum (Statistisk sentralbyrå).

2.3 Disponible, disponerte og overførte midler

Vi har informasjon om kommunenes overføring av øremerkede midler mellom år, og dermed total disponibel sum hvert av årene. Summen av alt som er disponert på ulike tiltak er også rapportert som totalsum innledningsvis i skjemaet – og skal i utgangspunktet stemme overens med summen av midler som er rapportert på enkelttiltak.

Vi ser av tabell 2.2 at summen som rapporteres "overført til neste år" ikke stemmer helt overens med det som rapporteres "overført fra forrige år". Dette kan skyldes både mangler i rapporteringen og/eller renteinntekter og fondsavkastning. I St.prp. nr. 1 (2004-2005) er det bemerket at det knytter seg måleproblemer til resultatrapporteringen fra kommunene fordi mange tiltak organisasjonsmessig, og dermed regnskapsmessig, er spredt på ulike virksomheter. For øvrig ligger andelen overførte midler av det kommunene har hatt disponibelt på rundt fem prosent de siste årene. Rekrutteringsproblemer til ledige stillinger kan være én av årsakene til at kommunene ikke får benyttet alle midlene som tildeles hvert år.

Tabell 2.2 Tilskudd rapportert overført fra året før, rapporterte tildelte tilskudd, disponibelt beløp, brukte midler og sum overført til året etter. Andel overført av sum disponibelt. 1999, 2001, 2003-2007. 1 000 kroner

	1999*	2001	2003	2004	2005	2006	2007
Overført fra forrige år	87 570	50 782	78 661	70 116	77 211	106 789	147 737
Tilskudd dette år	492 917	819 108	1 229 495	1 542 806	1 928 871	2 385 419	2 829 696
Disponibelt dette år	614 191	867 857	1 288 770	1 612 922	2 006 005	2 492 202	2 977 434
Brukt dette år	-	807 614	1 235 898	1 567 985	1 903 407	2 357 058	2 818 304
Overført til neste år	-	58 642	68 391	62 378	98 215	135 142	159 128
Andel overført (%)**	-	6,8	5,3	3,9	4,9	5,4	5,3

*For 1999 har vi ikke informasjon om hvordan midlene er disponert på de ulike tiltakene. År 2000 og 2002 er utelatt av plasshensyn i tabellen. Bevilgningene ble gjort overførbare i år 2000, se også Ose og Kalseth (2004:11).

** Andel overførte midler av sum disponibelt det enkelte år.

2.4 Øremerkede ressurser fordelt på tiltak i perioden 2000-2007

Styrking av bruker- og pårørendeorganisasjoner og informasjonsspredning om psykisk helse er to prioriterte områder i Opptappingsplanen. I rundskriv IS-12/2002 fremgår det også at de kommunale planene for psykisk helsearbeid skal omfatte tiltak for å sikre tilstrekkelig personell med tverrfaglig og dekkende kompetanse, og tiltak for sikre stabilt og faglig oppdatert personell. De senere årene har det vært et særlig fokus på å ansette flere psykologer i psykisk helsearbeid i kommunene, da dette er en yrkesgruppe det har vist seg vanskelig å rekruttere. Helsedirektoratet har også funnet det hensiktsmessig å opprette egne tilskuddsordninger for videreutdanning i psykisk helsearbeid, med mål om å øke antall høgskoleutdannet personell i kommunene. De tre generelle tiltakene det rapporteres på i rapporteringsskjema er: Informasjon, bruker-/pårørendeorganisasjoner og kompetanseheving/rekrutteringstiltak.

Av tiltak i psykisk helsearbeid for voksne er tilrettelagte botilbud og støttefunksjoner i forbindelse med bolig det mest ressursintensive satsningsområdet. Videre skal det utvikles et variert aktivitetstilbud for målgruppen, både når det gjelder fysisk aktivitet, kultur- og fritidstilbud. Øvrige tilrettelagte tjenester, inkludert sysselsettingstilbud i kommunal regi, skal også styrkes (IS-12/2002).

Flere støttekontakter er et tiltak som skal prioriteres uavhengig av alder i målgruppen for Opptappingsplanen. I forhold til barn og unge med psykiske/psykososiale vansker skal opptappingsplanmidlene gå til å bygge ut psykososiale tjenester og kultur- og fritidstiltak, samt styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten (St.prp. nr. 63 (1997-1998)). Det er et overordnet mål at minst 20 prosent av de øremerkede midlene skal gå til tjenester for barn og unge (Rundskriv IS-1/03).

I det følgende ser vi på utviklingen i tiltakene som er iverksatt på de ulike områdene, inndelt i generelle tiltak, tiltak for voksne og tiltak for barn og unge. Fordelingen på tiltak vises i 1 000 kroner, andel kroner, årsverk og andel årsverk for ulike tiltak. For 1999 har vi ikke informasjon om midler fordelt på de ulike tiltakene. Vi gjentar at tallene vi her presenterer ikke sier noe om egeninnsatsen i kommunene eller kvaliteten

på tjenestene, men hvordan kommunene i gjennomsnitt har prioritert de øremerkede midlene på ulike tiltak.

2.4.1 Statlig øremerkede midler benyttet på ulike tiltak

I tabell 2.3 presenteres hvor mye av de øremerkede midlene kommunene har benyttet på ulike tiltak i perioden. Tabell 2.4 angir den tilsvarende andelsmessige fordelingen (med utgangspunkt i totale midler benyttet).

Tabell 2.3 Statlig øremerkede midler benyttet på ulike tiltak. År 2000, 2003-2007. 1 000 kroner (ikke deflatert)

	Tiltak	2000*	2003	2004	2005	2006	2007
Generelle tiltak	Informasjon	1 852	3 586	4 886	6 449	7 552	7 684
	Brukerorganisasjoner	5 589	11 299	18 513	18 694	24 678	32 693
	Kompetanseheving	23 153	22 646	27 222	30 573	36 140	49 674
	Sum generelle tiltak	30 593	37 531	50 621	55 716	68 370	90 051
Tiltak for voksne	Kommunale boligtilbud	11 215	59 899	46 928	66 543	87 022	90 057
	Bistand i bolig	199 590	399 990	544 721	695 946	884 030	1 086 209
	Aktivitetstilbud	126 690	190 870	224 544	250 988	287 980	331 418
	Støttekontakter (voksne)	28 844	48 526	55 161	59 318	69 359	81 991
	Kommunale arbeidsplasser	28 460	47 223	51 470	62 394	81 288	88 673
	Tilrettelagte behandlingstilbud	114 490	229 153	274 582	308 035	361 841	410 084
	Sum tiltak for voksne	509 290	975 660	1 197 405	1 443 223	1 771 520	2 088 432
Tiltak for barn/unge	Helsestasjons- og skoleh.tj.	36 712	128 369	172 064	208 237	265 913	309 835
	Annet forebyggende	36 177	100 528	126 954	170 362	217 864	297 864
	Støttekontakter (barn)	4 720	11 139	19 549	24 440	32 145	32 123
	Sum tiltak barn og unge	77 610	240 036	318 567	403 039	515 922	639 821
Sum benyttet (1 000 kr)		617 493	1 253 226	1 566 593	1 901 978	2 355 812	2 818 305

* I 1999 ble det ikke rapportert på bruk av midler fordelt på tiltak. Årene 2001 og 2002 er utelatt av plasshensyn i tabellen.

Perioden sett under ett utgjør de generelle tiltakene rundt tre prosent av totalt benyttede øremerkede midler, og andelen har holdt seg relativt stabil mellom årene. Tiltak for voksne har utgjort en gradvis mindre andel av de totalt disponerte midlene utover i perioden, mens tiltak for barn og unge utgjør en tilsvarende høyere andel. Målet om at minst 20 prosent av midlene skal gå til tiltak for barn og unge ble nådd i 2004, og andelen har vært stadig økende med nær 23 prosent i 2007.

Hvis vi konsentrerer oss om de generelle tiltakene og ser på hvordan andelen som går til informasjon, bruker/pårørendeorganisasjoner og kompetanseheving fordeler seg i forhold til *sum generelle tiltak* (framgår ikke av tabell) over tid, har kompetansehevingstiltak hele tiden vært størst, men har samtidig utgjort en mindre og mindre andel utover i perioden. Fra å utgjøre ca. 76 prosent av de generelle tiltakene i 2000 til å utgjøre 55 prosent av de generelle tiltakene i 2007. Informasjonstiltak har ligget på 9-11 prosent gjennom store deler av perioden, mens det er bruker- og pårørendeorganisasjoner som har fått økningen som følge av mindre andel midler til kompetansehevingstiltak. Bruker-/og pårørendeorganisasjoner har økt fra 18 prosent av midler til generelle tiltak i 2000 til 36 prosent i 2007. Det har i perioden også kommet andre tilskuddsordninger og strategier for kompetanseheving – jf. eksempelvis Kompetanseløftet 2015 (Stortingsmelding 25 (2005-2006)) og eget tilskudd til tverrfaglig videreutdanning i psykisk helsearbeid (IS-1/2007).

Tabell 2.4 Prosentvis fordeling av de totale midlene benyttet på ulike tiltak. År 2000,2003-2007

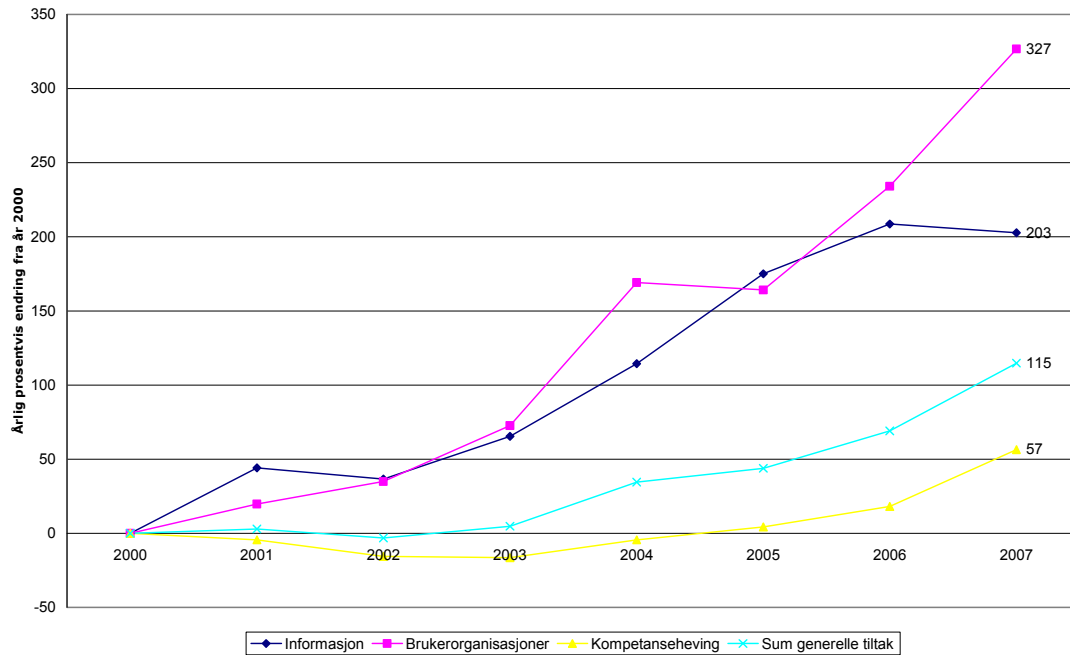
Tiltak		2000*	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Generelle tiltak	Informasjon	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	Brukerorganisasjoner	0,9	0,9	0,8	0,9	1,2	1,0	1,0	1,2
	Kompetanseheving	3,7	2,8	2,1	1,8	1,7	1,6	1,5	1,8
	Sum generelle tiltak	5,0	4,0	3,3	3,0	3,2	2,9	2,9	3,2
Tiltak for voksne	Kommunale boligtilbud	1,8	2,9	3,8	4,8	3,0	3,5	3,7	3,2
	Bistand i bolig	32,3	31,4	31,9	31,9	34,8	36,6	37,5	38,5
	Aktivitetstilbud	20,5	19,6	17,5	15,2	14,3	13,2	12,2	11,8
	Støttekontakter (voksne)	4,7	4,4	4,0	3,9	3,5	3,1	2,9	2,9
	Kommunale arbeidsplasser	4,6	4,2	3,9	3,8	3,3	3,3	3,5	3,1
	Tilrettelagte behandlingstilbud	18,5	18,5	18,2	18,3	17,5	16,2	15,4	14,6
	Sum tiltak for voksne	82,5	81,0	79,2	77,9	76,4	75,9	75,2	74,1
Tiltak for barn/unge	Helsestasjons- og skoleh.tj.	5,9	8,5	10,0	10,2	11,0	10,9	11,3	11,0
	Annet forebyggende	5,9	5,5	6,5	8,0	8,1	9,0	9,2	10,6
	Støttekontakter (barn)	0,8	0,9	1,0	0,9	1,2	1,3	1,4	1,1
	Sum tiltak barn og unge	12,6	14,9	17,5	19,2	20,3	21,2	21,9	22,7
Total andel		100	100	100	100	100	100	100	100

* I 1999 ble det ikke rapportert på bruk av midler fordelt på tiltak.

Bistand i bolig og boveiledning/hjemmebaserte tjenester det tiltaket som er størst. Som andel av totale midler i tiltak for voksne, utgjør denne posten 52 prosent i 2007, og andelen har vært stigende gjennom perioden (fra 39 prosent i år 2000). Tilrettelagte behandlingstilbud utgjør den nest største kategorien, og her har andelen sunket marginalt utover i perioden. Det kan være vanskelig å skille mellom disse to kategoriene (Bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud), og slår vi sammen disse har andelen steget fra 62 prosent i 2000 til 72 prosent i 2007. Kommunalt tilrettelagte botilbud, støttekontakter (voksne) og kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser har andelsmessig ligget relativt stabilt på 4-6 prosent i perioden, mens aktivitetstilbud har gått fra å utgjøre 25 prosent av tiltak for voksne i 2000 til å utgjøre 16 prosent av midler i tiltak for voksne i 2007.

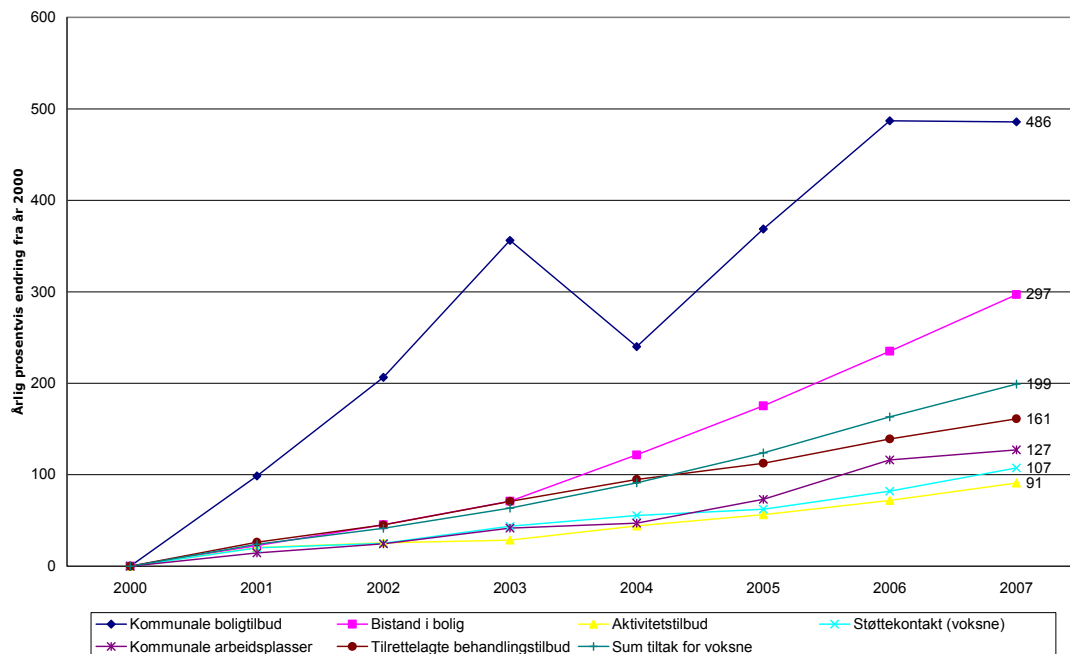
Målt som andel av øremerkede midler som går til tiltak for barn og unge, har helsestasjons- og skolehelsetjeneste ligget på et høyere nivå enn annet forebyggende og støttekontakter (barn og unge). Det har imidlertid vært slik at i 2000 og 2007 var forskjellene mellom helsestasjons- og skolehelsetjeneste og annet forebyggende arbeid bare marginale (henholdsvis 47,3 og 46,6 prosent i 2000 og 48,4 og 46,6 i 2007), mens det i årene i mellom (2001-2006) har vært en betydelig høyere andel som har gått til helsestasjons og skolehelsetjeneste (> 50 prosent). I 2002 gikk f.eks. 57 prosent av midlene i tiltak til barn og unge til nettopp denne tjenesten. Det har vært stort fokus på denne tjenesten de senere år, blant annet gjennom programmet "Psykisk helse i skolen" initiert av Helsedirektoratet. Ser vi på årsverksfordelingen innad i tjenester for barn og unge, ser vi imidlertid at annet forebyggende arbeid har fått en stadig større andel av årsverkene, mens helsestasjons- og skolehelsetjeneste har fått redusert sin andel (se tabell 2.7).

I de tre figurene under presenteres den årlige prosentvise endringen i øremerkede midler som har funnet sted for henholdsvis generelle tiltak, tiltak for voksne og tiltak for barn og unge med utgangspunkt i år 2000.

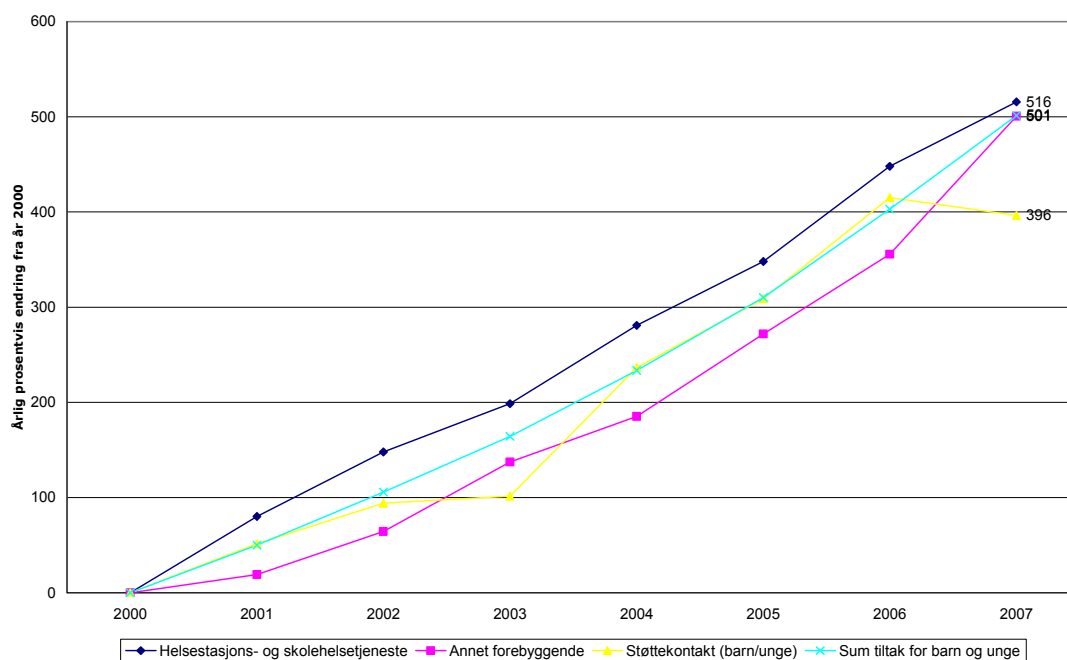
Figur 2.1 Årlig prosentvis (real)endring fra 2000 til 2007 i bruk av øremerkede midler på generelle tiltak. Deflaterte størrelser

Vi ser av figur 2.1 at bruker-/pårørendeorganisasjoner har hatt den høyeste veksten, mens kompetansehevingstiltak har hatt lavest vekst. Midler brukt på generelle tiltak har mer enn doblet seg i perioden 2000-2007.

Figur 2.2 Årlig prosentvis (real)endring fra 2000 til 2007 i bruk av øremerkede midler på tiltak for voksne. Deflaterte størrelser

De fleste tiltakene for voksne har hatt en jevn vekst i opptrappingsperioden (jf. figur 2.2). Bistand i bolig har økt med nær 300 prosent, til tross for at det ble benyttet en høy andel av midlene her også i 2000. Kommunale boligtilbud har økt mest med hele 486 prosent, men her var utgangsnivået mye lavere (15 millioner kroner i 2000 og 90 millioner kroner i 2007).

Figur 2.3 Årlig prosentvis (real)endring fra 2000 til 2007 i bruk av øremerkede midler på tiltak for barn og unge. Deflaterte størrelser

Realveksten i midler som går til tjenester for barn og unge har vært høy for alle tre typer tiltak, totalt på rundt 500 prosent (figur 2.3). Også her har utgangsnivået vært relativt lavt, og fokuset på å prioritere tjenester for barn og unge har bidratt til høy vekst på i disse tiltakene.

2.4.2 Årsverk benyttet på ulike tiltak

Opptrappingsplanens målsetting vedrørende rekruttering til kommunehelsetjenesten var en økning på 4 770 årsverk i perioden 1999–2008.

For variablene som er listet i tabell 2.5 har kommunene i tillegg til øremerkede midler rapportert årsverksinnsatsen finansiert av disse midlene de ulike år. Det er ikke knyttet årsverk til kategorien generelle tiltak. Når det gjelder personellinnsats til støttekontakter (både for barn/unge og voksne) var denne variabelen ikke med i rapporteringsskjemaet i 1999 og 2000. For 1999 finnes det årsverkstall fra kommunene kun for aktivitetstilbud for voksne (395 årsverk) og helsestasjons- og skolehelsetjeneste (98 årsverk). I kapittel 5 i denne rapporten estimerer vi 1998-nivået mht. antall årsverk i psykisk helsearbeid til å ligge på mellom 1 200 og 1 500 – avhengig av hvilke forutsetninger man legger til grunn i modellen. Disse årsverkene ligger inne i tallene i tabell 2.5, men tas ut når vi ser på måloppnåelse.

Personellinnsats er den viktigste innsatsfaktoren i produksjon av helsetjenester til psykisk syke. Variablene som har fått tilført flest årsverk i opptrappingsperioden, er derfor naturlig nok de samme tiltakene det brukes mest midler på. Bortsett fra kategorien kommunale arbeidsplasser, som varierer noe i utvikling over perioden, har samtlige tiltak økt i antall årsverk for hvert av årene etter 2000. En stor del av midlene har gått til å bygge opp botilbud, og bistand i bolig har økt mest; i 2007 var det omtrent 2 000 flere årsverk i boligtiltak, sammenliknet med nivået i 2000, og økningen har ligget på rundt 400 årsverk de senere årene. I tiltak for barn og unge ser vi at kategorien "annet forebyggende" har økt mer enn helsestasjons- og skolehelsetjeneste fra 2006 til 2007 – både i absolutte tall og prosentvis (28 vs. 16 prosent).

Tabell 2.5 Antall årsverk finansiert av øremerkede midler fordelt på tiltak. År 2000, 2002-2007

Tiltak		2000*	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tiltak for voksne	Bistand i bolig	718	985	1 148	1 567	1 916	2 320	2 719
	Aktivitetstilbud	357	444	478	519	557	632	682
	Støttekontakter (voksne)	-	65	87	135	154	162	192
	Kommunale arbeidsplasser	79	73	100	97	124	136	152
	Tilrettelagte behandlingstilbud	366	491	544	673	754	861	947
	Sum årsverk voksne	1 520	2 058	2 356	2 990	3 505	4 112	4 691
Tiltak for barn/unge	Helsestasjons- og skoleh.tj.	117	286	341	445	530	641	745
	Annet forebyggende	83	163	236	311	383	483	620
	Støttekontakter (barn/unge)	-	14	20	47	56	67	69
	Sum årsverk barn og unge	199	463	597	803	969	1 191	1 434
Sum årsverk		1 720	2 521	2 953	3 793	4 474	5 302	6 125

* År 2001 er utelatt av plasshensyn. Totalt ble det rapportert 2 125 årsverk i 2001. Det ble ikke rapportert årsverk på støttekontakter i 2000.

I tabell 2.6 har vi beregnet andel årsverk fordelt på tiltak med utgangspunkt i totale årsverk finansiert av øremerkede midler. År 2000 er utelatt fordi vi ikke har informasjon om støttekontakter. Tabell 2.7 fremstiller den prosentvise fordelingen innad i tjenestene.

Tabell 2.6 Prosentvis fordeling av total årsverksinnsats. År 2001-2007

Tiltak		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tiltak for voksne	Bistand i bolig	39,5	39,1	38,9	41,3	42,8	43,8	44,4
	Aktivitetstilbud	19,0	17,6	16,2	13,7	12,5	11,9	11,1
	Støttekontakter (voksne)	2,2	2,6	3,0	3,6	3,4	3,1	3,1
	Kommunale arbeidsplasser	4,4	2,9	3,4	2,6	2,8	2,6	2,5
	Tilrettelagte behandlingstilbud	19,1	19,5	18,4	17,7	16,9	16,2	15,5
	Andel årsverk voksne	84,3	81,6	79,8	78,8	78,3	77,5	76,6
Tiltak for barn/unge	Helsestasjons- og skoleh.tj.	9,9	11,3	11,6	11,7	11,8	12,1	12,2
	Annet forebyggende	5,4	6,5	8,0	8,2	8,6	9,1	10,1
	Støttekontakter (barn/unge)	0,5	0,6	0,7	1,2	1,2	1,3	1,1
	Andel årsverk barn og unge	15,7	18,4	20,2	21,2	21,7	22,5	23,4
Total andel		100	100	100	100	100	100	100

Tendensene er de samme som vi så for øremerkede midler – årsverk i tiltak for voksne har sunket andelsmessig i perioden, nødvendigvis til fordel for tiltak for barn og unge. Årsverk i bistand i bolig har økt noe i perioden, men slår vi sammen med tilrettelagte behandlingstilbud ligger prosentandelen relativt stabil på rundt 60 prosent. Andel årsverk i aktivitetstilbud har sunket gradvis i opptrappingsperioden.

Tabell 2.7 Prosentvis fordeling av årsverksinnsatsen innenfor tjenester for hhv. voksne og barn og unge. År 2001-2007

Tiltak		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tiltak for voksne	Bistand i bolig	46,9	47,9	48,7	52,4	54,7	56,4	58,0
	Aktivitetstilbud	22,5	21,6	20,3	17,3	15,9	15,4	14,5
	Støttekontakter (voksne)	2,6	3,1	3,7	4,5	4,4	3,9	4,1
	Kommunale arbeidsplasser	5,3	3,6	4,2	3,2	3,5	3,3	3,2
	Tilrettelagte behandlingstilbud	22,7	23,8	23,1	22,5	21,5	20,9	20,2
	Andel årsverk voksne	100	100	100	100	100	100	100
Tiltak for barn/unge	Helsestasjons- og skoleh.tj.	62,8	61,7	57,2	55,4	54,7	53,8	52,0
	Annet forebyggende	34,1	35,2	39,5	38,7	39,6	40,6	43,2
	Støttekontakter (barn/unge)	3,0	3,1	3,4	5,9	5,8	5,6	4,8
	Andel årsverk barn og unge	100	100	100	100	100	100	100

Andelen årsverk til forebyggende og psykososialt arbeid med barn og unge finansiert av øremerkede midler har steget gradvis i perioden, det samme har andelen årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste – sett i forhold til totale årsverk. Ser vi på fordelingen innad i tjenester for voksne og barn og unge (tabell 2.7), har "annet forebyggende" gradvis fått en større andel av årsverkene, mens utviklingen har vært motsatt for helsestasjons- og skolehelsetjeneste – slik vi også så når det gjaldt fordeling av midler. I tjenester for voksne har bistand i bolig gått fra å ha 47 prosent av årsverkene i 2001 til å ha 58 prosent av årsverkene i tiltak for voksne i 2007, mens aktivitetstilbud har sunket omtrent like mange prosentpoeng i samme periode.

2.4.3 Øremerkede tilskudd per årsverk

Selv om ikke de øremerkede tilskuddene til psykisk helsearbeid i sin helhet går til å finansiere årsverk, går storparten av midlene til dette formålet. I tabell 2.8 presenteres øremerkede midler per årsverk (kroner/årsverk) fordelt på tiltakskategoriene.

I 2007 ble det i gjennomsnitt brukt 460 000 øremerkede kroner per øremerket finansiert årsverk i psykisk helsearbeid på nasjonalt nivå. Med unntak av en nedgang på tre prosent mellom 2003 og 2004, har midler per årsverk økt med fire til fem prosent hvert av årene – omtrent på linje med lønns- og prisvekst. Det er de antatt mest arbeidskraftsintensive tiltakene, som bistand i bolig, støttekontakter, tilrettelagte behandlingstilbud og helsestasjons- og skolehelsetjeneste som bruker færrest kroner per årsverk. Aktivitetstilbud, tilrettelagte arbeidsplasser og forebyggende arbeid (barn og unge) ligger alle over gjennomsnittet i kroner per årsverk.

Tabell 2.8 Øremerkede midler per årsverk (løpende kroner dividert på antall årsverk) – fordelt på tiltakskategorier. År 2000, 2003-2007

	Tiltak	2000*	2003	2004	2005	2006	2007
Tiltak for voksne	Bistand i bolig	277 993	348 551	347 589	363 286	381 005	399 553
	Aktivitetstilbud	354 904	399 518	432 972	450 211	455 444	485 989
	Støttekontakter (voksne)	-	555 346	409 303	385 482	427 248	426 271
	Kommunale arbeidsplasser	358 169	474 550	531 824	502 973	598 539	584 422
	Tilrettelagte behandlingstilbud	312 977	421 244	408 033	408 528	420 264	433 224
Tiltak for barn/unge	Helsestasjons- og skoleh.tj.	314 831	375 940	386 660	393 183	414 967	415 667
	Annet forebyggende	436 713	426 543	408 757	444 322	450 895	480 729
	Støttekontakter (barn/unge)	-	554 751	415 523	437 209	483 022	468 873
Kroner per årsverk totalt		359 078	424 329	413 036	425 112	444 305	460 156

* År 2001-2002 utelatt av plasshensyn, i 1999 er det ikke rapportert på årsverk i tiltak.

2.5 Personell fordelt etter utdanning

I tillegg til å rapportere hvordan årsverkene fordeler seg på tiltak, er kommunene bedt om å rapportere årsverk fordelt på seks utdanningskategorier. I tabell 2.9 presenteres utvikling over tid i de ulike utdanningskategoriene.

Tabell 2.9 Antall årsverk fordelt på utdanningskategorier. År 1998-1999 og 2002-2007

	1998*	1999	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Helsefaglig utdanning med videreutdanning	472	639	951	1 104	1 309	1 493	1 697	1 840
Helsefaglig utdanning uten videreutdanning	271	339	618	800	1 006	1 216	1 478	1 885
Psykologer	17	22	41	42	65	70	89	104
Andre med høyere utdanning	122	99	274	306	364	438	546	676
Videregående opplæring	207	362	469	545	655	756	931	995
Andre	108	149	248	287	405	524	561	624
Sum antall årsverk	1 198	1 610	2 601	3 084	3 805	4 497	5 302	6 125

*1998-nivået er beregnet av Helsedirektoratet, se også kapittel 5. År 2000-2001 utelatt av plasshensyn, sum årsverk var henholdsvis 1 777 og 2 201 disse to årene.

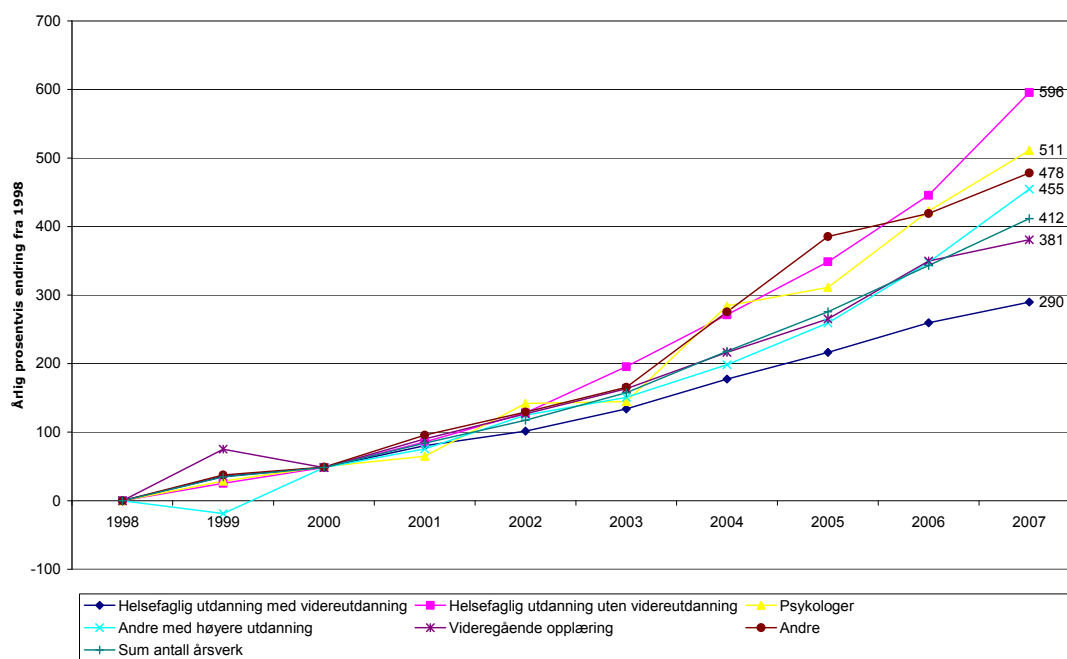
Fra 2006 til 2007 økte antall årsverk finansiert av øremerkede midler med 823 – noe som tilsvarer den største veksten mellom år i hele opptrappingsperioden, målt i absolutte tall. Fra 2005 til 2006 var den tilsvarende økningen på 805 årsverk. I perioden 2003-2007 har gjennomsnittsökningen i antall årsverk per år ligget på rundt 19 prosent.

Helsefaglig utdannede uten videreutdanning er den kategorien som både i absolutte tall og relativt sett har hatt den sterkeste veksten fra 2006 til 2007. I 2007 var det 407 flere årsverk (28 prosent) helsefaglig utdannede uten videreutdanning, sammenliknet med 2006-tallene, mens det hadde blitt 143 flere årsverk (åtte prosent) med videreutdanning.

Antall årsverk psykologer har økt med 15 til 104 årsverk fra 2006 til 2007 (målet er å nå 184 innen utgangen av 2008), mens kategorien "Andre med høyere utdanning" har

økt med 130 årsverk (24 prosent). Det kan vises til en lavere vekst i antall årsverk i kategoriene "videregående opplæring" og "andre" i overgangene til 2006 og 2007.

I figur 2.4 under, presenteres veksten i antall årsverk i de ulike utdanningskategoriene målt i forhold til nivået i 1998 og per år framover i perioden. Her vil kategorier som hadde et lavt nivå i utgangspunktet vokse relativt raskt – f.eks. har årsverk psykologer vokst med hele 511 prosent. Vi må også huske at vi ikke ser hele bildet for psykiske helsearbeid her – veksten i de ulike kategoriene vil påvirkes av hvilke prioriteringer man gjør med kommunenes egne midler.

Figur 2.4 Årlig prosentvis endring i årsverk med utgangspunkt i 1998-nivået. Årsverk fordelt på utdanningskategorier. Perioden 1998-2009

I tabell 2.10 presenteres den andelsmessige fordelingen av årsverk per utdanningskategori.

Tabell 2.10 Prosentvis fordeling av årsverk fordelt etter utdanning. År 1998-1999 og 2002-2007

	1998*	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Helsefaglig utdanning med videreutdanning	39	40	39	37	36	34	33	32	30
Helsefaglig utdanning uten videreutdanning	23	21	23	24	26	26	27	28	31
Psykologer	1	1	1	2	1	2	2	2	2
Andre med høyere utdanning	10	6	10	11	10	10	10	10	11
Videregående opplæring	17	23	18	18	18	17	17	18	16
Andre	9	9	10	10	9	11	12	11	10
Andel årsverk totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* År 2000 utelatt av plasshensyn.

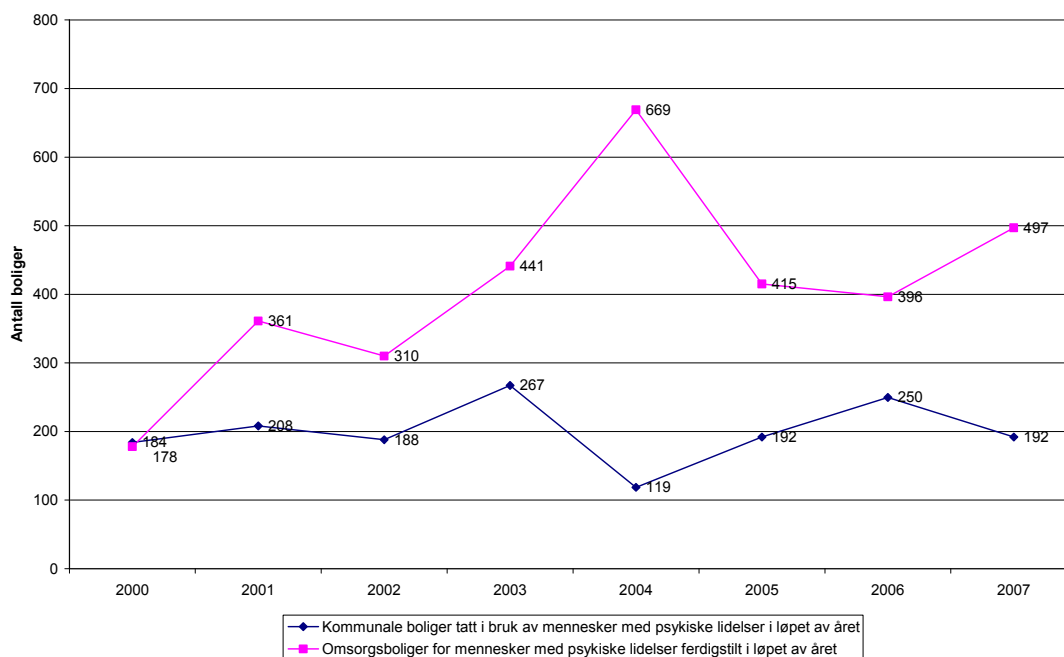
Slik det framgår av tabellen har det vært marginale endringer i sammensetningen av årsverk i de ulike utdanningskategoriene gjennom perioden. Av totalt antall årsverk har andelen årsverk med videreutdanning ligget noe høyere enn nest største kategori – de uten videreutdanning i psykisk helsearbeid. Det har imidlertid skjedd en gradvis vridning – og en større andel av årsverkene er besatt av personell uten videreutdanning enn med videreutdanning i 2007. Dette kan bl.a. skyldes at det har vært vanskelig å få tak i personell med videreutdanning. I den kommende rapporten om total innsats i psykisk helsearbeid i kommunene, vil dette drøftes nærmere. Her har man også mulighet til å

differensiere mellom i hvilken grad andre faggrupper (for eksempel annet høyskole/universitetsutdannet personell) har videreutdanning i psykisk helsearbeid.

2.6 Resultater oppnådd for statlig øremerkede midler

I årene før 2007 inkluderte rapporteringsskjema for øremerkede midler også spørsmål om antall personer med tilbud om sysselsetting i kommunal regi i løpet av året, samt antall voksne og barn og unge som hadde hatt støttekontakt i løpet av året. Disse tre variablene er nå flyttet til det nye rapporteringsskjemaet for samlede kommunale tiltak innen psykisk helsearbeid for 2007 og 2008, og vil bli behandlet sammen med resten av dette materialet som presenteres i en egen rapport fra SINTEF Helse første kvartal 2009. I Kaspersen et al. (2008) finnes imidlertid tall på disse tre variablene fram til 2006.

To variabler som fortsatt inngår i skjema for rapportering på bruk av øremerkede midler er antall kommunale boliger for mennesker med psykiske lidelser (ikke omsorgsboliger) tatt i bruk i løpet av året, samt omsorgsboliger for mennesker med psykiske lidelser ferdigstilt i løpet av året. I tallene for 1999 er kommunenes plantall tatt med i rapporteringen, og dette året utgår dermed fra figuren under. Figur 2.5 viser utviklingen i omfanget av kommunale boliger finansiert av øremerkede midler og omsorgsboliger finansiert gjennom Husbankens ordning for omsorgsboliger. Når vi sammenliknet med husbankens egne tall for omsorgsboliger er totaltallene noe avvikende, dette kommenteres nærmere i kapittel 5.

Figur 2.5 Antall kommunale boliger finansiert av øremerkede midler tatt i bruk i løpet av året og antall omsorgsboliger finansiert gjennom Husbankens ordninger ferdigstilt i løpet av året. År 2000-2007

Fram mot 2004 var det et høyt antall omsorgsboliger som ble ferdigstilt det enkelte år, og i 2004 hadde Husbanken gitt tilsagn til bygging av over 3 400 nye omsorgsboliger – som jo var det opprinnelige målet i Opptrappingsplanen. Høyt press i boligmarkedet har imidlertid ført til forsinkelser i ferdigstillingen av boligene. I følge rapporteringen fra kommunene var det i 2007 ferdigstilt til sammen 3 267 omsorgsboliger siden år 2000. Fra 2004 har det nærmest vært en invers sammenheng mellom antall kommunale boliger tatt i bruk og antall omsorgsboliger ferdigstilt.

I 2006 ble det gjennomført ytterligere kartlegginger (av SINTEF Byggforsk og FaFo) av boligbehovet til mennesker med psykiske lidelser ut over behovet som ble lagt til grunn i Opptrappingsplanen. Kartleggingene viste et tilleggsbehov på rundt 2 800 boliger og 1 800 årsverk knyttet til oppfølging i bolig, som kommer utenom Opptrappingsplanen og målene i denne (IS-1/2007).

2.7 Oppsummering av nasjonale utviklingstrekk 1999-2007

I 2007 fikk kommunene tildelt drøyt 2,8 milliarder kroner i statlig øremerkede tilskudd til psykisk helsearbeid i kommunene. Av en samlet disponibel sum på nær tre milliarder kroner (inkludert overførte midler fra tidligere år) ble det brukt drøyt 2,8 milliarder kroner på ulike tiltak i 2007. Nær 160 millioner kroner ble overført til 2008. Med utgangspunkt i et nivå på tildelte øremerkede midler i 1998 på 420 millioner kroner, har den reelle økningen i øremerkede midler vært på nær 2,2 milliarder (347 prosent) kroner i 2007.

Generelle tiltak

- Utgjør i gjennomsnitt rundt tre prosent av totalt benyttede øremerkede midler gjennom opptrappingsperioden til og med 2007.
- Andelen har holdt seg relativt stabil gjennom hele perioden.
- *Informasjonstiltak*: Har fått en relativt stabil andel av midlene på mellom 9-11 prosent av de generelle tiltakene i hele opptrappingsperioden.
- *Bruker- og pårørendeorganisasjoner*: Har fått en økende andel av midlene fram mot 2007, slik at innen generelle tiltak har det skjedd en vridning fra kompetansehevingstiltak mot tiltak knyttet til bruker- og pårørendeorganisasjoner.
- *Kompetansehevingstiltak*: Har hele tiden utgjort den største andelen av de tre typer tiltak som omtales som generelle tiltak, men andelen har vært synkende fram til 2006. Fra 2006 til 2007 steg imidlertid andelen igjen fra 1,5 til 1,8 prosent av totale midler som er benyttet til psykisk helsearbeid.
- Utviklingen i bruk av øremerkede midler på generelle tiltak må ses i sammenheng med andre satsninger som har skjedd parallelt med Opptrappingsplanen – f.eks. Kompetanseløftet 2015 og statlig tilskudd til videreutdanning i psykisk helsearbeid.

Tiltak for voksne

- Utgjør i gjennomsnitt rundt 78 prosent av totalt benyttede øremerkede midler gjennom opptrappingsperioden til og med 2007.
- Andelen midler som benyttes i tiltak for voksne har vært synkende gjennom perioden til fordel for tiltak for barn og unge. I 2007 var andelen av totale midler som benyttes på tiltak for voksne 74 prosent, mot 83 prosent i 2000.
- *Bistand i bolig/hjemmebaserte tjenester*: Tiltaket er andelsmessig størst når det gjelder øremerkede midler i tiltak for voksne, og andelen har vært stigende gjennom perioden – fra 32 prosent i 2000 til 39 prosent i 2007.
- *Tilrettelagte behandlingstilbud*: Dette er det nest største tiltaket andelsmessig, men har sunket noe utover i perioden – fra 19 prosent i 2000 til 15 prosent i 2007.
- *Aktivitetstilbud*: Andelen øremerkede midler til aktivitetstilbud har sunket fra 25 til 16 prosent fra 2000 til 2007. Andelen årsverk har sunket tilsvarende fra 19 til 11 prosent.
- *Kommunalt tilrettelagte boligtilbud, støttekontakter (voksne) og kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser*: Dette er tiltak som andelsmessig har ligget relativt stabilt på rundt 4-6 prosent av midlene i tiltak for voksne gjennom hele perioden.
- I 2007 ble det finansiert 4 691 årsverk av opptrappingsplanmidler i tjenester for voksne. Dette utgjør 76,6 prosent av alle årsverk finansiert av statlige øremerkede midler. Fordelingen på tiltakskategorier er tilnærmet lik som andel midler.

Tiltak for barn og unge

- Utgjør i gjennomsnitt rundt 19 prosent av totalt benyttede øremerkede midler gjennom opptrappingsperioden til og med 2007.
- Andelen av total sum øremerkede midler som benyttes i tiltak for barn og unge har vært stigende utover i perioden, og har ligget over målet om 20 prosent siden 2004. I 2007 var andelen midler som gikk til tiltak for barn og unge 23 prosent, mot kun 13 prosent i 2000.
- *Helsestasjons- og skolehelsetjeneste*: I store deler av perioden (2001-2006) har helsestasjons- og skolehelsetjeneste utgjort over halvparten av midlene og årsverkene som benyttes på tiltak til barn og unge (dvs. innad i tjenester for barn og unge). I 2007 er andelen midler relativt lik mellom helsestasjons- og skolehelsetjeneste og annet forebyggende arbeid (hhv. 48 og 47 prosent), mens andelen årsverk fortsatt er høyere for helsestasjons- og skolehelsetjeneste (hhv. 52 og 43 prosent).

- *Annet forebyggende:* Det har vært en relativt sterk økning i andelen midler som har gått til annet forebyggende/psykososialt arbeid for barn og unge. Andelen har økt fra seks prosent i 2000 til 11 prosent i 2007 av totale midler som er brukt på psykisk helsearbeid.
- *Støttekontakter (barn og unge):* Støttekontakter har ligget på 5-6 prosent av andelen midler som benyttes innen tiltak for barn og unge gjennom hele perioden. Av totale midler, har støttekontakttiltak utgjort mellom 0,8 (år 2000) og 1,4 (2006) prosent. I 2007 var tallet 1,1 prosent.
- I 2007 ble det finansiert 1 434 årsverk av opptrappingsplanmidler i tjenester for barn og unge. Dette utgjør 23,4 prosent av alle årsverk finansiert av opptrappingsplanmidler. Fordelingen på tiltakskategorier er tilnærmet lik som andel midler.

Personell fordelt etter utdanning

- I 2000 er det ikke oppgitt antall årsverk for støttekontakter, men sum årsverk som rapporteres i andre tiltak er 1 720. I 2007 har antallet steget til 6 125. Fra 2006 til 2007 økte antall årsverk finansiert av øremerkede midler med 823 – den største veksten mellom år i hele perioden.
- Gjennom hele opptrappingsperioden fram t.o.m. 2006 har de øremerkede midlene finansiert flere årsverk helsefaglig utdannede *med* videreutdanning enn *uten* videreutdanning. I 2007 finansieres det imidlertid 1 885 årsverk *uten* videreutdanning og 1 840 årsverk *med* videreutdanning. Målt i prosent har dermed veksten i antall årsverk finansiert av øremerkede midler vært størst for helsefaglig utdannede *uten* videreutdanning.
- Antall årsverk psykologer finansiert av øremerkede midler har økt fra 25 til 104 i perioden 2000-2007. Den største absolutte økningen kom fra 2003 til 2004 da økningen var 24 årsverk.
- Antall andre årsverk med høyere utdanning har vokst med mellom 20 og 25 prosent hvert år siden 2003 – og er i 2007 på 676 årsverk.
- Antall årsverk med videregående opplæring finansiert av øremerkede midler er den tredje største kategorien andelsmessig, og har utgjort rundt 18 prosent av årsverkene i perioden. I 2007 teller disse årsverkene 995.
- Rundt 10 prosent av de totale årsverkene er kategorisert som "Andre". I 2000 ble det rapportert 161 "Andre", mot 624 i 2007.

Bolig

- I 2004 hadde Husbanken gitt tilsagn om bygging av 3 418 omsorgsboliger for mennesker med psykiske lidelser (målet i Opptrappingsplanen er at 3 400 omsorgsboliger skal stå ferdig i 2008). Det rapporteres om 3 267 ferdigstilte boliger fra kommunene, hvorav 497 i 2007, men det hefter usikkerhet til tallene. Press i boligmarkedet de senere år har ført til forsinkelser hva angår ferdigstilling. Mer om dette i kapittel 5 om måloppnåelse.
- Det ble tatt i bruk 192 kommunale boliger finansiert av opptrappingsmidler i 2007, dette er en nedgang fra 2006, da det ble tatt i bruk 250 slike boliger. Tallet har variert noe fra år til år, i 2000 ble det tatt i bruk 184 boliger, mens det i 2004 kun rapporteres om 119 kommunale boliger for mennesker med psykiske lidelser på landsbasis.

3 Forskjeller på kommunegruppe- og fylkesnivå 2001, 2004 og 2007

3.1 Innledning

I dette kapitlet har vi gruppert kommunene i grupper basert på folketallet i kommunene (heretter kalt kommunegrupper) og fylkestilhørighet (heretter kalt fylke/fylkesnivå). Det presenteres veide gjennomsnitt innen hver gruppe, slik at store kommuner (målt i befolkning) teller mer enn små kommuner. Kommunegrupperingene som er benyttet er:

- (1) Kommuner med under 2 000 innbyggere
- (2) Kommuner med 2 000 til 4 999 innbyggere
- (3) Kommuner med 5 000 til 9 999 innbyggere
- (4) Kommuner med 10 000 til 19 999 innbyggere
- (5) Kommuner med 20 000 til 50 000 innbyggere
- (6) Kommuner med over 50 000 innbyggere

For å følge utviklingen i de ulike kommunegruppene og fylkene over tid, presenteres tall for 2001, 2004 og 2007.

Året 2001 er valgt med tanke på størst mulig kompletthet i datamaterialet. Det hadde vært ønskelig å presentere tallene for 1999, men kvaliteten i dataene er for dårlige i det første rapporteringsåret (hovedsakelig grunnet endring i rapporteringsskjema mellom 1999 og 2000). Ettersom årsverk støttekontakter (både for voksne og barn/unge) ikke kom med i rapporteringen før i 2001, velger vi dette året som sammenlikningsgrunnlag. I tabell 3.1 presenteres antallet kommuner i hver av kommunegruppene.

Tabell 3.1 Antall kommuner i de ulike kommunegruppene i 2001, 2004 og 2007

Befolkning (kommunegruppe)	Antall kommuner i 2001	Antall kommuner i 2004	Antall kommuner i 2007
Under 2000	95	96	95
2000-4999	149	146	142
5000-9999	90	91	91
10000-19999	57	57	56
20000-50000	33	32	34
Over 50000	10	12	13
Totalt	434	434	431

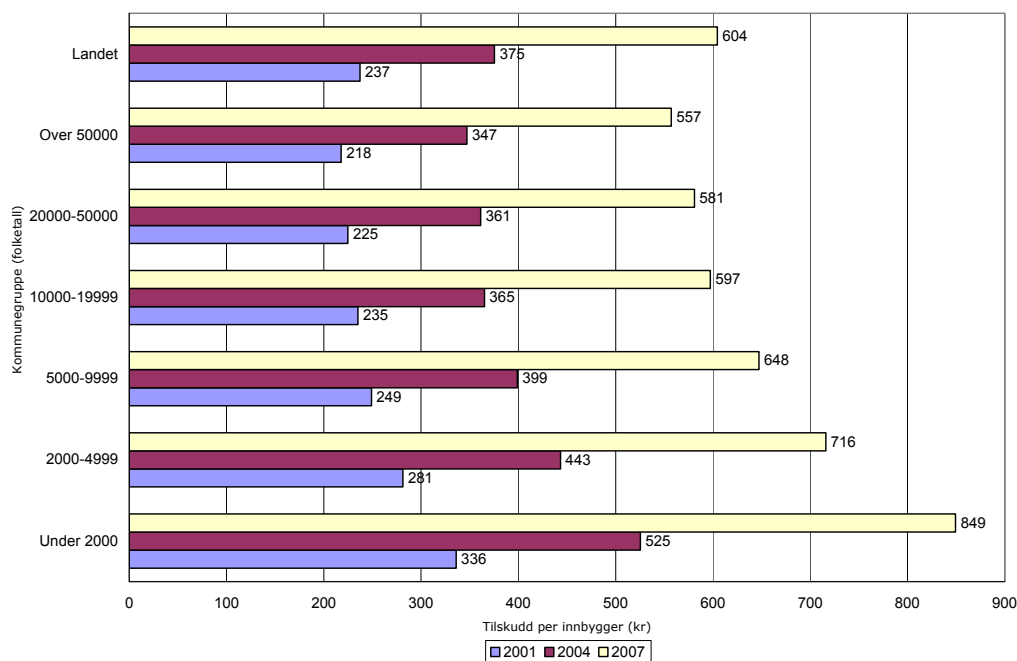
I kapittel 3.2 presenteres tilskudd per innbygger på kommunegruppe- og fylkesnivå i de tre aktuelle årene. Kapittel 3.3 tar for seg utvikling i bruk av midler på ulike tiltak, mens kapittel 3.4 presenterer det samme for årsverk. I kapittel 3.5 ser vi på hvordan årsverkene fordeler seg på utdanningsgrupper og per 1 000 innbygger. Kapittel 3.6 tar for seg utviklingen i omsorgs- og kommunalboliger, kapittel 3.7 oppsummerer.

I Kaspersen et al. (2008) finnes også tall fram til 2006 for personer med tilbud om sysselsetting i kommunal regi, samt personer (voksne og barn og unge) med støttekontakt

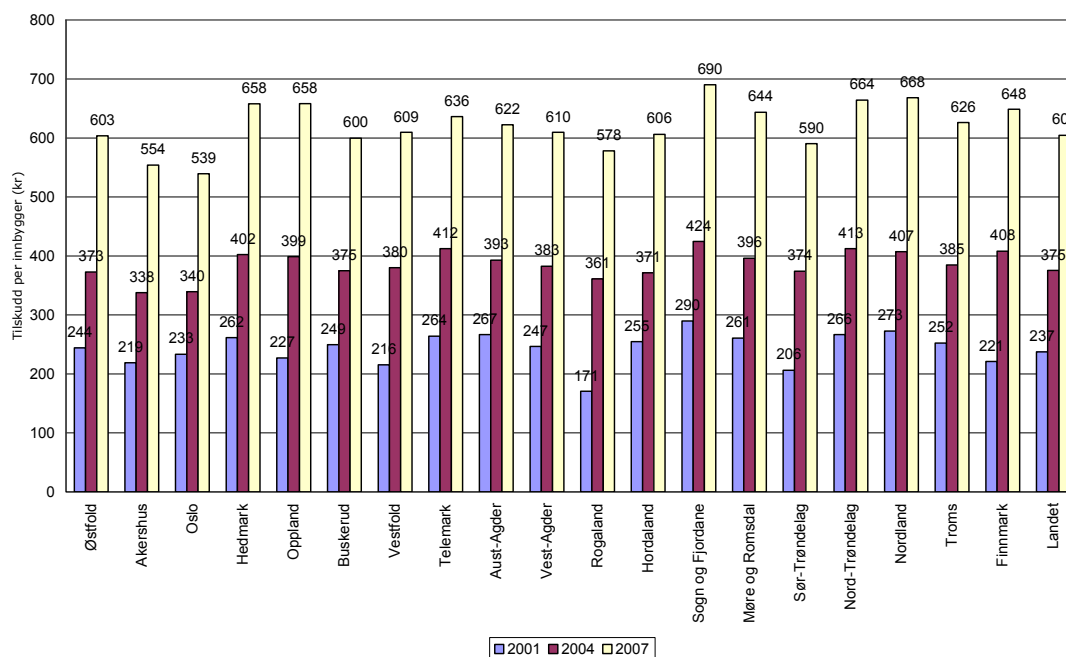
i regi av kommunene. Disse variablene vil det bli presentert tall på for 2007 i forbindelse med rapport om kommunenes egeninnsats i 2009.

3.2 Tilskudd per innbygger (kommunegruppe, fylke)

I figurene under presenteres tilskudd per innbygger på kommunegruppe- og fylkesnivå i årene 2001, 2004 og 2007. Forholdsmessig er fordelingen lik mellom hvert av årene, da de øremerkede midlene fordeles ut fra de samme fordelingsnøkklene.

Figur 3.1 Tilskudd per innbygger i hele kroner. Kommunegruppenivå. År 2001, 2004 og 2007. Deflatert

Figur 3.2 Tilskudd per innbygger i hele kroner. Fylkesnivå. År 2001, 2004 og 2007. Deflatert

Landsgjennomsnittet i 2007 var 604 kroner per innbygger, mot 237 2007-kroner per innbygger i 2001. Øremerkede kroner per innbygger har det høyeste nivået i de minste kommunene og synker gradvis med kommunistørrelse. Likeledes er det fylker med store kommuner som har lavest tilskudd per innbygger; f.eks. Oslo, Akershus og Rogaland.

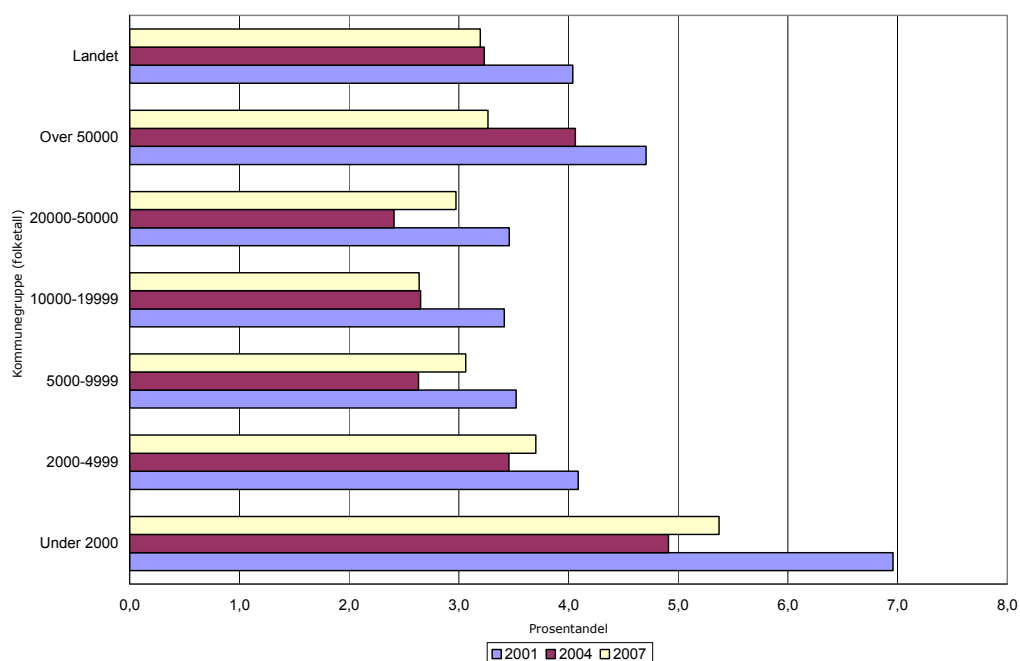
3.3 Utvikling i bruk av midler fordelt på tiltak

Kapittel 3.3 presenterer utvikling i bruk av øremerkede midler til psykisk helsearbeid i kommunene i år 2001, 2004 og 2007. Kapittelstrukturen er gjenkjennelig fra kapittel 2, og det er naturlig å se de kommunale og fylkesvise andelsvariasjonene i sammenheng med nasjonale tall (jf. Kapittel 2). Målt som andel av totalt disponerte midler, har det vært en endring i prioriteringen av øremerkede midler på ulike tiltak gjennom opptrappingsperioden (jf. Kapittel 2). I dette kapitlet ser vi på hvordan disse endringene gir utslag på kommunegruppe- og fylkesnivå. Å analysere årsakene til variasjon i andeler benyttet på ulike tiltak mellom kommunegrupper og fylker ligger utenfor denne rapportens formål. Vi presiserer at andelsberegningene som presenteres i figur- og tabellformat er gjort med utgangspunkt i *totale midler* som er benyttet – og ikke ut i fra summen av midler som går til tiltak for voksne eller til barn og unge.

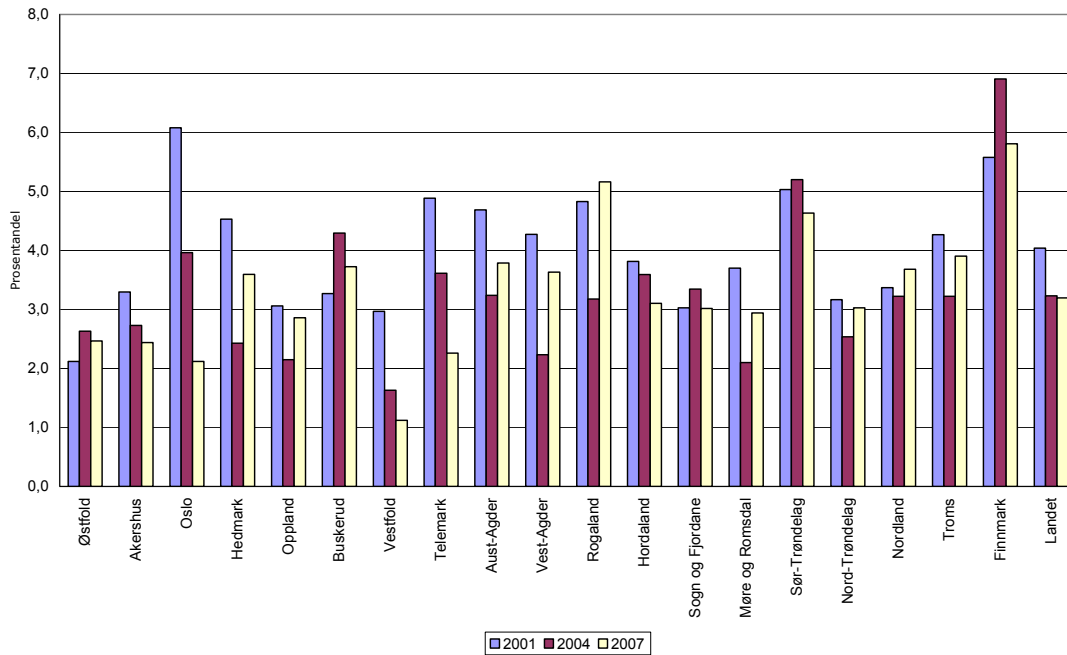
3.3.1 Andel øremerkede midler brukt på generelle tiltak, tiltak for voksne og tiltak for barn og unge

Først presenteres en samlefigur som viser hvor stor andel generelle tiltak utgjør av totale øremerkede midler på kommunegruppe- og fylkesnivå. Deretter følger figurer for andelen midler benyttet i tiltak for voksne og barn og unge.

Figur 3.3 viser at det er i kommuner med under 2 000 innbyggere at andelen midler som har gått til generelle tiltak har vært størst, over fem prosent i 2007, og økende fra 2004. Samtlige kommunegrupper benytter en lavere andel av midlene her i 2007 sammenliknet med 2001, med størst absolutt nedgang i de minst folkerike kommunene. Det er relativt liten systematikk i utviklingen mellom år og mellom kommunegrupper. I figur 3.4 på neste side presenteres tilsvarende tall på fylkesnivå.

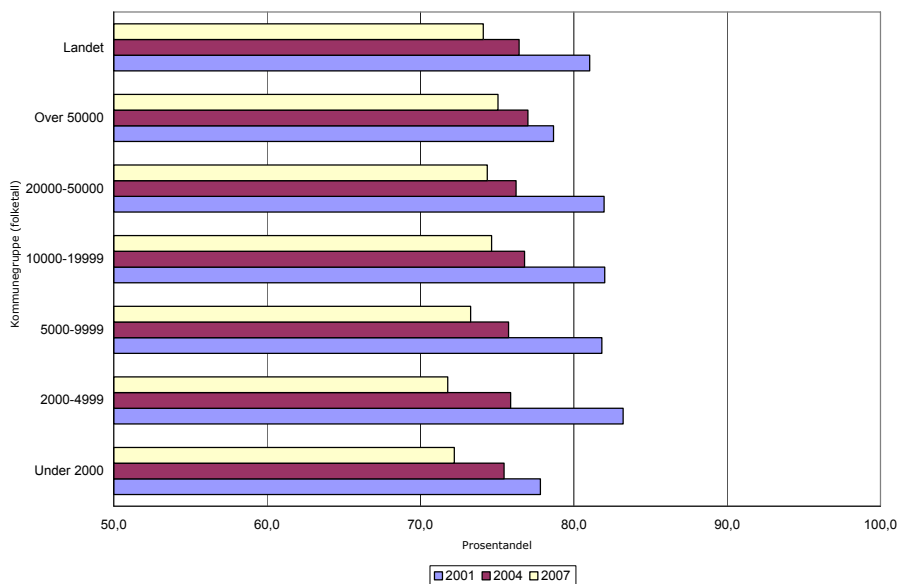
Figur 3.3 Prosentandel av totale øremerkede midler som er brukt på generelle tiltak. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Figur 3.4 Prosentandel av totale øremerkede midler som er brukt på generelle tiltak. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

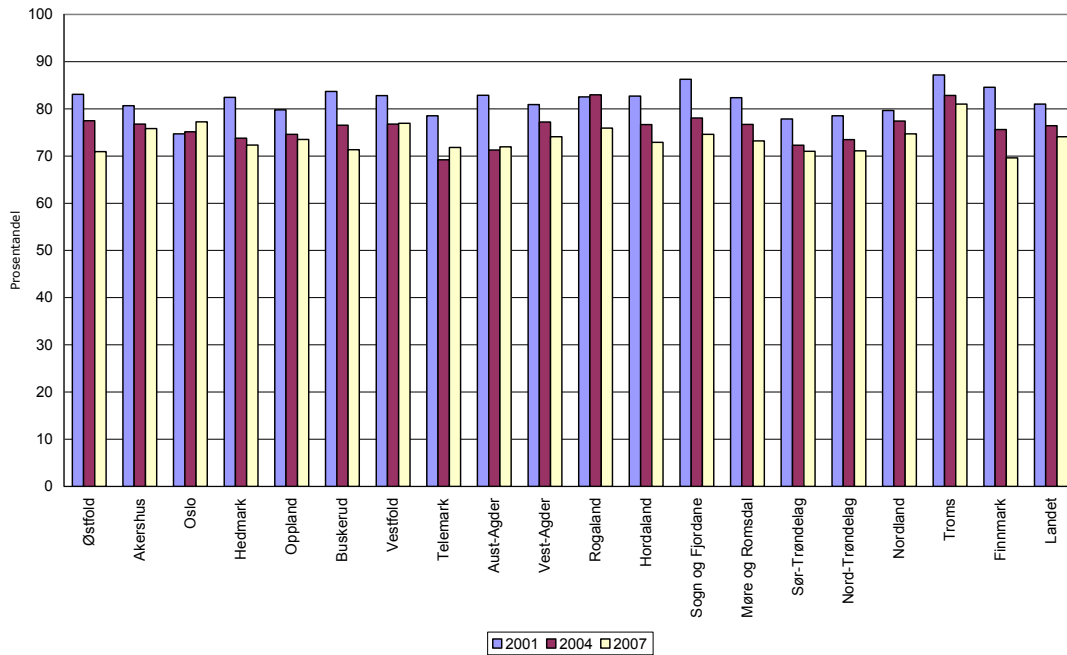
På fylkesnivå (figur 3.4) ser vi at kommunene i Finnmark, Rogaland og Sør-Trøndelag i gjennomsnitt lar en høyere andel av de øremerkede midlene gå til informasjons, bruker/pårørende og kompetansehevingstiltak sammenliknet med de øvrige fylkene. Vestfold er det fylket som ligger lavest i 2007, 2,1 prosentpoeng under gjennomsnittet.

I forhold til midler brukt på tiltak for voksne (figur 3.5) ser vi en nedgang i samtlige kommunegrupper – både fra 2001 til 2004 og fra 2004 til 2007.

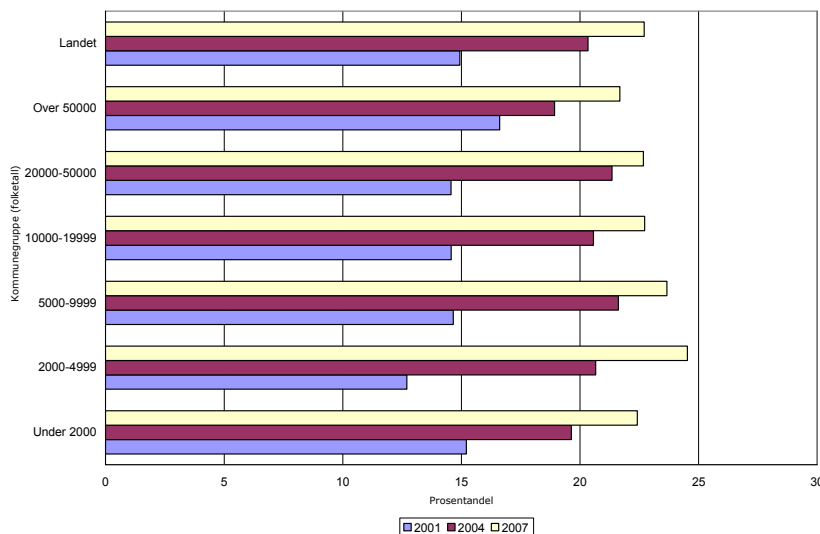
Figur 3.5 Prosentandel av totalt øremerkede midler brukt på tiltak for voksne. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Nedgangen er relativt lik mellom de ulike gruppene, og det er relativt liten variasjon mellom gjennomsnittet i folkerike versus gjennomsnittet i mindre folkerike kommuner. Det samme gjelder for fylkene (figur 3.6), der de fleste ligger på mellom 72 og 75 prosent, landsgjennomsnittet er 74 prosent i 2007. Kommunene i Troms er fortsatt de som i gjennomsnitt bruker den største andelen av midlene i tiltak for voksne.

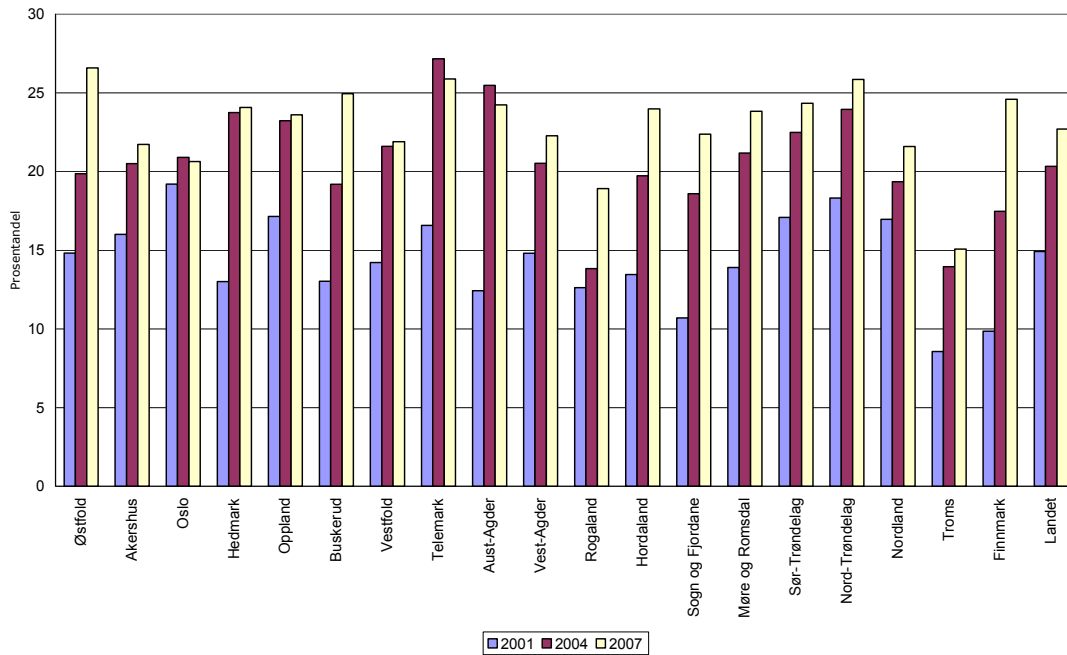
Figur 3.6 Prosentandel av totale øremerkede midler som er brukt på tiltak for voksne. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

Når både andelen midler brukt på generelle tiltak og andelen brukt på tiltak for voksne har sunket gjennom Opptappingsperioden, må nødvendigvis andelen som går til tiltak for barn og unge ha økt (se figur 3.7 og 3.8).

Figur 3.7 Prosentandel av totale øremerkede midler som er brukt på tiltak for barn og unge. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Landsgjennomsnittet i 2007 var her på 22,7 prosent. Målt i prosentpoeng er det helt klart kommuner i gruppen på mellom to og fem tusen innbyggere som har økt mest. Fra å benytte den laveste andelen midler på barn og unge i 2001 er det denne gruppen som benytter den høyest andelen (24,5 prosent) her i 2007. Forskjellen mellom kommunegruppene har stort sett vært lik de tre årene. Den fylkesvise fordelingen (figur 3.8) kommenteres på neste side.

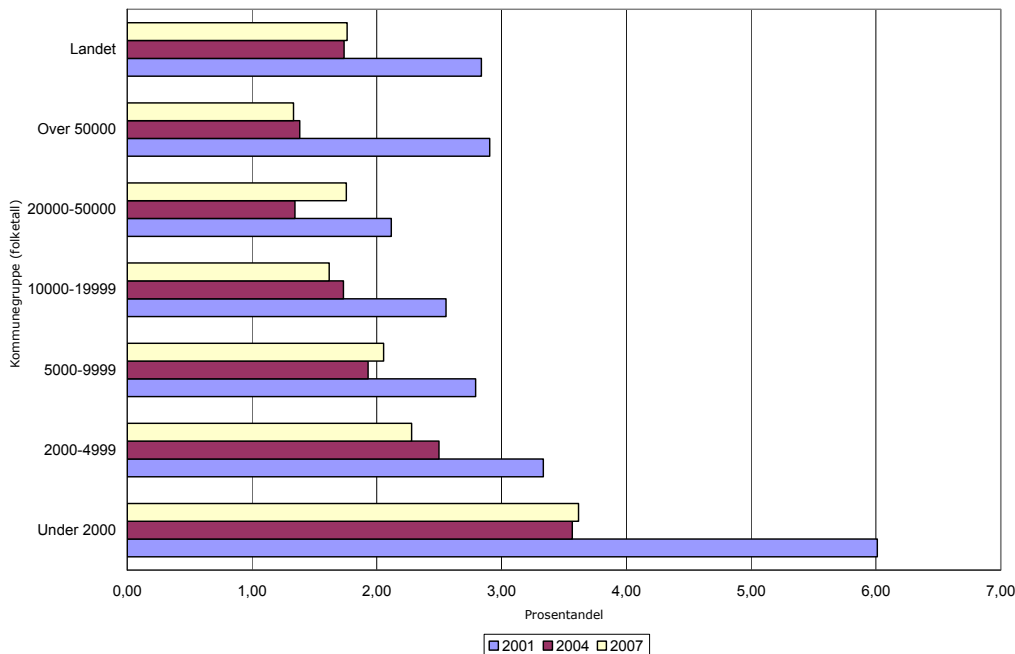

Figur 3.8 Prosentandel av totale øremerkede midler brukt på tiltak for barn og unge. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

I 2007 er det kommuner i fire fylker som i gjennomsnitt bruker 25 prosent eller mer av midlene sine i tiltak for barn og unge – dette gjelder kommunene i Østfold, Buskerud, Telemark og Nord-Trøndelag. I Troms og Rogaland bruker kommunene fortsatt under 20 prosent av midlene på barn og unge. Fra 2001 til 2007 er det kommunene i Finnmark som har vokst mest – med hele 15 prosentpoeng. Både Østfold, Buskerud, Aust-Agder og Sogn og Fjordane har økt nest mest med 12 prosent i den samme perioden.

3.3.2 Andel midler brukt i tjenester for voksne

Vi ser i det følgende på andelen av totale midler som benyttes i de ulike tjenestene rettet mot voksne med psykiske lidelser i kommunene. Rekkefølgen følger rapporteringsskjema for kommunene, og starter med øremerkede midler brukt på kompetansehevings- og rekrutteringstiltak i figur 3.9 og tabell 3.2.

Figur 3.9 Prosentandel av øremerkede midler brukt på kompetanseheving og rekrutteringstiltak. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.

Tabell 3.2 Prosentandel av øremerkede midler brukt på kompetanseheving og rekrutteringstiltak. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

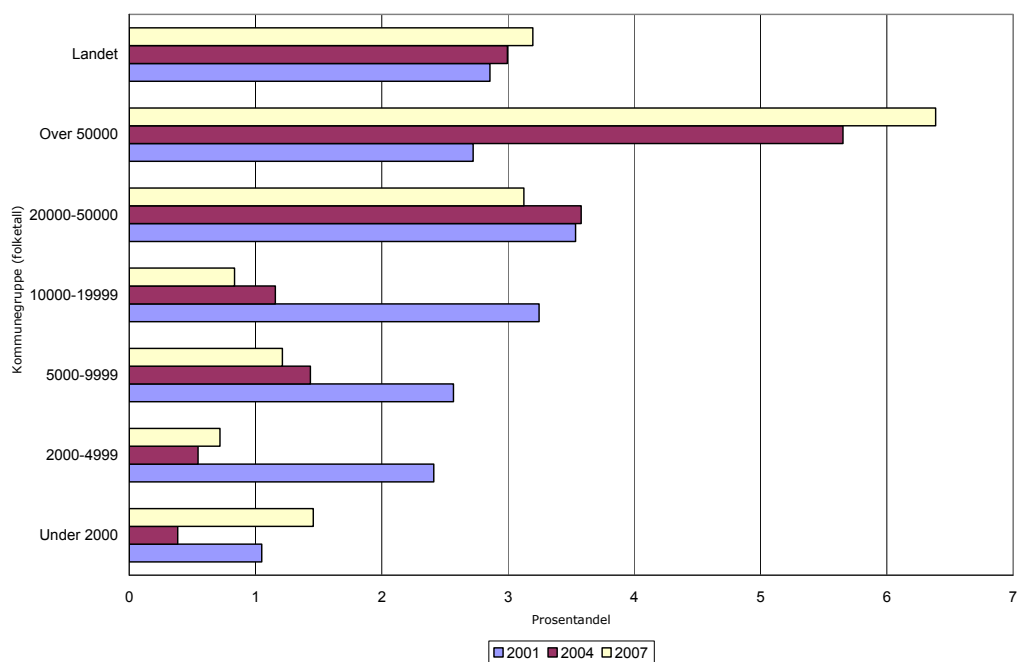
	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	1,2	1,2	1,3	0,1
Akershus	2,3	1,7	1,5	-0,7
Oslo	5,5	1,7	1,1	-4,4
Hedmark	3,3	1,5	2,1	-1,1
Oppland	1,8	1,4	1,8	0,0
Buskerud	1,9	2,2	1,2	-0,7
Vestfold	2,0	0,9	0,6	-1,3
Telemark	2,9	1,7	1,4	-1,6
Aust-Agder	3,4	1,7	2,0	-1,4
Vest-Agder	2,3	1,1	1,9	-0,4
Rogaland	3,6	1,4	3,0	-0,6
Hordaland	2,1	2,0	1,8	-0,3
Sogn og Fjordane	2,8	2,6	2,1	-0,8
Møre og Romsdal	2,8	1,0	1,8	-0,9
Sør-Trøndelag	2,0	2,4	1,6	-0,3
Nord-Trøndelag	2,6	1,5	1,3	-1,3
Nordland	2,8	2,2	2,4	-0,4
Troms	3,4	1,6	2,2	-1,2
Finnmark	4,8	6,0	4,3	-0,6
Landet	2,8	1,7	1,8	-1,1

Fra 2001 til 2007 hadde landsgjennomsnittet for andel benyttet på kompetanseheving mv. blitt redusert fra nær tre til nær to prosent av de totale midlene som er benyttet i kommunene. Det er nedgang i samtlige kommunegrupper, og de minst folkerike kommunene ligger fortsatt høyst med nær fire prosent av midlene i slike tiltak. Det er imidlertid denne gruppen som har redusert andelen mest i perioden 2001 til 2007.

Av fylkene har kommunene i Finnmark i gjennomsnitt ligget høyt gjennom hele perioden, mens Oslo har hatt den mest dramatiske nedgangen (fra 5,5 til 1,1 prosent fra 2001 til 2007, men allerede i 2004 var de nede i 1,7 prosent). Også Hedmark og Telemark har redusert sin andel mye. Det er sannsynlig at andre kompetansehevingsprogrammer som pågår parallelt både på statlig og lokalt nivå, vil være med å påvirke i hvilken grad de statlig øremerkede midlene til psykisk helsearbeid benyttes på dette tiltaket.

Et annet tiltak som andelsmessig er relativt beskjedent i de fleste kommuner er kommunalt tilrettelagte boligtilbud (ikke omsorgsboliger), se figur 3.10. Her har landsgjennomsnittet ligget på rundt tre prosent i perioden, men det har hovedsakelig vært de største kommunene som har dratt opp gjennomsnittet. Det er bare i de mest folkerike og minst folkerike kommunene at denne andelen har økt fra 2001 til 2007.

På fylkesnivå (tabell 3.3) er det Buskerud og Sør-Trøndelag som skiller seg ut ved at kommunene her i gjennomsnitt benytter henholdsvis 11 og 18 prosent av midlene til kommunalt tilrettelagte boligtilbud i 2007. Kommunene i Sør-Trøndelag har hatt størst økning i perioden. Kommunene i Østfold, Oppland og Sogn og Fjordane har benyttet en svært liten andel av midlene på dette tiltaket.

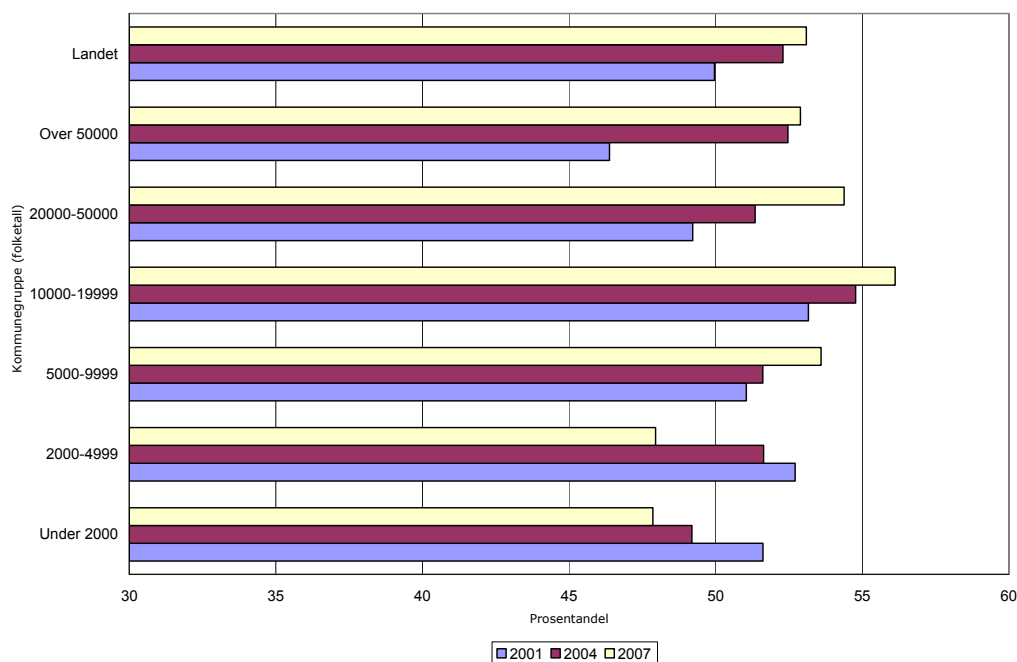

Figur 3.10 Prosentandel av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte boligtilbud (ikke omsorgsboliger). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Tabell 3.3 Prosentandel av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte boligtilbud (ikke omsorgsboliger). Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	0,5	0,0	0,0	-0,5
Akershus	1,9	5,7	3,4	1,5
Oslo	2,9	1,3	3,3	0,4
Hedmark	6,2	3,6	1,0	-5,3
Oppland	0,0	0,3	0,1	0,1
Buskerud	11,1	3,2	10,9	-0,3
Vestfold	0,6	7,5	7,3	6,7
Telemark	6,9	3,4	0,0	-6,9
Aust-Agder	5,4	0,0	1,2	-4,2
Vest-Agder	0,3	5,0	3,1	2,8
Rogaland	3,3	1,8	0,3	-3,0
Hordaland	0,6	0,3	0,3	-0,4
Sogn og Fjordane	1,0	0,2	0,6	-0,4
Møre og Romsdal	6,3	2,2	2,0	-4,3
Sør-Trøndelag	0,8	15,8	18,2	17,4
Nord-Trøndelag	0,3	0,0	0,7	0,3
Nordland	0,9	0,6	1,4	0,5
Troms	1,8	1,1	2,8	1,0
Finnmark	5,9	0,8	0,5	-5,4
Landet	2,9	3,0	3,2	0,3

Det kommunene andelsmessig bruker mest øremerkede midler på, er bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud, som presentert i figur 3.11 og tabell 3.4. Disse to kategoriene rapporteres hver for seg i skjema, og da med bistand i bolig som den største, men vi har valgt å slå sammen de to variablene da det er gitt tilbakemelding på at det er vanskelig å skille mellom hva som skal rapporteres hvor.

Figur 3.11 Prosentandel av øremerkede midler brukt på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud (sammenslått variabel). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Landsgjennomsnittet i andel brukt på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud har steget fra 50 prosent i 2001 til 53 prosent i 2007. Det har vært en nedgang i andelen midler som har gått til dette formålet i de minst folkerike kommunene, mens andelen har økt gjennom hele perioden for de øvrige kommunegruppene.

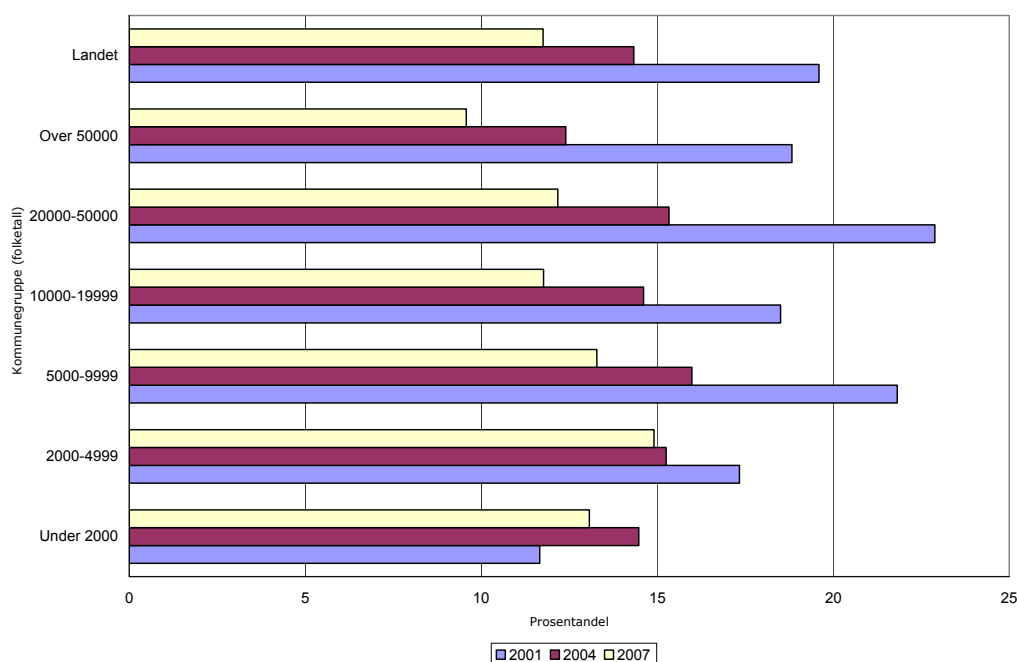
På fylkesnivå (tabell 3.4) har Oslo økt med ca. 21 prosentpoeng til rundt 60 prosent fra 2001 til 2007, mens kommunene i Rogaland i gjennomsnitt benytter 61 prosent av midlene i dette tiltaket i 2007. Dette er mer enn kommunene i noen av de andre fylkene. Etter Oslo er det Telemarkskommunene som relativt sett har økt mest i perioden – med over 11 prosentpoeng til over 56 prosent. Kommunene i Sør-Trøndelag er de som har hatt den sterkeste reduksjonen fra 2001 (51 prosent) til 2007 (33 prosent) for denne variabelen. Sammen med egenfinansiering fra kommunene, er det sannsynlig at behovet for øremerkede midler til bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud henger sammen med ferdigstillelsen av omsorgsboliger og tilgangen til kommunale boliger.

Tabell 3.4 Prosentandel av øremerkede midler brukt på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud (sammenslått variabel). Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	51,2	59,2	56,7	5,5
Akershus	48,1	47,4	54,7	6,6
Oslo	39,3	58,0	60,1	20,9
Hedmark	56,3	49,6	55,0	-1,2
Oppland	54,7	54,9	54,9	0,2
Buskerud	46,7	52,3	41,3	-5,4
Vestfold	51,3	43,1	50,3	-1,1
Telemark	44,6	45,4	55,8	11,2
Aust-Agder	48,1	49,4	49,7	1,6
Vest-Agder	44,1	46,6	49,7	5,5
Rogaland	51,1	60,6	61,1	9,9
Hordaland	52,0	54,1	53,3	1,4
Sogn og Fjordane	54,9	47,7	46,7	-8,2
Møre og Romsdal	42,8	48,0	48,5	5,6
Sør-Trøndelag	51,1	33,4	33,1	-18,0
Nord-Trøndelag	56,5	54,0	51,8	-4,7
Nordland	60,2	62,6	58,7	-1,4
Troms	64,4	62,9	59,1	-5,3
Finnmark	52,0	54,6	52,2	0,2
Landet	50,0	52,3	53,1	3,1

Andelen midler benyttet på aktivitetstilbud for voksne er presentert i figur 3.12 og tabell 3.5.

Andelen gikk ned fra ca. 20 prosent i 2001 til ca. 12 prosent i 2007 på landsbasis, og det er nedgang i alle kommunegrupper bortsett fra gruppen med færrest innbyggere. På kommunegruppenivå i 2007 er det kommuner med mellom to og fem tusen innbyggere som i gjennomsnitt benytter den største andelen av midlene på aktivitetstilbud, med nær 15 prosent. Til sammenlikning var det kommuner med mellom 20 000 og 50 000 innbyggere som i gjennomsnitt benyttet en høyest andel midler her i 2001 med ca. 23 prosent. Forskjellen mellom kommunegruppene er redusert fra 2001 og 2004 til 2007.

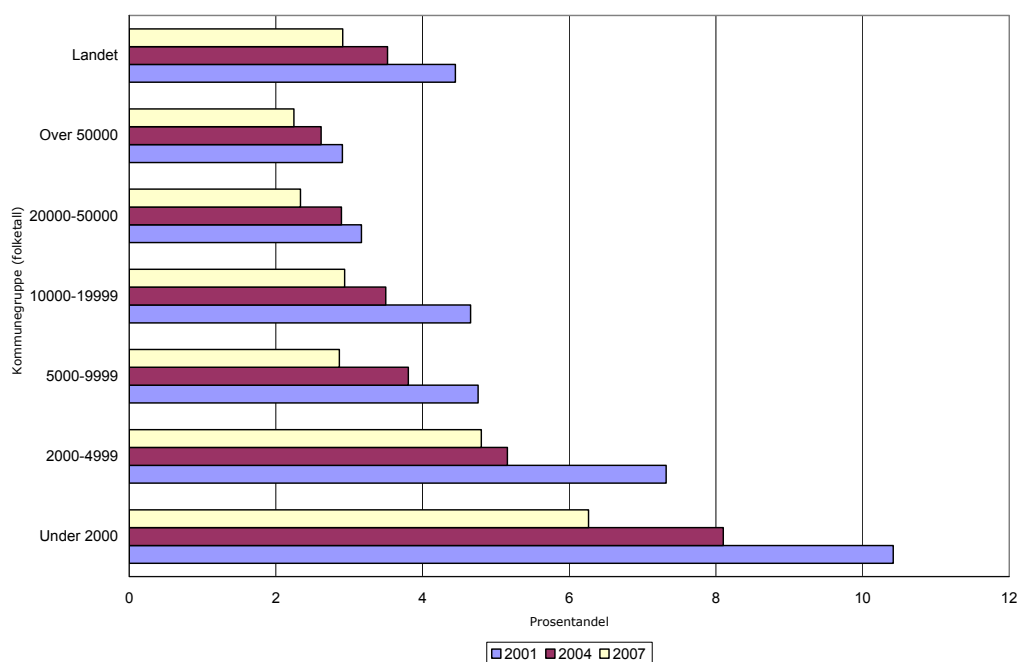
Figur 3.12 Prosentandel av øremerkede midler brukt på aktivitetstilbud for voksne. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Tabell 3.5 Prosentandel av øremerkede midler brukt på aktivitetstilbud for voksne. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	21,8	13,2	9,6	-12,2
Akershus	21,6	17,4	11,4	-10,2
Oslo	20,8	10,9	8,4	-12,4
Hedmark	13,7	14,0	11,4	-2,3
Oppland	15,6	12,8	11,4	-4,2
Buskerud	17,0	14,4	13,2	-3,8
Vestfold	21,8	16,8	12,9	-8,9
Telemark	21,7	15,7	12,0	-9,7
Aust-Agder	22,3	16,9	15,8	-6,5
Vest-Agder	27,3	17,9	15,0	-12,2
Rogaland	21,2	14,2	10,3	-11,0
Hordaland	19,1	12,6	11,5	-7,7
Sogn og Fjordane	24,1	21,5	19,4	-4,7
Møre og Romsdal	28,5	20,3	17,2	-11,3
Sør-Trøndelag	16,9	14,8	11,1	-5,9
Nord-Trøndelag	9,6	11,9	11,2	1,6
Nordland	12,6	9,1	10,0	-2,6
Troms	13,2	11,0	12,4	-0,8
Finnmark	20,6	11,9	10,8	-9,8
Landet	19,6	14,3	11,8	-7,8

Aust-Agder og Vest-Agder ligger fortsatt relativt høyt med rundt 15 prosent av midlene i dette tiltaket, mens kommunene i Sogn og Fjordane (19 prosent) og Møre og Romsdal (17 prosent) ligger på topp i 2007. Kommunene i Østfold og Oslo benytter under 10 prosent av midlene til aktivitetstilbud, og er dermed de fylkene der kommunene i gjennomsnitt benytter minst midler til aktivitetstilbud. Også forskjellen mellom fylkene er redusert fra 2001 og 2004 til 2007.

Figur 3.13 og tabell 3.6 presenterer tall for andel av totale midler benyttet på støttekontakter for voksne i kommunene.

Figur 3.13 Prosentandel av øremerkede midler brukt på støttekontakter (voksne). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

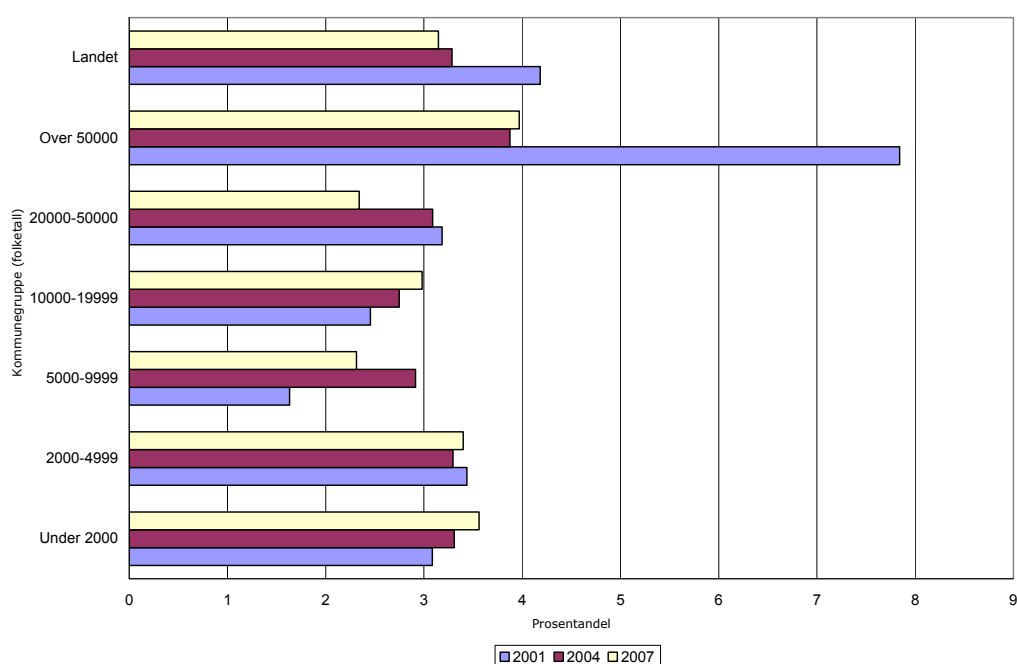
Tabell 3.6 Prosentandel av øremerkede midler brukt på støttekontakter (voksne). Fylke. År 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	5,5	2,9	1,7	-3,8
Akershus	4,3	3,4	3,2	-1,1
Oslo	3,6	2,2	2,6	-0,9
Hedmark	5,0	4,2	3,2	-1,8
Oppland	7,8	4,9	4,8	-3,0
Buskerud	5,9	4,6	4,6	-1,3
Vestfold	4,1	4,4	3,2	-0,9
Telemark	3,8	1,6	1,4	-2,4
Aust-Agder	5,9	3,4	2,9	-3,0
Vest-Agder	4,5	3,4	2,8	-1,7
Rogaland	2,7	3,5	1,8	-0,9
Hordaland	2,9	2,8	2,6	-0,2
Sogn og Fjordane	5,2	5,5	4,2	-0,9
Møre og Romsdal	3,5	3,7	2,9	-0,6
Sør-Trøndelag	3,6	3,3	2,8	-0,8
Nord-Trøndelag	7,7	3,7	3,1	-4,5
Nordland	3,8	3,2	2,1	-1,7
Troms	6,4	5,4	4,2	-2,2
Finnmark	5,7	6,3	4,0	-1,7
Landet	4,4	3,5	2,9	-1,5

Landsgjennomsnittet lå i 2001 på 4,5 prosent, mens det i 2007 ligger på ca. tre prosent. Det er de minst folkerike kommunene som sammenliknet med de øvrige kommunegruppene i gjennomsnitt benytter størst andel av midlene her med over ti prosent i 2001 og seks prosent i 2007. Andelen avtar med økende befolkningstall i kommunegruppene, og variasjonen mellom kommunegruppene går ned utover i perioden – særlig fordi de minst folkerike kommunegruppene går kraftig ned.

Sammenliknet med andre tiltak, har er det relativt liten variasjon i andelen midler som benyttes på støttekontakter til voksne også mellom fylkene. I gjennomsnitt har kommunene i hvert av de 19 fylkene redusert sin andel midler til dette tiltaket mellom 2001 og 2007. Kommunene i Østfold og Nord-Trøndelag har redusert andelen mest (se tabell 3.6).

Andelen statlig øremerkede midler som går til kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser er på størrelse med kommunalt tilrettelagte botilbud – på rundt 3 prosent i 2007. Den har endret seg relativt lite i kommunegruppene og fylkene gjennom perioden – med unntak av i kommuner med over 50 000 innbyggere, der den har blitt halvert fra nær åtte til nær fire prosent fra 2001 til 2007. Det er Oslo som slår særlig kraftig ut her med en reduksjon fra ca. åtte til tre prosent.

Figur 3.14 Prosentandel av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

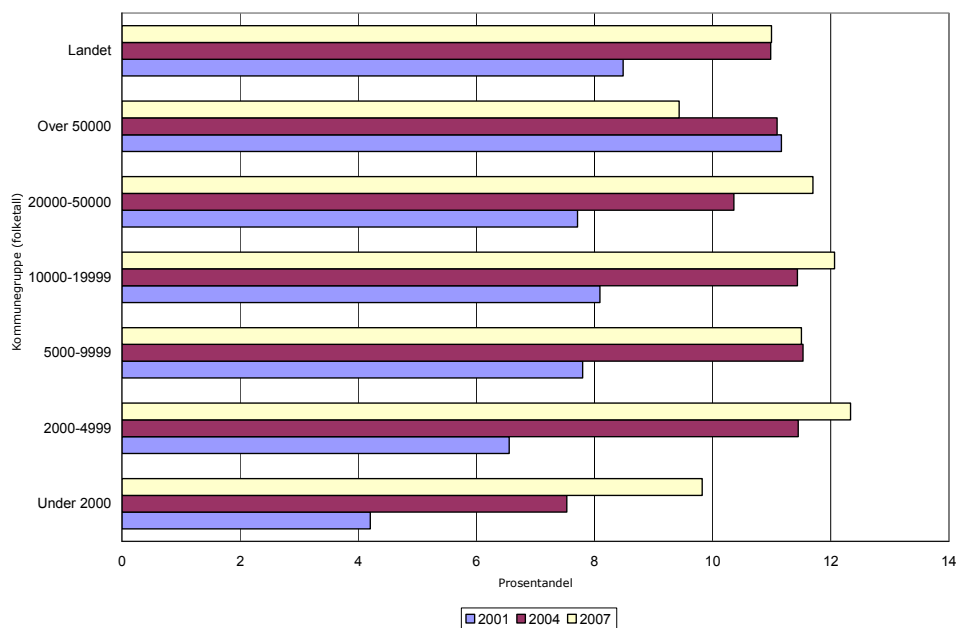
I 2001 var det Oslo og Hordalands-kommunene som avvek mest positivt fra landsgjennomsnittet, mens Finnmark og Aust-Agder avvek mest negativt, se tabell 3.7. I 2004 og 2007 ligger Oslo under landsgjennomsnittet og kommunene i Hordaland og Sør-Trøndelag ligger lengst over gjennomsnittet med hhv. 2,1 og 2,8 prosentpoeng.

Tabell 3.7 Prosentandel av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	4,0	2,2	3,0	-1,0
Akershus	4,8	2,9	3,2	-1,6
Oslo	8,1	2,7	2,8	-5,3
Hedmark	1,3	2,4	1,7	0,5
Oppland	1,7	1,7	2,3	0,6
Buskerud	3,0	2,0	1,4	-1,6
Vestfold	4,9	4,9	3,3	-1,7
Telemark	1,5	3,0	2,5	1,1
Aust-Agder	1,1	1,6	2,3	1,2
Vest-Agder	4,7	4,4	3,5	-1,2
Rogaland	4,2	3,0	2,4	-1,7
Hordaland	8,1	6,9	5,2	-2,9
Sogn og Fjordane	1,1	3,1	3,7	2,5
Møre og Romsdal	1,3	2,6	2,7	1,4
Sør-Trøndelag	5,6	5,1	5,9	0,4
Nord-Trøndelag	4,5	3,9	4,3	-0,2
Nordland	2,3	1,9	2,6	0,3
Troms	1,3	2,4	2,5	1,2
Finnmark	0,4	2,0	2,1	1,7
Landet	4,2	3,3	3,1	-1,0

3.3.3 Andel øremerkede midler brukt i tjenester for barn og unge

Andelen øremerkede midler som har gått til helsestasjons- og skolehelsetjeneste har doblet seg i de minst folkerike kommunegruppene, som lå lavest i 2001. Landsgjennomsnittet lå i 2001 på 8,5 prosent, og hadde i 2004 og 2007 steget til 11 prosent. Økningen var større fra 2001 til 2004 enn fra 2004 til 2007 i alle kommunegrupper bortsett fra de mest folkerike – der andelen sank hvert av årene. Kommunene i Vest-Agder og Nord-Trøndelag bruker i snitt den høyeste andelen øremerkede midler på dette tiltaket – henholdsvis 15,2 og 14,4 prosent.

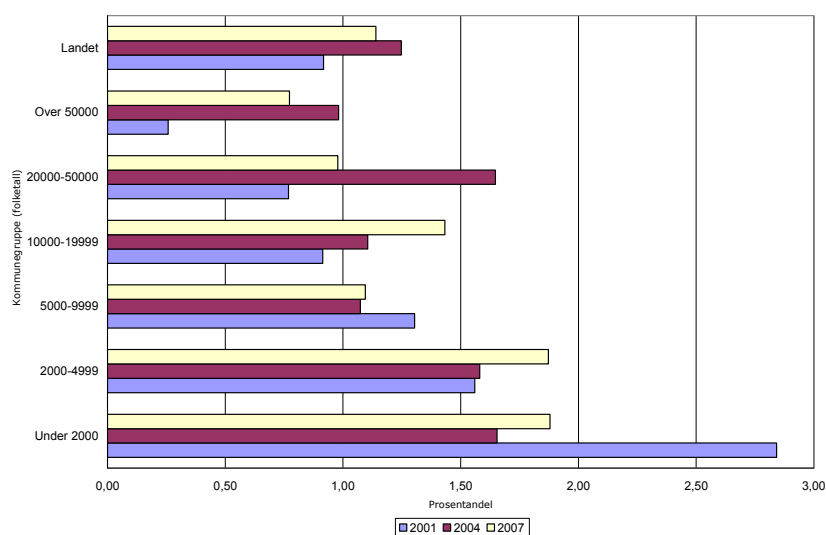

Figur 3.15 Prosentandel øremerkede midler brukt på helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Kommune-gruppe. År 2001, 2004 og 2007

Tabell 3.8 Prosentandel øremerkede midler brukt på helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	8,5	10,5	11,7	3,1
Akershus	11,1	13,6	13,7	2,5
Oslo	9,9	10,8	9,2	-0,7
Hedmark	6,5	11,4	12,3	5,8
Oppland	7,4	11,5	11,3	3,9
Buskerud	5,9	9,7	10,5	4,6
Vestfold	6,4	9,7	10,2	3,7
Telemark	7,9	11,8	10,0	2,1
Aust-Agder	4,7	8,7	10,5	5,8
Vest-Agder	9,3	16,6	15,2	5,8
Rogaland	9,4	9,1	9,8	0,3
Hordaland	9,8	11,1	10,8	1,0
Sogn og Fjordane	5,5	9,5	9,7	4,2
Møre og Romsdal	7,8	11,2	13,1	5,3
Sør-Trøndelag	9,5	10,8	8,2	-1,2
Nord-Trøndelag	10,1	11,5	14,4	4,3
Nordland	9,6	10,9	11,5	1,9
Troms	5,9	9,2	7,5	1,5
Finnmark	3,2	8,7	8,7	5,5
Landet	8,5	11,0	11,0	2,5

En lav andel av de øremerkede midlene går til støttekontakter for barn og unge (figur 3.16 og tabell 3.9). Landsgjennomsnittet ligger så vidt over én prosent i 2004 og 2007. Andelen har imidlertid økt i alle kommunegrupper fra 2001 til 2007 bortsett fra i den minst folkerike. Det er små variasjoner mellom gjennomsnittet av kommunene på fylkesnivå. Sogn og Fjordane lå høyest i 2001, Buskerud i 2004 og Oppland i 2007.

Figur 3.16 Prosentandel av øremerkede midler brukt på støttekontakter for barn og unge. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Tabell 3.9 Prosentandel av øremerkede midler brukt på støttekontakter for barn og unge. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

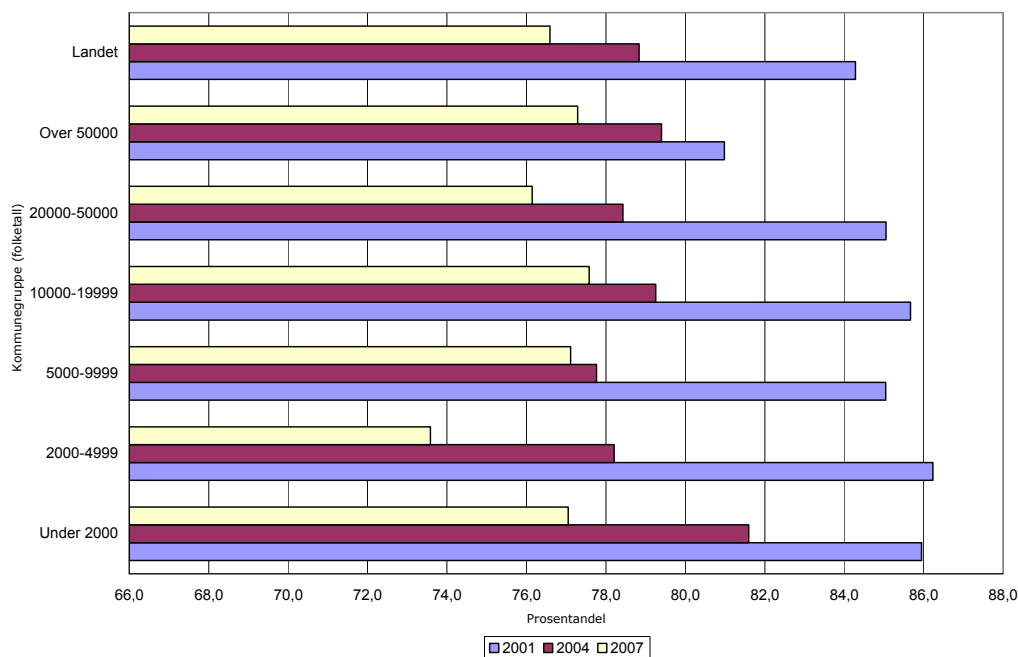
	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	1,1	1,9	1,1	0,1
Akershus	0,9	0,8	1,3	0,4
Oslo	0,5	1,0	0,8	0,4
Hedmark	0,5	1,4	0,9	0,4
Oppland	0,9	2,3	2,1	1,2
Buskerud	1,6	3,3	1,6	0,1
Vestfold	0,4	2,7	1,1	0,7
Telemark	1,1	0,8	0,7	-0,3
Aust-Agder	2,3	1,5	1,0	-1,2
Vest-Agder	0,7	0,3	0,9	0,2
Rogaland	0,2	0,6	0,7	0,5
Hordaland	0,5	0,8	1,4	0,9
Sogn og Fjordane	2,8	1,7	1,6	-1,2
Møre og Romsdal	1,9	1,7	1,5	-0,4
Sør-Trøndelag	0,6	0,8	1,2	0,7
Nord-Trøndelag	1,5	0,7	1,2	-0,4
Nordland	0,5	0,6	0,7	0,2
Troms	0,7	0,8	0,7	0,0
Finnmark	2,5	1,9	1,7	-0,8
Landet	0,9	1,2	1,1	0,2

Variabelen annet forebyggende/psykososialt arbeid for barn og unge (ikke vist i figur/tabell) har vokst fra ca. seks prosent til ca. 11 prosent i perioden 2001-2007, og aller mest i de mest folkerike kommunene.

3.4 Utvikling i andel årsverk fordelt på tiltak

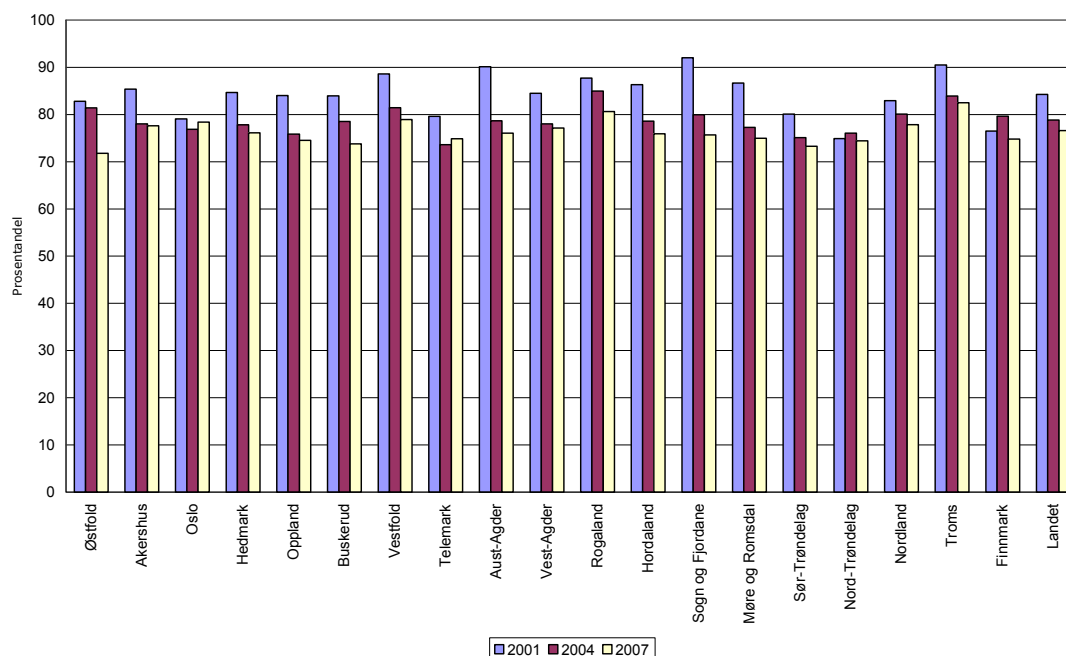
Når det gjelder tiltak for voksne og tiltak for barn og unge, rapporterer kommunene i tillegg til pengebruk, også hvor mange årsverk som finansieres av øremerkede midler på ni forskjellige tiltak i psykisk helsearbeid. Det rapporteres ikke årsverk på generelle tiltak. I det følgende presenteres (vektet) gjennomsnittlig andel årsverk på disse tiltakskategoriene på kommunegruppe og fylkesnivå. Vi starter med å gi en oversikt over andelen årsverk i henholdsvis tiltak for voksne og tiltak for barn og unge – her vil det være slik at andelen summerer seg til 100 – det som ikke benyttes i tjenester for voksne, benyttes i tjenester for barn og unge.

3.4.1 Andel øremerket finansierte årsverk brukt i tjenester for voksne og barn og unge
I 2001 var landsgjennomsnittet for andelen årsverk finansiert av øremerkede midler som ble benyttet i tjenester for voksne på drøye 84 prosent (figur 3.17). Tre år senere var landsgjennomsnittet redusert til ca. 79 prosent, mens det i 2007 hadde blitt ytterligere redusert til ca. 77 prosent. Det er i de to kommunegruppene med færrest innbyggere at fallet har vært størst. Det har foregått en tilsvarende økning i tjenester for barn og unge.

Figur 3.17 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler i tiltak for voksne. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

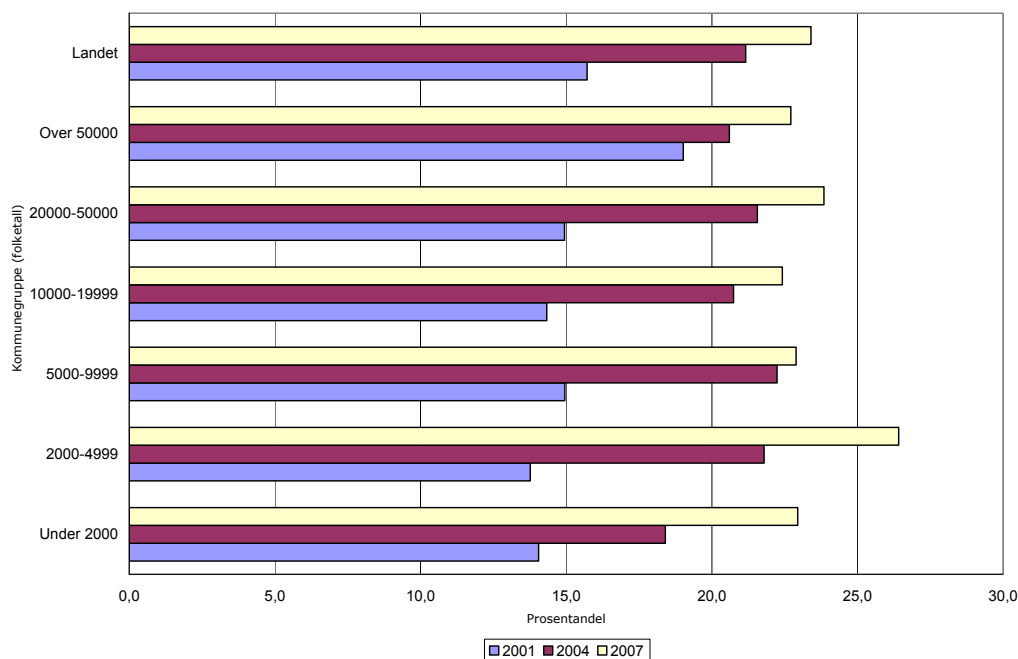
I fylkene (figur 3.18) ser vi at kommunene i Østfold og Sør-Trøndelag i gjennomsnitt ligger henholdsvis fem og tre prosentpoeng under landsgjennomsnittet for 2007 i andel årsverk i tiltak for voksne – dvs. at de benytter en større andel av årsverkene i tiltak til barn og unge. Kommunene i Troms og Rogaland ligger over landsgjennomsnittet med henholdsvis seks og fire prosent i 2007. Oslo og Nord-Trøndelag benytter omtrent like stor andel årsverk i tjenester for voksne i 2007 som de gjorde i 2001.

Figur 3.18 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler i tiltak for voksne. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

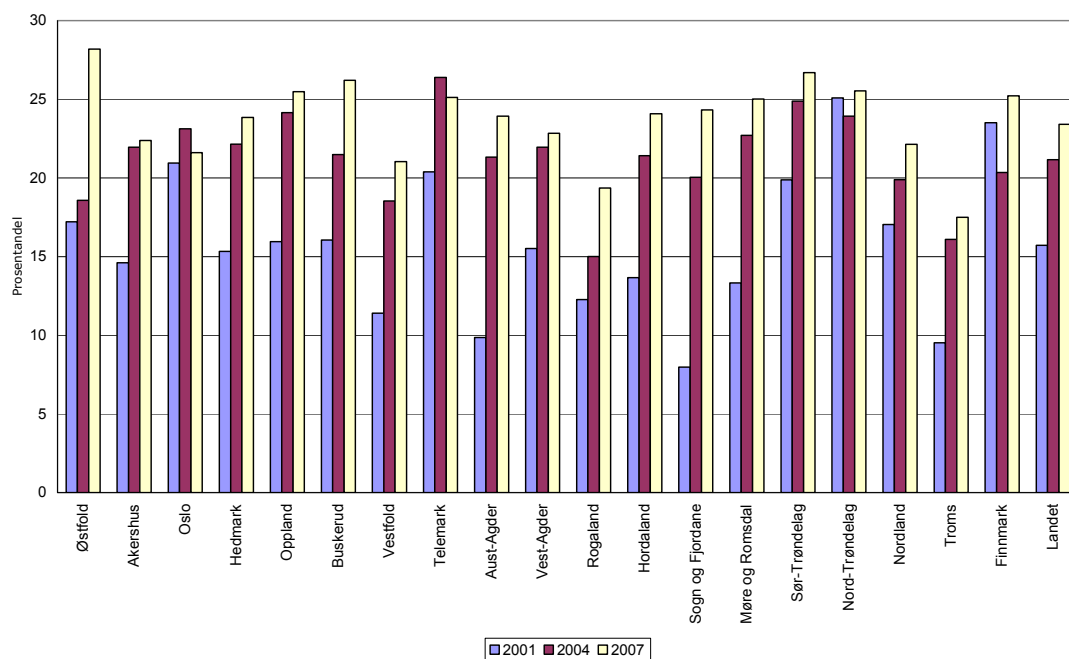
I figur 3.19 presenteres andel årsverk i tiltak for barn og unge. I 2001 lå den mest folkerike kommunegruppen på topp med 19 prosent av årsverkene her, i 2007 ser vi at

situasjonen er endret, og at det er i kommuner med mellom to og fem tusen innbyggere at andelen er høyest – 26 prosent.

Figur 3.19 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler i tiltak for barn og unge. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

I figur 3.2 er de samme tallene framstilt på fylkesnivå.

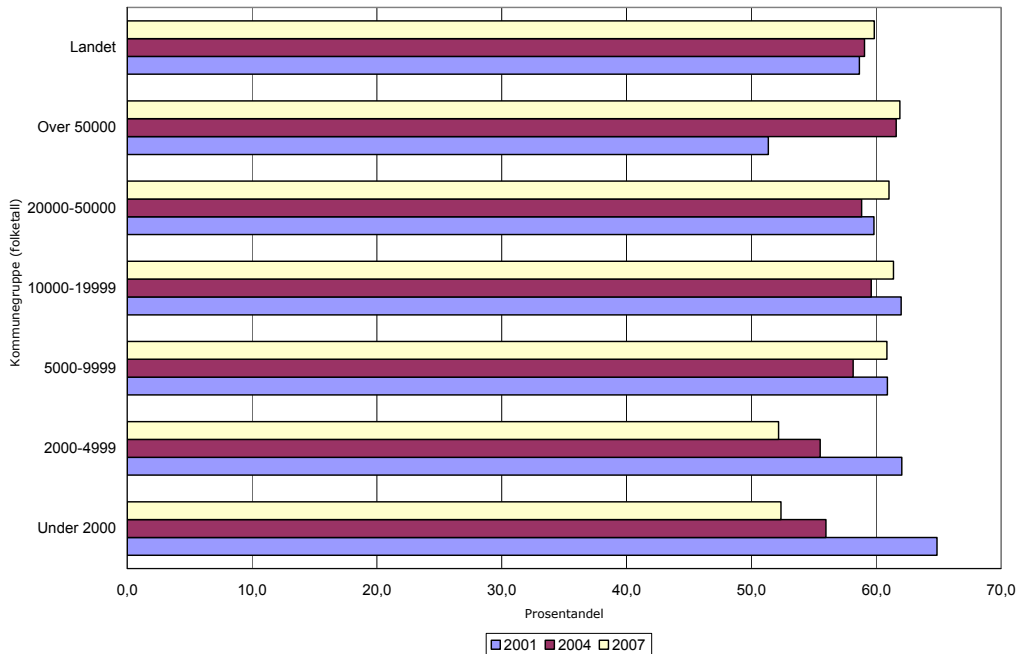

Figur 3.20 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler i tiltak for barn og unge. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

Variasjonen er stor på fylkesnivå alle tre årene, men den er mindre i 2007 enn den var i 2001 og 2004. De aller fleste fylkene har mellom 20 og 25 prosent av årsverkene sine (de som er finansiert av øremerkede midler) i tjenester for barn og unge. Kommunene i Rogaland og Troms hadde i gjennomsnitt ikke kommet opp i 20 prosent ved utgangen av 2007.

3.4.2 Andel årsverk i ulike tilbud for voksne

Landsgjennomsnittet for andelen årsverk av totalt antall årsverk finansiert av øremerkede midler som går til bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud har endret seg lite gjennom opptrappingsperioden, og har ligget på nær 60 prosent (se figur 3.21). Til sammenlikning ble mellom 50-53 prosent av midlene benyttet på dette tiltaket i 2001-2007 (se figur 3.11). Andelen årsverk i dette tiltaket har økt relativt mye i den mest folkerike kommunegruppen (med 10 prosentpoeng), mens de to minst folkerike kommunegruppene har hatt en tilsvarende nedgang fra 2001 til 2007.

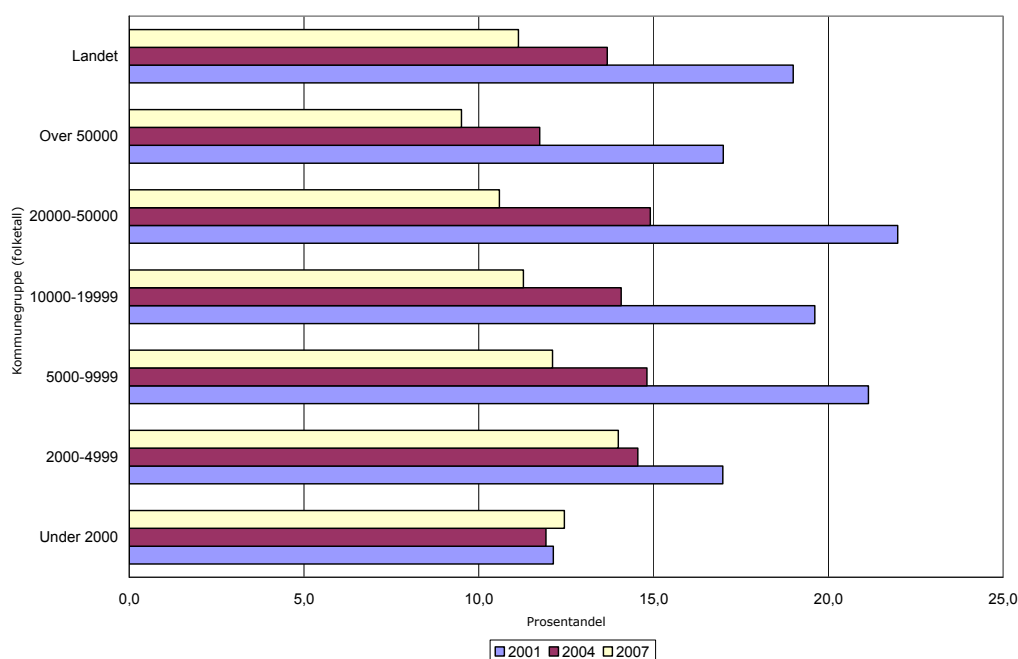
Figur 3.21 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud (sammenslåtte kategorier). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Ser vi nærmere på den fylkesmessige utviklingen (tabell 3.10 neste side), ser vi at Oslo har gått fra å ligge lavest blant fylkene i 2001 med ca. 46 prosent av årsverkene i bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud, til å ligge blant de øverste med 64 prosent av årsverkene i slike tiltak i 2007. Også Akershus- og Telemarks-kommunene har økt relativt mye i perioden. Fylket hvis kommuner i gjennomsnitt har redusert andelen årsverk i bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud mest, er Sogn og Fjordane – der andelen er redusert med 14 prosentpoeng til ca. 50 prosent. Kommunene i Sogn og Fjordane er dermed også de som i gjennomsnitt benytter den laveste andelen av årsverkene her i 2007. Kommunene i Rogaland, Nordland og Troms er de som benytter den høyeste andelen av årsverkene i bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud med ca. 64 prosent av årsverkene i slike tiltak.

Tabell 3.10 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud (sammenslåtte kategorier). Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	60,9	64,4	59,3	-1,6
Akershus	56,3	56,7	62,8	6,5
Oslo	45,8	59,6	63,5	17,7
Hedmark	69,9	59,8	62,1	-7,8
Oppland	61,4	54,5	54,7	-6,7
Buskerud	57,4	57,1	55,1	-2,2
Vestfold	59,3	57,3	60,2	0,9
Telemark	56,3	53,7	61,3	5,1
Aust-Agder	61,8	59,4	59,2	-2,7
Vest-Agder	52,8	56,7	59,4	6,5
Rogaland	61,1	65,9	64,3	3,2
Hordaland	55,5	56,9	57,7	2,2
Sogn og Fjordane	64,2	53,8	50,4	-13,8
Møre og Romsdal	57,0	53,9	53,2	-3,8
Sør-Trøndelag	58,4	55,6	54,8	-3,6
Nord-Trøndelag	57,5	60,2	60,1	2,6
Nordland	67,5	66,3	64,4	-3,1
Troms	72,2	65,2	64,1	-8,1
Finnmark	55,5	62,8	59,4	3,9
Landet	58,6	59,1	59,8	1,2

I 2001 gikk i gjennomsnitt 19 prosent av årsverkene finansiert av øremerkede midler til aktivitetstilbud for voksne (se figur 3.22). I 2007 var andelen nesten halvert (11 prosent). Tilbakegangen har funnet sted i alle kommunegrupper, bortsett fra i kommuner med under 2 000 innbyggere, der den har ligget stabilt på rundt 12 prosent hvert av årene. Det er særlig i kommuner med mellom 20 000 og 50 000 innbyggere at reduksjonen har vært størst.

Figur 3.22 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på aktivitetstilbud for voksne. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

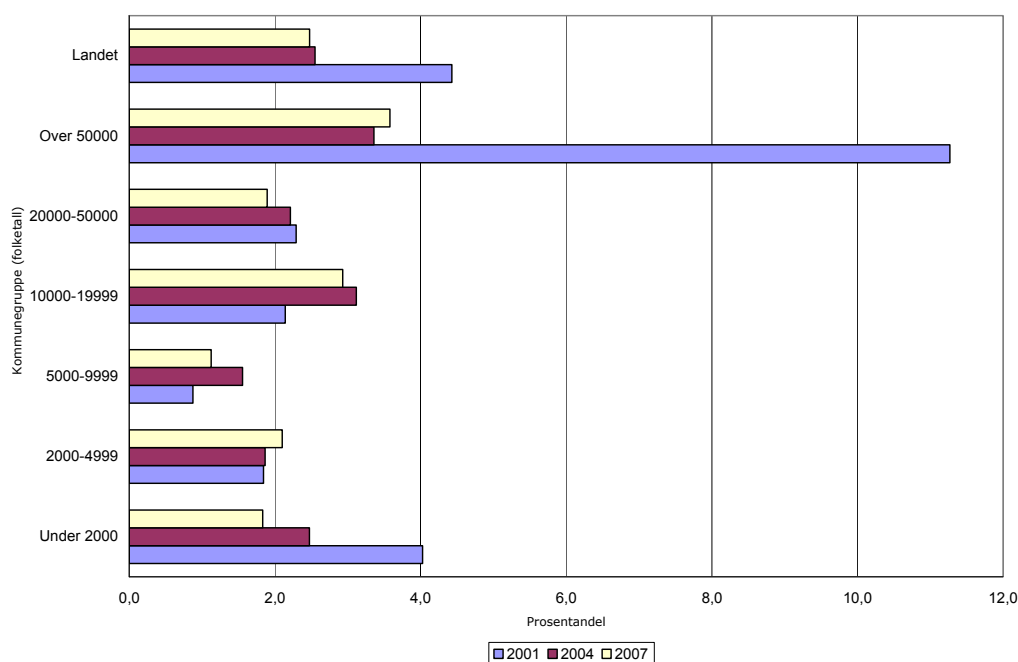
På fylkesnivå er det kommunene i Vest-Agder som har redusert andelen årsverk brukt på aktivitetstilbud mest fra 2001 til 2007 – fra 29 til 13 prosent, men de ligger likevel to prosentpoeng over landsgjennomsnittet i 2007. Akershus, Aust-Agder og Møre- og Romsdal har også redusert andelen sin relativt mye, men de to sistnevnte ligger likevel godt over landsgjennomsnittet. Kommunene i Sogn og Fjordane er de kommunene som i gjennomsnitt bruker den største andelen årsverk på aktivitetstilbud i 2007; hele 18,3 prosent - over sju prosent mer enn landsgjennomsnittet. Kommunene i Finnmark har sammenliknet med de andre kommunene den laveste andelen årsverk brukt på aktivitetstilbud i 2007 med åtte prosent. Oslo følger tett med 8,4 prosent.

Tabell 3.11 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på aktivitetstilbud for voksne. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	18,9	14,8	10,1	-8,8
Akershus	22,5	15,1	10,2	-12,3
Oslo	17,6	10,6	8,4	-9,2
Hedmark	12,2	12,3	10,3	-1,9
Oppland	13,3	11,3	11,0	-2,3
Buskerud	18,2	14,4	10,8	-7,4
Vestfold	22,1	15,4	11,7	-10,4
Telemark	22,3	18,0	12,6	-9,8
Aust-Agder	26,8	18,3	14,4	-12,5
Vest-Agder	28,9	16,7	13,2	-15,7
Rogaland	21,8	13,9	10,1	-11,7
Hordaland	17,8	12,7	11,1	-6,6
Sogn og Fjordane	24,8	18,4	18,3	-6,5
Møre og Romsdal	27,8	18,0	15,8	-12,0
Sør-Trøndelag	19,3	13,6	11,5	-7,8
Nord-Trøndelag	10,3	10,5	9,5	-0,8
Nordland	11,8	9,2	9,9	-1,8
Troms	14,2	10,1	12,0	-2,2
Finnmark	10,3	10,9	8,0	-2,2
Landet	19,0	13,7	11,1	-7,9

En relativt liten andel av årsverkene finansiert av øremerkede midler gikk i 2004 og 2007 til kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser; i gjennomsnitt rundt 2,5 prosent på landsbasis begge år (se figur 3.23). Kommunegruppen med kommuner på over 50 000 innbyggere skiller seg ut i 2001 med rundt 11 prosent av årsverkene sine finansiert over Opptrappingsplanen brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser. Vi kan ikke utelukke at det foreligger feil i rapporteringen for noen av disse kommunene på dette tidspunktet, og at dette forårsaker den store endringen fra 2001 til 2004.

På fylkesnivå (tabell 3.12) ser vi at det hovedsakelig er Oslo og kommunene i Hordaland (bl.a. Bergen) som lå høyt i 2001. Mens Oslo er redusert til under tre prosent og nært landsgjennomsnittet i 2004 og 2007, har kommunene i Hordaland og Sør-Trøndelag i gjennomsnitt ligget høyt sammenliknet med de øvrige fylkene disse to årene, og har positive avvik fra landsgjennomsnittet på rundt tre prosentpoeng.

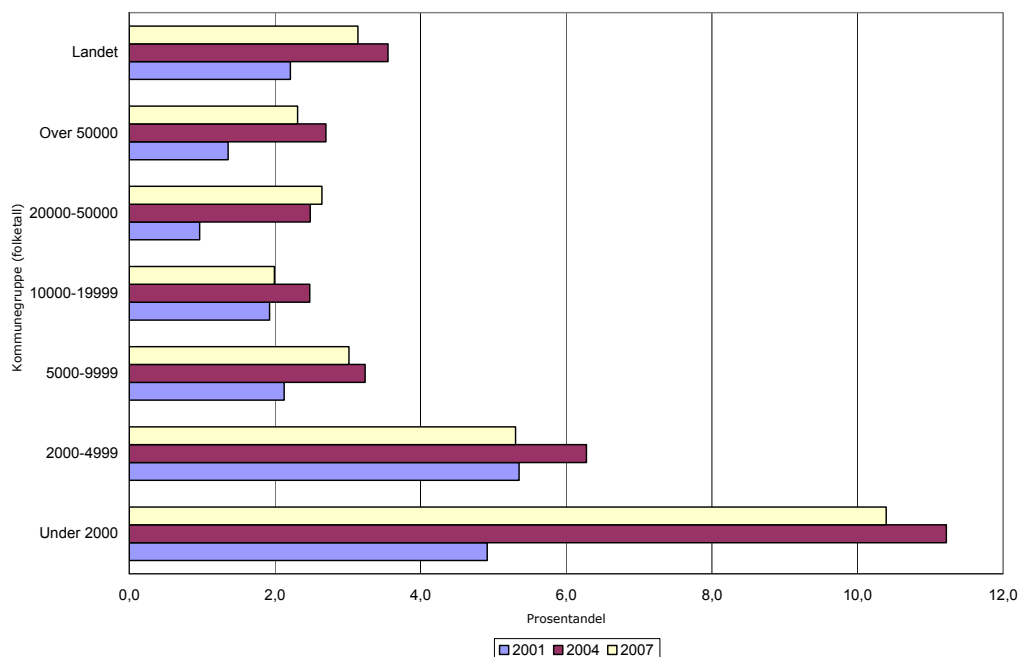

Figur 3.23 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Tabell 3.12 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	0,4	1,0	1,9	1,5
Akershus	5,9	2,0	3,0	-2,9
Oslo	13,2	3,1	2,9	-10,3
Hedmark	0,9	1,3	1,0	0,1
Oppland	1,6	2,1	2,3	0,7
Buskerud	3,8	2,4	1,6	-2,2
Vestfold	3,0	3,9	2,8	-0,2
Telemark	0,0	0,8	0,4	0,4
Aust-Agder	0,5	0,0	1,0	0,5
Vest-Agder	2,7	2,2	1,9	-0,8
Rogaland	4,2	3,5	3,3	-0,9
Hordaland	11,9	6,0	5,0	-6,9
Sogn og Fjordane	1,3	1,0	1,6	0,3
Møre og Romsdal	0,9	2,1	2,3	1,5
Sør-Trøndelag	1,4	4,0	5,2	3,8
Nord-Trøndelag	5,3	1,9	1,4	-3,9
Nordland	1,6	1,4	0,7	-0,9
Troms	0,0	1,4	1,0	1,0
Finnmark	0,0	1,1	1,6	1,6
Landet	4,4	2,6	2,5	-2,0

Slik det tydelig går fram av figur 3.24 på neste side har andelen årsverk finansiert av øremerkede midler som går til støttekontakter for voksne vært betydelig høyere i de minst folkerike kommunene gjennom hele perioden. I 2007 gikk i gjennomsnitt over ti prosent av årsverkene til støttekontakter (for voksne) i kommuner med under 2 000 innbyggere (mer enn fordobling fra 2001), mens det tilsvarende tallet i kommuner med over 50 000 innbyggere var drøyt to prosent. Landsgjennomsnittet har beveget seg fra 2,2 til 3,1 prosent fra 2001 til 2007.

Figur 3.24 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på støttekontakter (voksne). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

På fylkesnivå (tabell 3.13) er det kommunene i Finnmark som har redusert andelen mest fra 2001 til 2007 (med fem prosentpoeng til nær seks prosent), men Finnmark er likevel blant fylkene hvis kommuner i gjennomsnitt har den høyeste andelen av årsverkene i dette tiltaket. Kommunene i Oppland og Buskerud ligger også høyt med over seks prosent av de totale årsverkene i tiltaket støttekontakter for voksne. I motsatt ende av skalaen finner vi kommunene i Østfold og Telemark, som i snitt har rundt 0,5 prosent av årsverkene sine her.

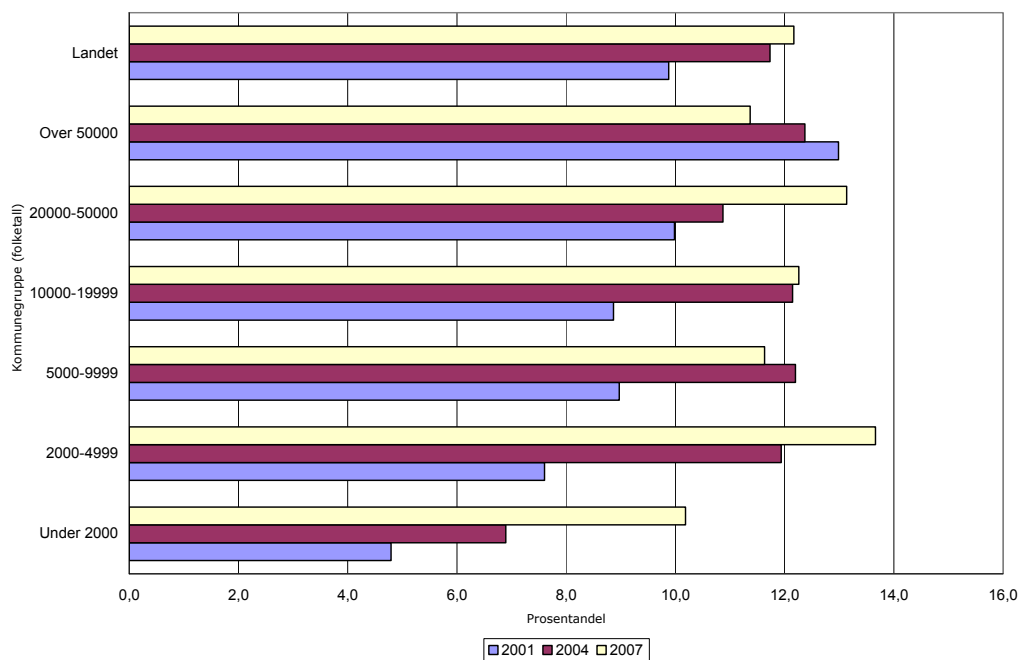
Tabell 3.13 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på støttekontakter (voksne). Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	2,6	1,2	0,5	-2,1
Akershus	0,7	4,2	1,6	1,0
Oslo	2,5	3,5	3,6	1,1
Hedmark	1,7	4,5	2,8	1,1
Oppland	7,8	8,0	6,5	-1,3
Buskerud	4,5	4,7	6,2	1,7
Vestfold	4,1	4,8	4,2	0,0
Telemark	1,0	1,1	0,6	-0,4
Aust-Agder	0,9	1,0	1,5	0,6
Vest-Agder	0,0	2,4	2,6	2,6
Rogaland	0,7	1,6	3,0	2,3
Hordaland	1,2	3,0	2,1	0,9
Sogn og Fjordane	1,7	6,7	5,3	3,6
Møre og Romsdal	1,0	3,3	3,6	2,6
Sør-Trøndelag	1,0	1,9	1,8	0,8
Nord-Trøndelag	1,9	3,5	3,6	1,6
Nordland	2,2	3,2	2,9	0,7
Troms	4,1	7,3	5,5	1,3
Finnmark	10,7	4,8	5,8	-4,9
Landet	2,2	3,6	3,1	0,9

3.4.3 Andel årsverk i ulike tilbud til barn og unge

Andel årsverk som går til helsestasjons- og skolehelsetjeneste (figur 3.25) har økt med 2,3 prosentpoeng til 12,2 prosent fra 2001-2007. Det var større økning fra 2001 til 2004 enn fra 2004 til 2007.

I kommuner med under 50 000 innbyggere har andelen årsverk finansiert av øremerkede midler som har gått til helsestasjons- og skolehelsetjeneste i gjennomsnitt økt i perioden 2001-2007. Særlig i de to minst folkerike kommunegruppene, der andelen er om lag doblet i denne perioden. I kommunene med over 50 000 innbyggere ser vi imidlertid at andelen årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste har sunket gradvis, og at den ligger nær ett prosentpoeng under landsgjennomsnittet i 2007.

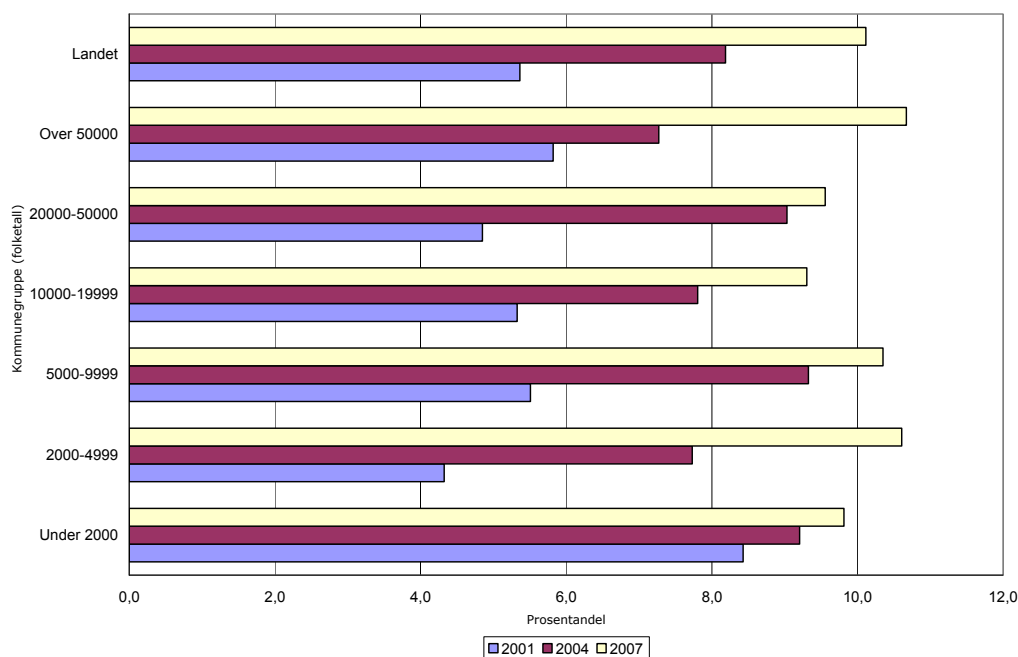
Figur 3.25 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Tilsvarende tall på fylkesnivå er gitt i tabell 3.14. På fylkesnivå er det kommunene i Vest-Agder og Nord-Trøndelag som har de største positive avvikene fra landsgjennomsnittet med henholdsvis 16 og 15 prosent av totale årsverk i disse tjenestene. Kommunene i Finnmark og Troms ligger i gjennomsnitt mest under landsgjennomsnittet med rundt ni prosent av årsverkene i helsestasjons- og skolehelsetjeneste.

Tabell 3.14 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	11,2	11,5	13,8	2,6
Akershus	10,8	15,3	14,7	4,0
Oslo	10,8	11,5	9,9	-0,9
Hedmark	9,2	10,8	12,4	3,2
Oppland	8,1	11,8	12,0	3,9
Buskerud	10,5	11,4	11,9	1,4
Vestfold	7,1	8,5	10,5	3,4
Telemark	11,6	11,7	10,5	-1,1
Aust-Agder	5,2	8,6	11,1	5,8
Vest-Agder	10,4	17,3	16,2	5,8
Rogaland	9,9	10,2	11,0	1,2
Hordaland	10,7	11,7	12,1	1,4
Sogn og Fjordane	5,6	10,3	10,7	5,0
Møre og Romsdal	10,0	12,1	14,6	4,6
Sør-Trøndelag	11,8	12,6	12,7	0,9
Nord-Trøndelag	13,6	12,0	15,1	1,5
Nordland	10,0	12,0	12,0	2,0
Troms	6,3	10,4	9,2	2,9
Finnmark	5,9	9,8	8,7	2,8
Landet	9,9	11,7	12,2	2,3

Andel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på annet forebyggende/psykososialt arbeid har omtrent doblet seg fra 2001 til 2007 i alle kommunegrupper bortsett fra kommunegruppen med under 2 000 innbyggere, der nivået var høyt allerede i 2001 (figur 3.26). Landsgjennomsnittet lå i 2001 på ca. fem prosent, og er i 2007 doblet til ti prosent av de totale årsverkene. Mye av økningen i midler og årsverk som har tilfalt tiltak for barn og unge, har dermed gått til å styrke innsatsen på forebyggende og psykososialt arbeid.

Figur 3.26 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på annet forebyggende, psykososialt arbeid og kultur- og fritidstilbud (barn og unge). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

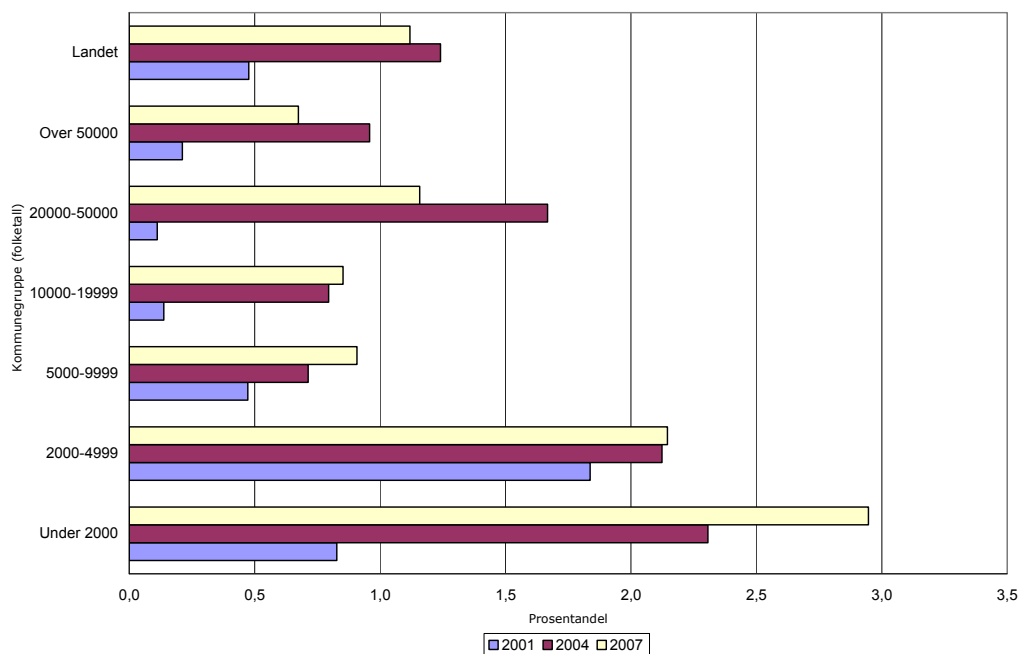
Hvis vi ser på gjennomsnittet av kommunene på fylkesnivå (tabell 3.15), finner vi at flere av fylkene i 2007 har en større andel årsverk i annet forbyggende/psykososialt arbeid, enn i helsestasjons- og skolehelsetjeneste (tabell 3.14) Dette gjelder blant annet kommunene i Østfold, Telemark og Sør-Trøndelag – som ligger på topp med 13-14 prosent av midlene i disse tiltakene. Sammen med kommunene i Sogn og Fjordane er kommunene i Østfold også blant fylkene som har økt sin andel årsverk i annet forebyggende/psykososialt arbeid mest. Sogn og Fjordane har økt fra 2,3 til 12,2 prosent fra 2001 til 2007, mens Østfold-kommunene har økt fra fem til 14 prosent i den samme perioden.

Tabell 3.15 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på annet forebyggende, psykososialt arbeid og kultur- og fritidstilbud (barn og unge). Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	5,5	6,7	14,0	8,6
Akershus	3,8	6,2	7,2	3,3
Oslo	9,8	9,5	10,3	0,5
Hedmark	5,8	10,5	10,6	4,8
Oppland	7,1	9,7	10,9	3,8
Buskerud	5,0	7,0	12,3	7,4
Vestfold	4,0	8,2	9,1	5,0
Telemark	8,6	14,0	14,2	5,6
Aust-Agder	4,4	12,0	11,9	7,5
Vest-Agder	5,1	4,3	5,7	0,7
Rogaland	2,4	4,4	7,4	5,0
Hordaland	2,8	8,6	10,9	8,0
Sogn og Fjordane	2,3	8,7	12,2	9,8
Møre og Romsdal	2,7	8,4	9,1	6,4
Sør-Trøndelag	7,9	11,6	13,2	5,3
Nord-Trøndelag	10,2	11,1	9,4	-0,8
Nordland	6,7	7,0	9,2	2,5
Troms	2,3	4,4	7,8	5,6
Finnmark	5,7	8,3	12,6	6,9
Landet	5,4	8,2	10,1	4,8

Også andelen årsverk finansiert av øremerkede midler som går til støttekontakter for barn og unge har vokst i samtlige kommunegrupper fra 2001 til 2007, men har sunket i de to mest folkerike gruppene fra 2004 til 2007 (figur 3.27). Som vi så da det gjaldt årsverk i tiltaket støttekontakter for voksne (figur 3.24), det er også i de minst folkerike kommunene at det går en størst andel årsverk til støttekontakter for barn og unge. Relativt sett er det likevel en svært liten andel av årsverkene som går til støttekontakter – rundt én prosent i 2007, som er en økning på 0,6 prosentpoeng siden 2001.

I tabell 3.16 på neste side presenteres andel årsverk brukt på støttekontakter for barn og unge på fylkesnivå.

Figur 3.27 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på støttekontakter (barn og unge). Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Tabell 3.16 Prosentandel årsverk finansiert av øremerkede midler brukt på støttekontakter (barn og unge). Fylke. År 2001, 2004 og 2007

	2001 (prosent)	2004 (prosent)	2007 (prosent)	Endring i prosentpoeng 2001-2007
Østfold	0,5	0,4	0,3	-0,2
Akershus	0,0	0,4	0,5	0,5
Oslo	0,4	2,2	1,4	1,0
Hedmark	0,4	0,9	0,8	0,5
Oppland	0,7	2,6	2,5	1,8
Buskerud	0,6	3,1	1,9	1,4
Vestfold	0,3	1,9	1,5	1,2
Telemark	0,1	0,7	0,4	0,3
Aust-Agder	0,2	0,8	0,9	0,8
Vest-Agder	0,0	0,3	0,9	0,9
Rogaland	0,0	0,4	1,0	1,0
Hordaland	0,1	1,1	1,1	1,0
Sogn og Fjordane	0,0	1,0	1,5	1,5
Møre og Romsdal	0,6	2,2	1,4	0,7
Sør-Trøndelag	0,2	0,7	0,8	0,6
Nord-Trøndelag	1,3	0,8	1,1	-0,3
Nordland	0,3	0,9	1,0	0,7
Troms	1,0	1,3	0,5	-0,5
Finnmark	11,9	2,2	3,9	-8,0
Landet	0,5	1,2	1,1	0,6

På fylkesnivå (tabell 3.16) er det kommuner i fire av fylkene som har hatt en nedgang i andelen årsverk som går til støttekontakter for barn og unge; Østfold, Nord-Trøndelag, Troms og Finnmark. Kommunene i sistnevnte fylke gikk ned med hele åtte prosentpoeng til 3,9 prosent fra 2001 til 2007, men de ligger likevel høyest blant fylkene i 2007. For

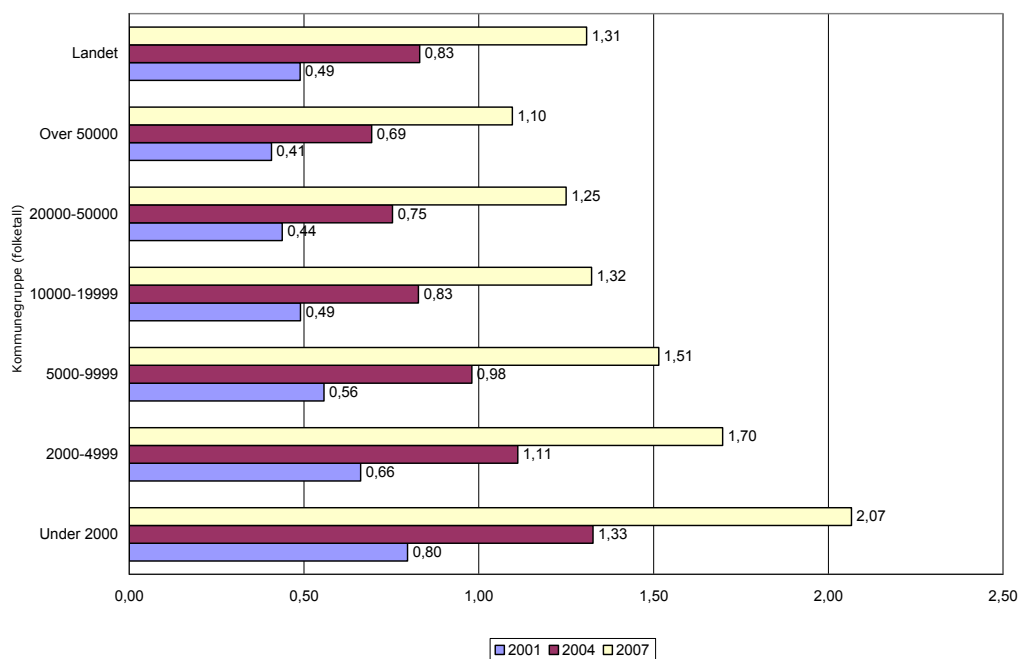
øvrig har gjennomsnittskommunen i åtte fylker fått en lavere andel årsverk støttekontakter for barn og unge fra 2004 til 2007.

3.5 Personell fordelt etter utdanning

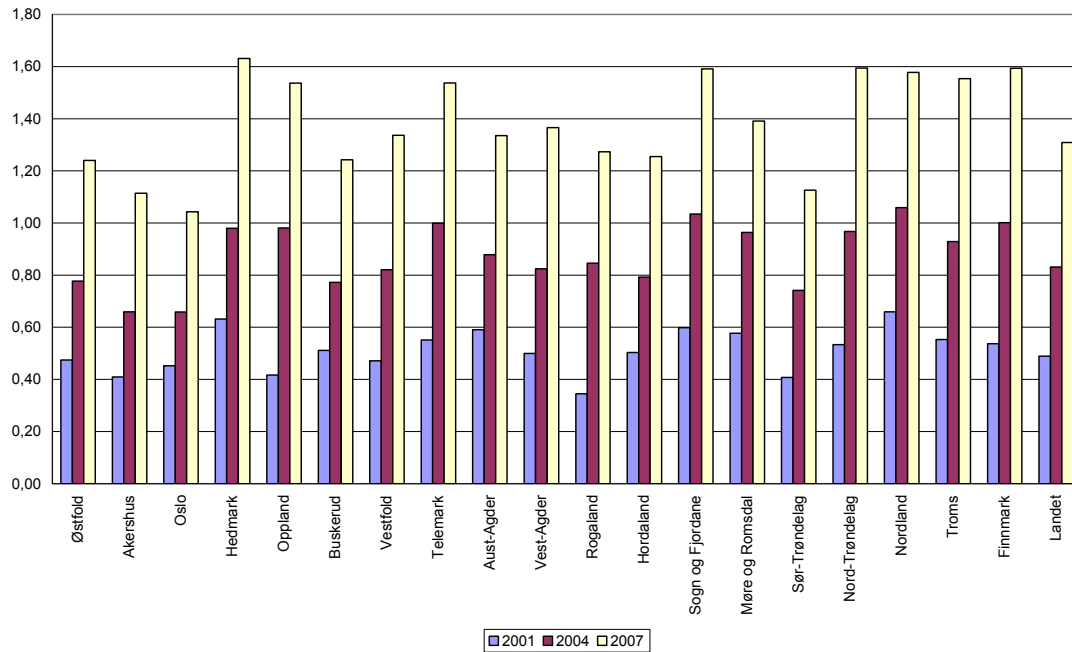
Vi skal i det følgende se nærmere på hvordan årsverkene finansiert av øremerkede midler fordeler seg på seks ulike utdanningskategorier – på kommunegruppe og fylkesnivå og hovedsakelig i 2001, 2004 og 2007. Vi starter med å presentere årsverk totalt per 1 000 innbygger disse tre årene. Deretter tar vi for oss hver enkelt utdanningskategori og endring mellom de tre årene. Tall på aggregert nivå er å forstå som et vektet gjennomsnitt av tall fra kommunene som inngår i beregningene.

I 2007 var landsgjennomsnittet 1,3 årsverk finansiert av øremerkede midler per 1 000 innbygger (figur 3.28). Dette innebar en økning fra 2001 på 0,82 årsverk per 1 000 innbygger fra 2001. Antall årsverk per innbygger synker jo flere innbyggere kommunegruppen omfatter. I 2007 finansierte statlig øremerkede midler i gjennomsnitt 2,07 årsverk per 1 000 innbygger i psykisk helsearbeid i kommuner med mindre enn 2 000 innbyggere.

Dette mønstret gjenspeiler seg i at kommunene i de fire nordligste fylkene, som har mange små kommuner og lav eller negativ befolkningsvekst, ligger høyt i antall årsverk per 1 000 innbygger finansiert av øremerkede midler. Det er også disse som har økt mest i perioden. I gjennomsnitt er det likevel kommunene i Hedmark som har det høyeste antallet årsverk per 1 000 innbygger i 2007 med 1,63 – en økning på ett årsverk per 1 000 innbygger fra 2001.

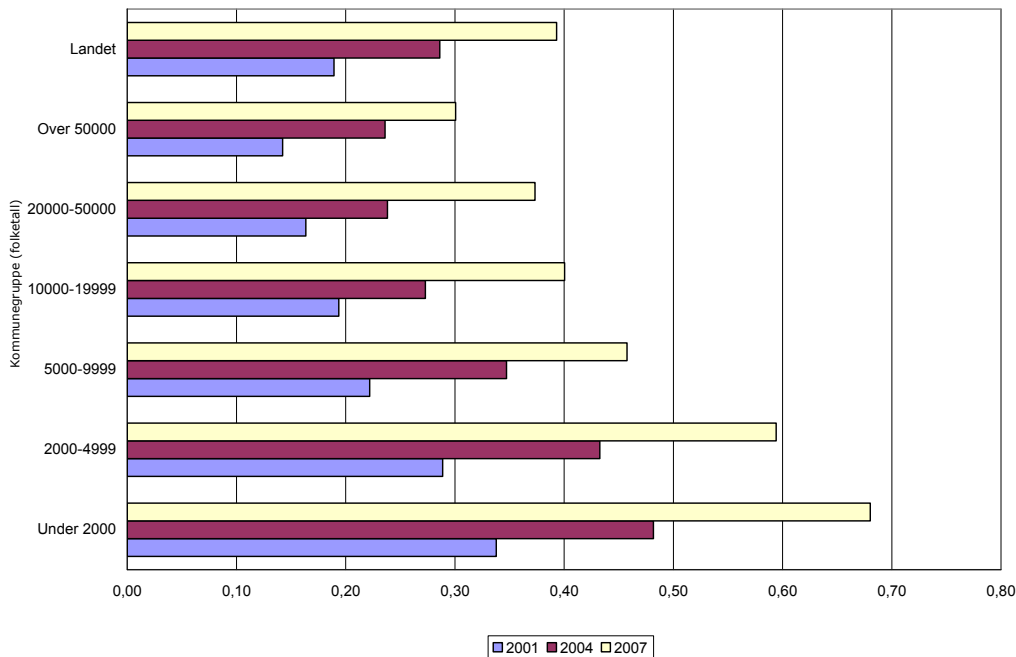

Figur 3.28 Gjennomsnittlig antall årsverk per 1 000 innbygger i psykisk helsearbeid finansiert av øremerkede midler. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007.

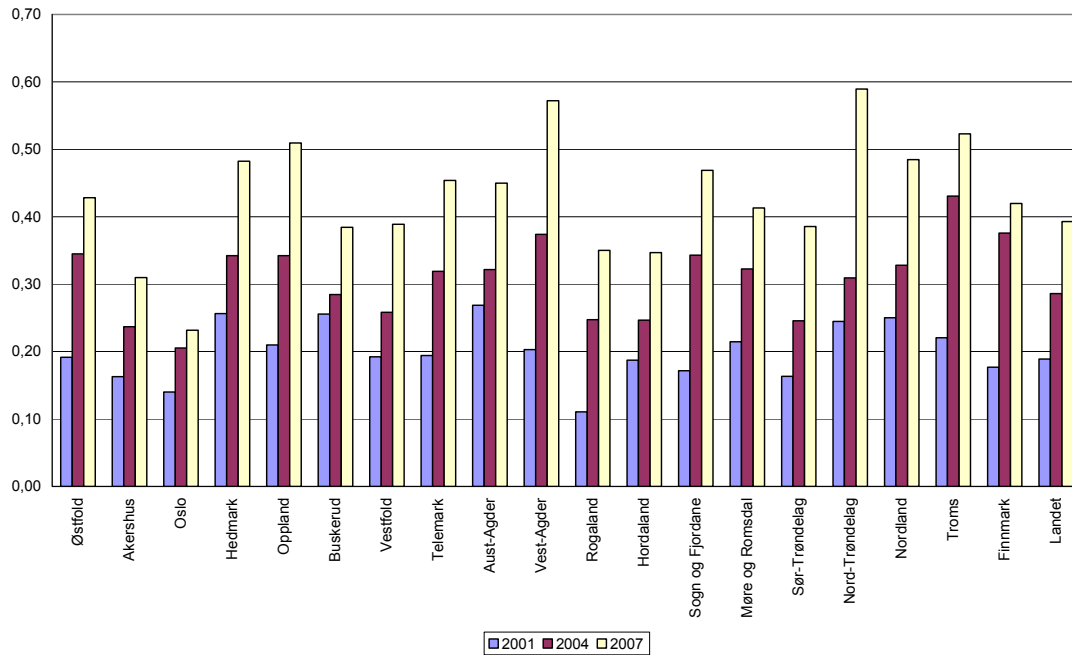

Figur 3.29 Gjennomsnittlig antall årsverk per 1 000 innbygger i psykisk helsearbeid finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2001, 2004 og 2007.

Antall årsverk helsefaglig utdannede *med* videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger har økt jevnt fra 2001 til 2007 – og noe mer fra 2004 til 2007 i de fleste kommunegruppene (figur 3.30). Landsgjennomsnittet var i 2001 på 0,19 slike årsverk per 1 000 innbygger, og hadde steget til nær 0,4 årsverk per 1 000 innbygger i 2007. Jo lavere befolkning i kommunegruppen, jo flere årsverk med slik yrkesbakgrunn finnes per innbygger. Det er kommunene i Oppland, Vest-Agder, Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag og Troms som har økt mest fra 2001 til 2007 (figur 3.31).

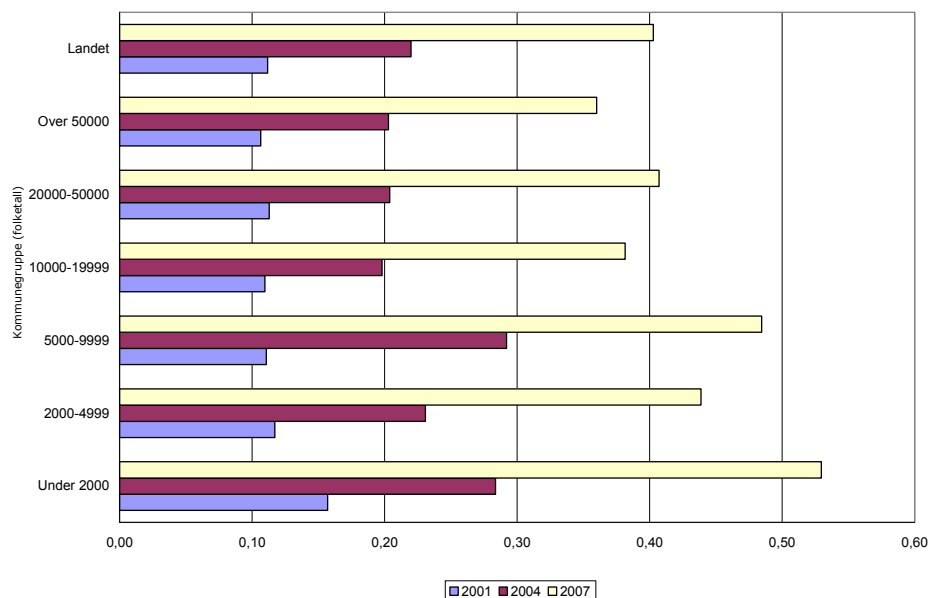

Figur 3.30 Gjennomsnittlig antall årsverk helsefaglig utdannede *med* videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

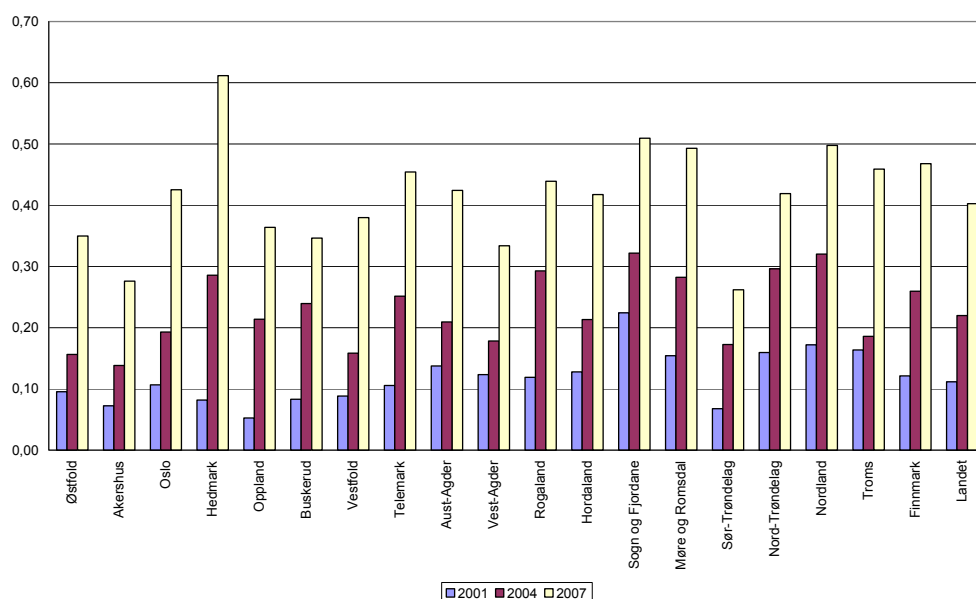
Figur 3.31 Gjennomsnittlig antall årsverk helsefaglig utdannede *med* videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

Som vi ser av figur 3.32 har det, sett i forhold til årsverk *med* videreutdanning (figur 3.30), vært en relativt større økning i antall årsverk helse- og sosialfaglig utdannede *uten* videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger i kommunegruppene gjennom perioden. Det er også større variasjon mellom kommunegruppene i 2007 enn det var i 2001 og 2004. På landsbasis var det kun 0,11 årsverk per 1 000 innbygger i denne utdanningsgruppen i 2001, i 2007 hadde tallet steget til 0,4 årsverk. Det er i kommunegruppen med under 2 000 innbyggere at dette tallet er høyest, men økningen er størst i kommuner på mellom to og fem tusen innbygger.

Figur 3.32 Gjennomsnittlig antall årsverk helsefaglig utdannede *uten* videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

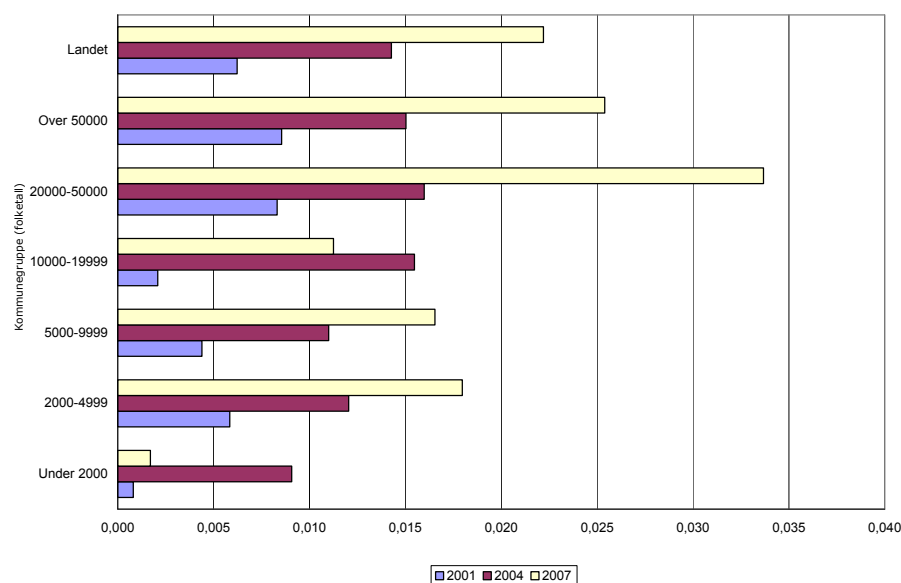
På fylkesnivå (figur 3.33) skiller kommunene i Hedmark seg ut ved at kommunene her i gjennomsnitt har økt med over et halvt årsverk per 1 000 innbygger i kategorien helse- og sosialfaglig utdannede *uten* videreutdanning. I de fleste andre fylkene har økningen ligget på mellom 0,2 og 0,3 årsverk per 1 000 innbygger.

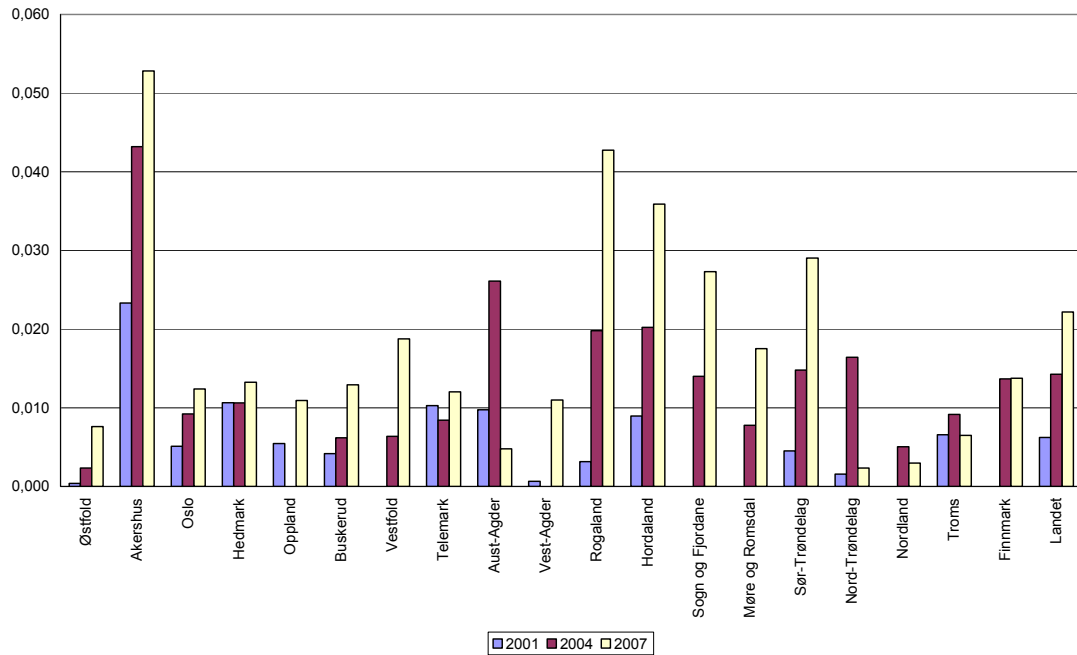
Figur 3.33 Gjennomsnittlig antall årsverk helsefaglig utdannede *uten* videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

Dekningen av årsverk psykologer som finansieres av øremerkede midler har mer enn doblet seg på landsbasis fra 2001 til 2007, men som vi ser i figur 3.34 var nivået svært lavt i 2001 (0,006 per 1 000 innbygger). Vi ser også hvordan det har blitt færre psykologårsverk per innbygger i den minst folkerike kommunegruppen og i kommunegruppen med mellom 10 000 og 19 999 innbyggere fra 2004 til 2007. De største kommunene, målt etter antall innbyggere, har økt mest.

På fylkesnivå er variasjonen stor. Det er kun kommunene i Aust-Agder som i gjennomsnitt har redusert antall årsverk psykologer fra 2001 til 2007. Kommunene i Rogaland og Akershus har økt mest.

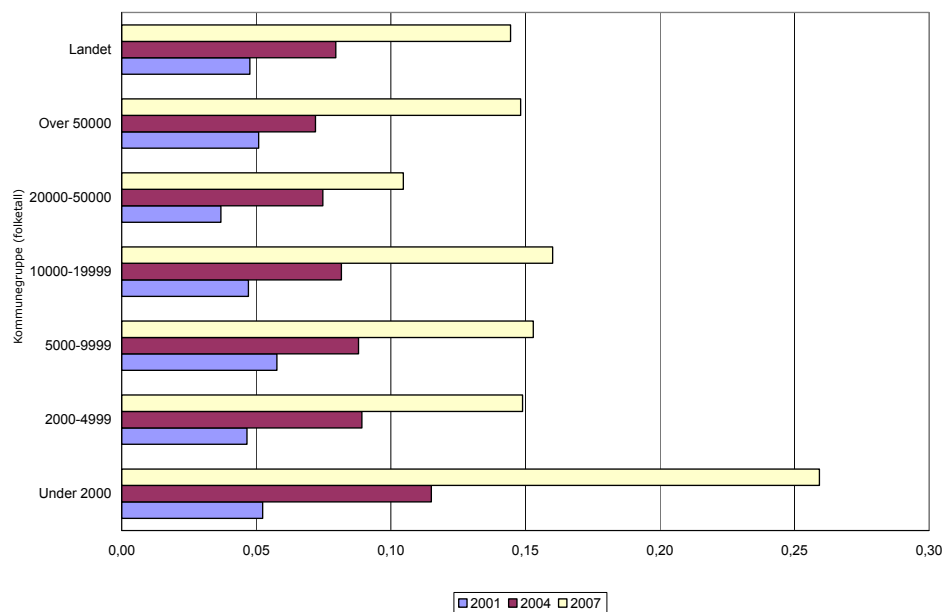

Figur 3.34 Gjennomsnittlig antall årsverk psykologer per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

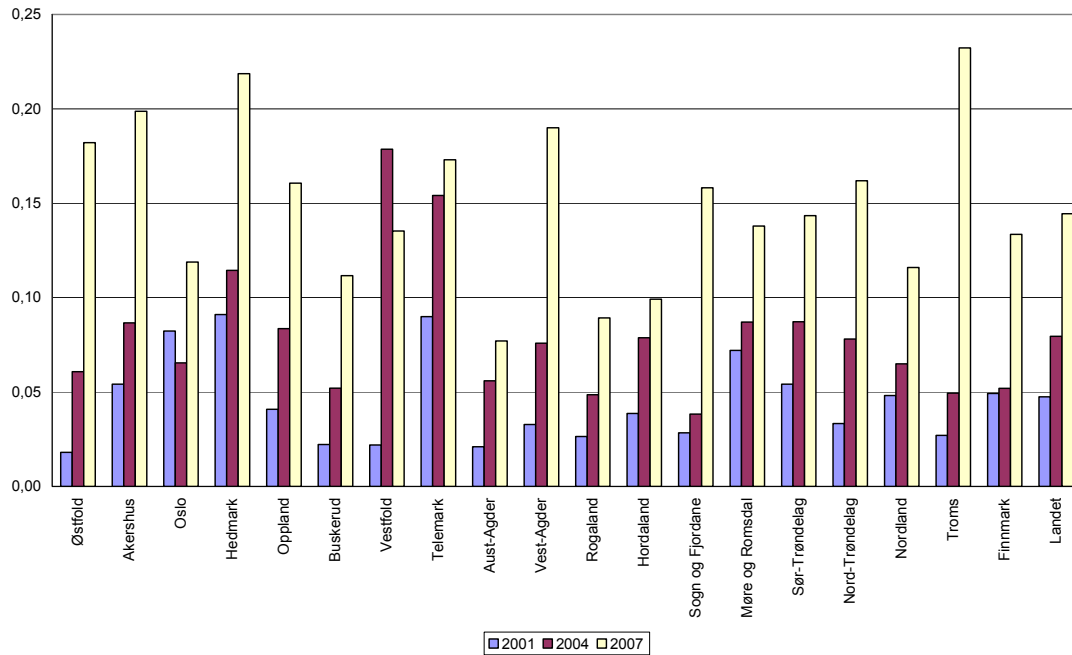

Figur 3.35 Gjennomsnittlig antall årsverk psykologer per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

Kommuner med under 2 000 innbyggere har i gjennomsnitt flere antall årsverk andre med faglig relevant høyere utdanning per innbygger enn de øvrige kommunegruppene – her har årsverk per 1 000 innbygger økt fra ca. 0,05 i 2001 til 0,26 i 2007 (figur 3.36). De øvrige kommunegruppene har også økt, de fleste har doblet innsatsen i denne utdanningskategorien fra 2001-2007. På fylkesnivå er det kommunene i Troms som i gjennomsnitt både ligger høyest (0,23 per 1 000 innbygger) i 2007 og har økt mest fra 2001 til 2007 (figur 3.37). Også kommunene i Vest-Agder og Østfold har økt mye gjennom perioden.

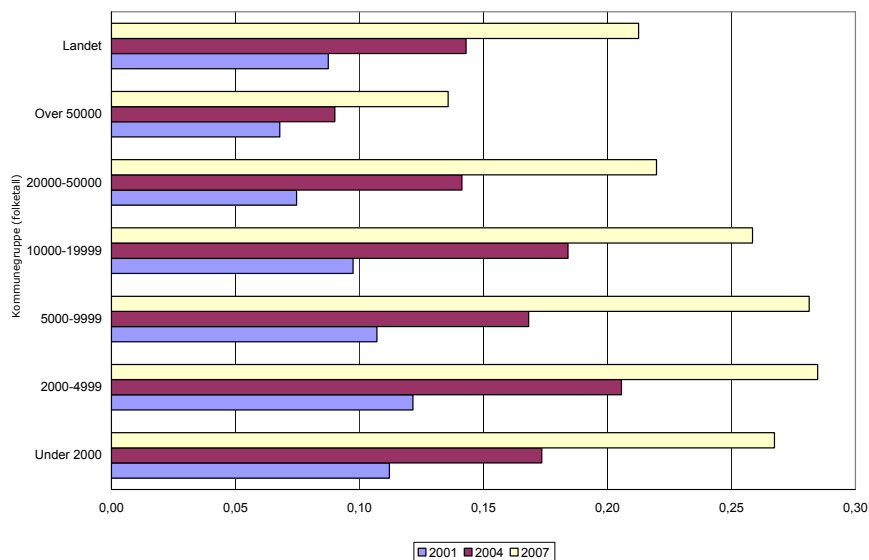

Figur 3.36 Gjennomsnittlig antall årsverk andre med faglig relevant høyere utdanning (høgskole/universitet) per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

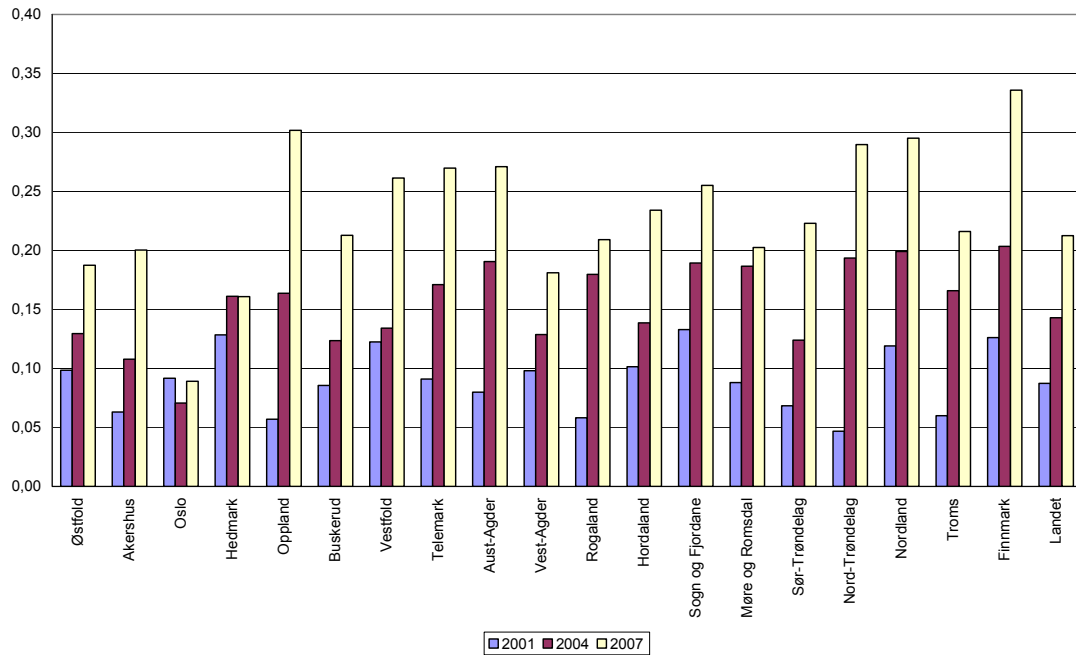

Figur 3.37 Gjennomsnittlig antall årsverk andre med faglig relevant høyere utdanning (høgskole/universitet) per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

Landsgjennomsnittet for årsverk per 1 000 innbygger med faglig relevant videregående opplæring har mer enn doblet seg fra 2001 til 2007, og økningen var omtrent like stor fra 2001-2004 som fra 2004-2007 (figur 3.38). Gjennomsnittet i kommuner med over 50 000 innbyggere er betraktelig lavere enn i de øvrige kommunegruppene. Kommuner i Oppland, Nord-Trøndelag, Nordland og Finnmark er de som har flest årsverk med faglig relevant videregående opplæring per innbygger – finansiert av øremerkede midler (figur 3.39).

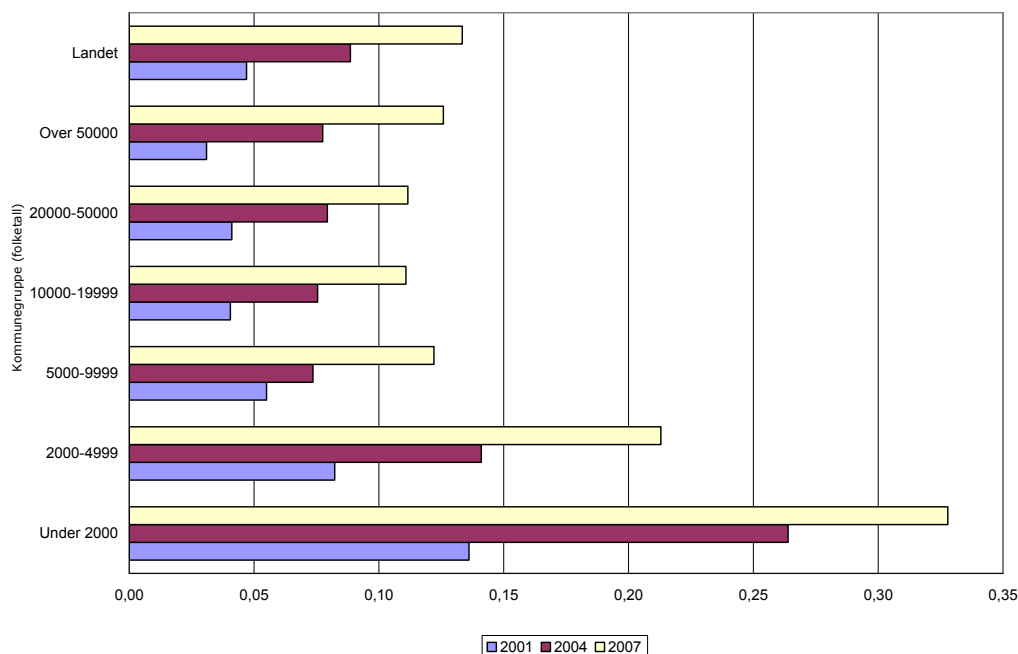

Figur 3.38 Gjennomsnittlig antall årsverk med faglig relevant videregående opplæring per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

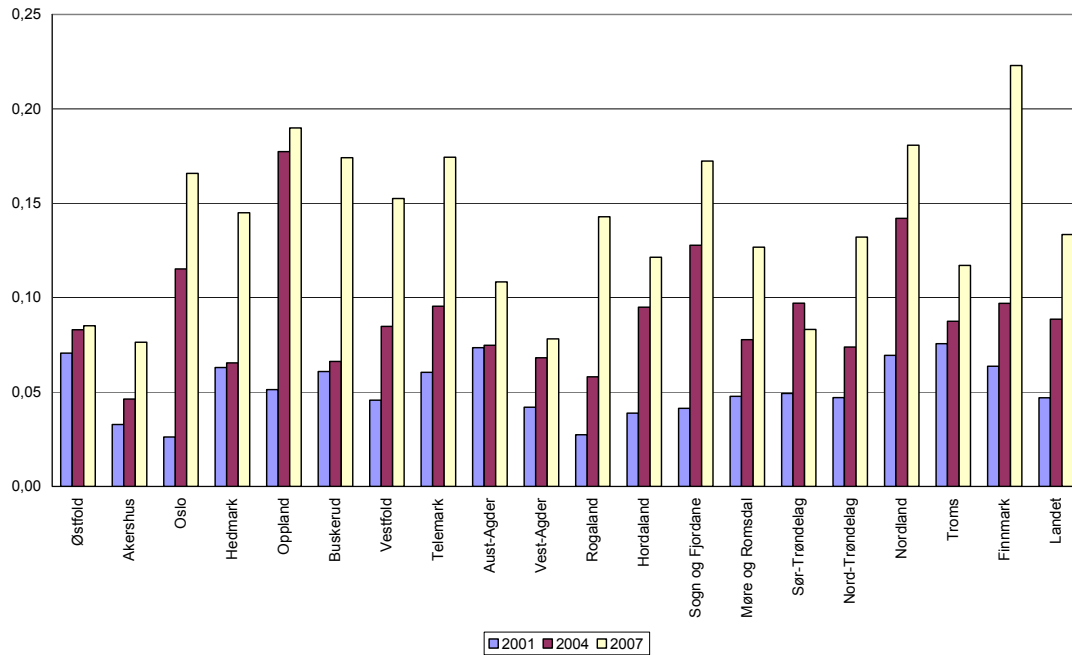

Figur 3.39 Gjennomsnittlig antall årsverk med faglig relevant videregående opplæring per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

Sekkeposten "Andre" har også økt i samtlige kommunegrupper, både fra 2001 til 2004 og fra 2004 til 2007 (figur 3.40). Antall årsverk per innbygger er i gjennomsnitt høyest i de minst folkerike kommunene. Også her peker kommunene i Finnmark seg ut med et relativt høyt antall årsverk per innbygger, og er også de som har økt mest gjennom perioden (figur 3.41).

Figur 3.40 Gjennomsnittlig antall årsverk "Andre" per 1 000 innbygger. Kommunegruppe. År 2001, 2004 og 2007

Figur 3.41 Gjennomsnittlig antall årsverk "andre" per 1 000 innbygger. Fylke. År 2001, 2004 og 2007

3.6 Kommunale boliger og omsorgsboliger i perioden 2000-2007

I rapporterings skjema for 2007 rapporterer kommunene som tidligere på antall kommunale boliger for mennesker med psykiske lidelser tatt i bruk i løpet av året, samt antall omsorgsboliger ferdigstilt i løpet av året. Her har vi valgt å ta med hele perioden 2000-2007 i tabellene.

I tabell 3.17 og 3.18 presenteres antall kommunale boliger for mennesker med psykiske lidelser tatt i bruk i løpet av hvert av årene i perioden 2000-2007 på kommunegruppe og fylkesnivå. Tallet har på landsbasis variert mellom 119 i 2004 og 267 i 2003 som hhv. laveste og høyeste verdi på nasjonalt nivå gjennom hele perioden. I 2007 er det fire av fylkene (Østfold, Aust-Agder, Sogn og Fjordane og Finnmark) som rapporterer å ha tatt i bruk null kommunale boliger finansiert av øremerkede midler. Kommunene i Sør-Trøndelag og Akershus rapporterer om flest – med henholdsvis 41 og 35 kommunale boliger.

Tabell 3.17 Antall kommunale boliger for mennesker med psykiske lidelser tatt i bruk i løpet av året. Finansiert av øremerkede midler. Kommunegruppe. År 2000-2007

Kommunegruppe	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Over 50 000	52	79	47	82	58	88	142	90
20 000-50 000	50	55	36	69	2	28	17	20
10 000-19 999	27	14	41	46	5	30	32	27
5 000-9 999	24	28	33	30	12	5	19	29
2 000-4 999	19	20	19	23	19	30	33	23
Under 2 000	12	12	12	17	23	11	6	3
Landet	184	208	188	267	119	192	250	192

Tabell 3.18 på neste side gir tilsvarende tall på fylkesnivå.

Tabell 3.18 Antall kommunale boliger for mennesker med psykiske lidelser tatt i bruk i løpet av året. Finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Østfold	0	1	0	1	0	0	9	0
Akershus	12	6	27	25	4	11	51	35
Oslo	27	37	32	68	48	50	53	28
Hedmark	0	14	6	1	4	6	8	2
Oppland	5	2	11	5	1	1	0	2
Buskerud	12	18	1	22	0	24	22	11
Vestfold	26	6	31	2	2	22	3	6
Telemark	7	2	0	18	4	0	0	5
Aust-Agder	8	0	0	5	0	1	0	0
Vest-Agder	0	16	6	2	0	0	0	2
Rogaland	19	34	12	18	2	1	10	8
Hordaland	9	2	11	7	14	10	10	15
Sogn og Fjordane	6	13	4	8	8	2	3	0
Møre og Romsdal	15	30	22	43	16	11	8	6
Sør-Trøndelag	16	12	3	3	0	19	18	41
Nord-Trøndelag	8	2	15	17	0	10	1	8
Nordland	7	1	5	4	5	9	10	19
Troms	2	2	2	12	6	5	39	4
Finnmark	5	10	0	6	5	10	4	0
Landet	184	208	188	267	119	192	250	192

I tabell 3.19 og 3.20 på presenteres antall omsorgsboliger finansiert gjennom Husbanken, som kommunene rapporterer å ha ferdigstilt det enkelte år. Vi gjør oppmerksom på at disse tallene avviker noe fra de nasjonale tallene Husbanken presenterer, og som vi forholder oss til i kapittel 5. 2004 er det året flest omsorgsboliger (669) rapporteres ferdigstilt, fulgt av år 2007 da det ble rapportert om 497 ferdigstilte omsorgsboliger.

Tabell 3.19 Antall omsorgsboliger (finansiert gjennom Husbanken) for mennesker med psykiske lidelser tatt i bruk i løpet av året. Kommunegruppe. År 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Sum 2000-2007
Over 50 000	20	135	55	171	233	65	90	142	911
20 000-50 000	29	37	70	56	176	80	58	142	648
10 000-19 999	28	58	71	92	77	110	103	70	609
5 000-9 999	36	55	53	49	96	101	71	71	532
2 000-4 999	46	69	47	63	69	42	64	70	470
Under 2 000	19	7	14	10	18	17	10	2	97
Landet	178	361	310	441	669	415	396	497	3267

Se tabell 3.20 på neste side for tall på fylkesnivå.

Tabell 3.20 Antall omsorgsboliger (finansiert gjennom Husbanken) for mennesker med psykiske lidelser tatt i bruk i løpet av året. Fylke. År 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Sum 2000-2007
Østfold	15	24	0	67	20	0	8	22	156
Akershus	15	42	55	41	43	60	45	61	362
Oslo	7	52	23	47	148	19	20	106	422
Hedmark	10	31	25	1	28	29	16	27	167
Oppland	14	9	6	10	39	10	6	41	135
Buskerud	3	22	9	20	15	22	0	21	112
Vestfold	8	10	18	11	75	22	8	18	170
Telemark	9	10	0	16	43	22	17	16	133
Aust-Agder	0	0	0	7	31	8	3	4	53
Vest-Agder	15	14	20	9	13	26	13	18	128
Rogaland	0	7	6	47	77	41	35	28	241
Hordaland	11	39	27	35	42	31	70	41	296
Sogn og Fjordane	5	7	17	11	21	20	2	22	105
Møre og Romsdal	31	15	27	48	19	24	10	21	195
Sør-Trøndelag	5	30	38	13	5	16	7	4	118
Nord-Trøndelag	13	25	22	22	16	17	38	6	159
Nordland	9	22	12	23	20	30	21	10	147
Troms	5	0	0	10	14	9	53	24	115
Finnmark	3	2	5	3	0	9	24	7	53
Landet	178	361	310	441	669	415	396	497	3 267

Oslo og kommunene i Akershus og Hordaland ligger på topp i antall ferdigstilte boliger i 2001. I 2004 er det Oslo, Vestfold og Rogaland som har ferdigstilt flest omsorgsboliger, mens det i 2007 er Oslo (106), Akershus (61), Oppland (41) og Hordaland (41) som har ferdigstilt flest omsorgsboliger. Perioden sett under ett har Oslo og Akershus ferdigstilt flest omsorgsboliger med hhv. 422 og 362, mens kommunene i Aust-Agder, Sogn og Fjordane og Finnmark har ferdigstilt færrest boliger med hhv. 53, 105 og 53.

3.7 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett på hvordan øremerkede midler og årsverk i kommunene gjennom Opptappingsplanen for psykisk helse har blitt benyttet på ulike tiltak innen psykisk helsearbeid i årene 2001, 2004 og 2007. Datakvalitet og hvilke variabler som er tilgjengelige er hovedårsak til at vi tar utgangspunkt i år 2001, og ikke 1999. Vi har gruppert dataene etter seks kommunegrupper (basert på folketall) og fylkesnivået, og presentert et vektet gjennomsnitt av kommunenes tall på hvert av de aggregerte nivåene.

Fordeling mellom generelle tiltak, tiltak for voksne og tiltak for barn og unge

I 2007 ble det benyttet 604 øremerkede kroner per innbygger til psykisk helsearbeid i kommunene. Dette er en økning på 229 kroner per innbygger, eller 61 prosent, fra 2004, og en økning på 367 kroner, eller 155 prosent, fra 2001.

Det er de minste kommunene (befolkningsmessig) som benytter størst andel midler (av totale midler) på generelle tiltak (informasjon, bruker-/pårørendeorganisasjoner og kompetansehevings-/rekrutteringstiltak). I kommuner med under 2 000 innbyggere ble det i 2007 benyttet drøye fem prosent av øremerkede midler i slike tiltak, mens landsgjennomsnittet lå på rundt tre prosent. På fylkesnivå skiller kommunene i Finnmark, Rogaland og Sør-Trøndelag seg ut med en gjennomsnittlig høyere andel midler i generelle tiltak. Det har vært en nedgang i andelen midler som benyttes på generelle tiltak fra 2001 til 2007, men likevel en økning fra 2004 til 2007 i fire av seks kommunegrupper.

Det er en nedgang i samtlige kommunegrupper i perioden 2001-2004 og i perioden 2004-2007 når det gjelder andel midler benyttet i tiltak for voksne. Landsgjennomsnittet lå i 2007 på 74 prosent, og det er relativt liten forskjell mellom store og små kommuner. Kommunene i Troms er som tidligere år de som i gjennomsnitt bruker den største andelen av midlene i tiltak for voksne. 77 prosent av totalt antall årsverk benyttes i tjenester for voksne i 2007. Dette er en reduksjon på nesten åtte prosentpoeng fra 2001.

Når det brukes mindre av øremerkede midler på generelle tiltak og tiltak for voksne, blir andelen midler benyttet på tiltak for barn og unge høyere. Landsgjennomsnittet for 2007 var på nær 23 prosent, noe som er tre prosentpoeng over målet om at 20 prosent av midlene skal gå til tiltak for barn og unge. I snitt benytter kommuner med mellom to og fem tusen innbyggere størst andel midler i tiltak for barn og unge med nær 25 prosent, og det er også denne gruppen som har økt mest fra 2001 til 2007. På fylkesnivå er det i 2007 bare kommunene i Rogaland og Troms som i gjennomsnitt benytter under 20 prosent av midlene i tiltak for barn og unge.

Generelle tiltak

- *Informasjonstiltak:* Andelen midler som går til informasjonstiltak har ligget stabilt lavt på 0,3 prosent av totale øremerkede midler benyttet, og varierer lite på kommunegruppe og fylkesnivå.
- *Bruker-/pårørendeorganisasjoner:* Andelen midler som har gått til bruker-/pårørendeorganisasjoner har økt marginalt mellom 2001 og 2007, og mest i de minst folkerike kommunene.
- *Kompetansehevings- og rekrutteringstiltak:* Andelen midler benyttet på kompetansehevings- og rekrutteringstiltak har blitt redusert gradvis i perioden 2001-2007, og mest i de minste kommunene. Landsgjennomsnittet var i 2001 på 2,8 prosent, og i 2007 på 1,8 prosent. I gjennomsnitt har kommunene i alle fylker bortsett fra Oppland (uendret) hatt en nedgang i forhold til denne variabelen.
  - Det rapporteres ikke årsverk på generelle tiltak.

Tiltak for voksne

- *Kommunalt tilrettelagte boligtilbud:* Tre prosent av de øremerkede midlene har gått til kommunalt tilrettelagte boligtilbud, og andelen har endret seg lite fra 2001 til 2007. Det er de største kommunene som er med på å dra opp gjennomsnittet, og kommunene i Buskerud og Sør-Trøndelag skiller seg ut ved at de i gjennomsnitt benytter hhv. 11 og 18 prosent av midlene sine her i 2007.
  - Det rapporteres ikke årsverk direkte på denne variabelen. Kommer under bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud.
- *Bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud:* Disse tiltakene benyttes det mest øremerkede midler på – 53 prosent av totale midler i 2007. Det har vært en nedgang i andelen midler som går til bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud i de minst folkerike kommunene, mens andelen har økt gjennom hele perioden i de øvrige gruppene. Oslo har økt mest med ca. 21 prosentpoeng til ca. 60 prosent i 2007, mens kommunene i Rogaland i gjennomsnitt benytter 61 prosent av midlene i dette tiltaket – hvilket er mer enn gjennomsnittet av kommuner i andre fylker. Kommunene i Sør-Trøndelag har hatt den sterkeste reduksjonen.
  - 60 prosent av årsverk finansiert av øremerkede midler går til bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud. Andelen har endret seg lite over tid på nasjonalt nivå, men har blitt redusert i de minste kommunene og økt i de aller største kommunene fra 2001 til 2007. Oslo og kommunene i Akershus har økt mye i den samme perioden.
- *Aktivitetstilbud:* Andelen midler benyttet på aktivitetstilbud for voksne gikk ned fra ca. 21 prosent i 2000 til ca. 12 prosent i 2007. Mye av reduksjonen som har skjedd i andelen midler som benyttes på tiltak for voksne, har kommet her. Det er nedgang i alle fylker, bortsett fra kommunene i Nord-Trøndelag som øker marginalt. Utviklingen viser at kommunegruppene med relativt få innbyggere har brukt en større og større andel av midlene sine her, mens de store kommunene går motsatt vei.
  - Vi ser den samme utviklingen i andelen årsverk som går til aktivitetstilbud med reduksjon fra 19 til 11 prosent fra 2001 til 2007. Det er særlig i kommuner med mellom 20-50 000 innbyggere at reduksjonen har vært sterkest.
- *Støttekontakter (voksne):* En noe mindre andel av de øremerkede midlene gikk til å finansiere støttekontakter for voksne i 2007 (tre prosent) enn i 2001 (4,5 prosent). Det er de minst folkerike kommunene som bruker størst andel av midlene her med over ti prosent i 2001 og over seks prosent i 2007. Alle fylker har redusert sin andel – kommunene i Østfold og Nord-Trøndelag har redusert mest.
  - Andelen årsverk som går med til støttekontakter for voksne lå på rundt tre prosent på landsbasis i 2007. Ser vi på kommunegruppenivå er det de minst folkerike kommunene som benytter en høyere andel årsverk til dette, sammenliknet med de større kommunene.
- *Kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser:* Andelen øremerkede midler brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser ligger på rundt tre prosent på landsbasis i 2007, ned ett prosentpoeng fra 2001. Oslo har redusert fra åtte til tre prosent, og det er i kommuner med over 50 000 innbyggere at reduksjonen har vært størst.
  - 2,5 prosent av årsverkene går til kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser, med en sterk reduksjon i kommuner med over 50 000 innbyggere fra 2001 til 2007. Kommunene i Hordaland og Sør-Trøndelag har ligget relativt høyt de siste to årene, og har positive avvik fra landsgjennomsnittet på rundt tre prosentpoeng.

Tiltak for barn og unge

- *Helsestasjons- og skolehelsetjeneste:* I gjennomsnitt har de største kommunene redusert sin andel midler som går til helsestasjons- og skolehelsetjeneste fra 2001 og 2004 til 2007, men i alle andre kommunegrupper har denne andelen økt. Landsgjennomsnittet økte fra 8,5 prosent i 2001 til 11 prosent i 2007. Kommunene i Vest-Agder og Nord-Trøndelag bruker i gjennomsnitt mest øremerkede midler på dette tiltaket med henholdsvis 19,4 og 12,2 prosent.
  - Andel årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste finansiert av øremerkede midler har økt med to prosentpoeng til ca. 12 prosent fra 2001 til 2007. I kommuner med under 50 000 innbyggere har andelen økt i den samme perioden, mens i kommuner med over 50 000 har andelen blitt redusert fra 2001 til 2004 og fra 2004 til 2007. Kommunene i Vest-Agder og Nord-Trøndelag skiller seg ut ved å ha en høy andel av årsverkene sine her (hhv. 16 og 15 prosent).
- *Annet forebyggende:* Andelen midler som går til annet forebyggende/psykososialt arbeid har doblet seg fra 2001 (5,5 prosent) til 2007 (10,6 prosent) – og særlig de mest folkerike kommunene øker mye. I kommuner med over 50 000 innbyggere er andelen mer enn doblet på seks år. Mye av økningen i tiltak for barn og unge har kommet i denne type tiltak.
  - Andelen årsverk som benyttes til annet forebyggende/psykososialt arbeid med barn og unge har også doblet seg fra rundt fem til ti prosent fra 2001 til 2007. Flere av fylkene har i 2007 en høyere andel årsverk i forebyggende/psykososialt arbeid enn i helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Kommunene i Østfold, Telemark og Sør-Trøndelag ligger på topp med 13-14 prosent av årsverkene i forebyggende/psykososialt arbeid.
- *Støttekontakter (barn og unge):* En svært liten andel av midlene går til støttekontakter – rundt én prosent hvert av årene, og med små variasjoner på kommunegruppe og fylkesnivå, med en tendens til større andel i de minst folkerike kommunene.
  - Også én prosent av årsverkene finansiert av øremerkede midler går til støttekontakter for barn og unge. De minst folkerike kommunene med under 2 000 innbyggere bruker imidlertid nær tre prosent av årsverkene sine her i 2007.

Personell fordelt etter utdanning

I 2007 var landsgjennomsnittet 1,3 årsverk finansiert av øremerkede midler per 1 000 innbygger. Antall årsverk per innbygger synker, jo flere innbyggere kommunegruppen omfatter. Kommunene i Hedmark har i gjennomsnitt det høyeste antallet opptrappingsplanfinansierte årsverk per 1 000 innbygger med 1,63 – en økning på ett årsverk per 1 000 innbygger fra 2001.

- Kommunene i Vest-Agder og Nord-Trøndelag har den høyeste andelen årsverk *helse- og sosialfaglig utdannede med videreutdanning i psykisk helsearbeid* med hhv. 42 og 37 prosent i 2007. Oslo ligger lavest med 22 prosent av årsverkene sine i denne kategorien. Det har skjedd en gradvis vridning og i 2007 har en høyere andel videreutdanning (32 prosent) sammenliknet med de uten (28 prosent) på nasjonalt nivå.
  - Landsgjennomsnittet per 1 000 innbygger for denne variabelen lå i 2001 på 0,19 årsverk, mot 0,39 årsverk i 2007. Jo lavere befolkning i kommunegruppen, jo flere årsverk med slik yrkesbakgrunn finnes per innbygger. Kommunene i Oppland, Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag og Troms har økt mest.
- Andel årsverk *helse- og sosialfaglig utdannede uten videreutdanning* har økt i perioden 2001 – 2007, særlig i Oslo der det i 2007 rapporteres om 41 prosent av alle årsverkene i denne kategorien.
  - Landsgjennomsnittet per 1 000 innbygger for denne variabelen lå i 2001 på 0,11 årsverk, mot 0,40 årsverk i 2007. Det er i kommunegruppen med under 2 000 innbyggere at man har flest årsverk helse- og sosialfaglig utdannede uten videreutdanning per innbygger i 2007.
- Andel årsverk *psykologer* var den samme på landsbasis i 2006 og 2007 med 1,7 prosent av alle årsverk finansiert av øremerkede midler. Akershus-kommunene ligger på topp i 2007 som i 2006, med 4,7 prosent av totale årsverk som

psykologer, fulgt av kommunene i Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Sør-Trøndelag. Det er stor variasjon mellom kommunene på fylkesnivå.

- I 2001 var det kun 0,006 årsverk psykologer finansiert av øremerkede midler i kommunene per 1 000 innbygger, i 2007 hadde tallet steget til 0,022 årsverk per 1 000 innbygger. Det er bare kommunene i Aust-Agder som har redusert antallet årsverk psykologer per innbygger fra 2001 til 2007. Kommunene i Rogaland og Akershus har økt mest.
- Andel årsverk andre med *annen faglig relevant høyere utdanning (høgskole/universitet)* lå i 2007 på 11 prosent. Det er kommunene i Aust-Agder som har den laveste andelen av årsverkene sine i denne kategorien, mens både Akershus, Østfold og Troms ligger godt over gjennomsnittet.
  - Små kommuner med under 2 000 innbyggere har i gjennomsnitt flere antall årsverk andre med høyere utdanning per innbygger enn de øvrige kommunegruppene. De fleste fylkene har doblet innsatsen i denne utdanningskategorien fra 2001 til 2007.
- Andel årsverk andre med *faglig relevant videregående opplæring* lå på 16 prosent av totale årsverk i 2007, en nedgang på to prosentpoeng fra året før. Oslo og kommunene i Hedmark avviker mest negativt fra landsgjennomsnittet her, mens kommunene i Finnmark i gjennomsnitt har 21 prosent av årsverkene sine med slik utdanningsbakgrunn.
  - Landsgjennomsnittet for årsverk per 1 000 innbygger med faglig relevant videregående opplæring har mer enn doblet seg fra 2001 til 2007, uavhengig av kommunegruppe. Små kommuner i Oppland og Finnmark er de som har flest årsverk med slik utdanningsbakgrunn per innbygger.
- Andelen "*Andre*" har blitt marginalt redusert til rundt 10 prosent av årsverkene fra 2006 til 2007. Oslo ligger høyest med 16 prosent av årsverkene sine definert her, mens kommunene i Vest-Agder ligger lavest med kun seks prosent.
  - Som antall årsverk per innbygger har variabelen "*Andre*" vokst i samtlige kommunegrupper fra 2001 til 2007. Antall årsverk "*Andre*" per 1 000 er høyest i Finnmark, og kommuner med under 2 000 innbyggere (0,33 årsverk per innbygger i 2007).

Kommunale boliger og omsorgsboliger

- Antall kommunale boliger (ikke omsorgsboliger) tatt i bruk i løpet av året har variert en del fra år til år – i 2007 rapporterer kommunene om 192.
- Kommunene i Østfold, Aust-Agder, Sogn og Fjordane og Finnmark rapporterer om null kommunale boliger tatt i bruk i løpet av 2007.
- Hva angår ferdigstilte omsorgsboliger forholder vi oss til Husbankens tall når vi ser på måloppnåelse. Dette fordi det er mange kilder til feilrapportering for denne variabelen, jf. Kapittel 5.
- Kommunene rapporterer om 3 267 omsorgsboliger tatt i bruk gjennom hele perioden 2000-2007, med 467 boliger i 2007. Det høyeste antallet ferdigstilte boliger kom i 2004, da 669 slike boliger sto ferdig i følge kommunenes rapportering.

4 Utvalgte tema og endring 2006-2007

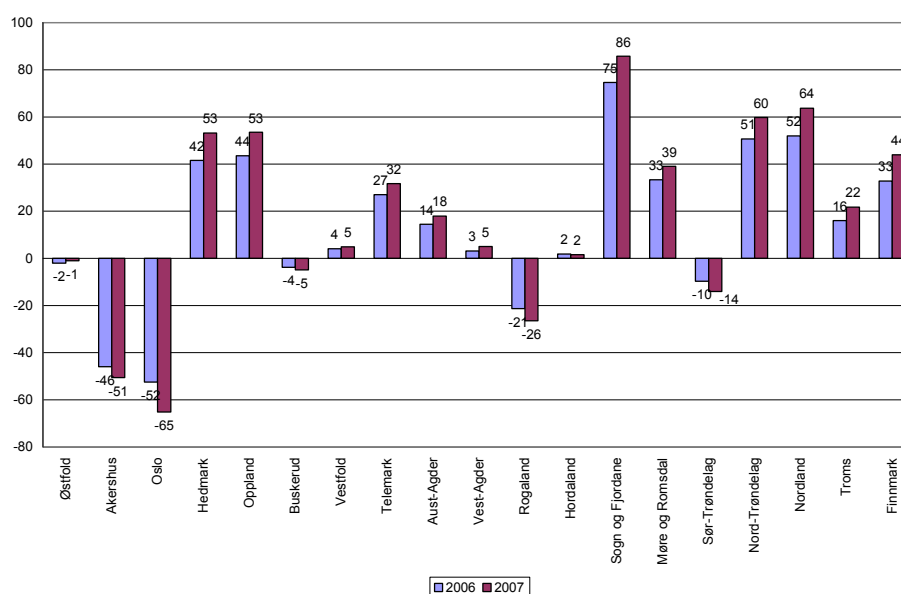
4.1 Innledning

I kapittel 4 ligger hovedfokus på fylkesnivået og de to siste årene vi har data fra; 2006 og 2007. I Kaspersen et al. (2008) så vi i dette kapitlet på andel årsverk fordelt etter utdanning i det enkelte fylke. Denne gangen ser vi på endring mellom år i utdanningskategoriene - og da fra 2000 til 2007. Resten av kapitlet tar for seg endringer i disponerte midler og årsverk mellom 2006 og 2007.

I kapittel 4.2 tar vi først for oss avvik fra landsgjennomsnittet i tilskudd per (1 000) innbygger i 2006 og 2007. Kapittel 4.3 ser på utvikling i form av prosentvis endring fra året før i alle utdanningskategoriene - på fylkesnivå. I kapittel 4.4 presenteres endring i andel øremerkede midler på ulike tiltak fra 2006 til 2007, mens kapittel 4.5 tar for seg endring i andel årsverk fra 2006 til 2007. I kapittel 4.6 ser vi på personell per 1 000 innbygger, mens kapittel 4.7 oppsummerer.

4.2 Tilskudd per innbygger (fylke) 2006-2007

I figur 4.1 presenteres avvik fra landsgjennomsnittet i øremerkede kroner per 1 000 innbygger på fylkesnivå. 2006-tall er deflatert på grunnlag av estimert prisvekst (SSB) lik 3,7 prosent. Landsgjennomsnittet var i 2006 på 533 kroner per 1 000 innbygger, i 2007 var landsgjennomsnittet 604 kroner per 1 000 innbygger.

Figur 4.1 Avvik fra landsgjennomsnittet i øremerkede kroner per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007

I gjennomsnitt er det kommunene i Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag og Nordland som avviker mest i positiv retning fra gjennomsnittet. Oslo og Akershus avviker mest negativt fra gjennomsnittet med henholdsvis 65 og 51 kroner per 1 000 innbygger i 2007.

Utviklingen i midler per innbygger vil stort sett være forholdsmessig lik mellom år – da de øremerkede midlene deles ut etter de samme kriteriene. Forskjeller vil blant annet gjenspeile endring i befolkningsgrunnlag.

4.3 Endring i antall årsverk per utdanningskategori 2000-2007

I det følgende tar vi for oss den prosentvise endringen mellom år og for hele perioden 2000-2007 i hver av de seks utdanningskategoriene som kommunene rapporterer årsverk på. Grunnlagstabeller med absolutte tall finnes i vedlegg 2. Vi starter med endring i antall årsverk helse- og sosialfaglig utdannede *med* videreutdanning i psykisk helsearbeid (tabell 4.1).

Tabell 4.1 Prosentvis endring fra året før i antall årsverk finansiert av øremerkede midler som har helse- og sosialfaglig utdanning *med* videreutdanning i psykisk helsearbeid. Prosentvis endring fra 2000 til 2007 og antall årsverk (N) i 2000 og 2007. Fylke. Perioden 2000-2007

	N 2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	N 2007	2000- 2007
Østfold	38	27	24	35	10	7	11	7	112	196
Akershus	62	24	16	6	22	22	15	-3	158	154
Oslo	51	41	6	10	30	7	1	11	127	152
Hedmark	29	68	-7	28	12	6	26	6	91	217
Oppland	33	16	16	4	36	18	14	10	93	180
Buskerud	43	41	-15	23	8	20	14	1	95	119
Vestfold	31	31	8	17	10	20	12	14	87	180
Telemark	26	24	19	21	15	20	8	10	75	190
Aust-Agder	17	63	-3	10	13	5	21	11	47	178
Vest-Agder	28	12	-5	21	63	23	18	7	94	229
Rogaland	32	31	28	28	40	8	21	12	142	342
Hordaland	69	19	18	14	1	7	24	8	158	131
Sogn og Fjordane	19	-2	47	30	4	8	14	10	50	165
Møre og Romsdal	44	20	17	10	17	1	14	12	101	133
Sør-Trøndelag	41	7	28	11	8	24	16	12	108	165
Nord-Trøndelag	31	1	6	17	3	42	9	24	76	148
Nordland	52	14	6	10	12	23	3	16	114	118
Troms	40	-17	41	4	33	7	11	3	81	101
Finnmark	15	-12	-26	60	77	11	6	-6	31	106
Landet	700	22	12	16	19	14	14	8	1 840	163

Opptrappingsplanfinansierte årsverk i psykisk helsearbeid som har helse- og sosialfaglig utdanning *med* videreutdanning har økt fra 700 til 1 840 (163 prosent) fra 2000 til 2007. Kommunene i Rogaland, Vest-Agder og Hedmark har i gjennomsnitt økt mest i denne perioden med mer enn 200 prosent, mens fire fylker (de tre nordligste og Buskerud) har

hatt en økning på under 120 prosent. Fra 2002 og fram til og med 2006 er det positiv vekst mellom år i alle fylker, men fra 2006 til 2007 er veksten noe lavere i flere av fylkene, og kun åtte prosent på landsbasis. Kommunene i Akershus og Finnmark er de eneste som har negativ utvikling mellom de to siste årene. Som vi skal se i neste tabell, har imidlertid Finnmark sterk vekst i helse- og sosialfaglig utdannet personell *uten* videreutdanning.

I tabell 4.2 framstilles endring i antall årsverk helse- og sosialfaglig utdannede uten videreutdanning i psykisk helsearbeid som finansieres av øremerkede midler gjennom Opptappingsplanen.

Tabell 4.2 Prosentvis endring fra året før i antall årsverk finansiert av øremerkede midler som har helse- og sosialfaglig utdanning *uten* videreutdanning i psykisk helsearbeid. Prosentvis endring fra 2000 til 2007 og antall årsverk (N) i 2000 og 2007. Fylke. Perioden 2000-2007

	N 2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	N 2007	2000- 2007
Østfold	16	55	15	42	3	27	42	26	92	492
Akershus	33	4	20	39	19	31	29	23	141	327
Oslo	35	54	1	29	42	43	-3	67	233	565
Hedmark	6	175	33	75	49	41	25	23	115	1 961
Oppland	12	-16	119	32	42	7	14	39	67	479
Buskerud	18	13	56	61	16	13	8	22	86	389
Vestfold	13	48	39	42	-5	37	58	13	85	572
Telemark	19	-6	69	33	6	20	33	13	76	306
Aust-Agder	9	57	4	2	44	24	23	34	44	395
Vest-Agder	15	33	46	39	-27	27	14	32	55	275
Rogaland	39	14	19	7	98	8	19	21	178	351
Hordaland	47	17	17	32	10	21	35	23	191	302
Sogn og Fjordane	22	8	8	9	21	18	16	15	54	142
Møre og Romsdal	32	17	13	17	39	11	28	23	121	277
Sør-Trøndelag	28	-35	36	22	56	0	24	27	73	166
Nord-Trøndelag	12	71	29	8	34	15	17	6	54	355
Nordland	35	18	14	40	16	6	24	17	117	238
Troms	10	141	6	14	-6	53	7	53	71	586
Finnmark	4	139	40	11	36	0	16	55	34	802
Landet	402	25	23	29	26	21	22	28	1 885	369

Opptappingsplanfinansierte årsverk i psykisk helsearbeid som har helse- og sosialfaglig utdanning *uten* videreutdanning har økt fra ca. 400 til 1 885 (369 prosent) fra 2000 til 2007. Veksten mellom år har vært relativt jevn på landsbasis, og i gjennomsnitt på rundt 25 prosent. Sammenliknet med vekst i årsverk *med* videreutdanning, har veksten i årsverk *uten* slik videreutdanning vært sterkere. Kommunene i Hedmark, Finnmark og Troms har hatt den sterkeste veksten i perioden, er tre av fem fylker som har vokst mer enn 500 prosent. Kun to av fylkene har vekst på under 200 prosent.

I tabell 4.3 framstilles antall årsverk psykologer i psykisk helsearbeid i perioden 2000-2007. Denne tabellen skiller seg fra de andre tabellene i delkapitlet ved at det ikke framstilles prosentvis endring, men absolutte tall – da nivået er såpass lavt sammenliknet med de andre kategoriene.

Tabell 4.3 Antall årsverk psykologer finansiert av øremerkede midler i psykisk helsearbeid. Absolutt endring fra 2000 til 2007. Fylke. Perioden 2001-2007

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2000-2007
Østfold	0,1	0,1	1,2	0,6	1,6	2,0	2,0	0,9
Akershus	11,0	13,6	15,3	21,1	19,5	23,9	26,9	16,5
Oslo	2,6	5,9	3,6	4,8	4,3	6,1	6,8	4,7
Hedmark	2,0	2,0	2,0	2,0	2,3	3,5	2,5	2,5
Oppland	1,0	0,5	0,0	0,0	0,2	0,0	2,0	1,5
Buskerud	1,0	2,0	1,5	1,5	2,5	3,5	3,2	0,6
Vestfold	0,0	1,0	1,0	1,4	1,3	3,7	4,2	4,2
Telemark	1,7	1,0	1,5	1,4	2,3	2,0	2,0	2,0
Aust-Agder	1,0	1,7	1,7	2,7	2,4	2,0	0,5	0,0
Vest-Agder	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	1,8	1,7
Rogaland	1,2	1,5	2,0	7,7	10,7	11,5	17,3	15,6
Hordaland	3,9	6,7	7,1	9,0	11,2	13,1	16,4	13,6
Sogn og Fjordane	0,0	0,0	0,0	1,5	0,9	1,9	2,9	2,9
Møre og Romsdal	0,0	1,2	1,2	1,9	1,3	3,5	4,3	3,8
Sør-Trøndelag	1,2	0,7	1,2	4,0	5,6	8,2	8,1	7,6
Nord-Trøndelag	0,2	0,6	1,1	2,1	1,0	0,8	0,3	-0,8
Nordland	0,0	0,3	0,2	1,2	0,7	1,2	0,7	0,7
Troms	1,0	1,6	1,0	1,4	1,0	0,0	1,0	0,0
Finnmark	0,0	0,8	0,0	1,0	1,0	2,0	1,0	0,5
Landet	28,0	41,2	41,6	65,3	69,9	88,8	103,9	78,5

Antall årsverk psykologer i psykisk helsearbeid har økt med 78,5 til ca. 104 årsverk (271 prosent) fra 2000 til 2007. Veksten har variert fra 47 prosent fra 2001 til 2002 til én prosent fra 2002 til 2003. Fra 2006 til 2007 var veksten 17 prosent. Akershus skiller seg ut med det høyeste nivået hvert av årene i hele perioden, men også kommunene i Rogaland og Hordaland har hatt en relativt sterk økning fram til 2007. Se også kapittel 5 angående måloppnåelse i antall årsverk for psykologer.

I tabell 4.4 framstilles endring i antall årsverk med (annen) faglig relevant høgskole og/eller universitetsutdanning som finansieres av øremerkede midler gjennom Opptrappingsplanen. I følge rapporteringsskjema er faglig relevant utdanning ikke nødvendigvis rene helse- og sosialfaglige utdanninger. Det vil eksempelvis kunne omfatte pedagoger og personell med kultur- eller idrettsutdanning, avhengig av hvilke oppgaver som er lagt til stillingen.

Tabell 4.4 Prosentvis endring fra året før i antall årsverk andre med (annen) faglig relevant høgskole/universitetsutdanning finansiert av øremerkede midler. Prosentvis endring fra 2000 til 2007 og antall årsverk (N) i 2000 og 2007. Fylke. Perioden 2000 til 2007

	N 2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	N 2007	2000- 2007
Østfold	5	-4	153	37	-1	56	96	0	48	906
Akershus	18	39	35	15	7	2	20	94	101	451
Oslo	50	-15	18	-2	-29	19	44	11	65	32
Hedmark	11	63	29	-27	34	19	12	43	41	292
Oppland	4	111	79	1	14	72	-6	19	29	728
Buskerud	13	-59	44	29	28	-23	82	55	28	112
Vestfold	3	56	46	34	334	8	-38	16	30	920
Telemark	9	69	9	23	28	3	-20	36	29	226
Aust-Agder	13	-83	81	137	-37	10	-6	34	8	-36
Vest-Agder	3	66	37	-14	101	9	52	54	31	903
Rogaland	7	38	61	8	8	-8	83	13	36	397
Hordaland	13	30	15	32	37	8	16	3	45	251
Sogn og Fjordane	2	42	-3	-49	173	209	38	-4	17	681
Møre og Romsdal	9	91	-22	70	-8	57	21	-17	34	268
Sør-Trøndelag	5	187	14	18	23	34	3	23	40	700
Nord-Trøndelag	3	36	77	29	4	20	34	29	21	574
Nordland	5	118	5	6	20	16	71	-11	27	419
Troms	3	64	79	-64	185	74	44	90	36	1332
Finnmark	6	-40	78	-2	-41	8	166	-11	10	60
Landet	181	18	28	11	19	20	25	24	676	274

Opptrappingsplanfinansierte årsverk i psykisk helsearbeid som har annen faglig relevant høgskole/universitetsutdanning har økt fra 181 til 676 (274 prosent) fra 2000 til 2007. Den prosentvise endringen mellom år har vært økende fra 2003. Det er relativt store forskjeller i veksten på fylkesnivå, og flere av fylkene har hatt negativ utvikling de siste årene. Det er særlig kommunene i Troms, Vest-Agder, Vestfold og Østfold som har hatt høy vekst i perioden, mens Aust-Agder er det eneste fylket hvor kommunene i gjennomsnitt har nedgang fra 2000 til 2007.

I tabell 4.5 framstilles endring i antall årsverk med faglig relevant videregående opplæring som finansieres av øremerkede midler gjennom Opptrappingsplanen.

Tabell 4.5 Prosentvis endring fra året før i antall årsverk med faglig relevant videregående opplæring finansiert av øremerkede midler. Prosentvis endring fra 2000-2007 og antall årsverk (N) i 2000 og 2007. Fylke. Perioden 2000 til 2007

	N 2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	N 2007	2000- 2007
Østfold	29	-14	5	-16	52	21	1	21	49	72
Akershus	28	5	5	67	1	18	40	17	102	259
Oslo	34	36	-34	-4	26	46	31	-31	49	42
Hedmark	15	63	12	37	-18	2	28	-24	30	104
Oppland	9	20	93	21	23	17	49	5	55	535
Buskerud	13	58	28	13	2	0	36	29	53	309
Vestfold	17	51	32	-12	-2	17	57	8	59	240
Telemark	8	92	7	29	37	0	53	3	45	471
Aust-Agder	5	80	143	-14	15	6	32	3	28	524
Vest-Agder	13	18	16	51	-24	13	13	13	30	128
Rogaland	15	46	19	32	102	2	4	14	85	462
Hordaland	30	47	21	-14	35	23	29	9	107	257
Sogn og Fjordane	9	51	1	9	29	7	8	15	27	187
Møre og Romsdal	19	15	51	-1	42	35	-30	15	50	167
Sør-Trøndelag	14	25	14	36	19	0	28	46	62	330
Nord-Trøndelag	8	-25	111	100	-1	13	40	-5	37	372
Nordland	26	7	29	21	7	25	12	5	70	163
Troms	9	7	75	21	31	17	29	-13	33	289
Finnmark	6	58	-21	52	34	1	47	11	24	314
Landet	307	28	19	16	20	15	23	7	995	224

Opptrappingsplanfinansierte årsverk i psykisk helsearbeid som har faglig relevant videregående utdanning har økt fra 307 til 995 (224 prosent) fra 2000 til 2007. Veksten fra 2000 til 2007 har vært sterkest i kommunene i Aust-Agder, Oppland og Rogaland. Kommunene i Oslo og Østfold har hatt relativt lav vekst med henholdsvis 42 og 72 prosent.

I tabell 4.6 framstilles endring i antall årsverk som finansieres av øremerkede midler gjennom Opptrappingsplanen i kategorien "Andre".

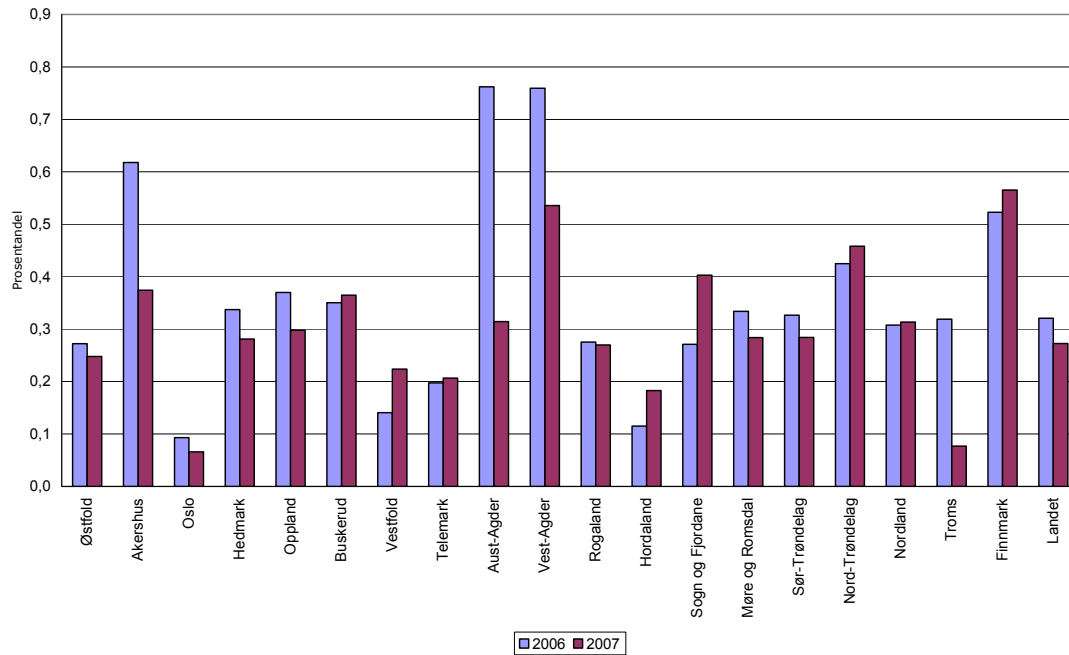
Tabell 4.6 Prosentvis endring fra året før i antall årsverk "Andre" finansiert av øremerkede midler. Prosentvis endring fra 2000 til 2007 og antall årsverk (N) i 2000 og 2007. Fylke. Perioden 2000-2007

	N 2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	N 2007	2000- 2007
Østfold	13	36	28	17	-20	8	-7	4	22	71
Akershus	19	-20	13	30	-1	92	-22	16	39	100
Oslo	19	-29	54	47	100	30	30	-11	91	383
Hedmark	4	189	19	-37	40	2	11	97	27	569
Oppland	3	208	44	-6	158	0	5	2	35	1039
Buskerud	10	53	-31	-7	73	99	10	23	43	354
Vestfold	5	107	26	-9	68	68	-2	12	34	631
Telemark	9	8	18	17	14	19	32	17	29	214
Aust-Agder	6	31	-26	25	10	29	37	-17	11	97
Vest-Agder	3	122	-5	-27	141	-1	14	4	13	332
Rogaland	7	52	-11	65	48	126	11	2	58	744
Hordaland	17	-1	36	20	53	-13	-4	56	55	226
Sogn og Fjordane	3	35	68	37	34	17	12	2	18	455
Møre og Romsdal	9	32	1	-13	87	17	21	16	31	252
Sør-Trøndelag	6	111	56	37	-6	-25	-2	21	23	275
Nord-Trøndelag	4	55	20	-14	54	5	16	49	17	343
Nordland	13	32	7	31	45	27	-16	19	43	239
Troms	8	53	-9	18	9	55	3	-15	18	140
Finnmark	4	15	33	16	-2	73	13	17	16	296
Landet	161	31	17	16	41	29	7	11	624	288

I kategorien "Andre" var det 161 årsverk i 2000 og 624 årsverk i 2007, en vekst på 288 prosent i perioden. På fylkesnivå har utviklingen variert både mellom fylker og mellom år. Kommunene i Østfold hadde som fylke med lavest vekst en økning på 71 prosent i denne kategorien. Også kommunene i Akershus og Aust-Agder hadde relativt lav vekst sammenliknet med de øvrige. Kommunene i Telemark og Sogn og Fjordane er de eneste som i gjennomsnitt ikke har hatt negativ utvikling noen av årene.

4.4 Endring i andel øremerkede midler 2006-2007

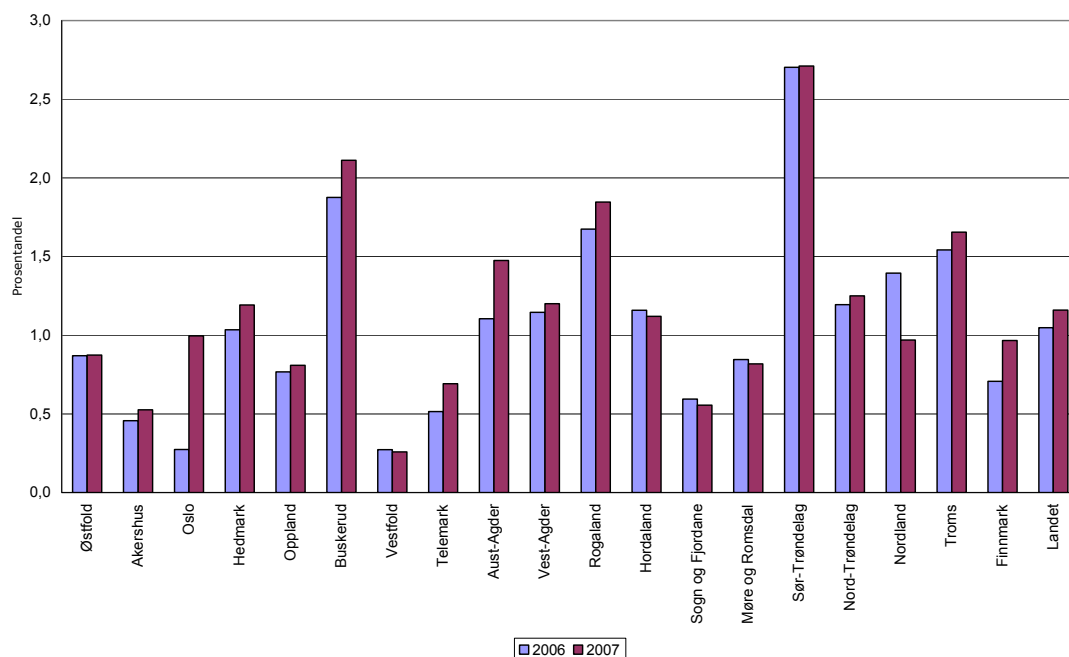
Mens vi i kapittel 3 så på endring i andelen øremerkede midler over en lengre periode (2001, 2004 og 2007), skal vi her kun ta for oss de siste to årene vi har data fra (2006-2007). Vi konsentrerer oss om fylkesnivået – som altså representerer et vektet gjennomsnitt av tallene fra kommunene som inngår i det enkelte fylke. Vi starter med andelen midler (av totalt benyttede midler i psykisk helsearbeid) som har gått til informasjonstiltak i 2006 og 2007, se figur 4.2.

Figur 4.2 Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på informasjonstiltak. Fylke. År 2006-2007

Andelen midler brukt på informasjonstiltak har ligget på rundt 0,3 prosent helt tilbake til år 2000, og har endret seg marginalt på fylkesnivå mellom 2006 og 2007. Det er kommunene i Hordaland og Sogn og Fjordane som har hatt den mest markante positive utviklingen, mens kommunene i Akershus, Aust-Agder, Vest-Agder og Troms har redusert andelen som går til informasjonstiltak mest. I 2007 er det Oslo og Troms som avviker mest negativt fra landsgjennomsnittet, mens kommunene i Finnmark avviker mest positivt, tett fulgt av Vest-Agder.

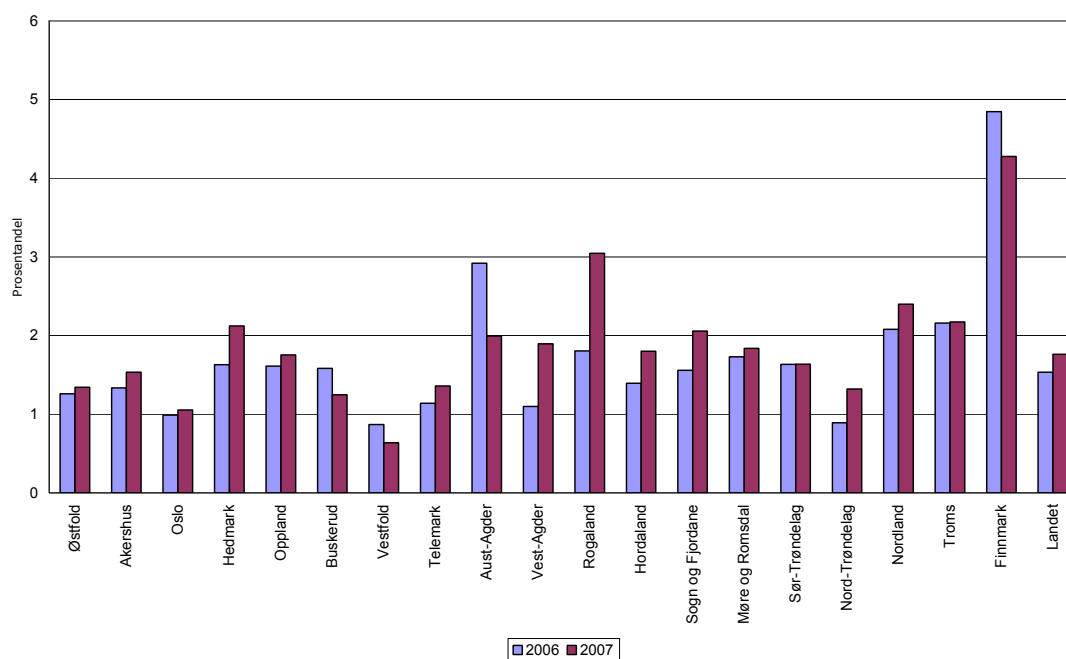
I figur 4.3 presenteres andelen øremerkede midler som har gått til bruker- og pårørendeorganisasjoner i 2006 og 2007.

Figur 4.3 Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på bruker- og pårørendeorganisasjoner. Fylke. År 2006-2007

Andelen av totale midler som går til bruker- og pårørendeorganisasjoner er økende i alle fylker bortsett fra Nordland, der andelen synker fra 1,4 til 1,0 prosent. Kommunene i Sør-Trøndelag brukte 2,7 prosent av midlene sine i slike tiltak i 2006 og 2007, og sammen med Buskerud-kommunene er det disse to fylkene som avviker mest positivt fra landsgjennomsnittet. Kommunene i Akershus og Vestfold er de som avviker mest negativt fra landsgjennomsnittet. Landsgjennomsnittet økte fra 1,0 til 1,2 fra 2006 til 2007.

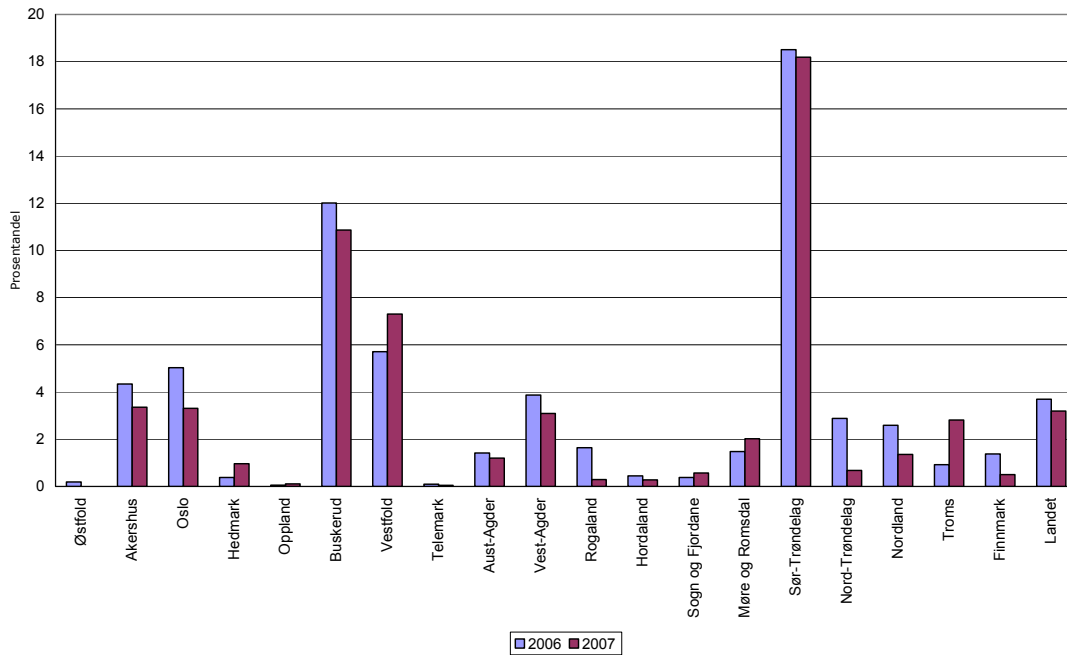
I figur 4.4 presenteres andel øremerkede midler som har gått til kompetansehevings- og rekrutteringstiltak i 2006 og 2007.

Figur 4.4 Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på kompetansehevings- og rekrutteringstiltak. Fylke. År 2006-2007

Andelen av totalt benyttede øremerkede midler brukt på kompetansehevings- og rekrutteringstiltak har steget marginalt i de fleste fylkene og med 0,2 prosentpoeng til 1,8 prosent fra 2006 til 2007 på nasjonalt nivå. Kommunene i Buskerud, Vestfold, Aust-Agder og Finnmark har imidlertid brukt en mindre andel av pengene her i 2007, sammenliknet med 2006. I Aust-Agder sank andelen fra 2,9 til 2,0 prosent, mens Finnmark, som avviker mest positivt fra landsgjennomsnittet begge år, sank med 0,6 prosentpoeng til 4,3 prosent.

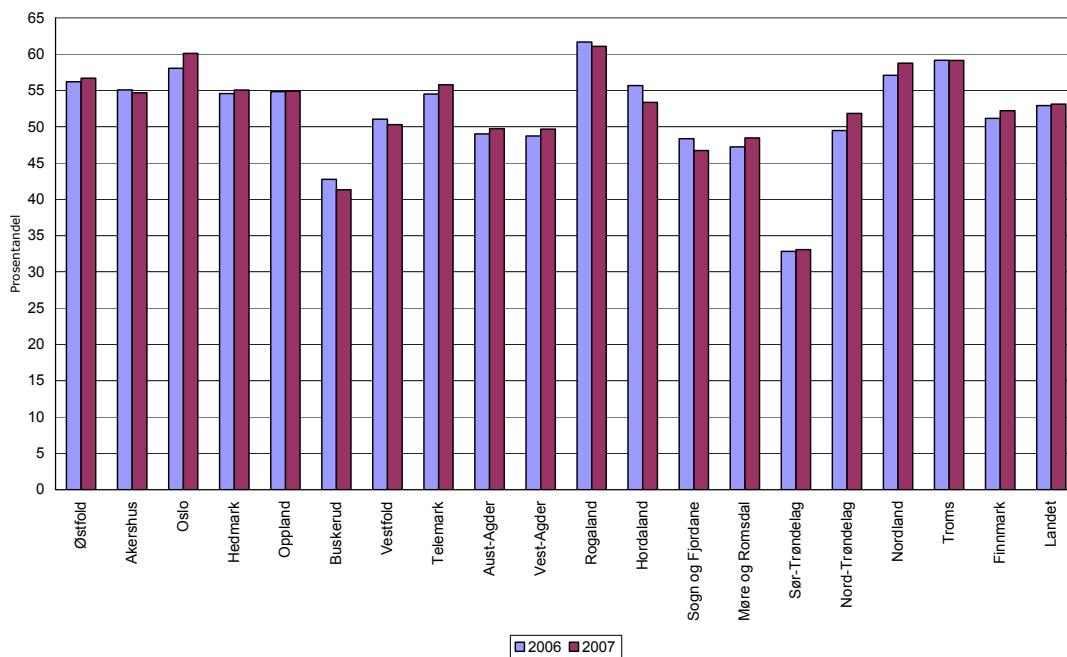
I figur 4.5 presenteres andel øremerkede midler som har gått til kommunale tilrettelagte boligtilbud i 2006 og 2007.

Figur 4.5 Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på kommunale tilrettelagte boligtilbud (ikke omsorgsboliger). Fylke. År 2006-2007

Slik det framgår av figuren er variasjonen stor; mens kommuner i Sør-Trøndelag i gjennomsnitt har benyttet over 18 prosent av de øremerkede midlene til kommunale tilrettelagte boligtilbud, er det flere av fylkene som knapt har benyttet noe av midlene her. Landsgjennomsnittet ble redusert fra 3,7 til 3,2 fra 2006 til 2007. Kommunene i Buskerud og Vestfold benytter også en betraktelig høyere andel av midlene her – sett i forhold til landsgjennomsnittet begge år.

I figur 4.6 presenteres andel øremerkede midler som har gått til bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud i 2006 og 2007.

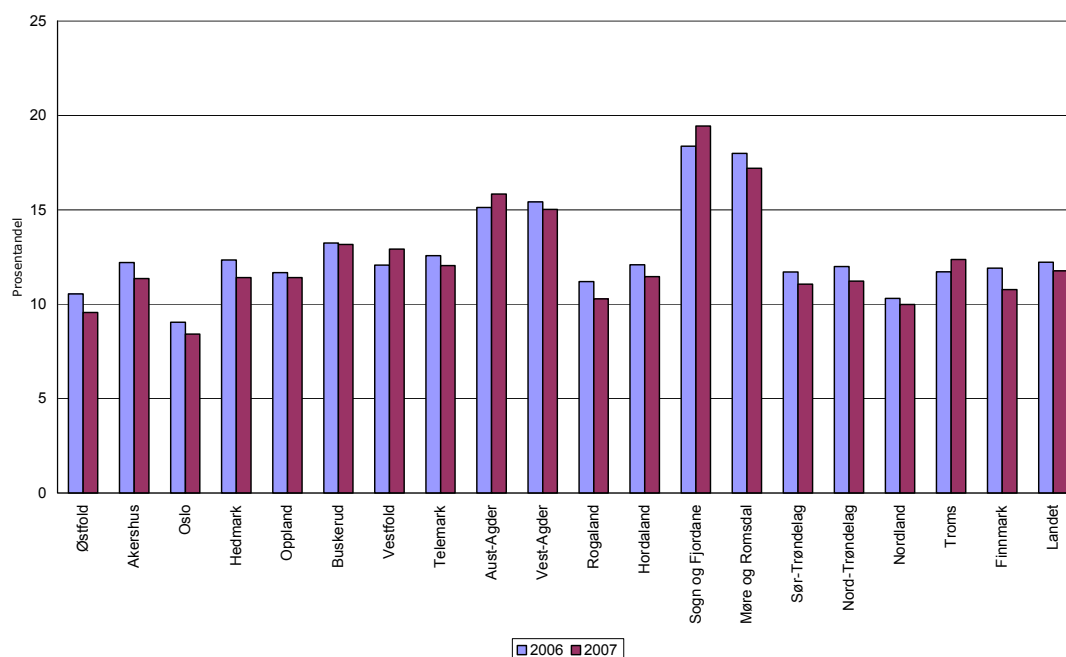

Figur 4.6 Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud (sammenslått variabel). Fylke. År 2006-2007

Her har vi slått sammen de to rapporteringsvariablene "Bistand i boliger, boveiledning, hjemmebaserte tjenester og miljøarbeid" med "Tilrettelagte behandlingstilbud, faglig veiledning, koordinering/ledelse".

Som vi har sett i de foregående kapitlene er det disse tilbudene det benyttes en størst andel av midlene på. Det er svært små endringer for denne variabelen de to siste årene i perioden. At kommunene i Hordaland har redusert sin andel med to prosentpoeng til 53 prosent, og at kommunene i Nord-Trøndelag har hatt en økning fra 49 til 52 prosent, er de mest "dramatiske" endringene. Landsgjennomsnittet har ligget på 53 prosent de siste to årene. Kommunene i Buskerud og Sør-Trøndelag er de som i gjennomsnitt har den laveste andelen midler i tiltak av typen bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud.

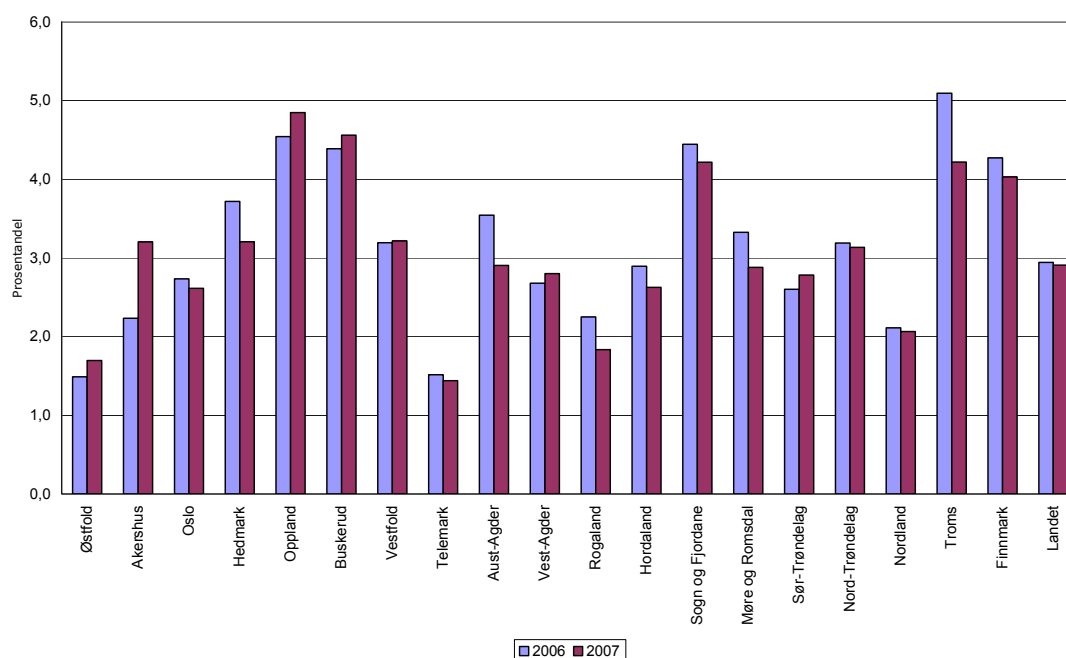
I figur 4.7 presenteres andel øremerkede midler som har gått til aktivitetstilbud for voksne i 2006 og 2007.

Figur 4.7 Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på aktivitetstilbud (voksne). Fylke. År 2006-2007

Det foreligger også svært små endringer i andelen øremerkede midler som har gått til aktivitetstilbud for voksne mellom 2006 og 2007. På landsbasis har andelen ligget på rundt 12 prosent begge år, med en svak nedgang fra 2006 til 2007. På fylkesnivå ser vi at gjennomsnittet av kommunene i de fleste fylker har gått litt ned – det er bare kommunene i Vestfold, Aust-Agder, Sogn og Fjordane og Troms som har hatt en positiv utvikling mellom årene. Kommunene i Sogn og Fjordane, og Møre og Romsdal har det høyeste nivået begge år.

I figur 4.8 presenteres andel øremerkede midler som har gått til støttekontakter for voksne i 2006 og 2007.

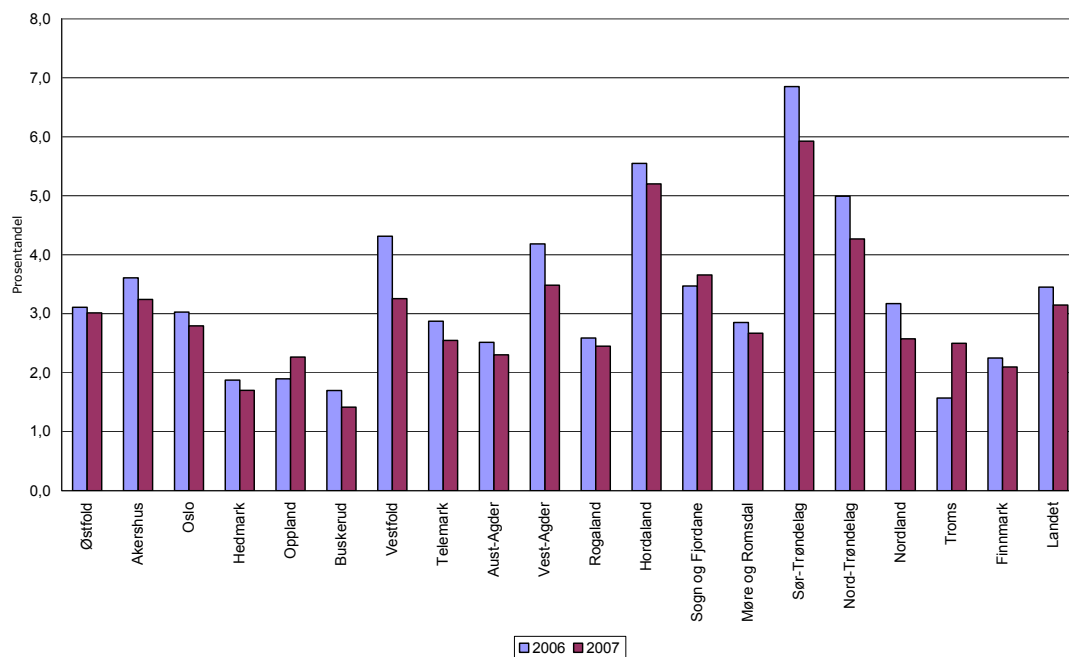

Figur 4.8 Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på støttekontakter (voksne). Fylke. År 2006-2007

Både i 2006 og 2007 ble det brukt 2,9 prosent av øremerkede midler på støttekontakter for voksne. Her er det stor variasjon på fylkesnivå, mens variasjonen mellom år er marginal. Det er fem av fylkene som benytter over fire prosent av midlene til støttekontakter begge år. Kommunene i Akershus har endret seg mest i form av en økning på ett prosentpoeng til 3,2 prosent. Kommunene i Østfold, Telemark og Rogaland benytter den minste andelen av midlene til støttekontakter for voksne i 2007.

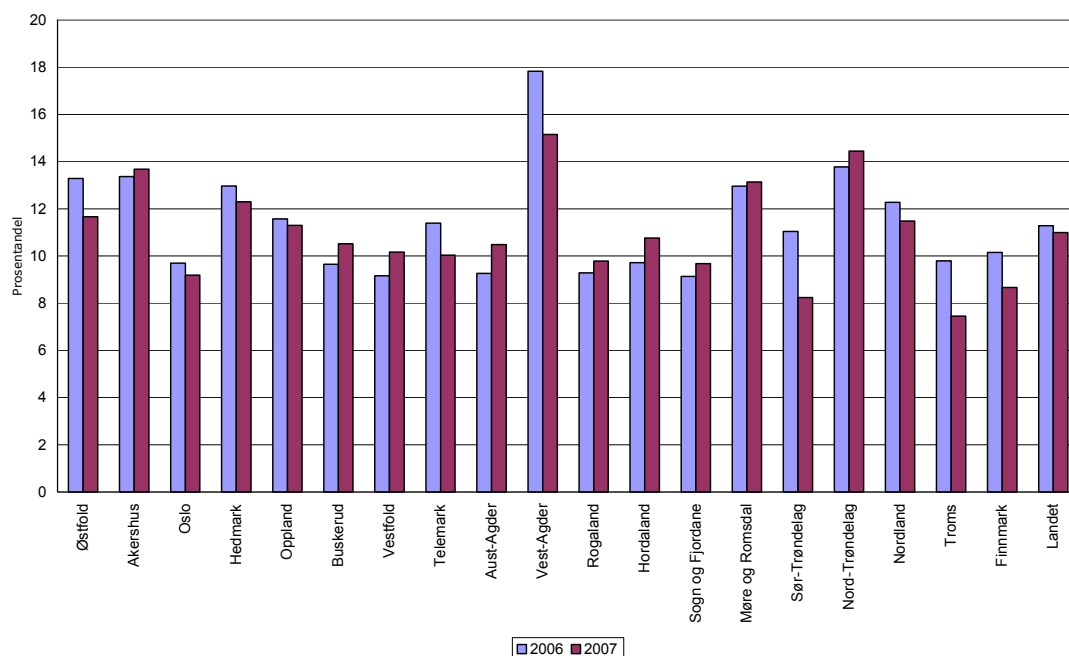
I figur 4.8 presenteres andel øremerkede midler som har gått til kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser i 2006 og 2007.

I 2006 gikk 3,5 prosent av totalt benyttede øremerkede midler til kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser. I 2007 hadde tallet sunket til 3,1 prosent. Endringene er marginale i kommunene på fylkesnivå – Vestfold og Sør-Trøndelag har redusert sin andel med rundt ett prosentpoeng, Troms har økt tilsvarende fra 2006 til 2007. Kommunene i Sør-Trøndelag ligger likevel på topp med nær seks prosent av midlene i slike tiltak. For øvrig er det kommunene i Akershus, Vestfold, Vest-Agder, Hordaland, Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag som avviker positivt fra landsgjennomsnittet.

Figur 4.9 Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser (ikke NAV-tiltak). Fylke. År 2006-2007

I figur 4.10 presenteres andel øremerkede midler som har gått til helsestasjons- og skolehelsetjeneste i 2006 og 2007.

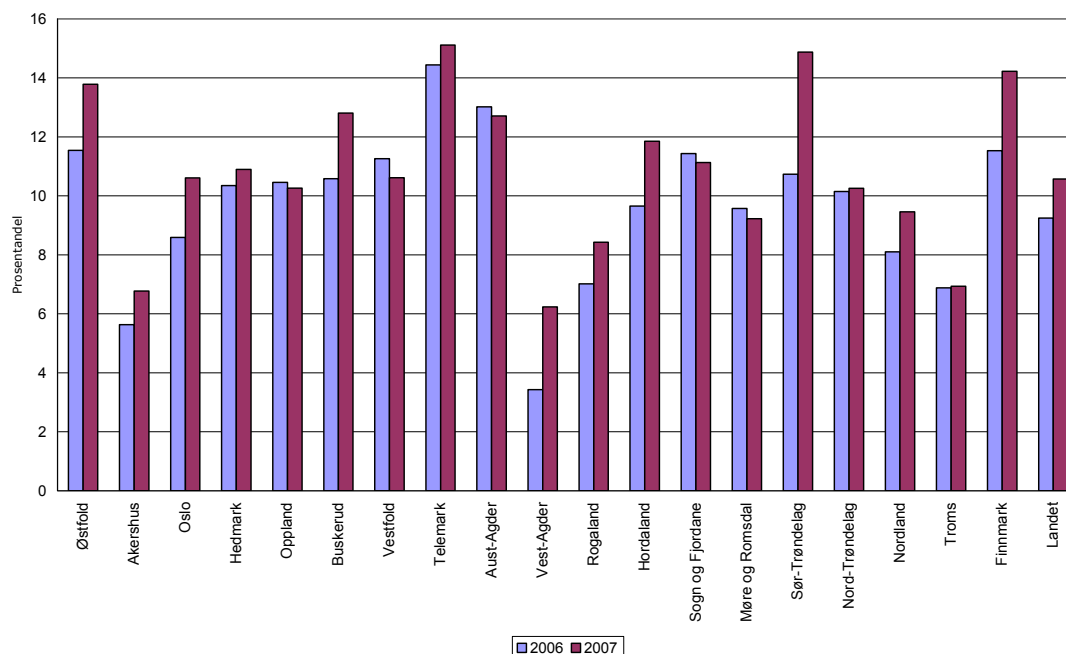

Figur 4.10 Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Fylke. År 2006-2007

Omtrent 11 prosent av de øremerkede midlene gikk til helsestasjons- og skolehelsetjeneste begge år, med en marginal nedgang på 0,3 prosentpoeng fra 2006 til 2007. Kommunene i Akershus, Vest-Agder og Nord-Trøndelag er de som avviker mest

positivt fra landsgjennomsnittet, mens kommunene i Sør-Trøndelag og Troms ligger 3-4 prosentpoeng under landsgjennomsnittet i 2007. Den største nedgangen fra 2006 til 2007, målt i prosentpoeng, har funnet sted for kommunene i Vest-Agder, Sør-Trøndelag og Troms.

I figur 4.11 presenteres andel øremerkede midler som har gått til annet forebyggende/psykososialt arbeid for barn og unge i 2006 og 2007.

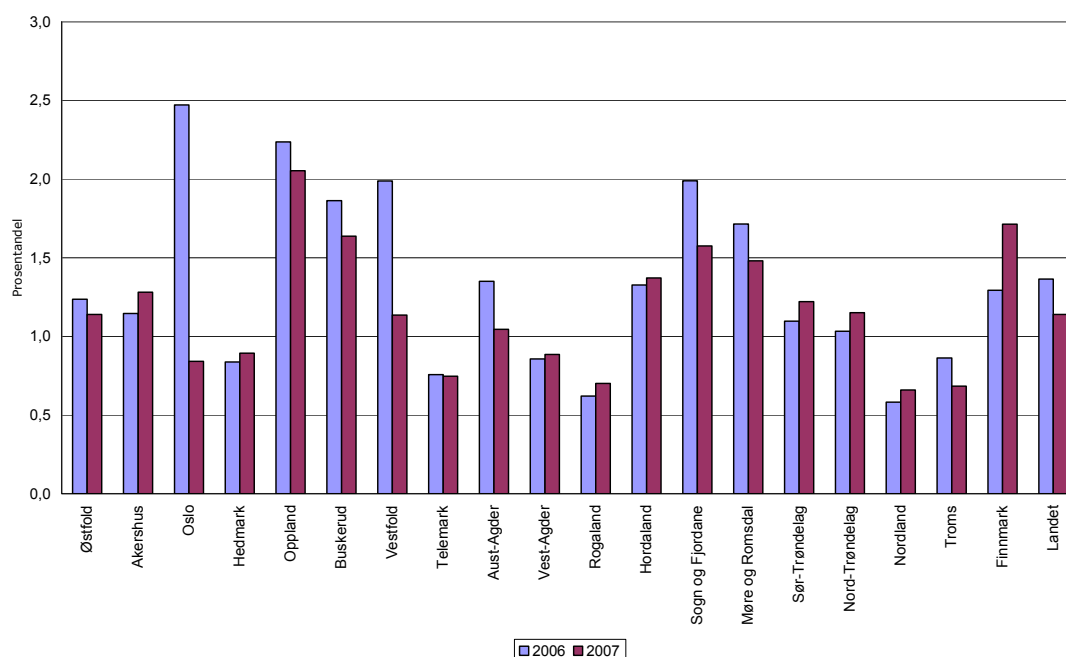

Figur 4.11 Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på annet forebyggende (barn og unge). Fylke. År 2006-2007

Andelen øremerkede midler som har gått til annet forebyggende/psykososialt arbeid for barn og unge økte fra 9,2 til 10,6 prosent på landsbasis fra 2006 til 2007. Det er store nivåforskjeller når det gjelder denne variabelen – mens kommunene i Telemark, Sør-Trøndelag og Finnmark benytter 14-15 prosent av midlene sine her, bruker kommunene i Akershus, Vest-Agder og Troms under sju prosent av midlene på dette tiltaket i 2007. Fem fylker har hatt en marginal tilbakegang fra 2006 til 2007, mens for eksempel kommunene i Sør-Trøndelag, Vest-Agder og Finnmark har økt med 3-4 prosentpoeng fra 2006 til 2007.

I figur 4.12 presenteres andel øremerkede midler som har gått støttekontakter for barn og unge i 2006 og 2007.

I 2007 gikk kun 1,1 prosent av de øremerkede midlene til støttekontakter for barn og unge, dette var en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra 2006. Den største nedgangen på fylkesnivå kom i Oslo, der andelen har blitt redusert fra 2,5 til 0,8 prosent. Kommunene i Finnmark har økt mest fra 2006 til 2007. Kommunene i Oppland, Buskerud og Finnmark har den høyeste andelen midler i slike tiltak i 2007.

Figur 4.12 Prosentandel øremerkede midler (av totalt benyttede midler) brukt på støttekontakter (barn og unge). Fylke. År 2006-2007

4.5 Endring i andel årsverk 2006-2007

Videre ser vi på tilsvarende endringer i andel årsverk i de ulike tiltakskategoriene for voksne og barn og unge mellom 2006 og 2007. Vi starter med en oversiktstabell som viser hvordan den totale andelen årsverk og øremerkede midler i tiltak for voksne og barn og unge har utviklet seg mellom årene, se tabell 4.7.

Andelene summerer seg til 100 hvert av årene når det gjelder årsverk (det rapporteres ikke årsverk på generelle tiltak), men når det gjelder midler, vil den andelen som mangler for at summen skal bli 100, være det som går til generelle tiltak i det enkelte fylke.

Fra 2006 til 2007 ble 23 prosent av de statlig finansierte årsverkene (og midlene) benyttet i tiltak for barn og unge. Dette innebar en økning på ett prosentpoeng fra året før. I gjennomsnitt var det kommunene i Buskerud og Finnmark som hadde den største økningen i andelen årsverk i tiltak for barn og unge fra 2006 til 2007. Kommunene i Troms ligger lavest, og uforandret, med 18 prosent av årsverkene i tiltak for barn og unge, mens Rogaland har økt med to prosentpoeng til 19 prosent i 2007.

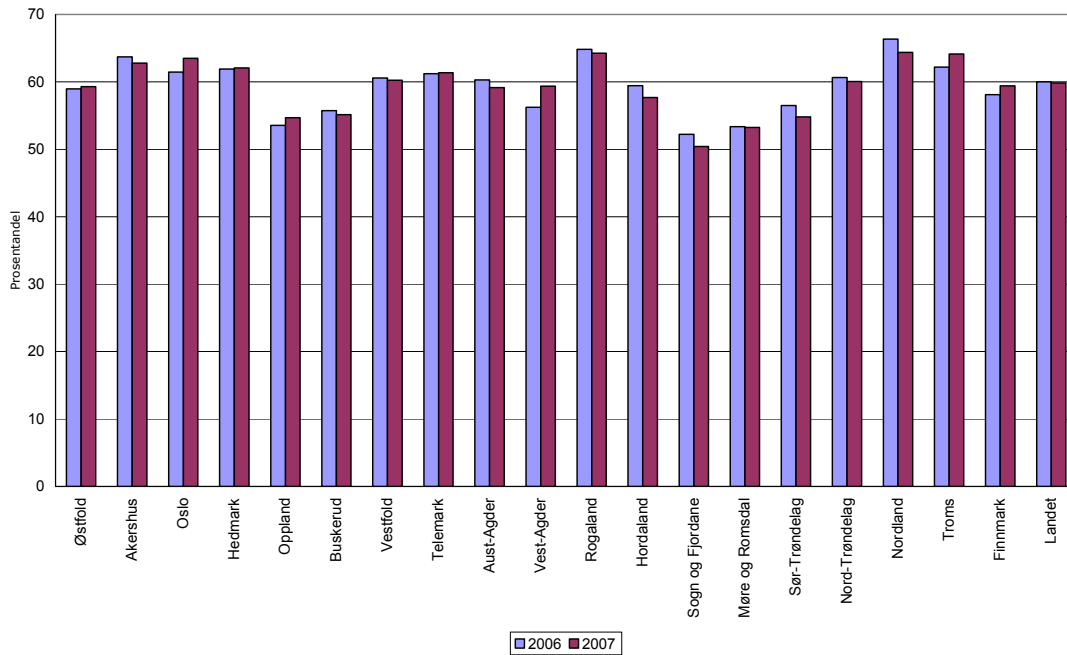
Som vi ser av tabellen følger andelen årsverk og andelen midler hverandre tett i de fleste fylkene begge år, og som regel med bare ett prosentpoengs forskjell. Kommunene i Sør-Trøndelag, Troms og Finnmark hadde en differanse på tre prosentpoeng mellom årsverk og midler i 2007, noe som representerer de største avvikene. For alle tre fylkene var forskjellene mindre i 2006.

Tabell 4.7 Andel årsverk i tiltak for voksne og barn og unge. Andelen midler i parentes. Fylke. År 2006-2007

	Andel årsverk i tiltak for voksne		Andel årsverk i tiltak for barn og unge	
	2006	2007	2006	2007
Østfold	72 (72)	72 (71)	28 (26)	28 (27)
Akershus	79 (77)	78 (76)	21 (20)	22 (22)
Oslo	78 (78)	78 (77)	22 (21)	22 (21)
Hedmark	77 (73)	76 (72)	23 (24)	24 (24)
Oppland	74 (73)	75 (74)	26 (24)	25 (24)
Buskerud	77 (74)	74 (71)	23 (22)	26 (25)
Vestfold	79 (76)	79 (77)	21 (22)	21 (22)
Telemark	75 (72)	75 (72)	25 (27)	25 (26)
Aust-Agder	78 (72)	76 (72)	22 (24)	24 (24)
Vest-Agder	75 (75)	77 (74)	25 (22)	23 (22)
Rogaland	83 (79)	81 (76)	17 (17)	19 (19)
Hordaland	78 (77)	76 (73)	22 (21)	24 (24)
Sogn og Fjordane	77 (75)	76 (75)	23 (23)	24 (22)
Møre og Romsdal	76 (73)	75 (73)	24 (24)	25 (24)
Sør-Trøndelag	75 (72)	73 (71)	25 (23)	27 (24)
Nord-Trøndelag	75 (73)	74 (71)	25 (25)	26 (26)
Nordland	80 (75)	78 (75)	20 (21)	22 (22)
Troms	82 (78)	82 (81)	18 (18)	18 (15)
Finnmark	77 (71)	75 (70)	23 (21)	25 (22)
Landet	78 (75)	77 (74)	22 (22)	23 (23)

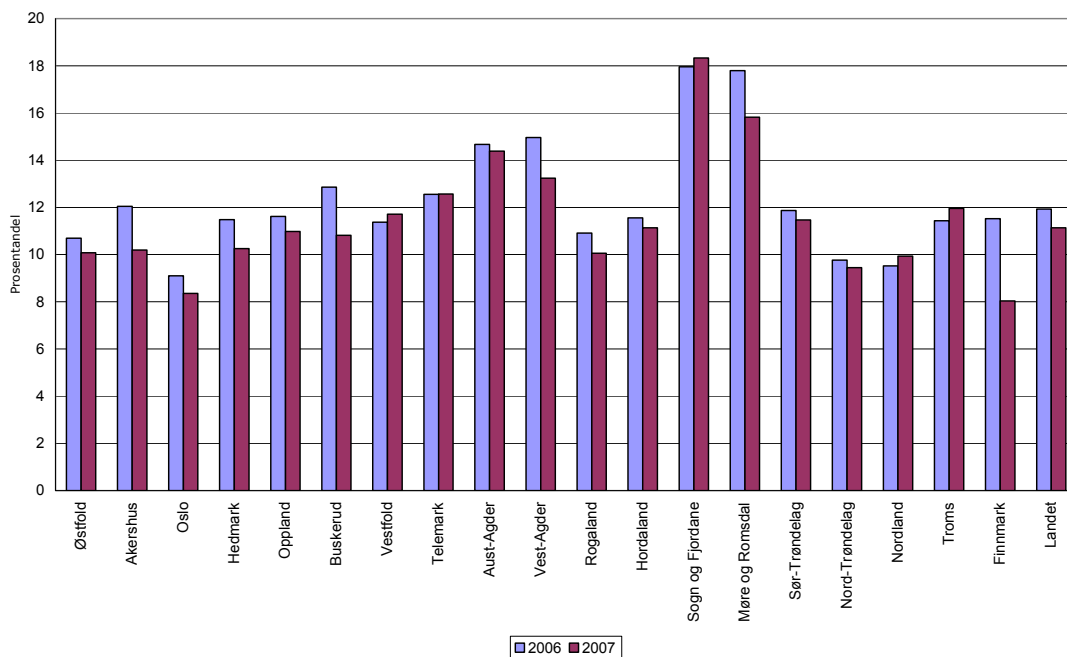
I figur 4.13 presenteres andelen årsverk (av totalt antall årsverk) som går til bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud.

I gjennomsnitt bruker kommunene 60 prosent av årsverkene sine på bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud i 2007, tilnærmet det samme som for 2006. Kommunene i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal er de som i gjennomsnitt benytter lavest andel av årsverkene sine her – henholdsvis 50 og 53 prosent i 2007. Kommunene i Oslo, Rogaland, Nordland og Troms ligger på topp, og avviker positivt fra landsgjennomsnittet med 4-5 prosentpoeng i 2007.

Figur 4.13 Andel årsverk finansiert av øremerkede midler i bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud. Fylke. År 2006-2007

I figur 4.14 presenteres andelen årsverk (av totalt antall årsverk) som går til aktivitetstilbud for voksne.

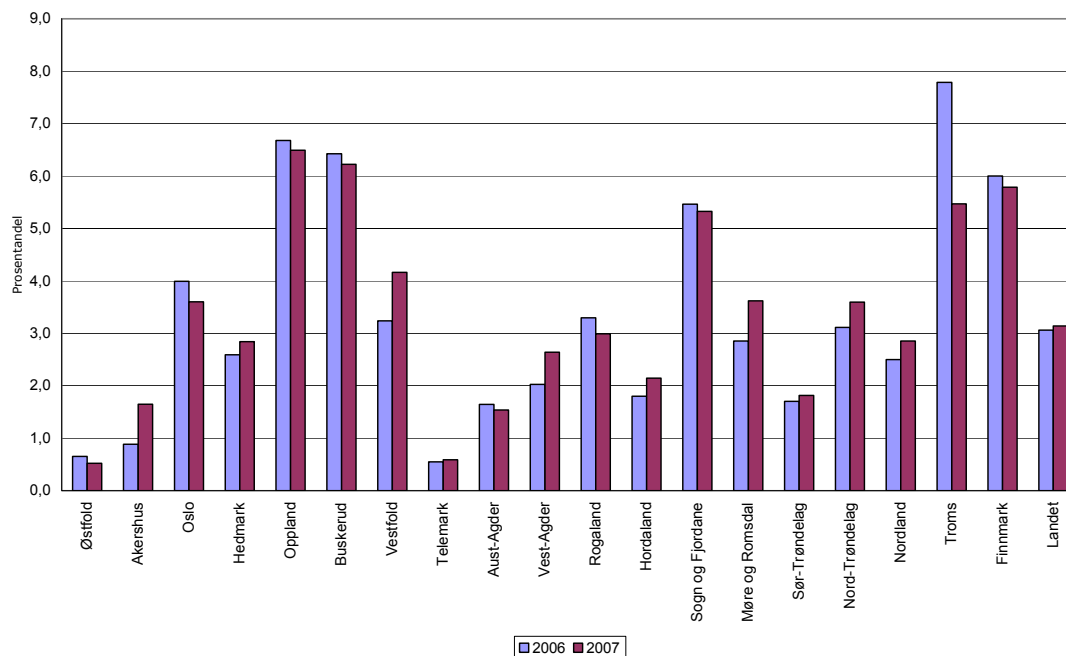

Figur 4.14 Andel årsverk finansiert av øremerkede midler i aktivitetstilbud (voksne). Fylke. År 2006-2007

Landsgjennomsnittet for årsverk i aktivitetstilbud for voksne gikk ned med 0,8 prosentpoeng til 11 prosent i 2007. Nivåvariasjonen er relativt stor mellom fylkene, Oslo og kommunene i Finnmark og Nord-Trøndelag avviker negativt med hhv. to og tre prosentpoeng fra landsgjennomsnittet, mens kommunene i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal avviker mest positivt med hhv. sju og fem prosentpoeng. Endringene mellom år

er relativt beskjedne i de fleste fylkene, Finnmark har redusert mest med 3,5 prosentpoeng til åtte prosent.

I figur 4.15 presenteres andelen årsverk (av totalt antall årsverk) som går til støttekontakter for voksne.

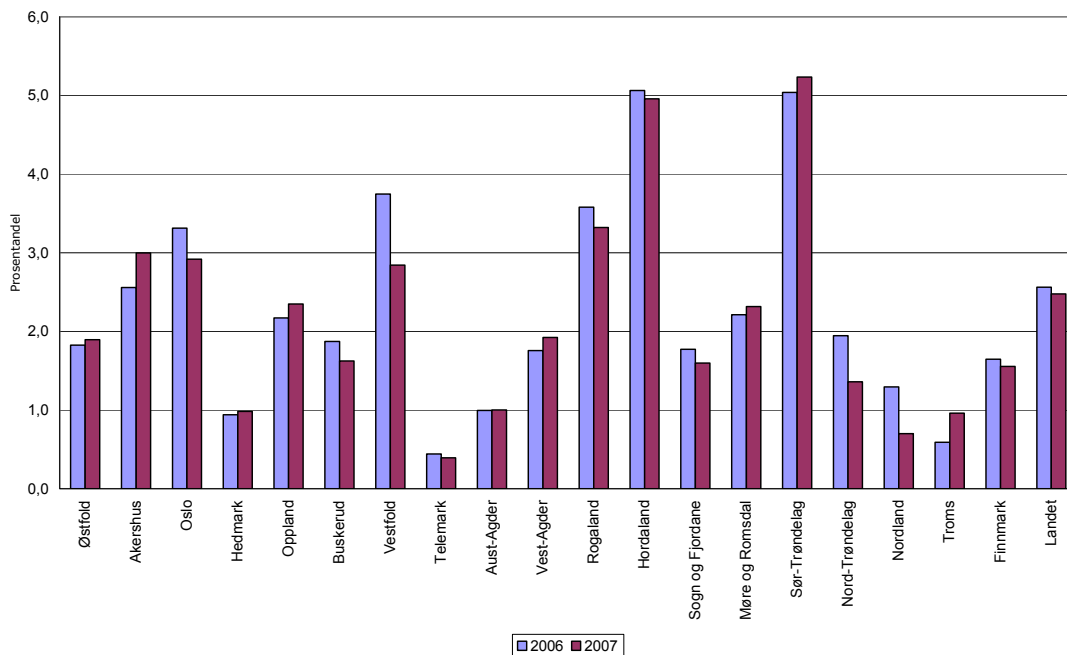

Figur 4.15 Andel årsverk støttekontakter (voksne) finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2006-2007

Både i 2006 og 2007 gikk 3,1 prosent av årsverkene til støttekontakter for voksne. Det er relativt små endringer på fylkesnivå mellom 2006 og 2007, andelen i Troms har gått ned med 2,3 prosentpoeng til 5,5 prosent i 2007 som den største endringen. Nivået varierer en god del; Østfold og Telemark avviker mest negativt fra gjennomsnittet i 2007 (2,6 prosentpoeng), mens kommunene i Oppland og Buskerud avviker mest positivt (hhv. 3,4 og 3,1 prosentpoeng).

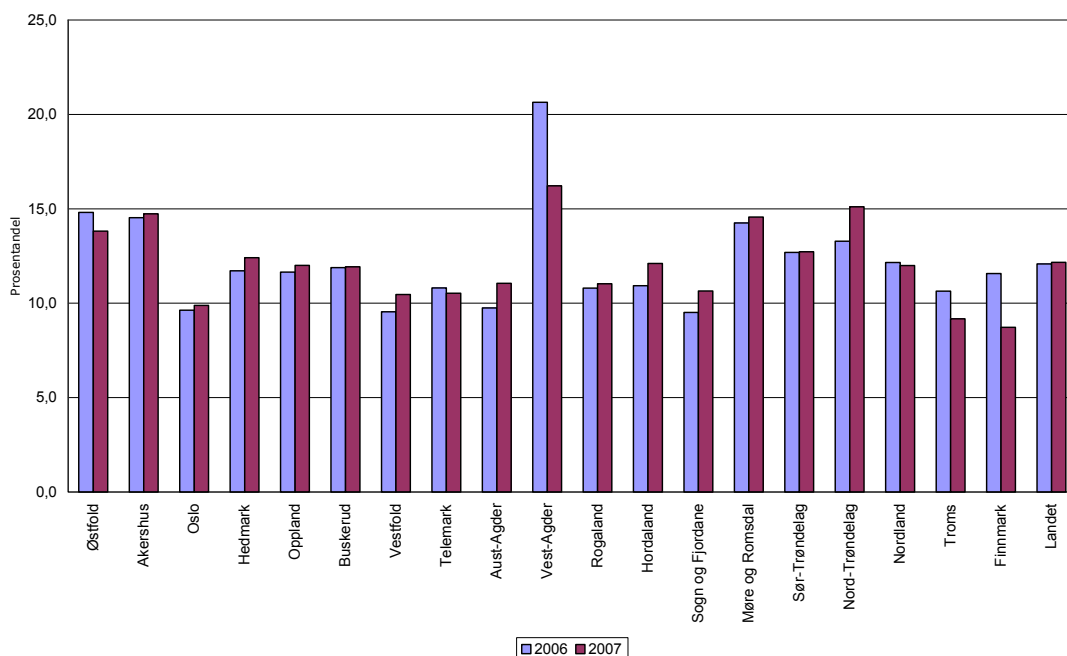
I figur 4.16 presenteres andelen årsverk (av totalt antall årsverk) som går til kommunale tilrettelagte arbeidsplasser.

Andelen årsverk i kommunale tilrettelagte arbeidsplasser finansiert av øremerkede midler har variert kraftig mellom fylkene (med nesten fem prosentpoeng fra høyeste til laveste i 2007), men var omtrent uforandret på ca. 2,5 prosent i 2006 og 2007 - på nasjonalt nivå. Ingen fylker hadde endringer større enn 0,9 prosentpoeng, og kommunene i Hordaland og Sør-Trøndelag har det høyeste nivået med hhv. 5,0 og 5,2 prosent av årsverkene sine i disse tiltakene i 2007. Kommunene i Hedmark, Telemark og Troms har lavest andel årsverk i dette tiltaket, og avviker fra gjennomsnittet med mellom 1,5 og 2,1 prosentpoeng i 2007.

Figur 4.16 Andel årsverk i kommunale tilrettelagte arbeidsplasser (ikke NAV-tiltak) finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2006-2007

I figur 4.17 presenteres andelen årsverk (av totalt antall årsverk) som går til helsestasjons- og skolehelsetjeneste.

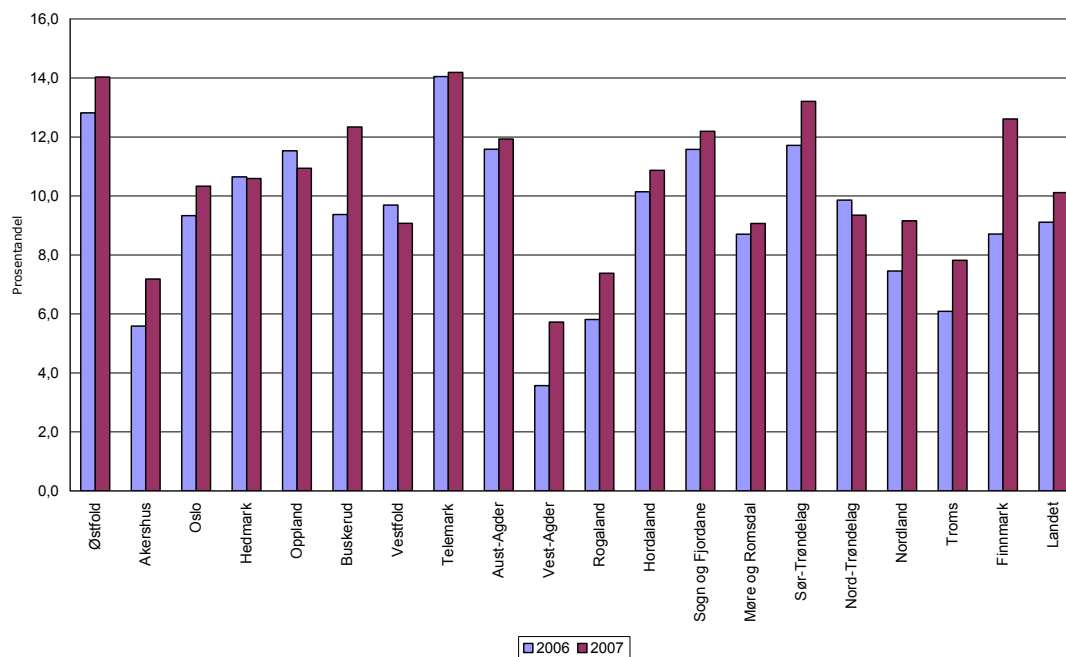

Figur 4.17 Andel årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2006-2007

På landsbasis har andelen årsverk som går til helsestasjons- og skolehelsetjeneste ligget konstant på rundt 12 prosent av årsverkene begge år. Kommunene i Vest-Agder og Finnmark har hatt den største nedgangen mellom årene med hhv. 4,4 og 2,8

prosentpoeng. Endringene i de andre fylkene er marginale. Kommunene i Nord-Trøndelag har økt mest fra 2006 til 2007 med nær to prosentpoeng. I 2007 var det kommunene i Akershus (2,6 prosentpoeng), Vest-Agder (4,1 prosentpoeng) og Nord-Trøndelag (2,9 prosentpoeng) som avvok mest positivt fra landsgjennomsnittet, mens Troms og Finnmark avvok mest negativt med hhv. 3,0 og 3,4 prosentpoeng.

I figur 4.18 presenteres andelen årsverk (av totalt antall årsverk) som går til annet forebyggende/psykososialt arbeid for barn og unge.

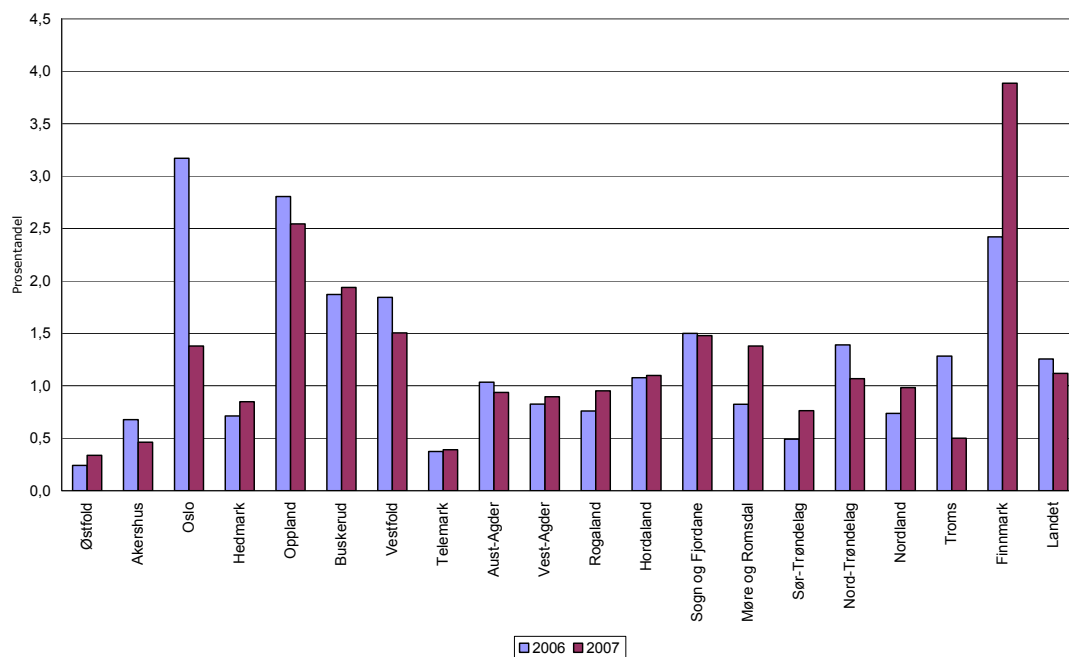

Figur 4.18 Andel årsverk i annet forebyggende/psykososialt arbeid (barn og unge) finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2006-2007

Andelen årsverk som går til annet forebyggende/psykososialt arbeid for barn og unge har steget med ett prosentpoeng til 10,1 prosent fra 2006 til 2007. Kommunene i Østfold, Telemark (4,1 prosentpoeng), Sør-Trøndelag (3,1 prosentpoeng) og Finnmark (2,5 prosentpoeng) er de som ligger lengst over landsgjennomsnittet, mens Akershuskommunene (2,9 prosentpoeng) og kommunene i Vest-Agder (4,4 prosentpoeng) og Rogaland (2,7 prosentpoeng) ligger lengst under gjennomsnittet. Kun fire fylker har hatt en nedgang i denne variabelen fra 2006 til 2007.

I figur 4.19 presenteres andelen årsverk (av totalt antall årsverk) som går til støttekontakter for barn og unge.

I 2007 gikk 1,1 prosent av de øremerkede finansierte årsverkene til støttekontakter for barn og unge på nasjonalt nivå, i 2006 var tallet 1,3 prosent. Nivåvariasjonen er stor når vi grupperer kommunene på fylkesnivå – Finnmark og Oppland ligger hhv. 2,8 og 1,4 prosentpoeng over gjennomsnittet, mens Østfold, Akershus og Telemark ligger nær ett prosentpoeng under gjennomsnittet. Oslo har redusert sin andel med nær to prosentpoeng til 1,4 prosent fra 2006 til 2007, Troms har også mer enn halvert sin andel. For øvrig er det relativt små variasjoner i endring mellom årene.

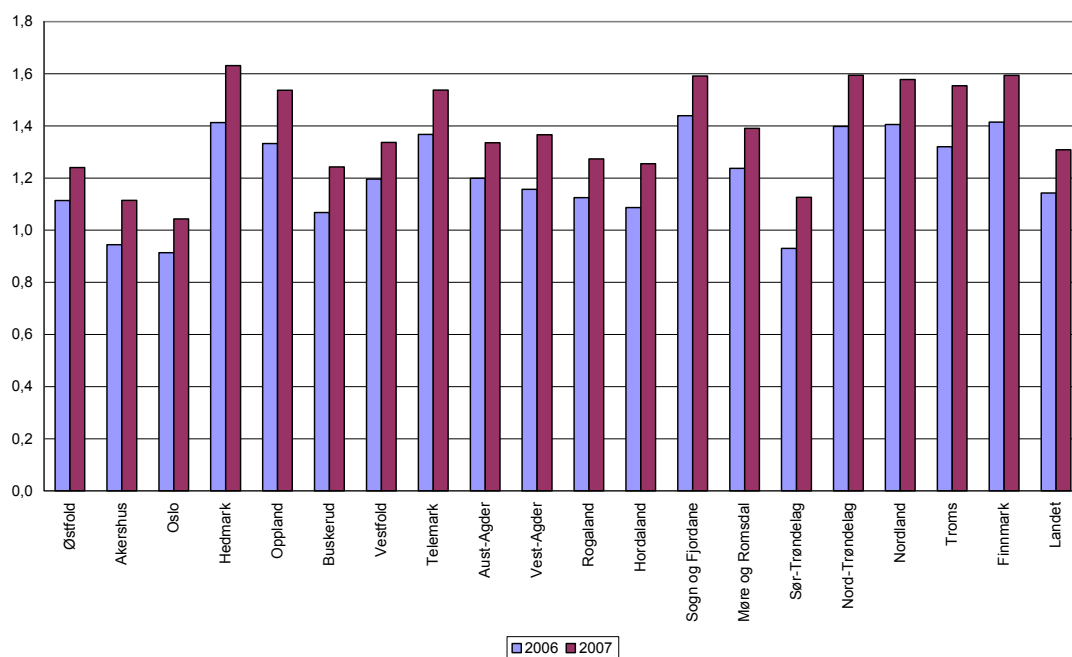

Figur 4.19 Andel årsverk støttekontakter (barn og unge) finansiert av øremerkede midler. Fylke. År 2006-2007

4.6 Årsverk per innbygger fordelt på utdanningskategori 2006-2007

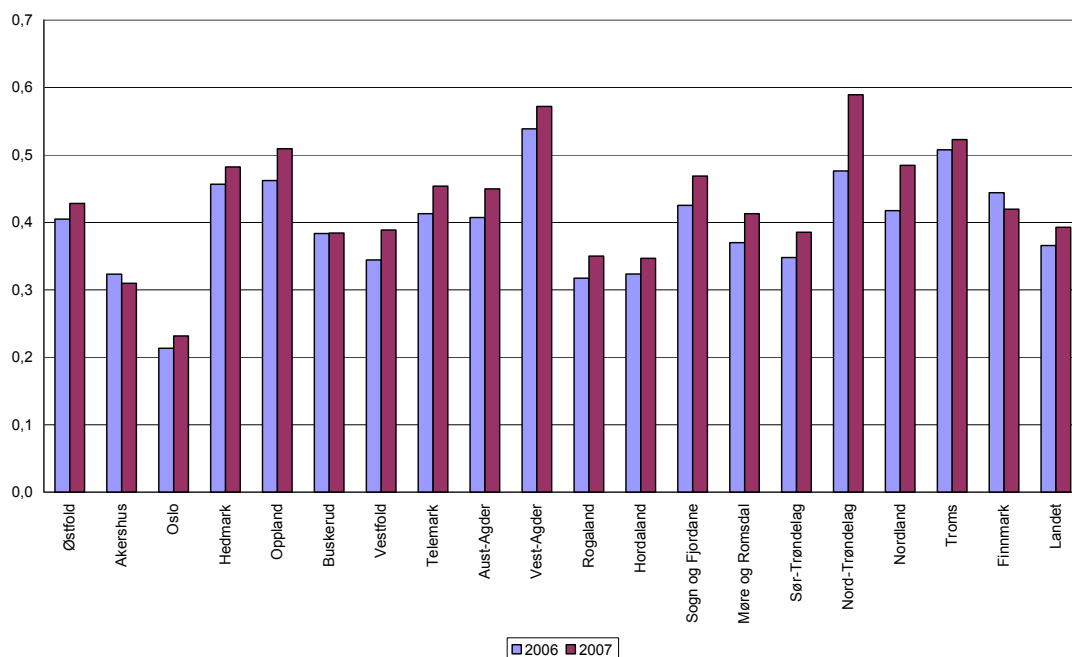
I dette kapitlet presenteres endring i personelldekning i form av årsverk per 1 000 innbygger finansiert av øremerkede tilskudd i de seks utdanningskategoriene. Vi starter med en oversikt over totalt antall årsverk per 1 000 innbygger finansiert av øremerkede midler, se figur 4.20. I vedlegg 3 er det også gitt en oversikt over hvordan årsverkene andelsmessig fordeler seg på de ulike utdanningskategoriene.

Antall årsverk per 1 000 innbygger endret seg med 0,2 til 1,3 årsverk per 1 000 innbygger på landsbasis. Den positive endringen fra 2006 til 2007 ligger på 0,2 årsverk per 1 000 innbygger i de aller fleste fylkene. Slik det går fram av figuren ligger seks av fylkene, deriblant de fire nordligste 0,3 prosentpoeng over gjennomsnittet.

Figur 4.20 Antall årsverk finansiert av øremerkede midler per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007

I figur 4.21 presenteres antall årsverk helse- og sosialfaglig utdannede *med* videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger.

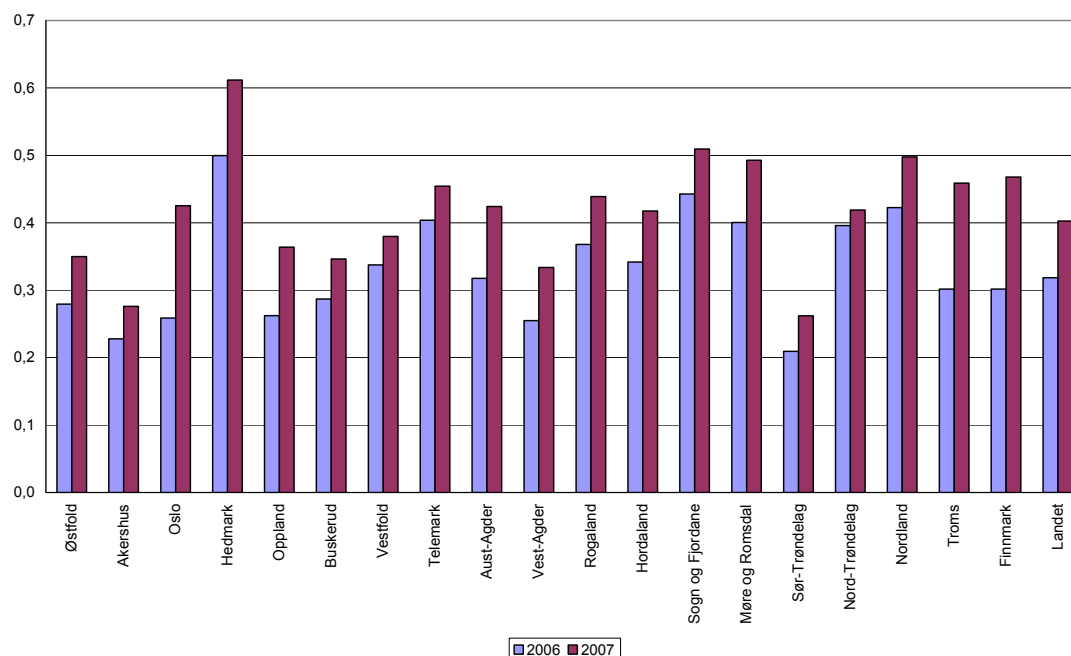

Figur 4.21 Antall årsverk helse- og sosialfaglig utdannede *med* videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007

I 2006 var det 0,37 årsverk *med* videreutdanning per 1 000 innbygger, og dette tallet hadde økt til 0,39 i 2007. Det er kun to av fylkene som har fått marginalt færre slike årsverk per innbygger fra 2006 til 2007; Akershus og Finnmark. Den største økningen finner vi i Nord-Trøndelag, der antallet årsverk *med* videreutdanning per 1 000 innbygger

har økt fra 0,48 til 0,59 i 2007. Nord-Trøndelag har også de kommunene som i gjennomsnitt avviker mest positivt fra landsgjennomsnittet for denne variabelen. Oslo og Akershus-kommunene avviker mest negativt fra landsgjennomsnittet i 2007, mens Oslo og Rogalandkommunene avviker mest negativt i 2006.

I figur 4.22 presenteres antall årsverk helse- og sosialfaglig utdannede *uten* videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger.

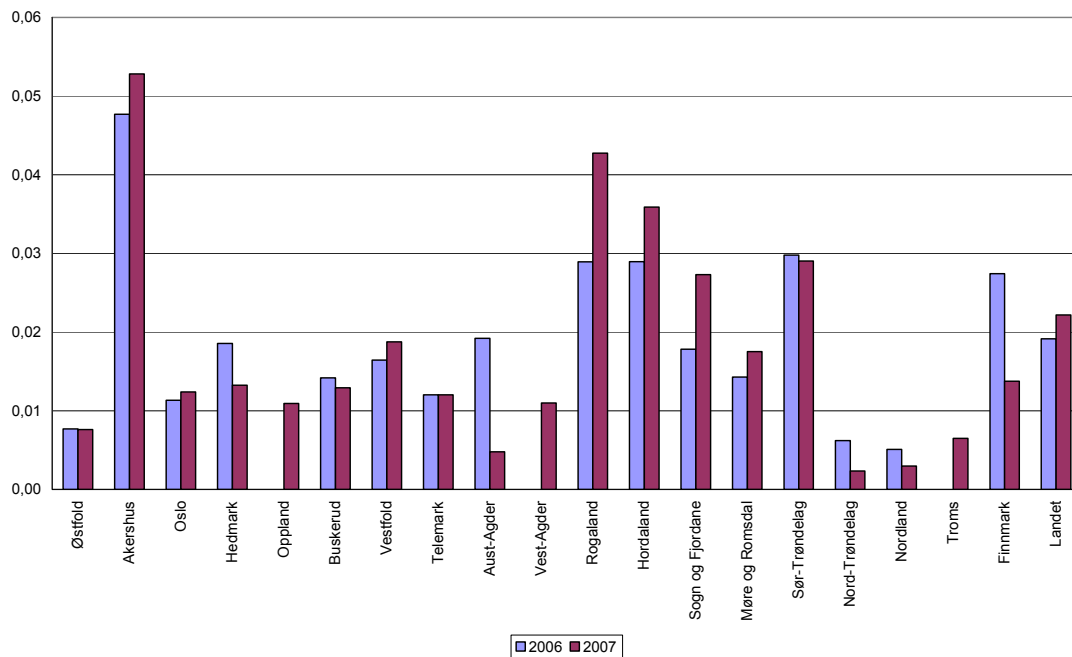

Figur 4.22 Antall årsverk helse- og sosialfaglig utdannede *uten* videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007

Mens det i 2006 var 0,32 årsverk helsefaglig utdannede *uten* videreutdanning i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger, var det i 2007 0,40 slike årsverk per 1 000 innbygger. Økningen her er altså sterkere enn for tilsvarende årsverk *med* videreutdanning. Kommunene i Sør-Trøndelag og Akershus avviker sterkest negativt fra landsgjennomsnittet begge år, mens kommunene i Hedmark, Sogn og Fjordane og Nordland avviker mest positivt. Både Oslo, Troms og Finnmark har hatt en relativt sterk økning på dette området.

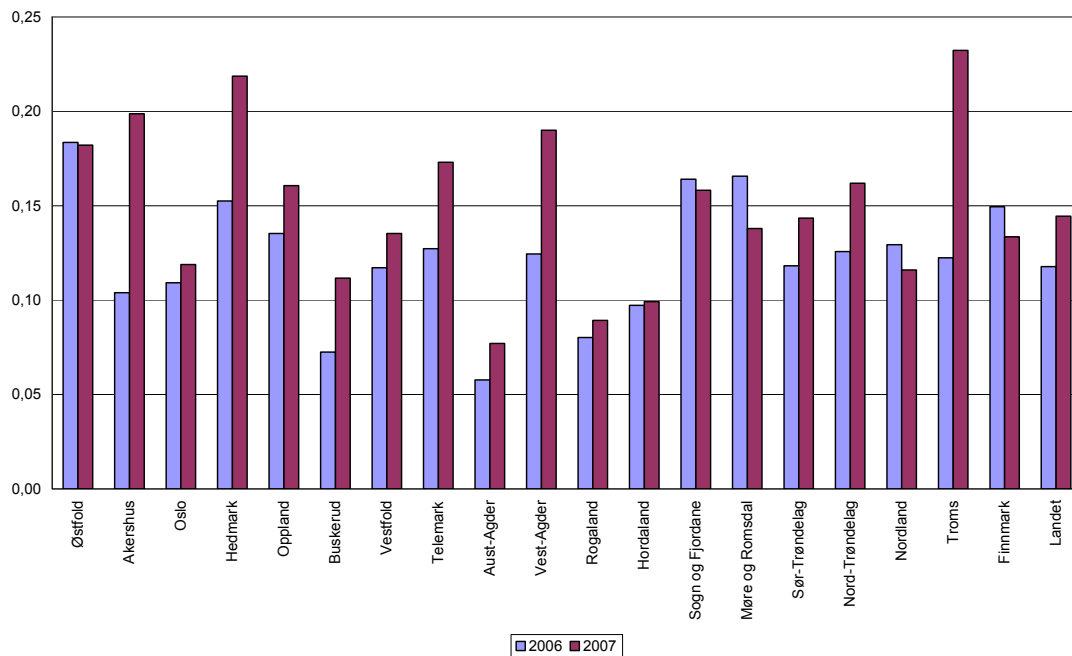
I figur 4.23 presenteres antall årsverk psykologer per 1 000 innbygger.

Psykologdekningen i kommunene (finansiert av øremerkede midler) per 1 000 innbygger er lav, men det rapporteres dog en økning fra 0,019 til 0,022 årsverk per 1 000 innbygger. Som nevnt tidligere hadde kommunene i Akershus, Rogaland og Hordaland det høyeste nivået i 2007, Akershus hadde et gjennomsnitt i sine kommuner på 0,053 årsverk psykologer per 1 000 innbygger. Oppland, Vest-Agder og Troms har gått fra å rapportere null i 2006, til å rapportere 0,011 (Oppland og Vest-Agder) og 0,006 (Troms) årsverk psykologer per 1 000 innbyggere finansiert av øremerkede midler i 2007. Dermed er det ingen som rapporterer null i 2007. For øvrig har kommunene i Aust-Agder og Finnmark redusert sin andel med hhv. 75 og 50 prosent fra 2006 til 2007.

Figur 4.23 Antall årsverk psykologer i psykisk helsearbeid per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007

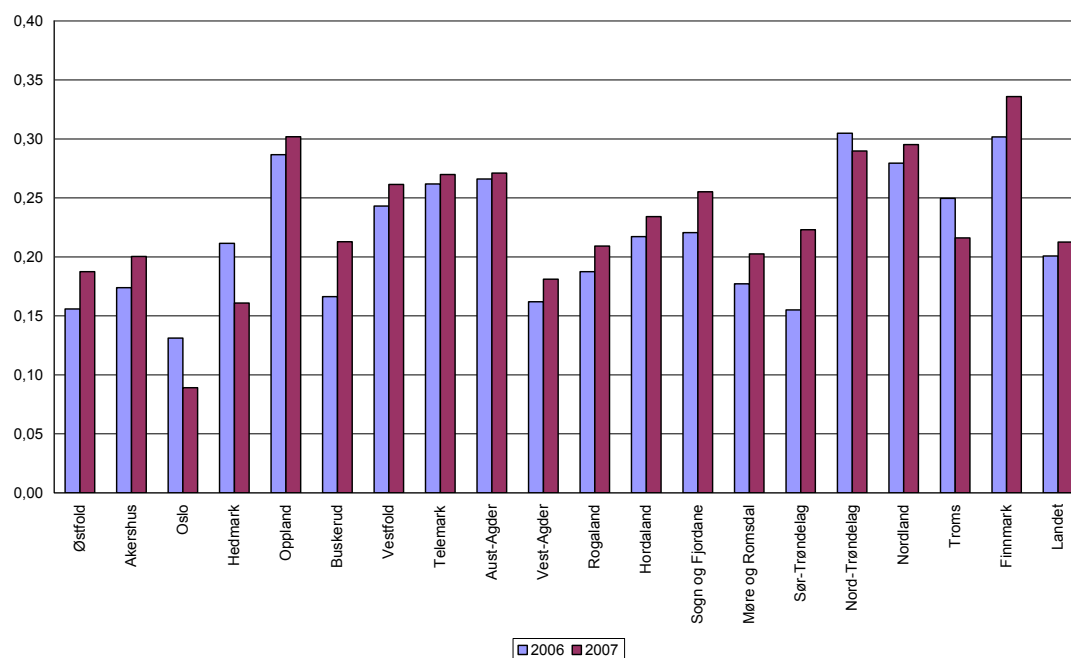
I figur 4.24 presenteres antall årsverk andre med faglig relevant høgskole/universitetsutdanning per 1 000 innbygger.

Figur 4.24 Antall årsverk andre med faglig relevant høgskole/universitetsutdanning per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007

Landsgjennomsnittet for antall årsverk andre med relevant høgskole/universitetsutdanning per 1 000 innbygger steg fra 0,12 til 0,14 fra 2006 til 2007 – og mest i kommunene i Troms, Akershus, Hedmark og Vest-Agder. Troms er også det fylket der kommunene i gjennomsnitt har flest slike årsverk per innbygger i 2007; 0,23 årsverk per 1 000 innbygger. Kommunene i Aust-Agder rapporterer færrest årsverk med faglig relevant høgskole/universitetsutdanning.

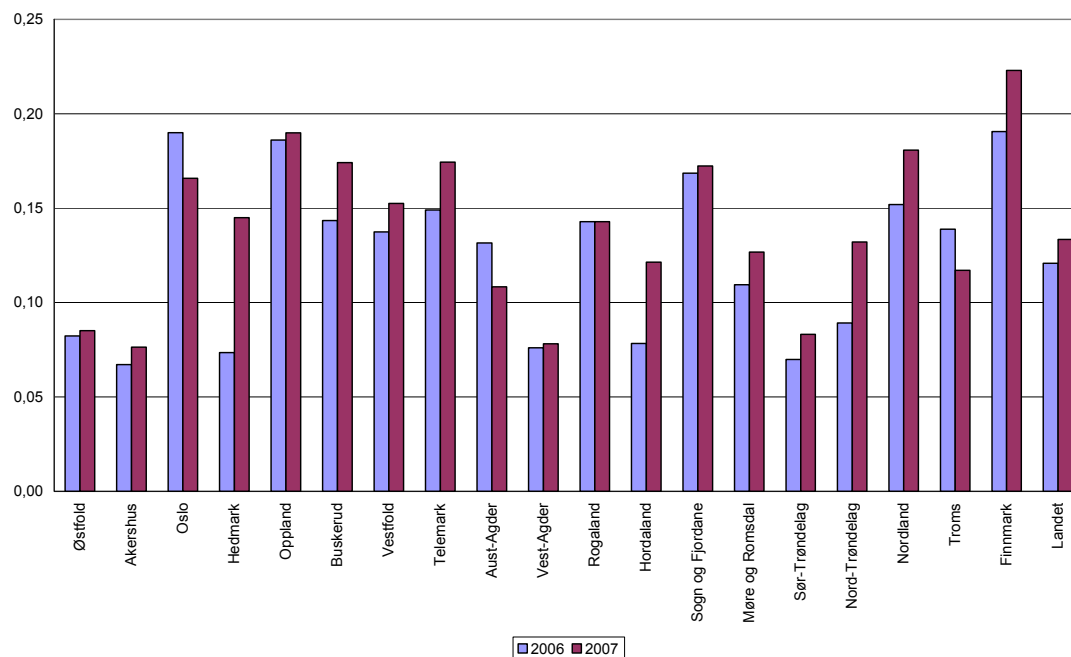
I figur 4.25 presenteres antall årsverk andre med faglig relevant videregående opplæring per 1 000 innbygger.

Figur 4.25 Antall årsverk med faglig relevant videregående opplæring per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007

Det er svært liten endring i landsgjennomsnittet for antall årsverk andre med faglig relevant videregående opplæring per innbygger fra 2006 til 2007, og det er relativt liten variasjon på fylkesnivå. Landsgjennomsnittet ligger på rundt 0,2 hvert av årene, med en marginal økning i 2007. Oslo, Hedmark, Nord-Trøndelag og Troms er fylkene som har negativ utvikling, mens Oslo og Finnmark avviker hhv. mest negativt og mest positivt fra landsgjennomsnittet – begge med 0,12 årsverk per 1 000 innbygger.

I figur 4.26 presenteres antall årsverk "Andre" per 1 000 innbygger.

Figur 4.26 Antall årsverk "Andre" per 1 000 innbygger. Fylke. År 2006 og 2007

I gjennomsnitt var det hhv. 0,12 og 0,13 årsverk "Andre" per 1 000 innbygger i 2006 og 2007 på landsbasis. Nivåvariasjonen mellom fylkene er stor, men de aller fleste fylkene (16/19) rapporterer om positiv utvikling for denne variabelen fra 2006 til 2007. Kommunene i Akershus og Vest-Agder avviker mest negativt fra gjennomsnittet med 0,06 årsverk per 1 000 innbygger i 2007 (også lavest i 2006), mens kommunene i Oppland og Finmark avviker mest positivt med hhv. 0,06 og 0,09 årsverk per 1 000 innbygger.

4.7 Oppsummering

Dette kapitlet har hatt hovedfokus på utviklingen i bruken av midler og årsverk på fylkesnivå de to siste årene i perioden; 2006 og 2007. Vi har imidlertid også sett på den prosentvise endringen mellom hvert av årene i perioden 2000-2007 for den enkelte utdanningskategori, og årsverk per innbygger i hver av kategoriene i 2006 og 2007.

Vi startet med å se på tilskudd per innbygger i fylkene i 2006 og 2007. Landsgjennomsnittet hadde steget fra 533 kroner til 604 kroner per 1 000 innbygger fra 2006 til 2007. Kommunene i Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag og Nordland hadde sterkest positivt avvik fra landsgjennomsnittet, mens kommunene i Oslo og Akershus avvek mest negativt. Utviklingen i midler per innbygger vil stort sett være forholdsmessig lik mellom år – da de øremerkede midlene deles ut etter de samme kriteriene hvert år. Forskjeller vil blant annet gjenspeile endring i befolkningsgrunnlag.

Utvikling i andel øremerkede midler og årsverk benyttet til ulike tiltak i 2006 og 2007

Generelle tiltak

- *Informasjon:* Andelen midler har ligget stabilt på rundt 0,3 prosent av totale øremerkede midler. Endringen har for de fleste fylkene vært marginal, men kommunene i Hordaland og Sogn og Fjordane har hatt den mest markante økningen. Kommunene i Akershus, Aust-Agder, Vest-Agder og Troms har redusert sin andel fra 2006 til 2007.
- *Bruker-/pårørendeorganisasjoner:* Andelen av totale midler til dette tiltaket er økende i alle fylker bortsett fra Nordland. Kommunene i Sør-Trøndelag ligger på topp med 2,7 prosent av midlene sine i slike tiltak.
- *Kompetanseheving:* Andelen har steget marginalt i de fleste fylkene fra 2006 til 2007, etter en jevn nedgang i årene fra 2000 til 2006. For kommunene i Aust-Agder sank andelen fra 2,9 prosent til 2,0 prosent, mens Finnmark, som har hatt den høyeste andelen begge år, sank med 0,6 prosentpoeng til 4,3 prosent.

Tiltak for voksne

- *Kommunale tilrettelagte boligtilbud:* Høy fylkesvis variasjon; kommunene i Sør-Trøndelag benyttet i gjennomsnitt 18 prosent av midlene her både i 2006 og 2007, mens flere av fylkene knapt har benyttet noe av midlene her (nær null). Landsgjennomsnittet ble redusert fra 3,7 til 3,2 prosent fra 2006 til 2007.
- *Bistand i bolig og tilrettelagte behandlingstilbud:* Landsgjennomsnitt på 53 prosent av totale midler begge år, små endringer på fylkesnivå mellom årene. Kommunene i Buskerud og Sør-Trøndelag er de som i gjennomsnitt bruker minst andel av midlene sine her, sammenliknet med de øvrige fylkene.
  - Kommunene i alle fylker bruker i gjennomsnitt mer enn halvparten av årsverkene sine på dette tiltaket, landsgjennomsnittet er på 60 prosent. Kommunene i Rogaland, Nordland og Troms, samt Oslo, ligger på topp, og avviker positivt fra landsgjennomsnittet med 4-5 prosentpoeng.
- *Aktivitetstilbud (voksne):* Svak nedgang fra 12,2 til 11,8 prosent på landsbasis fra 2006 til 2007. Gjennomsnittet av kommunene i de fleste fylkene har blitt marginalt redusert – det er bare kommunene i Aust-Agder, Sogn og Fjordane og Troms som har hatt positiv utvikling fra 2006 til 2007. Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal har det høyeste nivået begge år.
  - Landsgjennomsnittet gikk ned med 0,8 prosentpoeng til 11 prosent i 2007. Relativt stor nivåvariasjon mellom fylkene, men ikke så store forskjeller mellom 2006 og 2007. Kommunene i Oslo, Finnmark og Nord-Trøndelag avviker mest negativt, mens Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal avviker mest positivt fra landsgjennomsnittet med hhv. sju og fem prosentpoeng.
- *Støttekontakter (voksne):* I 2006 og 2007 gikk 2,9 prosent av de øremerkede midlene til støttekontakter for voksne. Relativt stor variasjon på fylkesnivå, marginal variasjon mellom 2006 og 2007. Kommunene i Akershus har endret seg mest i form av en økning på ett prosentpoeng til 3,2 prosent.
  - 3,1 prosent av årsverkene gikk hit begge år, små endringer på fylkesnivå mellom 2006 og 2007. Kommunene i Østfold og Telemark avviker mest negativt fra gjennomsnittet (2,6 prosentpoeng), mens kommunene i

Oppland og Buskerud avviker mest positivt (hhv. 3,4 og 3,1 prosentpoeng).

- *Kommunale tilrettelagte arbeidsplasser:* I 2006 gikk 3,5 prosent av totalt benyttede midler til kommunalt tilrettelagte arbeidsplasser, i 2007 var tallet 3,1. Endringene mellom 2006 og 2007 er marginale i kommunene på fylkesnivå. Sør-Trøndelag har redusert sin andel med rundt ett prosentpoeng, men ligger likevel høyest med nær 6 prosent av midlene her i 2007.
  - Andelen årsverk i kommunale tilrettelagte arbeidsplasser var omtrent uforandret på 2,6 og 2,5 prosent i 2006 og 2007. Kommunene i Hordaland og Sør-Trøndelag har det høyeste nivået med hhv. 5,0 og 5,2 prosent av årsverkene sine i disse tiltakene.

Tiltak for barn og unge

- *Helsestasjons og skolehelsetjeneste:* Omtrent 11 prosent av de øremerkede midlene gikk til helsestasjons- og skolehelsetjeneste begge år, med en marginal nedgang på 0,3 prosentpoeng fra 2006 til 2007. Den største nedgangen fra 2006 til 2007, målt i prosentpoeng, har funnet sted for kommunene i Vest-Agder, Sør-Trøndelag og Troms.
  - 12 prosent av årsverkene har gått til helsestasjons- og skolehelsetjeneste begge år. Kommunene i Vest-Agder og Finnmark har hatt den største nedgangen mellom årene med hhv. 4,4 og 2,8 prosentpoeng. Kommunene i Nord-Trøndelag har økt mest.
- *Annet forebyggende/psykososialt arbeid:* Andelen øremerkede midler som har gått til dette tiltaket har økt fra 9,2 prosent til 10,6 prosent fra 2006 til 2007, altså en relativt stor økning. Det er store nivåforskjeller når det gjelder denne variabelen; kommunene i Telemark, Sør-Trøndelag og Finnmark benytter 14-15 prosent av midlene sine her, mens Akershus, Vest-Agder og Troms er nede under sju prosent i 2007.
  - Andelen årsverk som går til annet forebyggende arbeid har steget med ett prosentpoeng til 10,1 prosent fra 2006 til 2007. Kommunene i Østfold, Telemark, Sør-Trøndelag og Finnmark er de som ligger lengst over gjennomsnittet. Kun fire fylker har nedgang i denne variabelen fra 2006 til 2007.
- *Støttekontakter (barn og unge):* Kun 1,1 prosent av midlene gikk til støttekontakter for barn og unge i 2007, og dette var en nedgang med 0,2 prosentpoeng fra året før. Den største nedgangen på fylkesnivå kom i Oslo, der andelen har blitt redusert fra 2,5 til 0,8 prosent. Kommunene i Finnmark har økt mest, og er oppe i 1,7 prosent av midlene her i 2007.
  - Nøyaktig like høy andel årsverk som midler gikk til støttekontakter for barn og unge i 2006 og 2007. Nivåvariasjonen var stor også her på fylkesnivå. Finnmarks- og Opplands-kommunene ligger hhv. 2,8 og 1,4 prosentpoeng over gjennomsnittet, mens kommunene i Østfold, Akershus og Telemark ligger nær ett prosentpoeng under gjennomsnittet.

Utvikling i antall årsverk med helse- og sosialfaglig utdanning med videreutdanning

- Økning fra 700 til 1 840 årsverk (163 prosent) fra 2000 til 2007.
- Kommunene i Rogaland, Vest-Agder og Hedmark har i gjennomsnitt økt mest i denne perioden.
- Fra 2002 og fram til 2006 er det positiv vekst i alle fylker fra år til år, men fra 2006 til 2007 er veksten lavere i storparten av fylkene, og kun åtte prosent på landsbasis – den laveste veksten i hele perioden. Kommunene i Akershus og Finnmark hadde negativ utvikling mellom 2006 og 2007.
- I 2006 var det 0,37 årsverk med videreutdanning per 1 000 innbygger, i 2007 var tallet 0,39. Den største økningen forelå i kommunene i Nord-Trøndelag, der antallet slike årsverk per 1 000 innbygger har økt fra 0,48 til 0,59 fra 2006 til 2007.

Utvikling i antall årsverk med helse- og sosialfaglig utdanning uten videreutdanning

- Økning fra 400 til 1 885 årsverk (369 prosent) fra 2000 til 2007.
- Veksten mellom år i perioden 2000-2007 har vært jevn, og i gjennomsnitt ligget på rundt 25 prosent. Fra 2006 til 2007 økte antall helsefaglig utdannede årsverk uten videreutdanning med 28 prosent.

- Kommunene i Hedmark, Finnmark og Troms har hatt den sterkeste veksten i perioden 2000-2007.
- Mens det i 2006 var 0,32 årsverk *uten* videreutdanning per 1 000 innbygger, hadde tallet steget til 0,40 i 2007. Kommunene i Hedmark, Sogn og Fjordane og Nordland avviker mest positivt fra landsgjennomsnittet, mens kommunene i Akershus og Sør-Trøndelag avviker mest negativt.

Utvikling i antall årsverk psykologer

- Økning fra 25 til 104 årsverk (308 prosent) fra 2000 til 2007.
- Ujevn utvikling; 47 prosent vekst på landsbasis fra 2001 til 2002, én prosent vekst fra 2002-2003.
- Kommunene i Akershus har i snitt flest årsverk psykologer hvert av årene; 10 i 2000 og 27 i 2007. Også kommunene i Rogaland og Hordaland har hatt relativt sterk økning.
- Inntil 2006 var det fylker som rapporterte om null årsverk psykologer i sine kommuner, i 2007 rapporterer alle fylker et positivt gjennomsnitt for sine respektive kommuner.
- Per 1 000 innbygger økte antallet psykologårsverk finansiert av øremerkede midler fra 0,019 til 0,022 fra 2006 til 2007. Akershus ligger over landsgjennomsnittet med over et halvt årsverk (0,53) per 1 000 innbygger.

Utvikling i antall årsverk andre med høyere utdanning

- Økning fra 181 til 676 årsverk (274 prosent) fra 2000 til 2007.
- Den prosentvise endringen mellom år har vært økende siden 2003.
- Store forskjeller på fylkesnivå – flere av fylkene har hatt negativ utvikling fra 2006 til 2007. Kommunene i Troms, Vest-Agder og Østfold har hatt høy vekst i perioden.
- Landsgjennomsnittet per 1 000 innbygger steg fra 0,12 til 0,14 fra 2000 til 2007 – mest i kommunene i Troms, Akershus, Hedmark og Vest-Agder.
- Kommunene i Troms har flest slike årsverk per innbygger i 2007: 0,23 per 1 000 innbygger. Kommunene i Aust-Agder rapporterer færrest årsverk med faglig relevant høgskole/universitetsutdanning.

Utvikling i antall årsverk med videregående opplæring

- Økning fra 307 til 995 årsverk (224 prosent) fra 2000 til 2007.
- Laveste vekst i perioden var fra 2006 til 2007 med sju prosent på landsbasis.
- Kommunene i Aust-Agder, Oppland og Rogaland har hatt sterkest vekst i perioden 2000-2007. Oslo har endret seg lite – de rapporterte 34 slike årsverk i 2000, mot 49 i 2007.
- Per (1 000) innbygger har endringene vært marginale for denne kategorien fra 2006 til 2007, og med relativt lav variasjon på fylkesnivå. Oslo (0,09 i 2007) og Finnmark (0,34 i 2007) avviker hhv. mest negativt og mest positivt fra landsgjennomsnittet begge år.

Utvikling i antall årsverk "Andre"

- Økning fra 161 til 624 årsverk (288 prosent) fra 2000 til 2007.
- Kommunene i Telemark og Sogn og Fjordane er de eneste som på fylkesnivå ikke har hatt negativ utviklingen noen av årene fra 2000.
- I gjennomsnitt var det hhv. 0,12 og 0,13 årsverk "Andre" per 1 000 innbygger i 2006 og 2007 på landsbasis.
- Stor nivåvariasjon fylkene i mellom og i utvikling over tid, men det aller fleste fylkene rapporterer om positiv utvikling mellom 2006 og 2007.

5 Måloppnåelse i Opptrappingsplanen

5.1 Innledning

Når vi nå har data fra det nest siste året av Opptrappingsplanperioden (2007), vil vi langt på vei kunne si hvilke mål som med stor sannsynlighet nås eller ikke nås innen utgangen av 2008. En begrensning ved beregning av måloppnåelse for psykisk helsearbeid i kommunene er det usikre datagrunnlaget som finnes for 1998-tallene, og nødvendigheten av å basere seg på estimerte størrelser, dette kommer vi tilbake til i kapittel 5.5.

Som nevnt i rapportens innledning, er det listet følgende mål for kommunal sektor i Opptrappingsplanen (St. prp. Nr. 63 (1997-1998)):

- 3 400 nye omsorgsboliger for mennesker med psykiske lidelser
- 4 770 flere årsverk i psykisk helsearbeid i kommunene, herav 3 710 årsverk i tjenester for voksne og 1 060 årsverk i tjenester for barn og unge:
  - 3 400 årsverk i hjemmetjenester mv. for voksne.
  - 309 årsverk i behandlingstilbud og veiledning for voksne.
  - Ca. 720 årsverk i aktivitetstilbud fra voksne.³
  - 800 flere årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste for barn og unge
  - 260 flere årsverk til forebygging og psykososialt arbeid for barn og unge

Opptrappingsplanmålene er formulert som *økning* fra nivået i 1998. Da det imidlertid også eksisterte en ordning med *øremerkning* av midler til psykisk helsearbeid i kommunene i årene før 1998, betyr det at vekstbanen i opptrappingsplanperioden ble kunstig høy. For å kompensere for dette har vi valgt å trekke ut 1998-nivået på årsverksinnsatsen for hvert av årene i Opptrappingsplanen, selv om vi alternativt kunne ha lagt 1998-nivået til måltallene.

Dette kapitlet er organisert som følger; kapittel 5.2 omhandler vekst i driftsutgifter og øremerkede midler, kapittel 5.3 omhandler boliger til mennesker med psykiske lidelser i kommunene, kapittel 5.4 tar for seg måloppnåelse i forhold til årsverk i tjenester for hhv. voksne og barn og unge, mens vi i kapittel 5.5 ser vi på fordelingen av personell i de ulike yrkesgruppene. Kapittel 5.6 er en oppsummering.

---

³ Jf. St.prp.nr. 1 (2008-2009); dette er ikke et definert måltall i Opptrappingsplanen, men med utgangspunkt i faktisk utvikling fram til 2003 og økonomiske måltall kan det forventes et nivå på 720 årsverk ved utgange av 2008.

5.2 Mål om vekst i driftsutgifter i kommunale tjenester

Det har vært en reell vekst (justert for prisvekst) i disponerte øremerkede midler på nær 2,2 milliarder kroner fra 1998 til 2007. Av disse midlene har det vært en realvekst på nær 1,6 milliarder kroner i tjenester for voksne, og 507 millioner kroner i tjenester for barn og unge.

I følge Opptrappingsplanen skulle driftsutgiftene i kommunale tjenester for voksne og barn og unge med psykiske lidelser økes med 2,1 milliarder kroner fra 1998 til 2006 (senere 2008). Av disse skulle 1,65 milliarder kroner være økning i tjenester for voksne, mens 450 millioner kroner skulle tilføres i tjenester for barn og unge (ca. 21 prosent). Hvis vi antar at det kommunale tjenestetilbudet til mennesker med psykiske lidelser stort sett var finansiert av de 420 millioner kronene som ble tildelt som øremerkede midler i 1998, vil det si at driftsutgiftene til dette formålet i kommunene skulle vokse til et nivå på ca. 2,5 milliarder 1998-kroner i 2008. Justert for prisvekst i perioden tilsvarer dette at vi skal ha en vekst i driftsutgiftene på ca. 3,2 milliarder 2007-kroner.

Konklusjon: Justert for prisvekst har det vært en vekst i tildeling og bruk av øremerkede midler på nær 2,2 milliarder kroner, eller 347 prosent, fra 1998 til 2007.

5.3 Mål om 3 400 nye omsorgsboliger i kommunene

Allerede i 2004 hadde Husbanken gitt tilsagn om bygging av 3 418 nye omsorgsboliger. Faktorer som høyt press i boligmarkedet og i byggenæringen og lang saksbehandlingstid har imidlertid ført til forsinkelser i ferdigstillingen av disse boligene.

I Husbankens kvartalsrapport for 4. kvartal 2007 går det fram at 2 936 omsorgsboliger, tilsvarende 86 prosent, av de godkjente boligene er ferdigstilt ved utgangen av 2007. Av de resterende 482 boligene, har 370 fått utsatt ferdigstilling til 2008/2009. Det er ikke kommentert status for gapet på 112 boliger som eventuelt ikke har fått utsettelse. I tabell 5.1 gjengir vi en tabell fra Husbankens kvartalsrapport fra siste kvartal i 2007, med oversikt over omsorgsboliger ferdigstilt i forhold til året for godkjenning:

Tabell 5.1 Antall omsorgsboliger for mennesker med psykiske lidelser godkjente, ferdigstilte og ikke ferdigstilte per 31.12.2007.

	Godkjente	Ferdigstilte*	Ikke ferdigstilte
Totalt	3 418	2 936	482
1999	120	120	0
2000	166	166	0
2001	407	403	4
2002	922	889	33
2003	890	713	17
2004	913	645	268

* Ferdigstilt i forhold til året for godkjenning.

Som vi så i kapittel 2, har kommunene rapportert til sammen 3 267 nye omsorgsboliger i perioden 2000-2007, noe som innebærer et avvik på 331 boliger sammenliknet med Husbankens tall. Årsaken til dette avviket ligger nok blant annet i at bygging av bolig foregår i flere faser; boligen kan være godkjent for bygging, den kan være under planlegging eller påbegynt, ferdigstilt men ikke tatt i bruk m.v. Dette gjør at samme bolig kan risikere å bli telt flere ganger. Vi velger å holde oss til Husbankens tall i forhold til måloppnåelse – da Husbanken er den instansen som har kontroll med finansieringen av omsorgsboliger.

For å få oppklaring i status for de 112 boligene nevnt over som ikke hadde fått utsettelse fra Husbanken per 4. kvartal 2007, tok vi kontakt med Strategikontoret i Husbanken (Husbanken, 2008). Vi ble her meddelt status for ferdigstilling av omsorgsboliger per 11. november 2008. Denne viser at av 3 418 godkjente boliger er 3 019 ferdigstilt. Av de gjenstående 399 boligene har 285 fått utsettelse med ferdigstilling

til 2008/2009. Differansen på 114 boliger er boliger det ikke blir noe av – i den forstand at det enten har skjedd en omprosjektering etter godkjenning eller at prosjektet er annullert. Per 11. november 2008 ser det dermed ut til at 3 304 boliger av de opprinnelige 3 418 godkjente boligene kan bli ferdigstilt i løpet av 2009. Dette tilsvarer 97 prosent av målet om 3 400 nye boliger.

Som omtalt i kapittel 2.6 ble det i 2006 gjennomført kartlegginger av behov for bolig- og boligjenester ut over de målene som er satt i Opptappingsplanen. Tilleggsbehovet er beregnet til om lag 2 800 boliger med 1 800 tilhørende årsverk (IS-1/2007 s. 39).

Konklusjon: Målet om 3 400 ferdigstilte boliger vil ikke nås i løpet av planperioden. Per 11. november 2008 er 3 019 boliger ferdigstilt og 285 boliger har fått utsettelse til 2008/2009. 114 boliger er i følge Husbanken omprosjektert eller annullert. Selv om man tar høyde for utsettelsene, vil det endelige antallet omsorgsboliger finansiert av opptrappingsmidler sannsynligvis ikke overstige 3 304.

5.4 Mål om 4 770 flere årsverk i psykisk helsearbeid

Opptappingsplanens mål vedrørende vekst i antall årsverk i kommunehelsetjenesten er en vekst på 4 769 (ofte avrundet til 4 770) årsverk i perioden 1999-2008. Årsverkene er anbefalt fordelt som følger:

Årsverk i tjenester for voksne

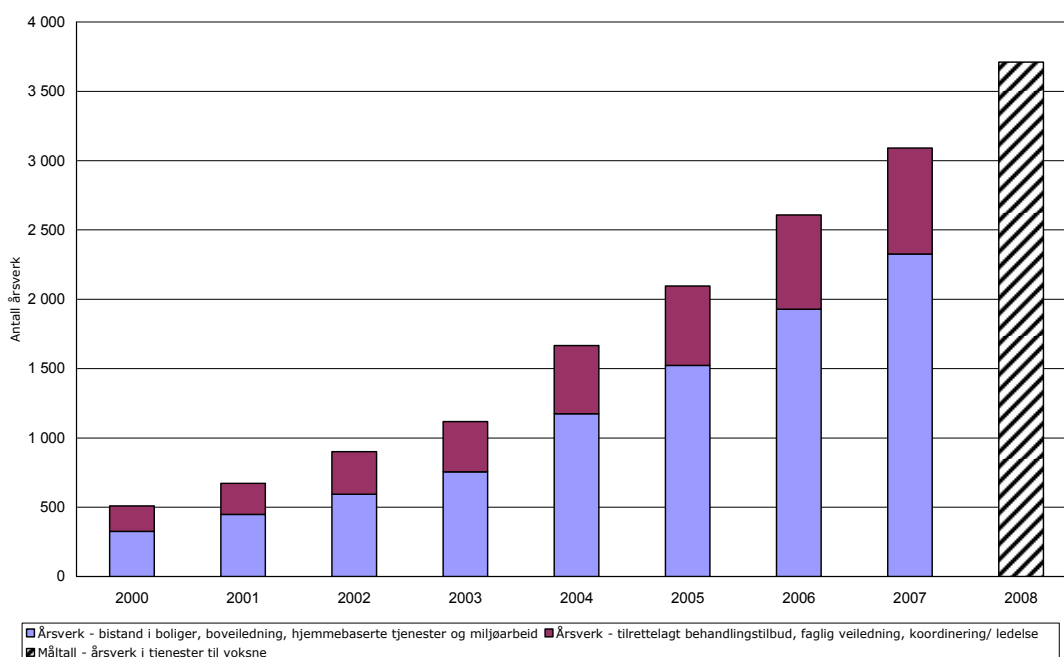
- Hjemmetjenester mv. 3 400
- Behandlingstilbud, veiledning (inkl. 184 psykologer) 309
- Årsverk i tjenester for voksne totalt ≈ 3 710

Årsverk i tjenester for barn og unge

- Helsestasjons- og skolehelsetjeneste 800
- Annen forebygging/psykososialt arbeid 260
- Årsverk i tjenester for barn og unge totalt 1 060

5.4.1 Årsverk i tjenester for voksne

Måltallet for økning i antall årsverk finansiert av øremerkede midler i tjenester for voksne er 3 710. I figur 5.1 viser vi utviklingen på dette området i perioden 2000-2007.

Figur 5.1 Utvikling i antall årsverk i tjenester for voksne finansiert av øremerkede midler. Måltall 2008. Fratrukket 1998-nivå. År 2000-2007

Helsedirektoratet (jf. St. prp. nr. 1 2006-2007) har beregnet at det var omtrent 574 årsverk i tjenester for voksne i 1998, hvorav bistand i bolig besto av 392 årsverk og tilrettelagte behandlingstilbud besto av 182 årsverk.

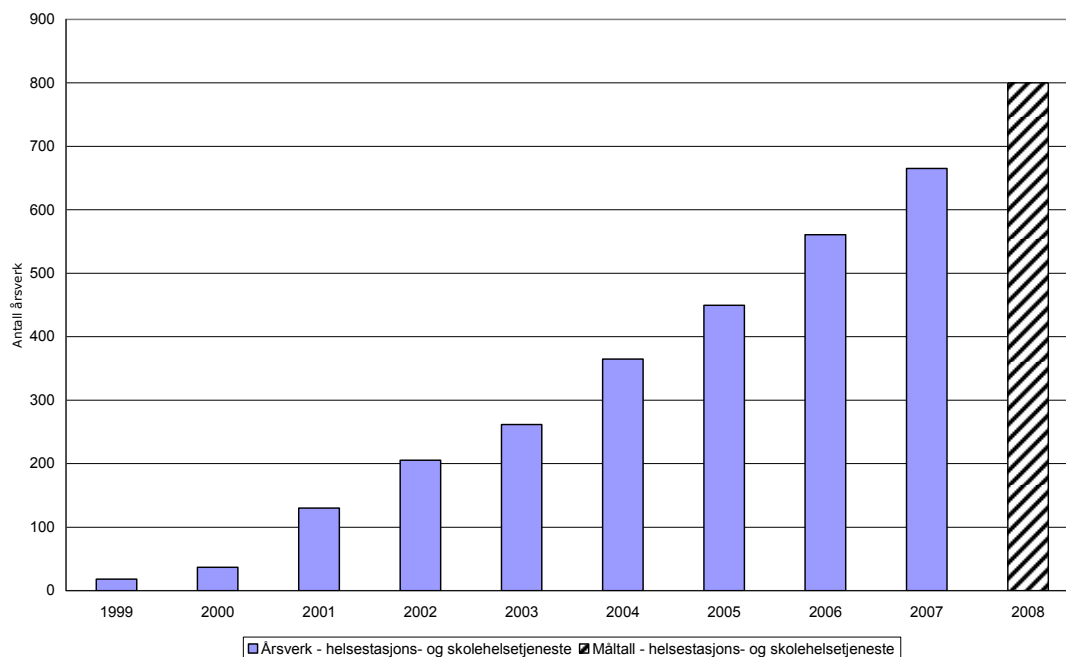
Justert for 1998-nivået hadde det ved utgangen av 2007 kommet til 3 091 flere årsverk i tjenester for voksne – hvilket betyr at drøyt 83 prosent av målet er nådd og at det fortsatt mangler 619 årsverk. Fra 2006 til 2007 kom det til 484 nye årsverk, noe som impliserer at man har behov for en marginalt høyere vekst fra 2007 til 2008 for å komme i mål totalt sett. Med en tilsvarende økning i antall årsverk fra 2007 til 2008 som fra 2006 til 2007 – vil det fortsatt mangle omtrent 135 årsverk ved opptrappingsplanens utløp, altså samme vekst i absolutte tall. Dersom vi heller antar at den prosentvise veksten fra 2007 til 2008 vil være den samme som veksten fra 2006 til 2007, dvs 19 % finner vi at det kun mangler 32 årsverk.

Mens økningen i behandlingstilbud og veiledning har vært på 765 årsverk, og målet for denne kategorien således er overoppfyllt, har kategorien hjemmetjenester kun økt med 2 327 årsverk. Det kan i rapporteringsøyemed være vanskelig å skille disse kategoriene, og vi har valgt å fokusere på det samlede resultatet.

Konklusjon: 83 prosent av målet om økning på 3 710 årsverk i tjenester for voksne er nådd i 2007. Om vi antar samme absolutte vekst fra 2007 til 2008 som fra 2006 til 2007, dvs 484 årsverk, vil det mangle 135 årsverk ved utgangen av 2008 på å nå målet. Om vi heller antar samme prosentvise vekst fra 2007 til 2008, dvs. 19 prosent, vil det kun mangle 32 årsverk for å nå målet. Dette betyr i så fall en måloppfyllelse på imponerende 99 prosent.

5.4.2 Årsverk i tjenester for barn og unge

Måltallet for økning i antall årsverk finansiert av øremerkede midler i tjenester for barn og unge er 1 060. Av disse skal 800 årsverk tilkomme i helsestasjons- og skolehelsetjeneste, mens 260 årsverk skulle tilkomme i annet forebyggende/psykososialt arbeid. I figur 5.2 viser vi utviklingen i antall årsverk finansiert av øremerkede midler som går til helsestasjons- og skolehelsetjeneste i perioden 2000-2007. Helsedirektoratet (jf. St. prp. nr. 1 2006-2007) har beregnet at det var omtrent 80 årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste som i 1998 arbeidet med barn og unges psykiske helse.

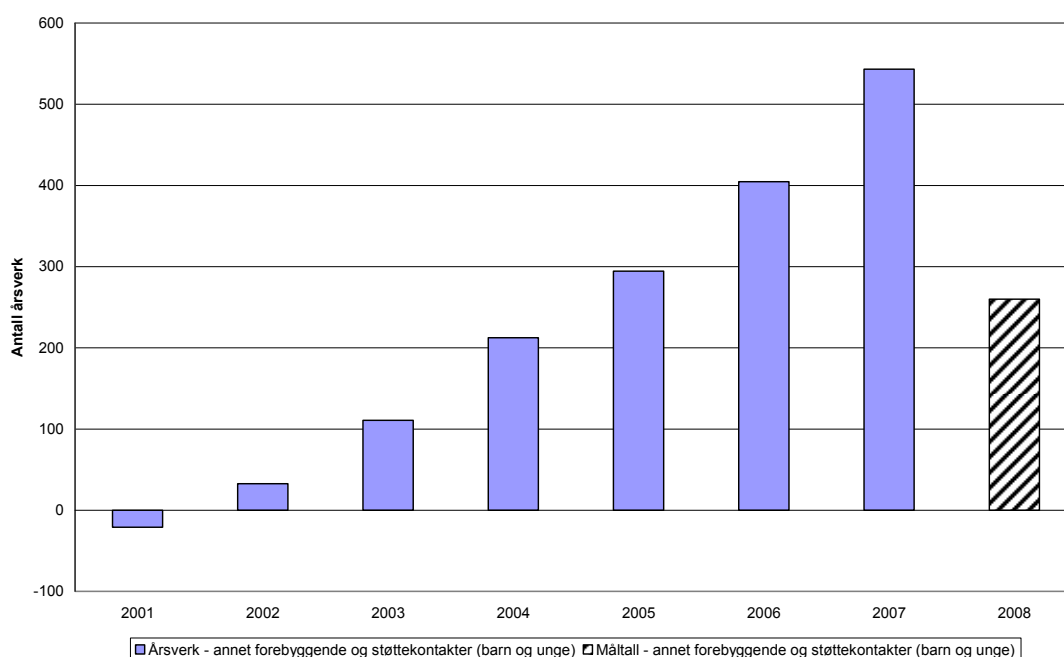
Figur 5.2 Utvikling i antall årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste finansiert av opptrappingsplanmidler. Måltall 2008. Fratrullet nivået i 1998. År 1999-2007

Justert for 1998-nivået hadde det i 2007 tilkommet 665 årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten – tilsvarende 83 prosent av måltallet. Fra 2006 til 2007 økte antallet årsverk med 105, og med en tilsvarende økning fra 2007 til 2008 vil det fortsatt mangle ca. 30 årsverk før målet om 800 nye årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste er nådd. Om vi antar samme prosentvise vekst som fra 2006 til 2007 for denne tjenesten, dvs 19 prosent finner vi at det vil mangle kun 8 årsverk for å nå måltallet ved utgangen av 2008.

Som vi skal se i det følgende, er imidlertid målet som gjelder annet forebyggende og psykososialt arbeid overoppnådd.

Konklusjon: 83 prosent av målet om økning på 800 årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjeneste var nådd ved utgangen av 2007. Med samme faktisk økning fra 2007 til 2008 som fra 2006 til 2007, dvs. 105 årsverk, vil det fortsatt mangle ca. 30 årsverk ved utgangen av 2008 på å nå målet. Om vi antar samme vekst som forrige år også fra 2007 til 2008 vil det mangle kun 8 årsverk ved utgangen av 2008. Også her vil da måloppnåelsen være svært nær 100 prosent.

I henhold til Opptrappingsplanen er det planlagt 260 nye årsverk i annet forebyggende/psykososialt arbeid med barn og unge. Her er det beregnet at det var 145 årsverk finansiert av øremerkede midler i 1998. Disse er trukket fra våre nivåtall hvert av årene, og som vi ser av figur 5.3, gir dette seg utslag i negativt nivå i 2001. Det kan derfor tyde på at anslaget som var gjort for 1998-nivået var noe høyt, men her tas det også forbehold om variabelt datagrunnlag fra rapporteringen de første årene i perioden.

Figur 5.3 Utvikling i antall årsverk annet forebyggende/psykososialt arbeid og støttekontakter finansiert av opptrappingsplanmidler. Måltall 2008. Fratrullet nivået i 1998. År 2001-2007

Målet om 260 nye årsverk i disse tjenestene ble nådd allerede i 2005, da det hadde tilkommet 294 nye årsverk i forebyggende/psykososialt arbeid. I 2007 har tallet kommet opp i 543 nye årsverk. Ser man tjenester til barn og unge under ett, er dermed målet om 1 060 nye årsverk overoppnådd.

Konklusjon: Målet om 260 nye årsverk til annet forebyggende/psykososialt arbeid for barn og unge ble allerede nådd i 2005.

5.4.3 Årsverk i tjenester totalt

Målene i Opptappingsplanen er spesifisert på ulike tjenester og tiltak. Vi har tidligere derfor ikke presentert tall for måloppnåelse for psykisk helsearbeid sett under ett.

Måltallet er en vekst på 4 770 årsverk. Om vi slår sammen årsverksveksten for alle tjenestene finner vi at det totalt har vært en vekst på 4 299 årsverk. 3 091 årsverk i tjenester til voksne og 1 208 årsverk i tjenester til barn og unge. Dette betyr at om vi vurderer måltallene samlet, er måloppnåelsen ved utgangen av 2007 på 90 prosent.

Om vi legger til samme prosentvise endring fra 2007 til 2008 som fra 2006 til 2007, vil antall årsverk ved utgangen av 2008 være omtrent 5 200 årsverk. Altså en klar overoppfyllelse dersom måltallet vurderes samlet.

5.5 Mål om 184 nye årsverk psykologer – og annet personell

Det er beregnet at det i 1998 var 1 198 årsverk innen psykisk helsearbeid, finansiert av de øremerkede midlene som ble tildelt på dette tidspunktet. 225 av disse årsverkene var rettet mot barn og unge og 973 var rettet mot voksne. Det foreligger i utgangspunktet ingen fordeling av disse årsverkene innenfor de ulike faggruppene, og det er derfor vanskelig å vurdere blant annet måltallet som gjelder psykologer.

Vi har sett på to alternative måter å beregne vekter på i forhold til hvor mange av de 1 198 årsverkene som befant seg de ulike faggruppene i 1998. Det første alternativet innebærer en antagelse om at a) antall årsverk i 1998 var 1 198 og b) andelen årsverk i faggruppene i år 2000 tilsvarer andelen årsverk i hver kategori i 1998 (se tabell 5.2).

Det andre alternativet er en lineær tilnærming, der vi forutsetter at *veksten* var den samme fra 1998 til 1999 som fra 1999 til 2000. Vi kan dermed beregne nivået for de enkelte gruppene i 1998. Denne metoden gir i overkant av 1 500 årsverk i 1998 (se tabell 5.4).

Tabell 5.2 Beregnet fordeling av årsverk på ulike faggrupper. 1998

	1998	Vekt*
Helse/ sosialfaglig utdanning med videreutdanning i psykisk helsearbeid/ psykiatrisk sykepleie	472	0,39
Helse/ sosialfaglig utdanning uten videreutdanning i psykisk helsearbeid/ psykiatrisk sykepleie	271	0,23
Psykologer	17	0,01
Andre med faglig relevant høgskole/universitetsutdanning	122	0,1
Personell med faglig relevant videregående opplæring	207	0,17
Andre	108	0,09
Sum antall årsverk	1 198	1

* Basert på andel årsverk i hver faggruppe ut i fra totalt antall årsverk i år 2000.

I tabell 5.3 har vi listet antall årsverk i 1998 og 2007 med utgangspunkt i tabell 5.2, samt beregnet vekst i den enkelte faggruppe.

Tabell 5.3 Alternativ 1. Beregnet økning i antall årsverk (absolutt og i prosent) fra 1998 til 2007. Faggrupper

	1998	2007	Økning	Økning i prosent
Helse/sosialfaglig utdanning med videreutdanning i psykisk helsearbeid/ psykiatrisk sykepleie	472	1 840	1 368	290
Helse/sosialfaglig utdanning uten videreutdanning i psykisk helsearbeid/ psykiatrisk sykepleie	271	1 885	1 614	596
Psykologer	17	104	87	511
Andre med faglig relevant høyskole/universitetsutdanning	122	676	554	455
Personell med faglig relevant videregående opplæring	207	995	788	381
Andre	108	624	516	478
Sum antall årsverk	1 198	6 125	4 927	411

Gitt at det er riktig at nivået i 1998 var 1 198 årsverk, er målet om 4 770 nye årsverk i psykisk helsearbeid nådd med god margin i 2007 – med økningen på over 4 900 årsverk. Vi ser at målet om 184 psykologer imidlertid kun er oppfylt med 57 prosent – da det rapporteres om 104 psykologer i kommunene i 2007. To arbeidsgrupper har i 2008 jobbet på oppdrag fra Helsedirektoratet med å foreslå tiltak som kan stimulere til økt rekruttering av psykologer i kommunene (se IS-1565). Noen av forslagene fra rapporten (ibid.) var følgende:

- Stimuleringstilskudd til kommuner som ansetter psykologer
- Finansiering av kommuneansatte psykologers spesialisering
- Utvikling av faglige nettverk
- Samlokalisering med fastleger

I tabell 5.4 har vi beregnet økning i antall årsverk fra 1998 til 2007 med utgangspunkt i en lineær modell, der vi har antatt at *veksten* var den samme fra 1998 til 1999 som fra 1999 til 2000, og ut i fra dette beregnet nivået i 1998.

Tabell 5.4 Alternativ 2. Beregnet økning i antall årsverk (absolutt og i prosent) fra 1998 til 2007. Faggrupper

	1998	2007	Økning	Økning i prosent
Helse/sosialfaglig utdanning med videreutdanning i psykisk helsearbeid/ psykiatrisk sykepleie	583	1 840	1 257	216
Helse/sosialfaglig utdanning uten videreutdanning i psykisk helsearbeid/ psykiatrisk sykepleie	286	1 885	1 599	558
Psykologer	19	104	85	455
Andre med faglig relevant høyskole/universitetsutdanning	54	676	622	1 148
Personell med faglig relevant videregående opplæring	428	995	567	133
Andre	137	624	487	355
Sum antall årsverk	1 508	6 125	4 617	306

Estimatet på 1 198 årsverk i 1998 kan se ut til å være noe lavt, hvis vi ser på utviklingen i årene som fulgte. Med en lineær tilnærming (alternativ 2) som beskrevet over, får vi en noe lavere vekst i perioden, sammenliknet med alternativ 1. Med denne modellen har

psykisk helsearbeid i kommunene fått tilført 4 617 nye årsverk i opptrappingsperioden fram til og med 2007 – 153 årsverk under måltallet for 2008.

Konklusjon: Det heftes noe usikkerhet til nivået på antall årsverk i de ulike utdanningskategoriene i 1998. To alternative måter å beregne 1998-nivå på gir likevel høy grad av måloppnåelse (hhv. overoppnåelse og 97 prosent) ved utgangen av 2007. Det ser ut til at målet om 4 770 nye årsverk i psykisk helsearbeid i stor grad nås innen utgangen av 2008, men at målet om 184 nye psykologårsverk ikke nås.

5.6 Oppsummering

- Justert for prisvekst har det vært en vekst i bruken av øremerkede midler på nær 2,2 milliarder kroner, eller 347 prosent, fra 1998 til 2007. Av veksten har 1,6 millioner kroner kommet i tjenester for voksne, mens 507 millioner kroner (23 prosent) har kommet i tjenester for barn og unge.
- I følge Opptappingsplanen skulle driftsutgiftene i kommunale tjenester for mennesker med psykiske lidelser økes med 2,1 milliarder 1998-kroner – tilsvarende ca. 3,2 milliarder 2007-kroner.
- Målet om å ferdigstille 3 400 nye omsorgsboliger til mennesker med psykiske lidelser innen utgangen av 2008 ser ikke ut til å bli nådd. Per 11. november 2008 er 3 019 boliger ferdigstilt og 285 boliger har fått utsettelse til 2008/2009. 114 boliger er i følge Husbanken omprosjektert eller annullert. Selv om man tar høyde for utsettelsene, vil det endelige antallet omsorgsboliger finansiert av opptappingsmidler bli omtrent 3 304 (97 prosent av måltallet).
- Mål om vekst på 3 710 årsverk i tjenester for voksne: Ved utgangen av 2007 er 83 prosent av målet nådd, og det mangler 619 årsverk. Avhengig av forutsetningene for vekst i 2007 til 2008 vil det mangle mellom 30-135 årsverk for å nå målet ved utgangen av 2008.
- Mål om vekst på 1 060 årsverk i tjenester for barn og unge: Årsverk i tjenester til barn og unge sett under ett, er målet overopnådd (1 200 nye årsverk).
  - For helsestasjons- og skolehelsetjeneste er 83 prosent av målet nådd med 665 nye årsverk i 2007. Avhengig av hvilke forutsetninger som legges til grunn vil det mangle ca. 8-30 årsverk for å nå målet ved utgangen av 2008.
  - For annet forebyggende/psykososialt arbeid ble målet om en økning på minst 260 årsverk nådd allerede i 2005. I 2007 er tallet oppe i 543 nye årsverk. Om veksten forventes å være den samme neste år, enten målt etter antall årsverk eller etter prosentvis vekst, vil det være en vekst på 682-728 årsverk ved utgangen av 2008 for dette tiltaket. Altså ca. 450 flere årsverk enn det opprinnelige måltallet.
- Målet om 184 nye psykologårsverk ser ikke ut til å bli nådd i løpet av Opptappingsplanperioden. I 2007 er 57 prosent av måltallet nådd med 104 psykologårsverk. Helsedirektoratet gav sommeren 2008 ut en rapport (IS-1565) inneholdende forslag til tiltak for å rekruttere flere psykologer til kommunene.
- Om årsverkene vurderes samlet gir Opptappingsplanen et måltall på 4 770 flere årsverk ved utgangen av 2008. Ved utgangen av 2007 rapporteres det om nær 4 300 årsverk innenfor de målsatte tjenestene. Dette tilsvarer 90 prosent måloppnåelse. Om vi legger til grunn samme prosentvise vekst fra 2007 til 2008 som fra 2006 til 2007, finner vi at det ved utgangen av 2008 vil være en vekst på omtrent 5 200 årsverk totalt i planperioden. Altså overoppyllelse om målene vurderes samlet.
- I all hovedsak ser Opptappingsplanens mål om vekst i antall årsverk ut til å bli nådd innen utgangen av 2008.

6 Litteratur

Kaspersen, S., Ose, S.O., Bremnes, R. og Hatling, T. (2008): Opptappingsplanen for psykisk helse: Bruk av øremerkede midler i kommunene 1999-2006.

Kaspersen, S., Ose, S.O., Hatling, T. (2007): Opptappingsplanen for psykisk helse: Bruk av øremerkede midler i kommunene 1999-2005.

Ose S O (2007): Psykisk helsearbeid i kommunene: Anslag på antall brukere, personellinnsats og udekket personellbehov. SINTEF-rapport A1254.

Ose, S O. og Kalseth, J. (2004): Opptappingsplanen for psykisk helse: Analyser av rapporteringen på bruk av øremerkede midler til psykisk helsearbeid i kommunene. SINTEF-rapport STF78 A045028

Husbanken (2008): Personlig meddelelse per e-post 11. november 2008
Husbanken (2007): Kvartalsrapport for 4. kvartal 2007.

Rundskriv fra Helse- og omsorgsdepartementet og Sosial- og helsedirektoratet:
I-14/98
IS-12/2002
IS-1/2003
IS-1/2007
IS-1565: Psykologer i kommunene – barrierer og tiltak for økt rekruttering

St.prp. nr. 63 (1997-98): Opptappingsplan for psykisk helse 1999-2006.
St.prp. nr. 1 (2004-2005): For budsjetterterminen 2005
St.prp. nr. 1 (2005-2006): For budsjetterterminen 2006
St.prp. nr. 1 (2006-2007): For budsjetterterminen 2007
St.prp. nr. 1 (2008-2009): For budsjetterterminen 2009

Stortingsmelding 25 (2005-2006): "Mestring, muligheter og mening – Framtidens omsorgstjenester". Helse- og omsorgsdepartementet, Oslo.

Vedlegg 1

STATLIGE ØREMERKEDE MIDLER TIL PSYKISK HELSEARBEID I KOMMUNENE		
MIDLER	KRONER	
1 Midler overført fra forrige år og tidligere, inkludert renter		
2 Øremerket tilskudd		
3 Sum disponibelt		
4 SUM DISPONERT		
5 Overført til året etter		
DISPONERTE ØREMERKEDE MIDLER		
ETTER TILTAK (KRONER OG ÅRSVERK)		
GENERELLE TILTAK	KRONER	ÅRSVERK
6 Informasjon		
7 Bruker-/pårørendeorganisasjoner		
8 Kompetanseheving, rekrutteringstiltak		
TILTAK FOR VOKSNE		
9 Kommunale tilrettelagte boligtilbud (Ikke omsorgsboliger)		
10 Bistand i boliger, boveiledning, hjemmebaserte tjenester, miljøarbeid		
11 Aktivitetstilbud (aktivitets-/dagsenter, kultur-/fritidstilbud)		
12 Støttekontakter for voksne		
13 Kommunale tilrettelagte arbeidsplasser/sysselsettingstiltak (ikke Aetat/NAV-tiltak)		
14 Tilrettelagt behandlingstilbud, faglig veiledning, koordinering/ledelse		
TILTAK FOR BARN OG UNGE		
15 Helsestasjons- og skolehelsetjeneste		
16 Annet forebyggende/psykososialt arbeid, kultur-/fritidstilbud for barn og unge		
17 Støttekontakter for barn og unge		
18 SUM DISPONERT/SUM ÅRSVERK		
PERSONELL. ÅRSVERK FINANSIERT AV ØREMERKEDE MIDLER		
PERSONELL		ÅRSVERK
19 Helse-/sosialfaglig med videreutdanning i psykisk helsearbeid/psyk. sykepleie		
20 Helse-/sosialfaglig uten videreutdanning i psykisk helsearbeid/psyk. sykepleie		
21 Psykologer		
22 Andre med faglig relevant høgskole/universitetsutdanning		
23 Personell med faglig relevant videregående opplæring		
24 Andre		
25 SUM ANTALL ÅRSVERK PER 31. desember		
RESULTATER OPPNÅDD FOR ØREMERKEDE MIDLER		
TILTAK		ANTALL
26 Kommunale boliger for mennesker med psykiske lidelser (ikke omsorgsboliger) tatt i bruk i 2003		
27 Omsorgsboliger for mennesker med psykiske lidelser tatt i bruk i 2003		
28 Personer med tilbud om sysselsetting i kommunal regi i løpet av året (spørsmålet er flyttet til rapporteringsskjema 2 i 2007)		
29 Antall voksne som har hatt støttekontakt i løpet av året (spørsmålet er flyttet til rapporteringsskjema 2 i 2007)		
30 Antall barn og unge som har hatt støttekontakt i løpet av året (spørsmålet er flyttet til rapporteringsskjema 2 i 2007)		

Vedlegg 2

I det følgende presenteres seks tabeller med antall årsverk rapportert i hver utdanningskategori på fylkesnivå. Dette er grunnlagsdata for tabeller med prosentvis endring fra året før i kapittel 4.

Tabell V.1 Antall årsverk (finansiert av statlige øremerkede midler) helse- og sosialfaglig utdannede med videreutdanning i psykisk helsearbeid. Fylke. 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Østfold	38	48	60	81	89	95	105	112
Akershus	62	77	90	95	116	141	162	158
Oslo	51	71	75	83	107	114	115	127
Hedmark	29	48	45	57	64	68	86	91
Oppland	33	39	45	46	63	74	85	93
Buskerud	43	61	52	64	69	83	94	95
Vestfold	31	41	44	51	57	68	77	87
Telemark	26	32	38	46	53	63	69	75
Aust-Agder	17	28	27	29	33	35	42	47
Vest-Agder	28	32	30	37	60	74	88	94
Rogaland	32	42	54	69	96	104	126	142
Hordaland	69	81	96	109	110	118	146	158
Sogn og Fjordane	19	18	27	35	37	40	45	50
Møre og Romsdal	44	52	61	68	79	80	91	101
Sør-Trøndelag	41	43	55	61	66	82	96	108
Nord-Trøndelag	31	31	33	39	40	56	61	76
Nordland	52	60	63	69	78	96	99	114
Troms	40	34	47	49	66	70	78	81
Finnmark	15	13	10	16	28	31	32	31
Landet	700	851	951	1 104	1 309	1 493	1 697	1 840

Tabell V.2 Antall årsverk (finansiert av statlige øremerkede midler) helse- og sosialfaglig utdannede uten videreutdanning i psykisk helsearbeid. Fylke. 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Østfold	16	24	28	39	40	51	73	92
Akershus	33	34	41	57	68	89	114	141
Oslo	35	54	55	71	101	144	139	233
Hedmark	6	15	21	36	54	76	94	115
Oppland	12	10	21	28	39	42	48	67
Buskerud	18	20	31	50	58	65	70	86
Vestfold	13	19	26	37	35	48	75	85
Telemark	19	18	30	39	42	50	67	76
Aust-Agder	9	14	15	15	22	27	33	44
Vest-Agder	15	19	28	39	29	36	41	55
Rogaland	39	45	54	57	114	122	146	178
Hordaland	47	56	65	86	95	115	155	191
Sogn og Fjordane	22	24	26	28	35	41	47	54
Møre og Romsdal	32	38	42	50	69	77	98	121
Sør-Trøndelag	28	18	25	30	47	46	58	73
Nord-Trøndelag	12	20	26	28	38	44	51	54
Nordland	35	41	47	66	76	80	100	117
Troms	10	25	26	30	28	43	46	71
Finnmark	4	9	13	14	19	19	22	34
Landet	402	503	618	800	1 006	1 216	1 478	1 885

Tabell V.3 Antall årsverk (finansiert av statlige øremerkede midler) psykologer i psykisk helsearbeid. Fylke. 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Østfold	1	0	0	1	1	2	2	2
Akershus	10	11	14	15	21	20	24	27
Oslo	2	3	6	4	5	4	6	7
Hedmark	0	2	2	2	2	2	4	3
Oppland	1	1	1	0	0	0	0	2
Buskerud	3	1	2	2	2	3	3	3
Vestfold	0	0	1	1	1	1	4	4
Telemark	0	2	1	2	1	2	2	2
Aust-Agder	1	1	2	2	3	2	2	1
Vest-Agder	0	0	0	0	0	0	0	2
Rogaland	2	1	2	2	8	11	12	17
Hordaland	3	4	7	7	9	11	13	16
Sogn og Fjordane	0	0	0	0	2	1	2	3
Møre og Romsdal	1	0	1	1	2	1	4	4
Sør-Trøndelag	1	1	1	1	4	6	8	8
Nord-Trøndelag	1	0	1	1	2	1	1	0
Nordland	0	0	0	0	1	1	1	1
Troms	1	1	2	1	1	1	0	1
Finnmark	1	0	1	0	1	1	2	1
Landet	25	28	41	42	65	70	89	104

Tabell V.4 Antall årsverk (finansiert av statlige øremerkede midler) andre med faglig relevant høyskole/universitetsutdanning. Fylke. 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Østfold	5	5	12	16	16	24	48	48
Akershus	18	26	34	40	42	43	52	101
Oslo	50	42	49	48	34	41	59	65
Hedmark	11	17	22	16	22	26	29	41
Oppland	4	8	13	14	15	26	25	29
Buskerud	13	5	8	10	13	10	18	28
Vestfold	3	5	7	9	39	42	26	30
Telemark	9	15	16	20	26	26	21	29
Aust-Agder	13	2	4	9	6	6	6	8
Vest-Agder	3	5	7	6	12	13	20	31
Rogaland	7	10	16	17	19	17	32	36
Hordaland	13	17	19	26	35	38	44	45
Sogn og Fjordane	2	3	3	2	4	13	17	17
Møre og Romsdal	9	18	14	23	21	33	41	34
Sør-Trøndelag	5	14	16	19	24	32	33	40
Nord-Trøndelag	3	4	8	10	10	12	16	21
Nordland	5	11	12	13	15	18	31	27
Troms	3	4	7	3	8	13	19	36
Finmark	6	4	7	6	4	4	11	10
Landet	181	214	274	306	364	438	546	676

Tabell V.5 Antall årsverk (finansiert av statlige øremerkede midler) med faglig relevant videregående opplæring. Fylke. 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Østfold	29	25	26	22	33	40	41	49
Akershus	28	30	31	52	53	62	87	102
Oslo	34	47	31	29	37	54	71	49
Hedmark	15	24	27	37	30	31	40	30
Oppland	9	10	20	24	30	35	53	55
Buskerud	13	20	26	29	30	30	41	53
Vestfold	17	26	34	30	29	34	54	59
Telemark	8	15	16	21	28	29	44	45
Aust-Agder	5	8	20	17	20	21	28	28
Vest-Agder	13	15	18	27	21	23	26	30
Rogaland	15	22	26	35	70	72	75	85
Hordaland	30	44	53	46	62	76	98	107
Sogn og Fjordane	9	14	14	16	20	22	24	27
Møre og Romsdal	19	21	32	32	46	62	43	50
Sør-Trøndelag	14	18	21	28	34	33	43	62
Nord-Trøndelag	8	6	13	25	25	28	39	37
Nordland	26	28	37	44	47	59	66	70
Troms	9	9	16	19	25	30	38	33
Finnmark	6	9	7	11	15	15	22	24
Landet	307	394	469	545	655	756	931	995

Tabell V.6 Antall årsverk (finansiert av statlige øremerkede midler) "Andre". Fylke. 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Østfold	13	18	23	27	21	23	21	22
Akershus	19	16	18	23	23	43	34	39
Oslo	19	13	20	30	60	78	102	91
Hedmark	4	12	14	9	12	13	14	27
Oppland	3	9	14	13	33	33	34	35
Buskerud	10	15	10	9	16	32	35	43
Vestfold	5	10	12	11	19	31	31	34
Telemark	9	10	12	14	16	19	25	29
Aust-Agder	6	8	6	7	8	10	14	11
Vest-Agder	3	7	6	5	11	11	12	13
Rogaland	7	10	9	15	23	51	57	58
Hordaland	17	17	23	28	42	37	35	55
Sogn og Fjordane	3	4	7	10	14	16	18	18
Møre og Romsdal	9	12	12	10	19	22	27	31
Sør-Trøndelag	6	13	20	28	26	20	19	23
Nord-Trøndelag	4	6	7	6	9	10	11	17
Nordland	13	17	18	23	34	43	36	43
Troms	8	11	10	12	13	21	21	18
Finnmark	4	5	6	7	7	12	14	16
Landet	161	211	248	287	405	524	561	624

Vedlegg 3

I tabell V.7 presenteres en oversikt over hvordan årsverkene fordeler seg andelsmessig mellom de ulike utdanningskategoriene på fylkesnivå i 2007. Det oppgis også totalt antall årsverk samt årsverk per 1 000 innbygger i fylkene. Tabellen er kommentert på neste side.

Tabell V.7 Andel årsverk i de ulike yrkeskategoriene av antall årsverk totalt. Årsverk per 1 000 innbygger. Fylke. 2007

	Helsef. utd. Med videre- utd.	Helsef. utd. uten videre- utd.	Psyko- loger	Andre med høyere utd.	Videre- gående oppl.	Andre	Totalp st.	Antall årsverk	Årsverk per 1000 inn- bygger
Østfold	35	28	0,6	15	15	7	100	326	1,2
Akershus	28	25	4,7	18	18	7	100	567	1,1
Oslo	22	41	1,2	11	9	16	100	572	1,0
Hedmark	30	37	0,8	13	10	9	100	308	1,6
Oppland	33	24	0,7	10	20	12	100	281	1,5
Buskerud	31	28	1,0	9	17	14	100	308	1,2
Vestfold	29	28	1,4	10	20	11	100	299	1,3
Telemark	30	30	0,8	11	18	11	100	255	1,5
Aust-Agder	34	32	0,4	6	20	8	100	140	1,3
Vest-Agder	42	24	0,8	14	13	6	100	224	1,4
Rogaland	27	34	3,4	7	16	11	100	515	1,3
Hordaland	28	33	2,9	8	19	10	100	573	1,3
Sogn og Fjordane	29	32	1,7	10	16	11	100	169	1,6
Møre og Romsdal	30	35	1,3	10	15	9	100	341	1,4
Sør-Trøndelag	34	23	2,6	13	20	7	100	314	1,1
Nord-Trøndelag	37	26	0,1	10	18	8	100	206	1,6
Nordland	31	32	0,2	7	19	11	100	371	1,6
Troms	34	30	0,4	15	14	8	100	239	1,6
Finnmark	26	29	0,9	8	21	14	100	116	1,6
Landet	30	31	1,7	11	16	10	100	6 125	1,3

Som vi så i kapittel 2 var andelen årsverk helse- og sosialfaglig utdannede *med* videreutdanning i psykisk helsearbeid 30 prosent i 2007, mens tilsvarende utdannede *uten* videreutdanning lå ett prosentpoeng høyere, med 31 prosent av årsverkene. Dette er en vridning sammenliknet med 2006, da 32 prosent av årsverkene hadde videreutdanning, mens 28 prosent av årsverkene var besatt av personell uten slik videreutdanning. Landsgjennomsnittet for andel psykologer var 1,7 prosent i 2007 – men her er variasjonen mellom kommunene stor. Andelen årsverk som har annen relevant høyere utdanning har steget fra 10 til 11 prosent fra 2006 til 2007, mens andelen med relevant videregående opplæring har sunket fra 18 til 16 prosent de siste to årene vi har data fra. Kategorien "Andre" har også sunket med ett prosentpoeng til 10 prosent i 2007.

På fylkesnivå er det kommunene i Vest-Agder og Nord-Trøndelag som har den høyeste andelen årsverk helse- og sosialfaglig utdannede *med* videreutdanning med hhv. 42 og 37 prosent i 2007. Oslo ligger lavest i denne kategorien med 22 prosent, ned ett prosentpoeng fra 2006. Når det gjelder helse- og sosialfaglig utdannede *uten* videreutdanning har imidlertid situasjonen endret seg mye i Oslo fra 2006 til 2007. I 2006 havnet 28 prosent av årsverkene i Oslo i denne kategorien, mens det i 2007 er rapportert at 41 prosent av årsverkene har slik utdanningsbakgrunn. Det er kategoriene "Personell med faglig relevant videregående skole" og "Andre" som har gått ned i 2007, til fordel for helse- og sosialfaglig personell *uten* videreutdanning. Oslo ligger sammen med kommunene i Hedmark (37 prosent) på topp i denne kategorien, mens kommunene i Oppland og Vest-Agder (24 prosent), samt Sør-Trøndelag (23 prosent) rapporterer lavest andel årsverk her.

Andelen årsverk psykologer var den samme på landsbasis i 2006 og 2007 – 1,7 prosent av årsverkene har psykologutdannelse. Akershus ligger også i 2007 på topp med 4,7 prosent årsverk psykologer, fulgt av kommunene i Hordaland med 2,9 prosent. Ti av fylkene har et gjennomsnitt på under én prosent av årsverkene som psykologer i 2007.

Av årsverk andre med faglig relevant høyere utdanning ligger Aust-Agder lavest med kun seks prosent av årsverkene sine her, mens kommunene i Østfold (15 prosent), Akershus (18 prosent) og Troms (15 prosent) ligger godt over gjennomsnittet på 11 prosent i 2007.

Når det gjelder andel årsverk med faglig relevant videregående opplæring, har denne som nevnt sunket med to prosentpoeng til 16 prosent fra 2006 til 2007. Det er Oslo og kommunene i Hedmark som avviker mest negativt fra landsgjennomsnittet her, mens kommunene i Finnmark har 21 prosent av årsverkene sine med slik utdanningsbakgrunn. Kategorien "Andre" har sunket marginalt i de fleste fylkene de to siste årene, og mest i Oslo (21 vs. 16 prosent).